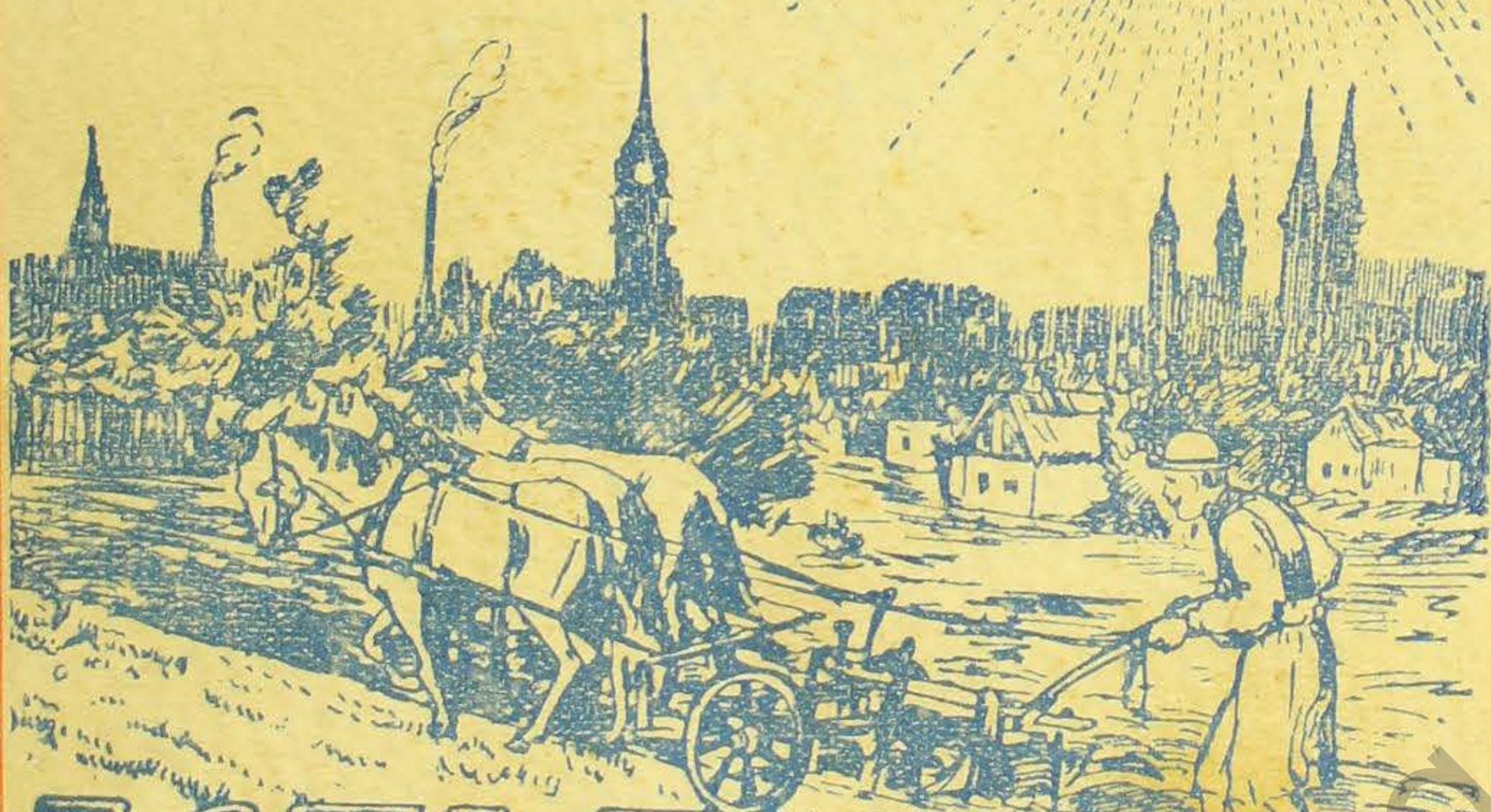

SUBOTIČKA

DANIČA

KALENDAR

ZA 1939. GOD.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

56. GODINA

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

SUBOTIČKA DANICA

ILI

BUNJEVAČKO-ŠOKAČKI

KALENDAR

(SA SLIKAMA)

INSTITUT „IVAN ANTUNOVIĆ“

Br.: 26/97. 2P

SUBOTICA

KNJIŽNICA „IVAN KUJUNDŽIĆ“

ZA PROSTU GODINU

1939.

OSNOVAO POP PAJO KUJUNDŽIĆ 1883. GOD.

Za uredništvo i izdavače odgovara: BLAŠKO RAJIĆ Subotica, Beogradski put 52.

KRALJEVSKA PORODICA KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

Njegovo Veličanstvo

KRALJ PETAR II.

rođen u Beogradu 6. rujna 1923. godine.

Njeno Veličanstvo

KRALJICA-MATI MARIJA

rođena u Goti 27. prosinca 1899. godine kći Rumunjskog Kralja Ferdinanda I.

Njegovo Kraljevsko Visočanstvo

KRALJEVIĆ TOMISLAV

rođen u Beogradu 19. siječnja 1928. godine.

Njegovo Kraljevsko Visočanstvo

KRALJEVIĆ ANDREJ

rođen na Bledu 28. lipnja 1929. godine.

Njegovo Kraljevsko Visočanstvo

KNEZ ARSEN

rođen u Temišvaru 4. travnja 1859. godine, oženjen Knjeginjom Aurorom (Zorka) Demidov od San Donata, umrla 1904. godine.

Njegovo Kraljevsko Visočanstvo

KNEZ NAMJESNIK PAVLE

rođen u Petrogradu 15. travnja 1893. godine.

Njeno Kraljevsko Visočanstvo

KNJEGINJA OLGA

kći Kraljevića Nikole Grčkog
rođ. u Dvorcu Tatoju (Grčka)
27. svibnja 1903. god.

Njeg. Kraljevsko Visočanstvo

KNEZ ALEKSANDAR

rođ. u Yajt Lođju (Engleska)
13. kolovoza 1924. godine.

Njeg. Kraljevsko Visočanstvo

KNEZ NIKOLA

rođ. u Londonu 29. VI. 1928. g.

Njeno Kraljevsko Visočanstvo

PRINC. JELISAVETA

rođ. u Beogradu 7. IV. 1936. g.

Njeg. Kraljevsko Visočanstvo

KRALJEVIĆ ĐORĐE

rođ. na Crn. Rijeci 27. VIII. 1887. g.

KRŠĆANSKA GODINA 1939. JEST PROSTA GODINA

Zvijezda vladarica je M A R S

I. ČETIRI GODIŠNJA DOBA

Proljeće počinje 21. ožujka u 1 sat i 29 minuta po podne.

Ljeto počinje 22. lipnja u 8 sati i 40 minuta ujutro.

Jesen počinje 22. rujna u 11 sati i 50 minuta noću.

Zima počinje 22. prosinca u 7 sati i 6 minuta uveče.

II. POMIČNE SVETKOVINE

Sedamdesetnica	5. veljače
Čista srijeda	22. veljače
Uskrs	9. travnja
Spasovo	18. svibnja
Duhovi	28. svibnja
Presv. Trojstvo	4. lipnja
Tijelovo	8. lipnja
Srce Isusovo	16. lipnja
Krist Kralj	29. listop.
Prva nedj. Adventa	3. prosin.

III. POSTOVI

Treća zapovijed crkvena nalaže nam post dvije vrsti i to: **nemrs i post**.

1. **Nemrs** sastoji se u tom, da svaki kršćanin počam od 7 god. do smrti ne jede mesa od živine vruće krvi. Mašću zaprigati jela slobodno je u svako doba. Takav se nemrs obdržava svakog petka preko godine.

2. **Post** je određen samo za odrasle od 21 g. do 60 i obdržava se tako, da se može jesti tripud na dan a samo jedared do sitosti. Ako je u ove dane po dopustu Crkve slobodno mesa jesti, ipak ostaje **post bez nemrsa**. Ovakav je post bez nemrsa **olakšan post**. Tako se obdržavaju svi dani u Korizmi osim petka. U oči Svi Svetih, kod Kvatrih posta srijeda i subota.

3. **Strogi post** sadržaje i **nemrs i post** i taki su strogi postovi: petkovi u korizmi i u Kvatrih, čista srijeda, u oči Duhova Velike Gospojine i Božića.

Ako na petak pada zapovijedna svetkovina ne ima ni nemrsa ni posta.

IV. KVATRENI POSTOVI

Proljetni 1. 3. 4. ožujka; **Ljetni** 31. svibnja 2. 3. lipnja; **Jesenski** 20. 22. 23. rujna; **Zimski** 20. 22. 23. prosinca.

V. POMRČINE 1939.

U 1939. godini bit će 2 pomrčine Sunca i 2 pomrčine Mjeseca. U Srednjoj Evropi će se vidjeti samo prva pomrčina Sunca i druga djelomična pomrčina Mjeseca.

Kružna pomrčina Sunca 19. travnja počinje u 3 s. 26 m. po podne, a svršava se u 8 s. 5 m. uveče. Vidjet će se na sjev. ist. Tihog Oceana, krajnom sjev. ist. Azije, u Sj. Americi, Sj. Led. moru, na sjev. Atlant. Oceanu, na sjev. i zap. Evrope te u Srednjoj Evropi.

Potpuna pomrčina Mjeseca 3. svibnja počinje u 2 s. 28 m. po podne, a svršava u 5 s. 55 m. Vidjet će se na Aljaški, Tihom Oceanu, u Australiji, Polineziji, Juž. Led. moru, Indijskom Oceanu, Aziji, Madagaskaru, istočnoj Africi i Evropi.

Potpuna pomrčina Sunca 12 listopada počinje u 7 s. 35. m. uveče, a svršava u 11 s. 45 m. Vidjet će se na jugoist. Australije, u Polineziji, na jugu Juž. Amerike i Juž. Led. moru.

Djelomična pomrčina Mjeseca 28. listopada počinje u 5 s. 55 m, ujutro, a svršava u 9 s. 18 m. prije podne. Vidjet će se u Evropi, Zap. Africi Atlant. Oceanu, Juž. i Sj. Americi, Sj. Led. moru, Tihom Oceanu, Polineziji, na istoku Australije i na sjev. ist. Azije.

VI. VELIKI BLAGDANI I NORME

Glazba i plesanje zabranjeno je i po državnom zakonu u zadnja tri dana Velikoga tjedna, na prvi dan Uskrsa i Duhova, na Tijelovo, Badnjak i Božić. Vjerna pak djeca katoličke Crkve uzdržavaju se od toga još i u ozbiljno vrijeme adventa i u pokorničko vrijeme korizme te u kvatrene dane.

Kazališne predstave zabranjene su na iste dane osim na Tijelovo.

Norme: Božić, Uskrs, Duhovi, Tijelovo, Velika Gospa, Svi Sveti.

Državni praznici: 28. lipnja, 6. rujna, i 1. prosinca.

VII. SVETKOVANJE NEDJELJE I BLAGDANA

1. Prema propisima katoličke Crkve treba da svaki katolik, koji je navršio 7 godina **pribiva svetoj Misi** i to cijeloj; inače griješi ako ga ne ispriča važan razlog.

2. Ne smiju se obavljati **težački poslovi** ni bučne rasprave kao ni sajmovi.

3. Treba **slušati kršć. nauk** i vjersku pouku. Na to su i pod teški grijeh obvezani osobito oni, koji ne znadu ni temeljnih istina katoličke vjere.

Siječanj
BROJI 31 DAN
Januar

TRI KRALJA DONESOŠE ISUSU ZLATA, TAMJANA I MIRHE.

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
1 tjed.	Nadjenuše mu ime Isus. Lk. 2, 21.	
Nedjelj.	1 Nova Godina	19 Ned. sv. Ot.
Poned.	2 Ime Isusovo	20 Ignac. m. †
Utorak	3 Genoveva	21 Julij. m. †
Srijeda	4 Tito biskup	22 Anast. †
Četvrt.	5 Telesfor ☺	23 10 muč. †
Petak	6 Sv. Tri Kralja	24 Nav. B. †
Subota	7 Lucijan (Zorislav) m.	25 Rož. Hrist.
2. tjed.	Kad bi Isusu 12 godina. Lk. 2, 42–52.	
Nedjelj.	8 1. po B. Sv. Obit.	26 Zbor pr. B.
Poned	9 Julijan i Bazil	27 Stjep. prv.
Utorak	10 Nikanor đakon	28 2000 muč.
Srijeda	11 Higin (Nevesin)	29 Nev. dječ.
Četvrt.	12 Ernest op. ☾	30 Anis. m.
Petak	13 Bog. op., Leonc. b. †	31 Melanija
Subota	14 Feliks m. (Srećko)	1 Obrez. G.
3. tjed	Svadba u Kani Galilejskoj Iv. 2, 1–11.	
Nedjelj.	15 2. po B. Pavao p.,	2 N. pr. Bog.
Poned.	16 Marcel p. m., Ot. m.	3 Malah. pr.
Utorak	17 Antun pust. opat	4 Zb. 70 ap.
Srijeda	18 Stol. sv. P. u R., Priska	5 Teopemp.
Četvrt.	19 Kanut kr., Mar. muč.	6 Bogojavlj.
Petak	20 Fabij. i Seb. m. † ☿	7 Zb. sv. Iv.
Subota	21 Janja dj. m.	8 Georg, Em.
4. tjed.	Isus ozdravi gubavca. Mt. 8, 1–13.	
Nedjelj.	22 3. po B. Vinc. i An.	9 1. po B. P.
Poned.	23 Zar. BDM. Ivan mil.	10 Grig. N. b.
Utorak	24 Timotej biskup m.	11 Teod. Vel.
Srijeda	25 Obraćenje sv. Pavla	12 Tatjana m.
Četvrt.	26 Polikarp biskup m.	13 Erm. i Strat.
Petak	27 Ivan Zlatousti †	14 Sv. O. na S.
Subota	28 Petar Nol. Jul. m. ☾	15 Pav. T. i Iv.
5. tjed.	O Kristovoj ladici. Mt. 8, 23–27.	
Nedjelj.	29 4. po B. Franjo Sal.	16 N. M. i F.
Poned.	30 Martina dj. m.	17 Ant. Vel.
Utorak	31 Ivan Bosko isp.	18 Atan. i Ćiril

SIJEČANJ

posvećen je presv.
Imenu Isusovom.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 7 s. 51	4 s. 16
15. 7 s. 46	4 s. 33
30. 7 s. 32	4 s. 56

MJESEČEVE MIJENE

- ☺ uštap, 5. u 10 s.
30 m. uveče.
- ☾ trećak, 12. u 2 s.
10 m popodne.
- mlađ. 20. u 2 s.
27. m. popodne.
- ☾ prvak, 28. u 4 s.
popodne.

VRIJEME

Uopće suh i ne studen.

U siječnju vode:
Vino nam ode.

Dan	DNEVNIK	Primitak		Izdatak	
		D.	p.	D.	p.

PARODNA IMENA

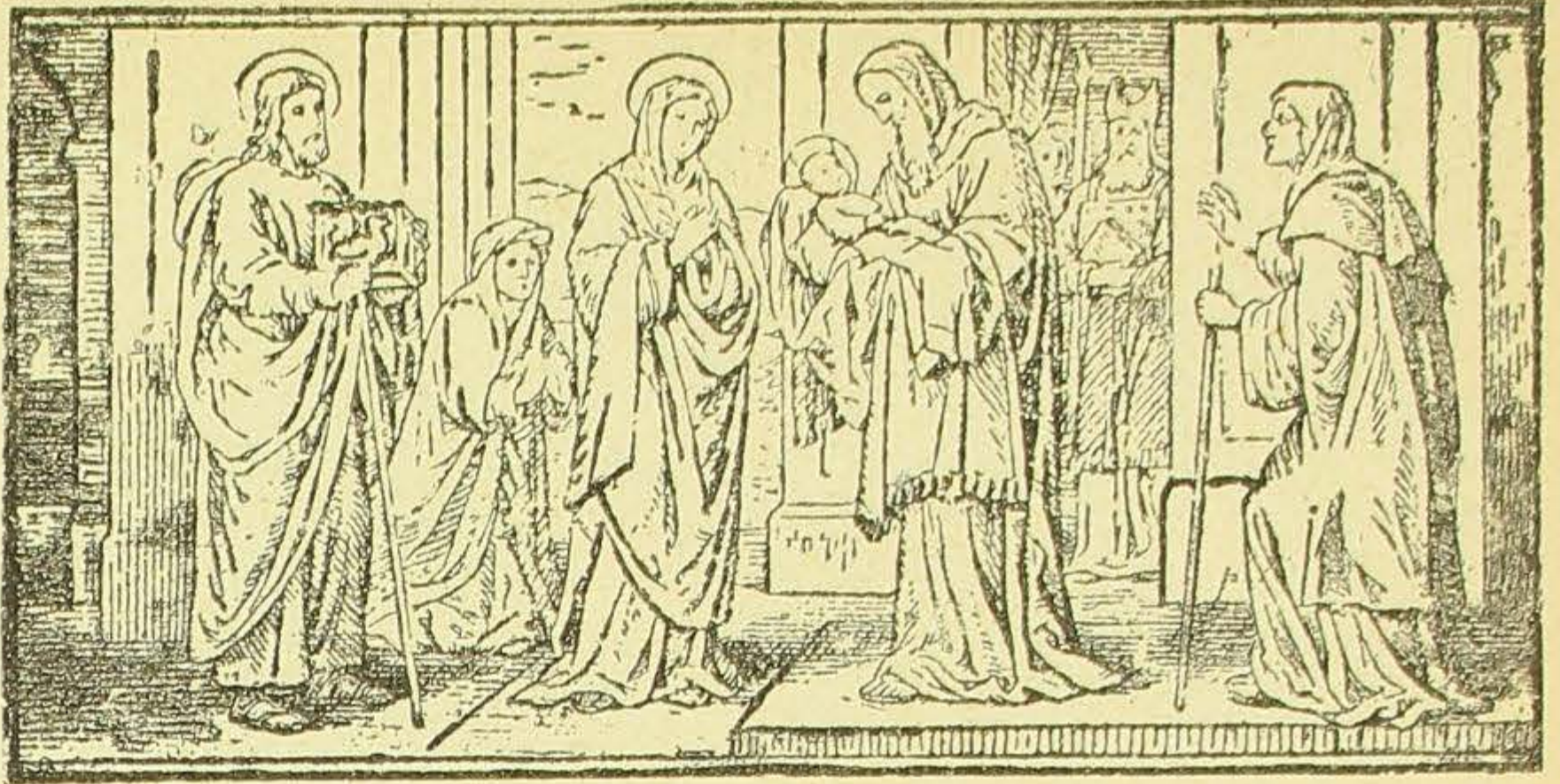
1. siječnja: Čedomil	9	„ Miodrag	21.	„ Janja
5. „ Bogdan	11.	„ Nevesin	22.	„ Berivoj
7. „ Zdravko	13.	„ Radoslav	27.	„ Zlatko
8. „ Strahinja	14.	„ Srećko	30.	„ Darinka

TKO SE BOGA NE BOJI I LJUDI NE STIDI, BJEŽI OD NJEGA.

Veljača

BROJI 28 DANA

Februar

ISUSE, MARIJO, JOSIPE POMOZITE NAS!

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Srijeda	1 Ignacije b. muč.	19 Mak. pust.
Četvrt.	2 Svijećnica	20 Eutim. V.
Petak	3 Blaž. b. m. (Vlaho) †	21 Maks isp.
Subota	4 Andr. K. b., Ver. ☹	22 Tim. ap.
6. tjed. O radnicima u vinogradu. Mt. 20, 1—16.		
Nedjelj.	5 Sedamdeset. , Agata	23 N. Bl. s.
Poned.	6 Tito b., Dor. dj. m.	24 Ksen. prep
Utorak	7 Rom. op, Jul. ud.	25 Greg. Bog.
Srijeda	8 Ivan Matski	26 Ksenofont
Četvrt.	9 Ćiril Al. b., Ap. dj.	27 Ivan Zlat.
Petak	10 Skol. dj., Silv. b. †	28 Efrem Sir.
Subota	11 Gospa Lurdska ☾	29 Ign., Rom.
7. tjed. Iziđe sijač da sije sjeme. Lk. 8, 4—15.		
Nedjelj.	12 Šezdeset. Eulal. dj.	30 N. m., 3 sv.
Poned.	13 Katarina R., Fuska	31 Kir. i Ivan
Utorak	14 Valentin (Zdravko) m.	1 Trifon m.
Srijeda	15 Faust. i Jov. m. (Vit.)	2 Sret. (Sv.)
Četvrt.	16 Jul. dj. m., On. b.	3 Sim. i Ana
Petak	17 Konst, Donat m. †	4 Izidor
Subota	18 Bernard. S., Flavijan	5 Ag dj. i m.
8. tjed. Isus ozdravi slijepoga. Lk. 18, 31—43.		
Nedjelj.	19 Poklade Konrad ☹	6 N. Sir. (P. p.)
Poned.	20 Eleuterije b. Euh.	7 Part. ep. †
Utorak	21 Eleonora, Irena dj.	8 Teod. i Z. †
Srijeda	22 Pepelnica †	9 Nikif. m. †
Četvrt.	23 Petar Dam., Rom. †	10 Haral. †
Petak	24 Matija apostol †	11 Vl. (Bl.) b. †
Subota	25 Viktorin, Valp. dj. †	12 Mel. A. b. †
9. tjed. Isusa kuša đavao. Mt. 4, 1—11.		
Nedjelj.	26 1. Čista Aleks. m.	13 1. n. v. p.
Poned.	27 Gabrijel, Leand. ☾ †	14 Auk. i Ć. †
Utorak	28 Teofil. Rom., Mak. †	15 Onesim †

VELJAČA

posvećen je Svetoj Obitelji.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 7 s. 30	4 s. 59
15. 7 s. 9	5 s. 21
28. 6 s. 46	5 s. 42

MJESEČEVE MIJENE

- ☹ uštap, 4. u 8 s 55 m. ujutro.
- ☾ trećak, 11. u 5 s. 12 m. ujutro.
- ☉ mlađ, 19. u 9 s. 28 m. pr. podne.
- ☽ prvak, 27. u 4 s. 26 m. ujutro.

VRIJEME

Početak lijep, od 13. do 18. snijeg i vjetar, a zatim do konca vrlo hladno.

Sveti Matija
Led razbija;
Kad ga nema
On ga sprema

Dan	DNEVNIK	Primitak		Izdatak	
		D.	p.	D.	p.

Narodna imena

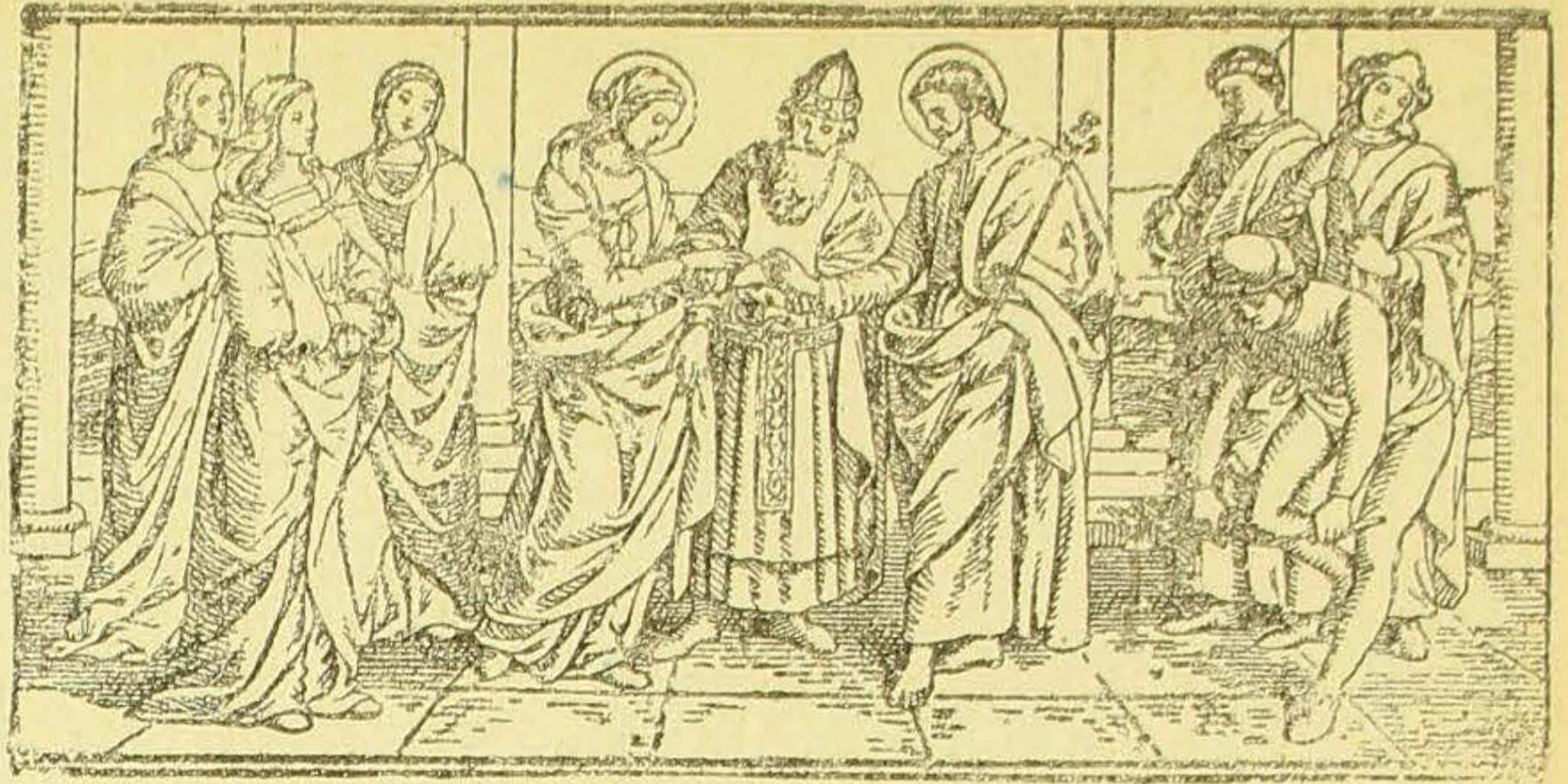
1. veljače: Ognjan	13. " Lijepa	23. " Čudomil
3. " Vlaho	14. " Zdravko	25. " Hrvoje
5. " Dobrača	17. " Stojanka	27. " Ostomir
8. " Slavin	22. " Gojislav	28. " Bogoljub

BOLJE TI JE IZGUBITI GLAVU, NEGO SVOJU OGRIJEŠITI DUŠU.

Ožujak

BROJI 31 DAN

Mart

ZARUČNIČE BOGORODIČIN MOLI SE ZA NAS!

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Srijeda	1 Albin b., Kv. †	16 Pam. Kv. †
Četvrt.	2 Simplicije, †	17 Teod. T. †
Petak	3 ^{re} Kun. dj, Mar. m. Kv. †	18 Lav p. †
Subota	4 Kazimir, Bud. Kv. †	19 Arhip ap. †
10. tjed.	Isus se preobrazi na gori. Mt. 17, 1–9.	
Nedjelj.	5 2. Pačista. E. i H. ☉	20 2. n. v. p.
Poned.	6 Perpetua i Fel. †	21 Timotej †
Utorak	7 Toma Akvinski †	22 Muč. u E. †
Srijeda	8 Ivan od Boga †	23 Pol. m. b. †
Četvrt.	9 Franciska Rim. ud. †	24 Gl. Iv. K. †
Petak	10 40 mučenika †	25 Tarasije †
Subota	11 Heraklije, Eul. †	26 Porfirije †
11. tjed.	Isus izgoni vruga Lk. 11, 14–28.	
Nedjelj.	12 3. Bezim. Grg. V. ☾	27 3. n. v. p.
Poned.	13 Ruža, Kristina †	28 Vas. isp. †
Utorak	14 Matilda †	1 Evd. m. †
Srijeda	15 Longin m. (Žarko) †	2 Teodot †
Četvrt.	16 Heribert b, Cir. †	3 Evtrop. †
Petak	17 Patricij, Gertr. †	4 Gerasim †
Subota	18 Ćiril Jer., Eduard †	5 Kon. m. †
12. tjed.	Isusa nahrani 5000 ljudi. Iv. 6, 1–15.	
Nedjelj.	19 4. Sridop. J. z. BDM	6 4. n. v. p.
Poned.	20 Niketa †	7 Vasil. p. †
Utorak	21 Benedikt ● †	8 Teofilakt †
Srijeda	22 Oktavijan, Vlad. kr. †	9 40 muč. †
Četvrt.	23 Oton b., Pelag. m. †	10 Kodrat †
Petak	24 Gabrijel ark. †	11 Sofr. J. †
Subota	25 Blagovijest †	12 Teof isp. †
13. tjed.	Židovi hoće kamenovati Isusa. Iv. 8, 46–59	
Nedjelj.	26 5. Gluha. Em., Fel.	13 5. n. v. p.
Poned.	27 Ivan Dam., Rup. †	14 Bened. †
Utorak	28 Ivan Kapistran ☾ †	15 Ag. m. †
Srijeda	29 Eust. m., Jona m. †	16 Savin m. †
Četvrt.	30 Kvirin, Viktor m. †	17 Al. č. B. †
Petak	31 7. žal. BD. Marije †	18 Ćiril n. J. †

OŽUJAK

posvećen je sv.
Josipu.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 6 s. 44	5 s. 43
15. 6 s. 16	6 s. 5
31. 5 s. 43	6 s. 28

MJESEČEVE MIJENE

- ☉ uštap, 5. u 7 s. uveče.
- ☾ trećak, 12. u 10 s. 37 m. uveče.
- mlađ, 21. u 2 s. 49 m. ujutro.
- ☾ prvak, 28. u 1 s. 16 m. popodne.

VRIJEME

U početku studen jutrom i večerom, 8. i 9. neprestano kiša i snijeg, 10. do 21. studeno. 21. obično se smrzava, ali dani su većinom lijepi.

*Bolje da te majka bije,
Neg ožujsko sunce grije.*

Dan	D N E V N I K	Primitak		Izdatak	
		D.	p.	D.	p.

P A R O D N A I M E N A

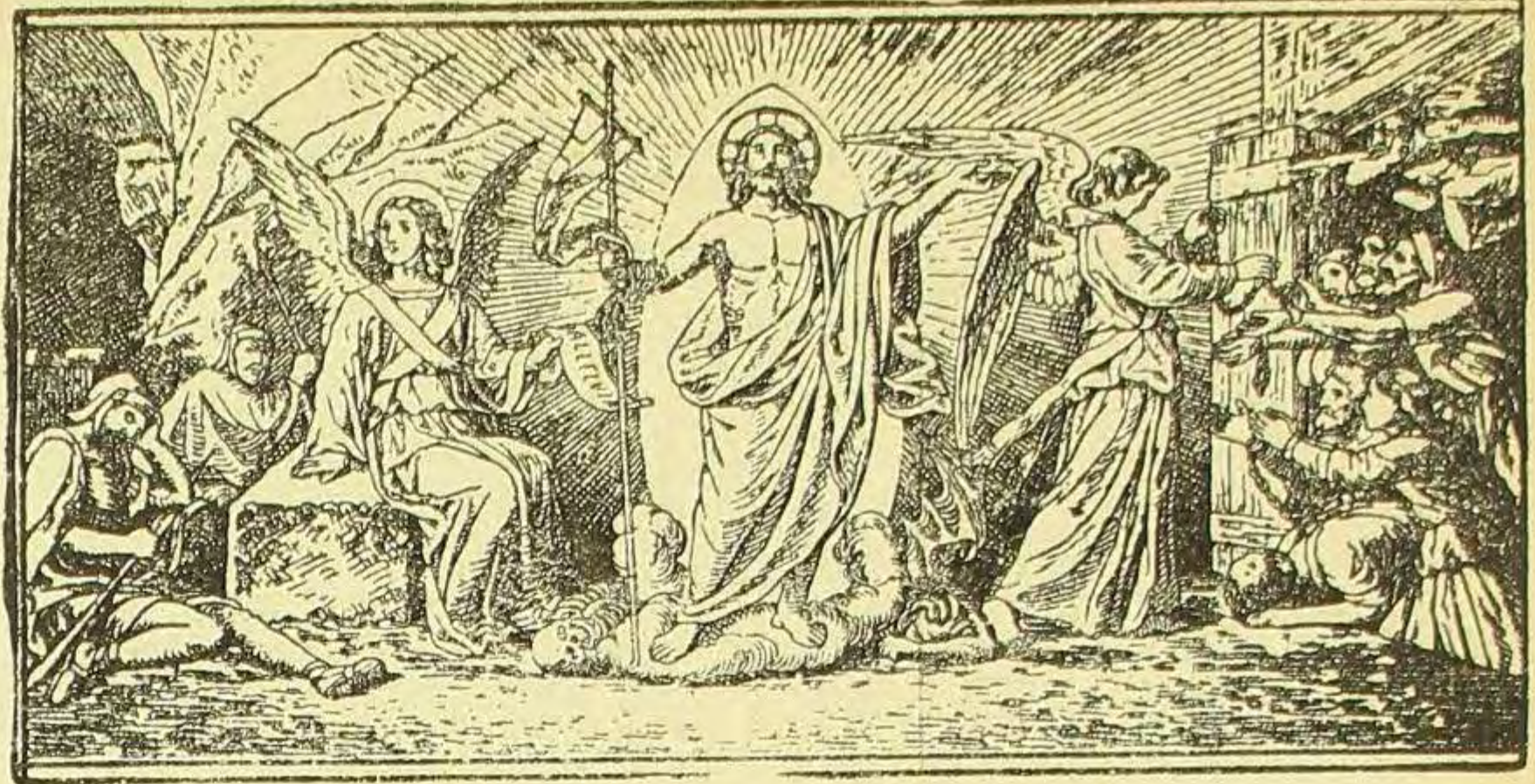
1. ožujka: Bjelimir
2. " Tihomil
4. " Kazimir
5. " Dragomir
7. " Tomidrag | 13. "
15. "
18. "
20. "
21. " | Ruža
Žarko
Slavoljub
Dobrovoy
Boljeslav | 23. "
25. "
29. "
30. " | Dražen
Predrag
Branivoj
Vojmir
- |
|---|---|---|----------------------------------|--|

SLOGA OD BOGA, NESLOGA OD ZLOGA.

Travanj

BROJI 30 DANA

April

NEMA GA TU, ON USKRSNU.

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Subota	1 Hugo bis, Teod. m. †	20 Hris i D. †
14. tjed. Isus ulazi svečano u Jerusolim Mt. 21, 1–9.		
Nedjelj.	2 6. Cvjetna , Franjo P.	20 6. n. v. p.
Poned.	3 Rikard †	21 Jakob †
Utorak	4 Izidor, Zos. pust, ☺ †	22 Vas. m. †
Srijeda	5 Vincen. F. pr. †	23 Nikon m. †
Četvrt.	6 Veliki četvrtak †	24 Vel. čet. †
Petak	7 Veliki petak †	25 Vel. pet.
Subota	8 Velika subota †	26 Vel. sub. †
15. tjed. Isus uskrsnu iz groba Mk 16, 1–7.		
Nedjelj.	9 USKRS	27 USKRS
Poned.	10 Drugi dan Uskrsa	28 Uskr. p.
Utorak	11 Leon V. p., Duj. b. ☾	29 Uskr. ut.
Srijeda	12 Julije p., Sava m.	30 Ivans. Ljes.
Četvrt.	13 Hermenegild m.,	31 Ipatije
Petak	14 Justin m. †	1 Marija Eg.
Subota	15 Basilis i An., Svet.	2 Tito čud.
16. tjed. Isus dođe na zatvorena vrata. Iv. 20, 19–31		
Nedjelj.	16 Mladi Uskrs	3 Nedj. Tom.
Poned.	17 Rudolf (Radojica)	4 Josip i G.
Utorak	18 Apolonij	5 Teod. i A.
Srijeda	19 Krescencij (Rast.) ●	6 Eutihije n.
Četvrt.	20 Sulpicije, Agneza	7 Georg. bis.
Petak	21 Anselmo b., Sim. †	8 Celest. p.
Subota	22 Soter (Spas.) i Kajo	9 Eup m.
17. tjed. Priča o dobrom pastiru Iv. 10, 11–16.		
Nedjelj.	23 2. po Uskrsu Adalbert	10 Nedj. Mir.
Poned.	24 Đurđevo	11 Antipa m.
Utorak	25 <i>Marko evanđelist</i>	12 Vasil. isp.
Srijeda	26 <i>Zaštita sv. Josipa</i> ☾	13 Artemon
Četvrt.	27 Ozana Kot., Pet. K.	14 Martin p.
Petak	28 Pavao od Kr., Živ. †	15 Aristarh
Subota	29 Petar muč. (Tvrtko)	16 Agap., Ir.
18. tjed. Malo i ne ćete me više vidjeti. Iv. 16, 16–22.		
Nedjelj.	30 3. po Uskr. , Kat. S.	17 Nedj. o ras.

TRAVANJ

posvećen ještovanju
sv. 5 Rana Isusovi.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 5 s. 41	6 s. 29
15. 5 s. 12	6 s. 50
30. 4 s. 44	7 s. 11

MJESEČEVE MIJENE

- ☾ uštap, 4. u 5 s. 18 m. ujutro.
- ☾ trećak, 11. u 5 s 11 m. popodne.
- mlađ, 19. u 5 s. 35. m. popodne
- ☾ prvak, 26. u 7 s. 25 m. uveče.

VRIJEME

Do 16. oštro i studeno, zatim do 23. blago vrijeme, poslije opet oštro do 29. a iza toga do kraja lijepo.

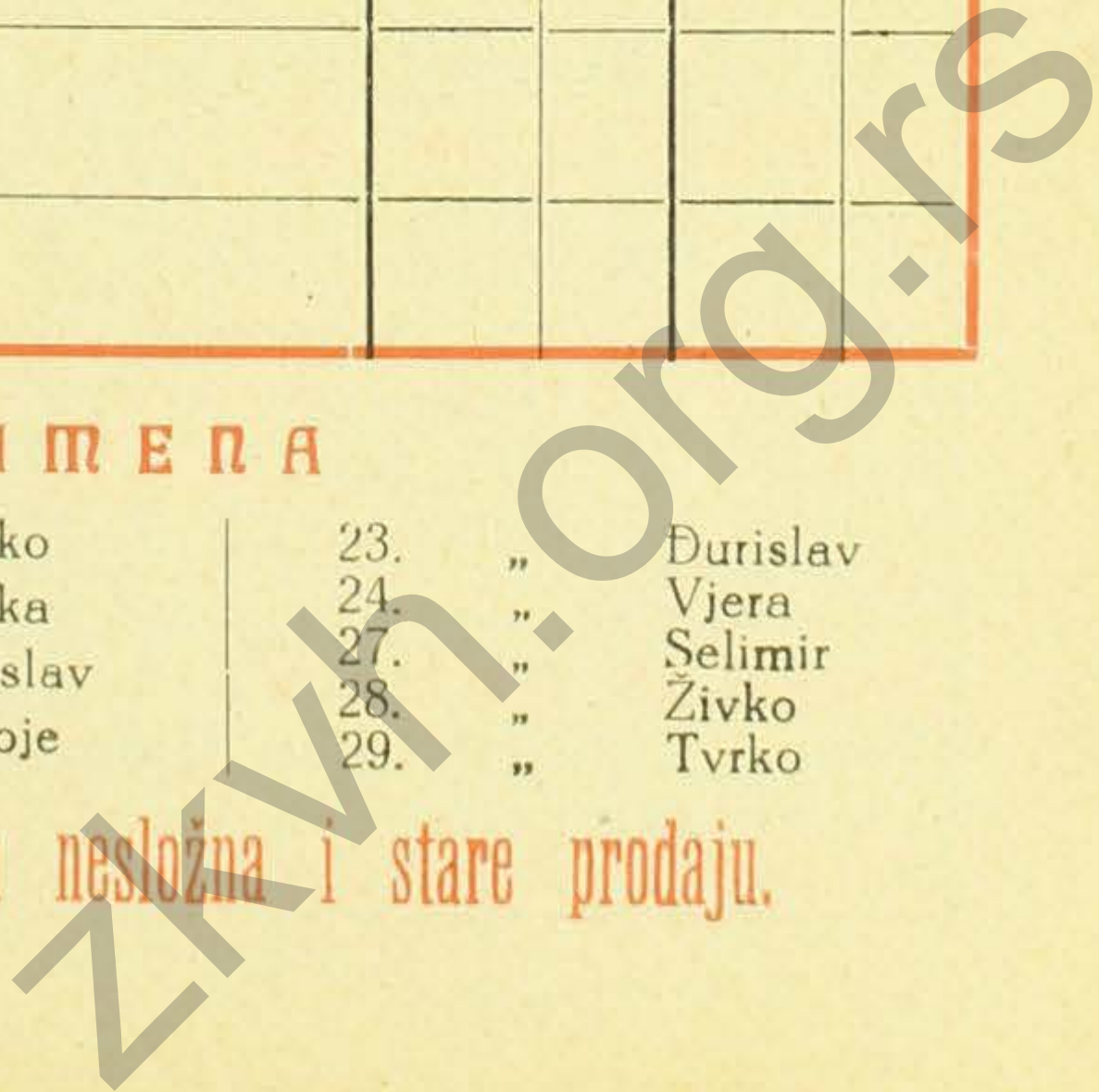
Vedri li se travanj noću, škodi vinu ko i voću.

Dan	DNEVNIK		Primitak		Izdatak	
			D.	p.	D.	p.

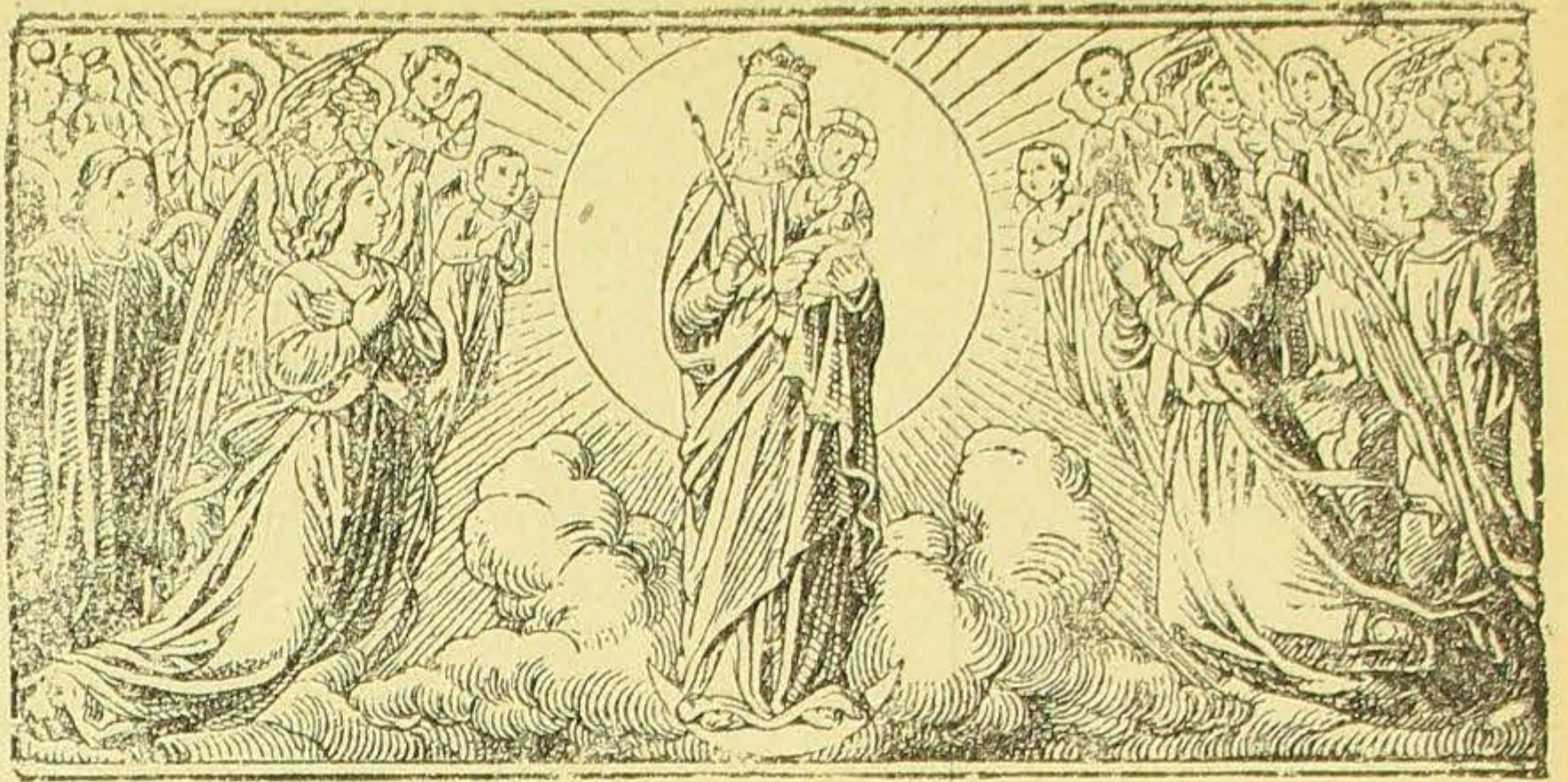
П А Р О Д Н А И М Е Н А

1. travnja: Mutimir	19. " Rastislav	23. " Đurislav
5. " Ratimir	22. " Spasoje	24. " Vjera
12. " Radivoj		27. " Selimir
18. " Branimir		28. " Živko
		29. " Tvrko

Složna braća nove dvore gradu, a nesložna i stare prodaju.

Svibanj
BROJI 31 DAN
M a j

GOSPE SVIBANJSKA MOLI SE ZA NAS!

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Poned.	1 Filip i Jakov ap.	18 Ivan mon.
Utorak	2 Atanasije V., Boris	19 Pafn. b. m.
Srijeda	3 Našašće sv. Križa ☩	20 Teod. m.
Četvrt.	4 Flor., Cvjet., Mon.	21 Jan. m.
Petak	5 Pijo V. Papa †	22 Teod. i V.
Subota	6 Ivan pred L. vrat.	23 Georg. (Đ.)
19. tjed. Idem Onomu, koji me je poslao. Iv. 16, 5–14.		
Nedjelj.	7 4. po Usk., St. Duj.	24 Nedj. o S.
Poned.	8 Miholjice	25 Marko ev.
Utorak	9 Grgur Naz. b.	26 Vas. b. m.
Srijeda	10 Izidor seljak	27 Simeon m.
Četvrt.	11 Franjo H. Mam. b. ☾	28 9 muč.
Petak	12 Pankracij, Ahilej †	29 Jas. i Sos.
Subota	13 Robert Bell. b., Serv.	30 Jakob ap.
20. tjed. Ako što zaištete od Oca u moje ime. Iv. 16. 23-30		
Nedjelj.	14 5. po Usk. Bon. m.	1 Nedj. o sl.
Poned.	15 Ivan Sal. Sof. } prosni	2 Atan. Vel.
Utorak	16 Ivan N. Ubald. } dani	3 Teod. P.
Srijeda	17 Pask. (Vazm.)	4 Pelag. m.
Četvrt.	18 Spasovo Venancij	5 Voznesen.
Petak	19 P. Cel. p., Iv. isp. ☩ †	6 Job dug.
Subota	20 Bernardin Sijenski	7 Poj sv. Kr
21. tjed. Kada dođe Utješitelj. Iv 15, 26–27. i 16, 1–4.		
Nedjelj.	21 6. po Usk. Fel. (Sr.)	8 N. sv. Ot.
Poned.	22 Julija, Em., (Milan)	9 Izaija
Utorak	23 Deziderij, (Željko)	10 Sim. Zel.
Srijeda	24 Marija pom. kr., Iv.	11 Metod. b.
Četvrt.	25 Urban p.	12 Epif. i G.
Petak	26 Filip Nerij ☩ †	13 Gliker. m.
Subota	27 Beda isp., Iv. p. m. †	14 Izidor m.
22. tjed. Tko mene ljubi, riječ moju drži. Iv. 14, 23–31.		
Nedjelj.	28 DUHOVI	15 DUHOVI
Poned.	29 Drugi dan Duhova	16 Duh. pon.
Utorak	30 Ferdinand	17 Andronik
Srijeda	31 Anđela M. Pet. (Kv.) †	18 Teodot

SVIBANJ

posvećen je Majci
Božjoj.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 4 s. 43	7 s. 12
15. 4 s. 21	7 s. 31
31. 4 s. 5	7 s. 50

MJESEČEVE MIJENE

- ☩ uštap, 3. u 4 s. 15 m. popodne.
- ☾ trećak, 11. u 11 s 40 m. pr. podne.
- mlad, 19. u 5 s. 29 m. ujutro.
- ☾ prvak, 26. u 12 s. 20 m. noću.

VRIJEME

Do 3. grmljavina, iza toga do 8. tmurno, oblačno i hladno vrijeme, zatim 3. dana opet blago. 11. do 20. suho i hladno, iza toga lijepo toplo, 30. led i mraz.

Kad u svibnju mnogo
[sijeva,
Zemljodjelac neka pjeva.

Dan	D N E V N I K	Primitak		Izdatak	
		D.	p.	D.	p.

П А Р О Д Н А И М Е Н А

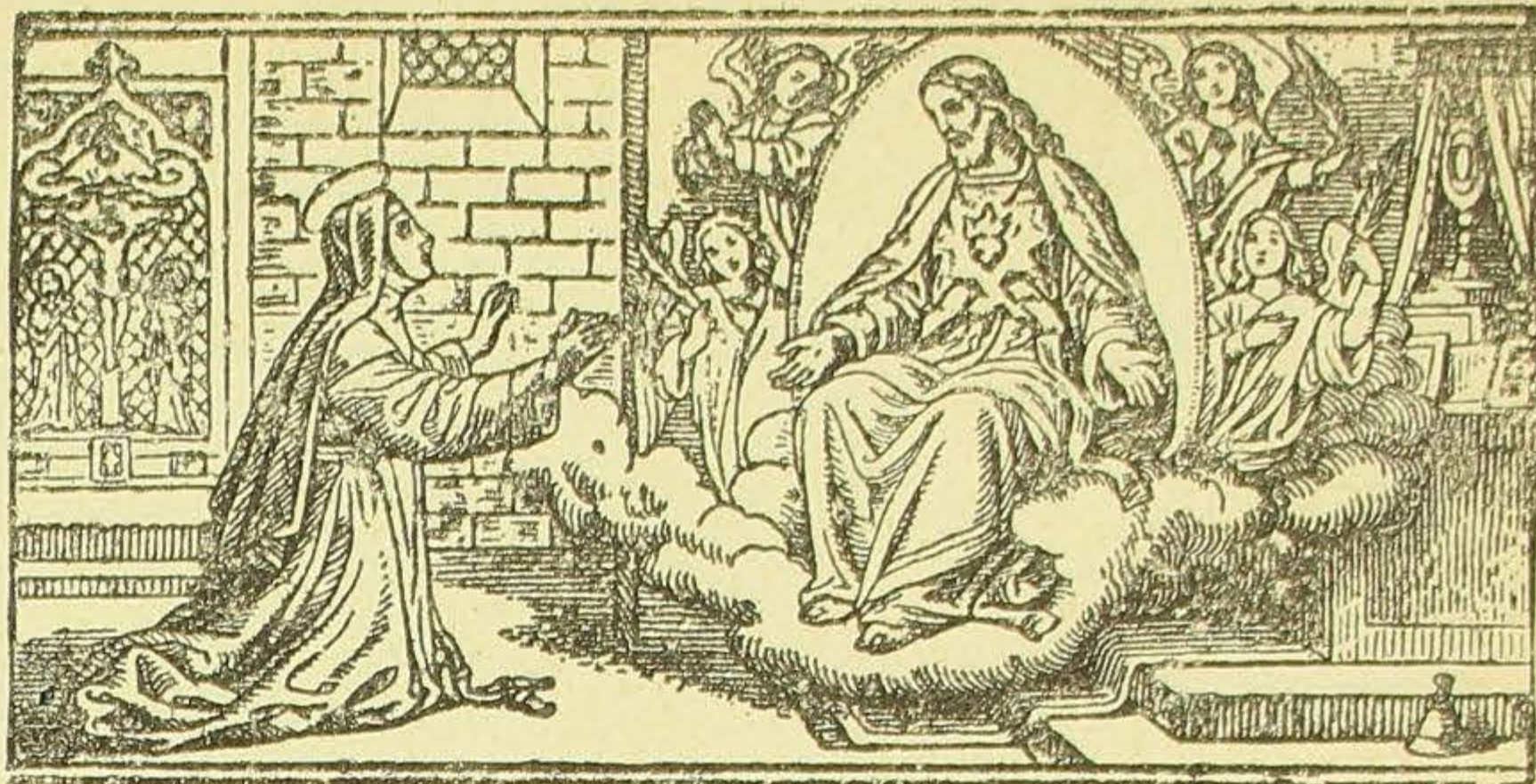
4. svibnja: Cvijeta	14. "	Dobroslav	23. "	Zelimir
7. " Stanko	19. "	Rajko	" "	Zeliko
" Stanka	21. "	Dubravka	25. "	Gradimir
12. " Svevlad	22. "	Radojka	28. "	Jaromir

S V O J S V O J M E !

Lipanj

BROJI 30 DANA

Juni

PRESV. SRCE ISUSOVO ŠTITI OBITELJI NAŠE.

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Četvrt.	1 Gracijan (Milut), Fort.	19 Patricije
Petak	2 Erazmo (Velimir) ☺ †	20 Talalej
Subota	3 Klotilda Kv. †	21 Kon. i J.
23. tjed. Dana mi je sva vlast. Mt. 28, 18–20.		
Nedjelj.	4 Presv. Trojstvo	22 N. Sv. Sv.
Poned.	5 Bonifacije	23 Mihajlo †
Utorak	6 Norbert b.	24 Sim. p. †
Srijeda	7 Robert, Pavao	25 N. gl. I. K. †
Četvrt.	8 TIJELOVO	26 Kar. ap. †
Petak	9 Primo i Felic mm. †	27 Terap. †
Subota	10 Margar. Škot. B. ☾	28 Nikita b. †
24. tjed. Čovjek neki zgotovi večeru Lk. 14, 16–24		
Nedjelj.	11 2. po D., Bar. ap.	29 2. po D. T.
Poned.	12 Ivan Fakundo	30 Izakije †
Utorak	13 Antun Pad.	31 Jerm. ap. †
Srijeda	14 Bazilije Veliki	1 Just. m. †
Četvrt.	15 Vid m., Vlad. isp.	2 Nik. b. †
Petak	16 Srce Isusovo †	3 Lukilijan †
Subota	17 <i>Srce Marijino</i> ●	4 Mitrofan †
25. tjed. Priča o izgubljenoj ovci. Lk. 15, 1–10.		
Nedjelj.	18 3. po D. Efr., Mar.	5 3. po D. D.
Poned.	19 Gerv. i Prot. mm.	6 Visarion †
Utorak	20 Silverij p. m.	7 Teod. m. †
Srijeda	21 Alojzije Gonzaga	8 Te. S. m. †
Četvrt.	22 Pavlin b.	9 Ćir. Al. b. †
Petak	23 Sidonija (Zdenka) †	10 T. b. i m. †
Subota	24 <i>Ivan Krstiteli</i> ☽	11 Bar. i V. †
26. tjed. O čudesnom ribolovu. Lk. 5, 1–11.		
Nedjelj.	25 4. po D. Prosp., Vil.	12 4. po D. O.
Poned.	26 Ivan i Pav. br. mm.	13 Akilina †
Utorak	27 Ladislav kralj	14 Elisej †
Srijeda	28 Leon II. papa, Irenej	15 Amos pr. †
Četvrt.	29 Petar i Pav. (Kreš.)	16 Tih. b. i č. †
Petak	30 <i>Spomen sv. Pavla</i> †	17 Man., m. †

LIPANJ

posvećen je Presv. Srcu Isusovom.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 4 s. 5	7 s. 51
15. 3 s. 59	8 s. 2
30. 4 s. 2	8 s. 4

MJESEČEVE MIJENE

- ☺ uštap, 2. u 4 s. 11 m. ujutro.
- ☾ trećak, 10. u 5 s. 7 m. ujutro.
- mladž, 17. u 2 s. 37 m. popodne.
- ☾ prvak, 24. u 5 s. 35 m. ujutro.

VRIJEME

Počinje s mrazom, zatim oblačno, od 9. do konca lijepo toplo.

Hladan juni
Sve pokunji.

Srpanj

BROJI 31 DAN

Juli

GOSPE ŠKAPULARSKA MOLI SE ZA NAS!

SRPANJ

posvećen je štovanju
predragocjene Krvi
Isusove.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 4 s. 2	8 s. 4
15. 4 s. 14	7 s. 57
31. 4 s. 32	7 s. 40

MJESEČEVE MIJENE

- ☾ uštap, 1. u 5 s.
16 m. popodne.
- ☾ trećak, 9. u 8 s.
49 m. uveče.
- mlađ, 16. u 8 s.
3 m. uveče.
- ☾ prvak, 23. u 12 s.
34 m u podne.
- ☾ uštap, 31. u 7 s.
37 m. ujutro.

VRIJEME

U početku velika vrućina, dnevno oluja s tučom, zatim lijepo do 12. iza toga do konca oblačno, hladno i kišovito.

Jul močvaran
Svačemu je kvaran.

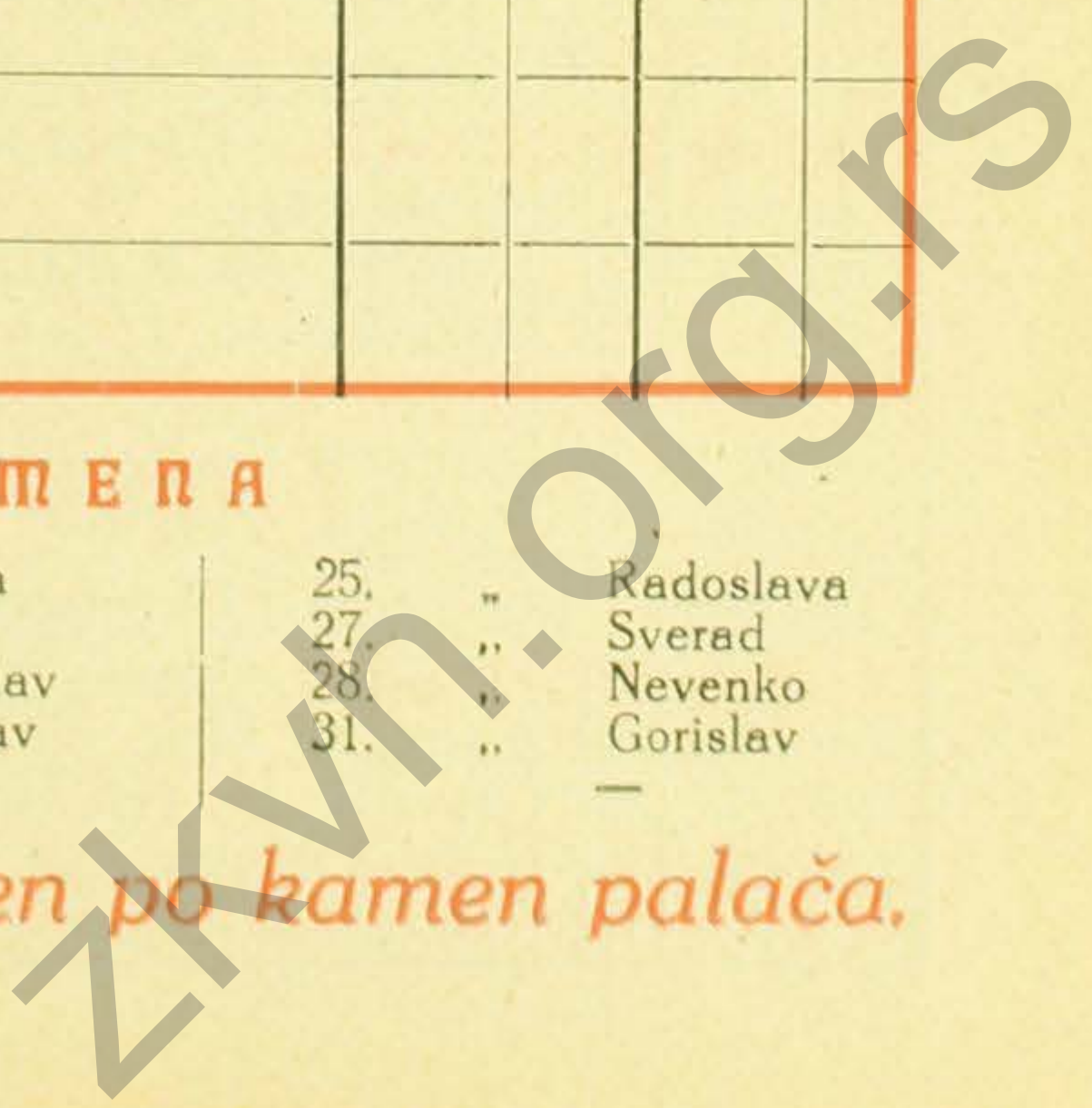
Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Subota	1 Presv. Krv Isusova ☾	18 Leon, m. †
27 tjed. Ako ne bude pravednost vaša ... Mt. 5, 20–24		
Nedjelj.	2 5. po D. Poh. BDM	19 5. po D. J.
Poned.	3 Leon II. p., Hel., Eul.	20 Met. b. †
Utorak	4 Udalrik, Berta dj.	21 Jul. t. m. †
Srijeda	5 Ćiril i Metodije b.	22 Evseb. b. †
Četvrt.	6 Izaija pr., Bogomila	23 Agrip. m. †
Petak	7 Vilibald biskup †	24 R sv. I K.
Subota	8 Elizabeta ud., Kil.	25 Febr. m.
28. tjed. Isus nahrani 4000 ljudi. Mr. 8, 1–9.		
Nedjelj.	9 6. po D. Veron. ☾	26 6. po D. D.
Poned.	10 Amalija djev. (Ljub.)	27 Samson †
Utorak	11 Pijo I. papa m., Ol.	28 Pren. K. I. †
Srijeda	12 Mohor i Fortunat	29 Petar i P.
Četvrt.	13 Margarita, Anaklet	30 Zb. 12 ap.
Petak	14 Bonaventura bisk. †	1 Kuz. i D.
Subota	15 Henrik isp, Vlad. kr.	2 Haljina B.
29. tjed. Čuvajte se lažnih proroka. Mt. 7, 15–21.		
Nedjelj	16 7. po D. Gosp. Šk. ●	3 7. po D. J.
Poned.	17 Aleksije (Branko)	4 Andr. K.
Utorak	18 Kamilo, Frid. (Mir.)	5 Kir. i Met.
Srijeda	19 Vinko P., Aur. (Zor.)	6 Atan. A.
Četvrt.	20 Ilija pr., Jeronim	7 Toma i A.
Petak	21 Danijel pr., Olga †	8 Prok. m.
Subota	22 Marija Magd.	9 Pan. b. m.
30 tjed O nepravdom upravitelju. Lk. 16. 1–9.		
Nedjelj.	23 8. po D. Ap. b. m. ☾	10 8. po D. A.
Poned.	24 Kristina dj. m.	11 Euf. i Ol.
Utorak	25 Jakov ap.	12 Prok. i Il.
Srijeda	26 Ana, mati BDM.	13 Zb. ar. G.
Četvrt.	27 Pant., Ljer., Zlat.	14 A. uč. sv. P.
Petak	28 Inocent m., Viktor †	15 Vl. V. r. k.
Subota	29 Marta djevica	16 Atin. i dr.
31. tjed. Isus plače nad Jerusalimom. Lk. 19, 41–47		
Nedjelj.	30 9. po D. Abd. i Sen.	17 9. po D. M.
Poned.	31 Ignac Loj. (Vatr.) ☾	18 Em. i H.

Dan	D N E V N I K	Primitak		Izdatak	
		D.	p.	D.	p.

П А Р О Д Н А И М Е Н А

1. srpnja: Bogoslav	13. " Biserka	25. " Radoslava
3. " Svetislav	15. " Hinko	27. " Sverad
6. " Bogomila	17. " Branislav	28. " Nevenko
" Domagoj	18. " Miroslav	31. " Gorislav
10. " Ljubica	19. " Zlatka	—

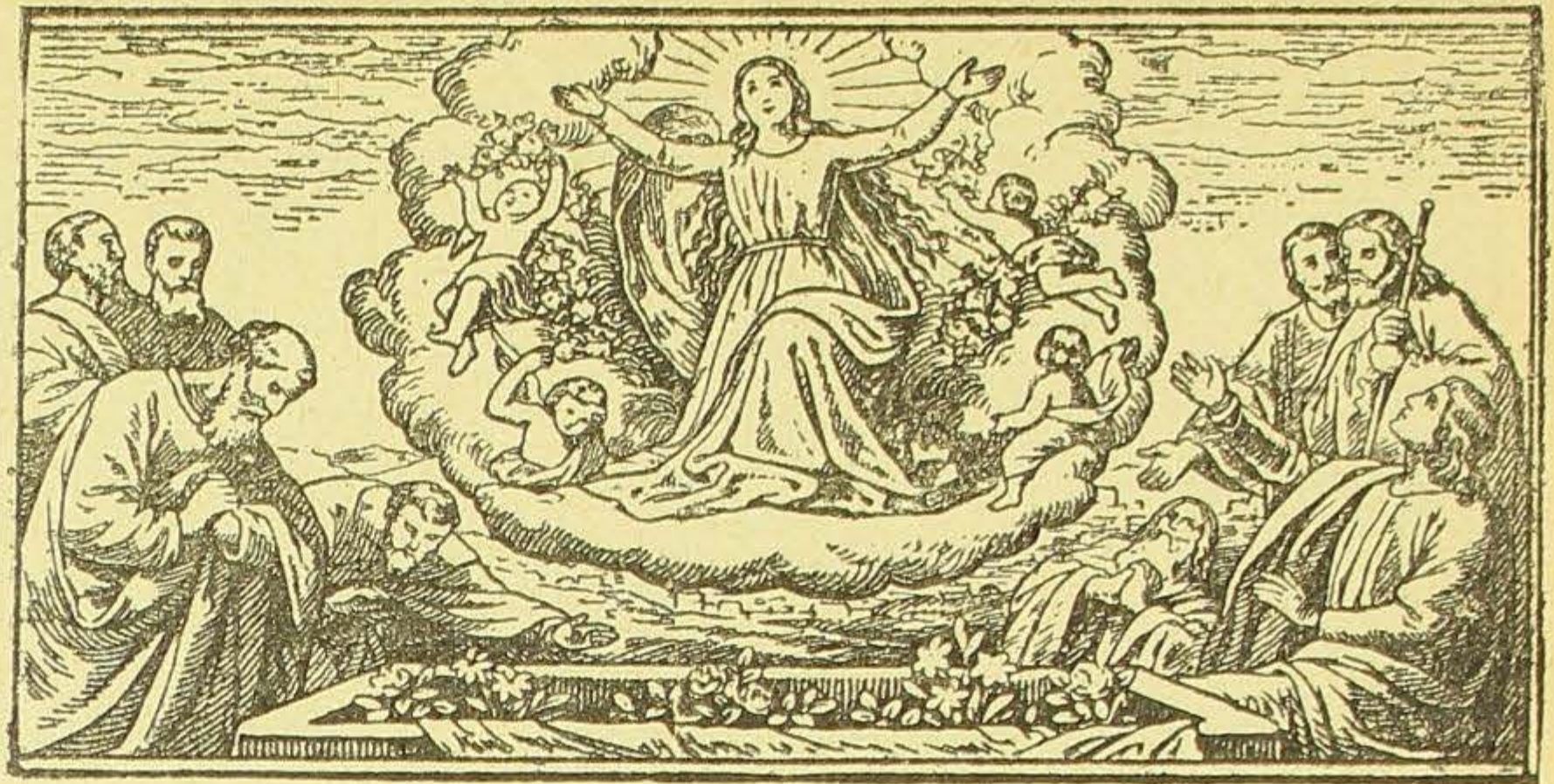
Zrno po zrno pogača, kamen po kamen palača.

KOLOVOZ

BROJI 31 DAN

August

VELIKA GOSPE MOLI SE ZA NAS!

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Utorak	1 Petar u ok. (V., N.)	19 Makr. r.
Srijeda	2 Porciunk.. Alfons L.	20 Ilija pr.
Četvrt.	3 Aug. Kaž. b. zag.	21 Sim. i J.
Petak	4 Dominik (Nedjeljko) †	22 Marija M.
Subota	5 Snježna Gospa	23 Trofim i T.
32. tjed. O farizeju i cariniku. Lk. 18, 9—14.		
Nedjelj.	6 10. po D. Preob. Kr.	24 10 po D.
Poned.	7 Kajetan, Don. (Dan.)	25 Us. sv. A.
Utorak	8 Cirijak ☾	26 Jerm. i P.
Srijeda	9 Ivan Vianey, Roman	27 Pantalej.
Četvrt.	10 Lovro muč.	28 Proh. Nik.
Petak	11 Suzana djev. †	29 Kal., Ser.
Subota	12 Klara dj., Hilarija	30 Sila
33. tjed. Isus izliječi gluhojmemoga Mk. 7, 31—37.		
Nedjelj.	13 11. po D. Svat., Hip.	31 11. po D.
Poned.	14 Eusebije †	1 Mak. †
Utorak	15 Velika Gospa ●	2 Stjep. p. m. †
Srijeda	16 Rok. Joak. otac BDM.	3 Isak i dr. †
Četvrt.	17 Hijacint, Julijana	4 7 ml. u Ef. †
Petak	18 Jelena Križarica †	5 Eusig. m. †
Subota	19 Ivan Eud., Ludovik	6 Preob. G.
34. tjed. O milosrdnom Samaritancu. Lk. 10, 23—37.		
Nedjelj.	20 12. po D. Bernardo	7 12. po D.
Poned.	21 Ivana Franc. ☾	8 Emil. b. †
Utorak	22 Timotej, Simforijan	9 Mat. ap. †
Srijeda	23 Filip, Benic. (Zden.)	10 Laur. m. †
Četvrt.	24 Bartol. ap.	11 Eup. m. †
Petak	25 Ljudevit kralj †	12 Foc. i A. †
Subota	26 Pelagija, Zefirin	13 Mak is. †
35. tjed. Isus ozdravi 10 gubavaca. Lk. 17, 11—19.		
Nedjelj.	27 13. po D. Josip Kal.	14 13. po D.
Poned.	28 Augustin bisk.	15 Vel. Maša
Utorak	29 Glavosj. Iv. Kr., B. ☾	16 Diomid m.
Srijeda	30 Ruža Limska	17 Miron m.
Četvrt.	31 Rajmund (Rajko)	18 Flor i L. m.

KOLOVOZ

posvećen je prečistom Srcu Marijinu.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 4 s. 33	7 s. 38
15. 4 s. 53	7 s. 17
31. 5 s. 15	6 s. 46

MJESEČEVE MIJENE

- ☾ trećak, 8. u 10 s. 18 m. pr. podne.
- mlad, 15. u 4 s. 53 m. ujutro.
- ☾ prvak, 21. u 10 s. 21 m. uveče.
- ☺ uštap, 29. u 11 s. 9 m. noću.

VRIJEME

U početku magla, dani lijepi i topli, a kasnije vrućina do konca.

Ako august žeže, žeže i vino.

Dan	D N E V N I K	Primitak		Izdatak	
		D.	p.	D.	p.

П А Р О Д Н А И М Е Н А

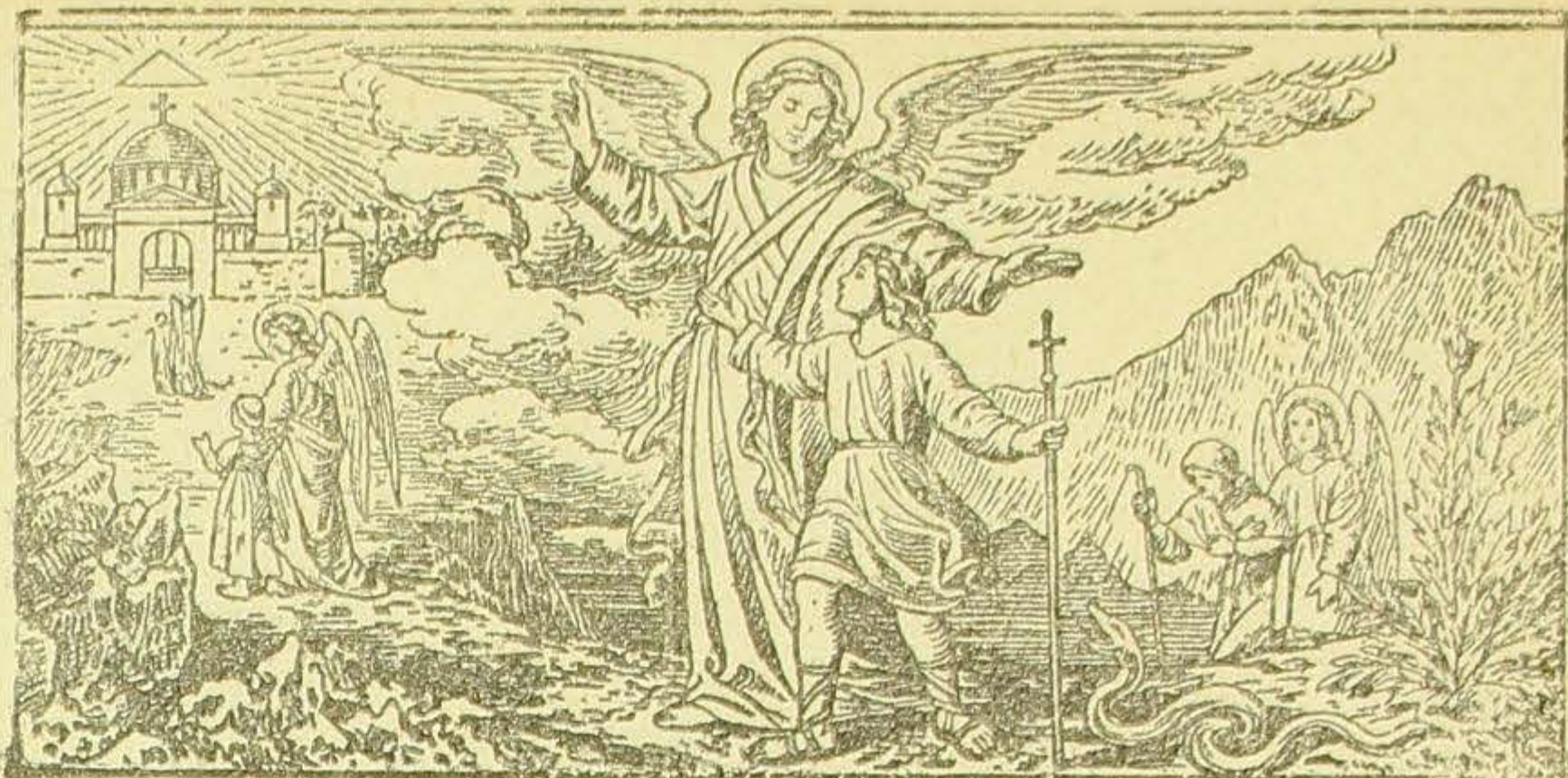
4. kolovoza:	Nedjeljko	18.	..	Jelka	26.	..	Dobrovit
10.	Lovorko	20.	..	Krunoslav	27.	..	Zlatko
12.	Bistra	23.	..	Zdenko	30.	..	Ružica
14.	Dobromir	24.	..	Bariša	31.	..	Rajko

U radiše svega biše, u štedišē još i više.

Rujan

BROJI 30 DANA

Septembar

ANĐELE ČUVARU, ČUVAJ I BRANI NAS!

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Petak	1 Egidije, Ver. dj. †	19 Andr. Str.
Subota	2 Zenon, Maksima	20 Samuel
36. tjed. Nitko ne može dva gospodara služiti. Mt. 6, 24—33.		
Nedjelj.	3 14. po D. Man., Ser.	21 14. po D.
Poned.	4 Rozalija dj.	22 Agat. m.
Utorak	5 Lovro, Justinijan	23 Lupo, Ir.
Srijeda	6 Državni praznik ☾	24 Drž. praz.
Četvrt.	7 Marko Križ., Reg.	25 Tito i B. ap.
Petak	8 Mala Gos. (R. BDM) †	26 Adrij. i N.
Subota	9 Petar Klaver, Gorg.	27 Pimen
37. tjed. Isus uskrisuje mladića iz Naima. Lk. 7, 11—16.		
Nedjelj.	10 15. po D. Nikola T.	28 15. po D.
Poned.	11 Prot i Hijac., Em.	29 Us. gl. I. K.
Utorak	12 <i>Ime Marijino</i>	30 Aleks. i dr.
Srijeda	13 Amat b. (Ljub.) ☉	31 Pojas B.
Četvrt.	14 <i>Uzvišenje sv. Kr.</i>	1 Cr. N. lj. S.
Petak	15 <i>7 žalosti BDM.</i> , †	2 Mam. m.
Subota	16 Ljudmila, Kornelij	3 Antim., T.
38. tjed. Isus ozdravljuje bol. od vodene bol. Lk. 14, 1—11.		
Nedjelj.	17 16. po D. , Rane sv. F.	4 16. po D.
Poned.	18 Josip Kup., Sofija	5 Zahar. pr.
Utorak	19 Januarije, Pomposa	6 Evdok. m.
Srijeda	20 Eustahije, K. (Kv.) ☾ †	7 Sosont m.
Četvrt.	21 <i>Matej ap. i ev.</i>	8 Rođ. Pr. B.
Petak	22 Toma de Vil., Mavr. †	9 Joak. i A.
Subota	23 Tekla, Lino p. m. †	10 Men. i dr.
39. tjed. Koja je najveća zapovijed u zakonu. Mt. 22, 34-46.		
Nedjelj.	24 17. po D. BDM. z. o. s.	11 17. po D.
Poned.	25 Kleofa, Aurelija	12 Aut. m.
Utorak	26 Ciprijan i Justina	13 Kornelije
Srijeda	27 Kuzma i Damjan	14 Krst. dan
Četvrt.	28 Većeslav knez ☺	15 Nik. V. m.
Petak	29 <i>Mihovil ark.</i> , †	16 Euf. m.
Subota	30 Jeronim isp. uč.	17 Sofija

RUJAN

posvećenje štovanju
Anđela čuvara.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 5 s. 16	6 s. 44
15. 5 s. 34	6 s. 15
30. 5 s. 56	5 s. 44

MJESEČEVE MIJENE

- ☾ trećak, 6. u 9 s. 24 m. uveče.
- ☽ mlad, 13. u 12 s. 22 m. u podne.
- ☾ prvak, 20. u 11 s. 34 m. pr. podne.
- ☽ uštap, 28. u 3 s. 27 m. popodne.

VRIJEME

U početku do 13. vrlo lijepo vrijeme, zatim ponešto hladno i jesenski, a poslije opet lijepo do 28., kad nastupaju kišoviti dani.

Rujanski hlad
Gotov jad.

Dan	D N E V N I K	Primitak		Izdatak	
		D.	p.	D.	p.

Н А Р О Д Н А И М Е Н А

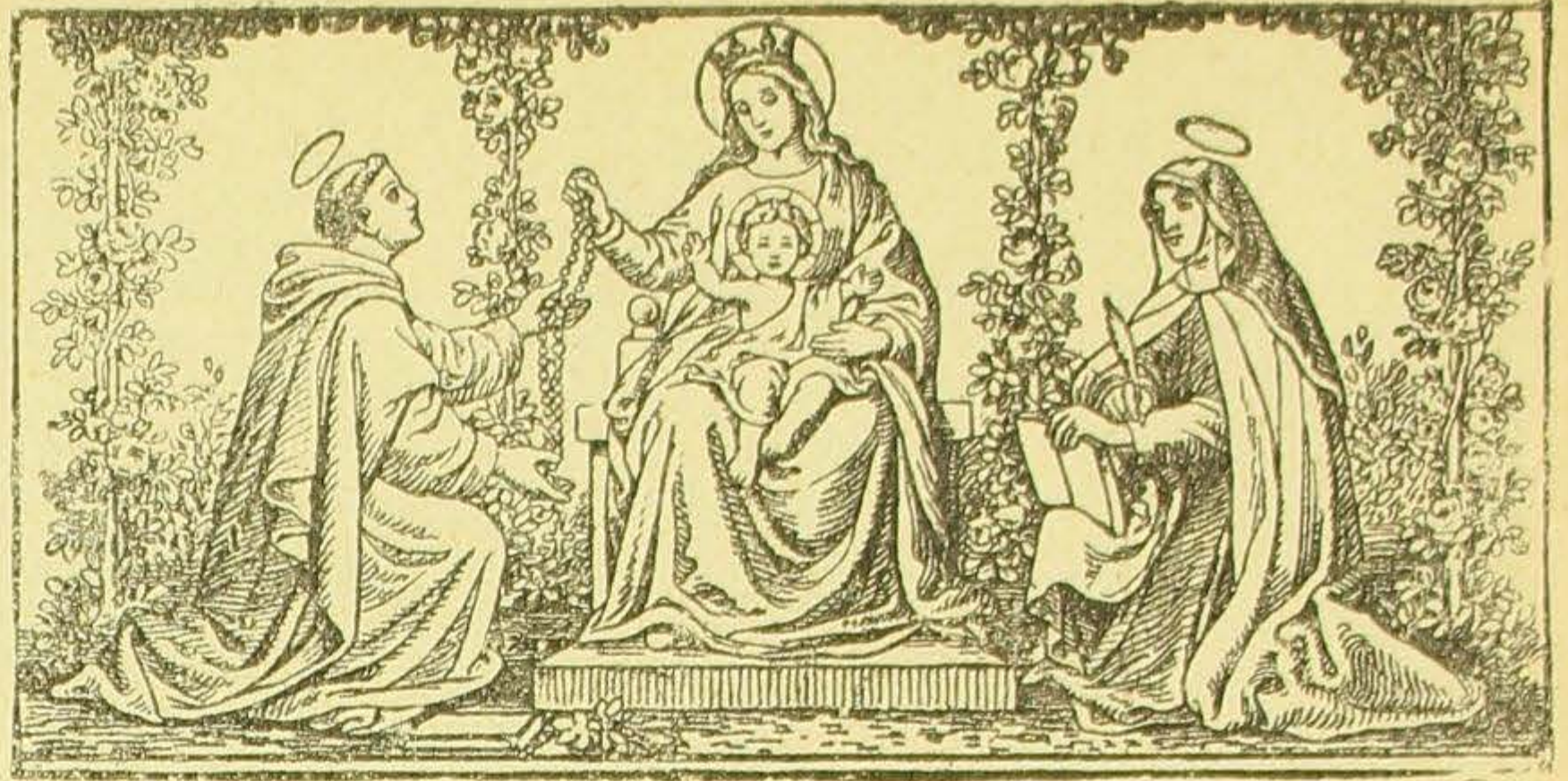
2. rujna; Veljka	11. „ Prvan. Lijepa	26. „ Žitimir
4. „ Ružena	13. „ Ljubomir	28. „ Većeslav
5. „ Lovorko	16. „ Ljudmila	29. „ Mijo
6. „ Velislav	„ Ljuba	30. „ Jerko
7. „ Krunoslava	20. „ Radobud	—

Bolje je svoju zemlju orati, nego na tuđoj novce brojiti.

Listopad

BROJI 31 DAN

Oktoobar

KRALJICE SVETE KRUNICE MOLI SE ZA NAS!

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
40. tjed. Isus ozdravi uzetoga. Mt. 9, 1-8.		
Nedjelj.	1 18. po D. Remigije	18 18. po D.
Poned.	2 Anđeli čuv.	19 Trof. i S.
Utorak	3 Terezija od M. Is.	20 Eust. i dr.
Srijeda	4 Franjo Asiški	21 Kod. (Kv.)
Četvrt.	5 Placid muč.	22 Foka, J. pr.
Petak	6 Bruno, Vjera ☾ †	23 Zač. I. K.
Subota	7 Sv. Krunica BDM	24 Tekla prv.
41. tjed. Priča o kraljev. svadbi. Mt. 22, 1-14.		
Nedjelj.	8 19. po D. Demetr.	25 19. po D.
Poned.	9 Dioniz b. m.,	26 Iv. ap. i e.
Utorak	10 Franjo Borgia	27 Kalistrat
Srijeda	11 Materinstvo BDM	28 Baruh
Četvrt.	12 Maksimiljan ●	29 Har. is. i m.
Petak	13 Eduard, Koloman †	30 Grig. m.
Subota	14 Kalist p. m.	1 Pok. pr. B.
42. tjed. Isus ozdravi sina kraljevu čovjeku. Iv. 4, 46-53.		
Nedjelj.	15 20. po D. Terez. dj.	2 20. po D.
Poned.	16 Hedv. ud. Gal op.	3 Dion. b.
Utorak	17 Margareta Mar. Al.	4 Jer. b. m.
Srijeda	18 Luka evanđelist	5 Harit. m.
Četvrt.	19 Petar Alkantarski	6 Toma ap.
Petak	20 Ivan K. Irena dj. ☾ †	7 Serg. i V.
Subota	21 Uršula dj. m.	8 Pelagija
43. tjed. O kralju, koji obračunava sa slugama. Mt. 18, 23-35		
Nedjelj.	22 21. po D. Kor. dj. m.	9 21. po D.
Poned.	23 Ignacije bisk.	10 Evlamp. m.
Utorak	24 Rafael arhanđeo	11 Filip đak.
Srijeda	25 Hris. i Dar. m.	12 Prob
Četvrt.	26 Evarist, Dem. m.	13 Karpo b.
Petak	27 Vincencij i Sab. m. †	14 Naz, P.
Subota	28 Šimun i Juda ap. ☾	15 Lukij m.
44. tjed. Je li slobodno dati porez caru? Mt 22, 15-21		
Nedjelj.	29 22. po D. Krist Kr.	16 22. po D.
Poned.	30 Alfons Rodr.	17 Ozija pr.
Utorak	31 Wolfgang. (Vuk.) b. †	18 Luka ev.

LISTOPAD

posvećen je Kraljici svete Krunice.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 5 s. 57	5 s. 42
15. 6 s. 17	5 s. 14
31. 6 s. 42	4 s. 44

MJESEČEVE MIJENE

- ☾ trećak, 6. u 6 s. 27 m. ujutro.
- ☾ mlađ, 12. u 9 s. 30 m. uveče.
- ☾ prvak, 20. u 4 s. 24 m. ujutro.
- ☾ uštap, 28 u 7 s. 42 m. ujutro.

VRIJEME

U početku ružno vrijeme, od 10. led do 17. koji će biti lijep ljetni dan, 25. hladno, zatim opet lijepo vrijeme. 27. do 30. prilično studeno.

Luki kišica,
Petru pšenica.

Dan	D N E V N I K	Primitak		Izdatak	
		D.	p.	D.	p.

Narodna imena

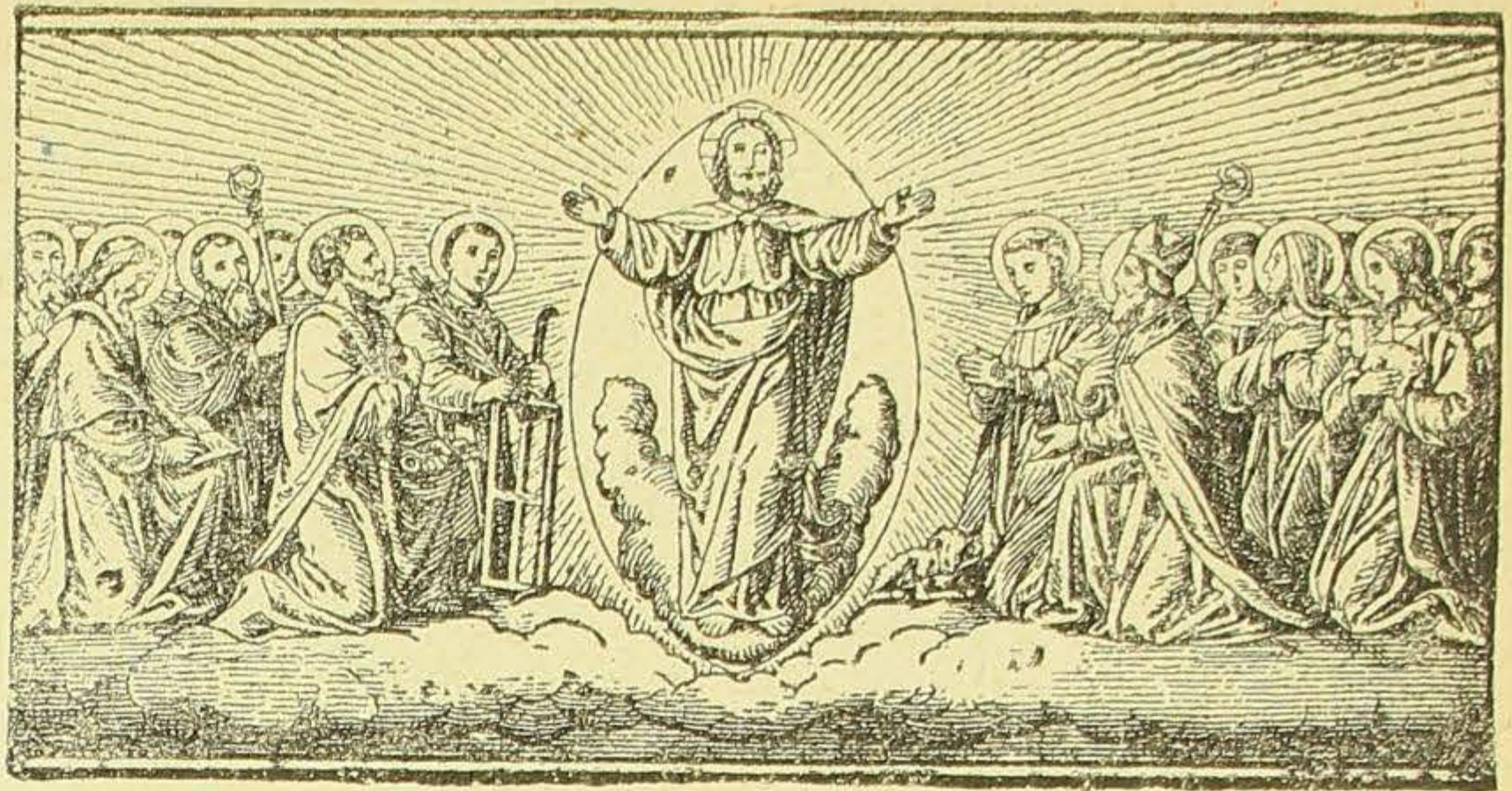
3. listopada Bjeladin	14. ,, Slavoljub	26. ,, Zemislav
5. ,, Tihorad	22. ,, Dražen	,, Zemidrag
11. ,, Vojislav	23. ,, Jaroslav	27. ,, Grozdana
12. ,, Večerad	25. ,, Zlatoslav	31. ,, Vukmir

Nijemom djetetu ni mater ne razumi riječi.

Studeni

BROJI 30 DANA

Novembar

SVI SVETI I SVETICE BOŽJE MOLITE SE ZA NAS!

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Srijeda	1 Svi Sveti	19 Joel pr.
Četvrt.	2 Mrtvi dan	20 Artem. m.
Petak	3 Hubert, Silvija †	21 Ilarion V.
Subota	4 Karlo Boromejski ☾	22 Azer. i 7 d.
45. tjed. Isus oživi kneževu kćer. Mt. 9, 18–26.		
Nedjelj.	5 23. po D. Emerik	23 23. po D.
Poned.	6 Leonard, Sever	24 Areta m.
Utorak	7 Engelbert	25 Mark. i M.
Srijeda	8 Bogomir (Bogdan)	26 Dimitrije
Četvrt.	9 Teodor, Gracija	27 Nestor m.
Petak	10 Andrija Avelin †	28 Petk. m., S.
Subota	11 Martin (Davor.) b. ☉	29 Anast. m.
46. tjed. Isus izliječi slugu satnika. Mt 8, 1–13.		
Nedjelj.	12 24. po D. Martin p.	30 24. po D.
Poned.	13 Stanko Kostka, Did.	31 Shah. i A.
Utorak	14 Nikola Tav., Jozaf.	1 Kuz. i D.
Srijeda	15 Albert Veliki	2 Ak. i dr m.
Četvrt.	16 Gertruda, Ivan Fr.	3 Akep m.
Petak	17 Grgur čud., Hilda †	4 Joanik. V.
Subota	18 Roman, Eugen	5 Galakt. m.
47. tjed. Isus utiša oluju na moru. Mt. 8, 23–27.		
Nedjelj.	19 25. po D. Elizabeta ☾	6 25. po D.
Poned.	20 Feliks Val.	7 Eron m.
Utorak	21 Prikaz. BDM. u hr.	8 Zb. Ar. M.
Srijeda	22 Cecilija dj. m.	9 Onisofor
Četvrt.	23 Klement p. m.	10 Erast
Petak	24 Ivan od Križa †	11 Min., T. S.
Subota	25 Katarina dj. m.	12 Jos. b. m.
48. tjed. Isus navješćuje propast Jerusalima. Mt. 24, 15-35.		
Nedjelj.	26 26. po D. Ivan B. ☽	13 26. po D.
Poned.	27 Virgilije bisk.	14 Filip ap.
Utorak	28 Sosten, uč. Pavlov	15 Gunije †
Srijeda	29 Saturnin, Iluminata	16 Mat. ev. †
Četvrt.	30 Andrija ap.	17 Grg. čud. †

STUDENI

sjeća nas groznih muka, što ih trpe duše u čistilištu.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 6 s. 43	4 s. 42
15. 7 s. 5	4 s. 23
30. 7 s. 27	4 s. 9

MJESEČEVE MIJENE

- ☾ trećak, 4. u 2 s. 12 m. poponne.
- ☉ mlad, 11. u 8 s. 54 m. ujutro.
- ☾ prvak, 19. u 12 s. 21 m. noću.
- ☽ uštap, 26. u 10 s. 54 m. uveče.

VRIJEME

Do 10. studeno, po podne većinom lijepo i toplo, 11. počinje oblačno vrijeme s maglom i kišom do 13., a otada do 30. ujutro se smrzava, a po podne sunce sija.

Teška zima,
Težak snop,

Dan	D N E V N I K	Primitak		Izdatek	
		D.	p.	D.	p.

П А Р О Д Н А І М Е Н А

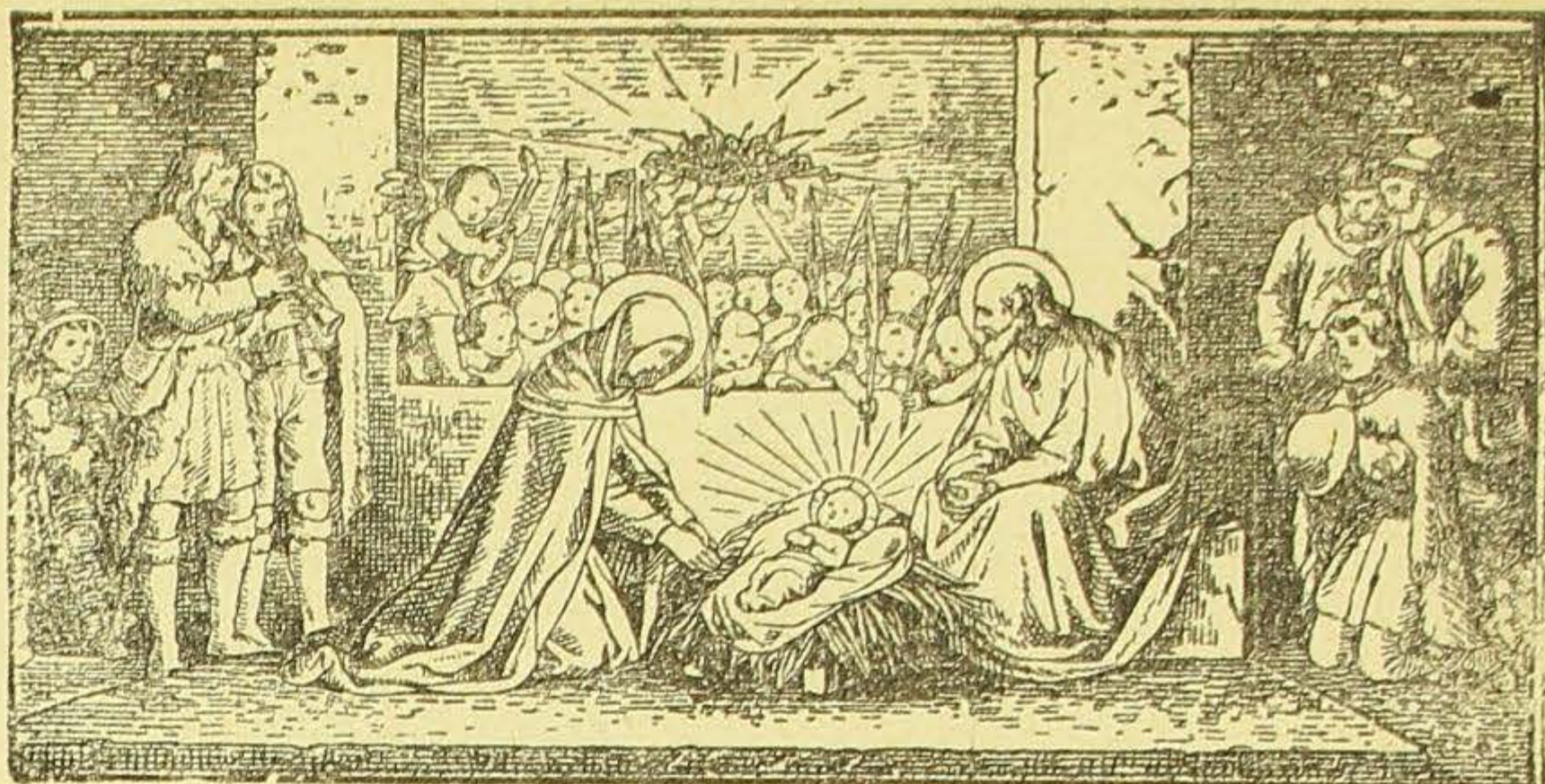
2. studenoga:	Hvalimir	9.	„	Božidar	20.	„	Prerad
4. „	Dragutin	11.	„	Davorin	23.	„	Blagoje
„	Dragojla	13.	„	Stanimir	25.	„	Kalina
5. „	Mirko	14.	„	Časlav	28.	„	Držislav
8. „	Bogomir	16.	„	Svetovit	29.	„	Hranislav

Od rakije kuća proplakuje, a od vina nija nikad mirna.

Prosinac

BROJI 31 DAN

Decembar

RODI MARJIA ISUSA SPASITELJA SVIJETA (BOŽIĆ).

Dani	Rimski kalendar	Grčki kalendar
Petak	1 <i>Državni praznik</i> †	18 <i>Drž. pr.</i> †
Subota	2 Bibij. dj. i m., Aur.	19 Abd. pr. †
49. tjed	Bit će znaci ... Lk 21, 25-33	
Nedjelj.	3 1. Adv. , Fr. Ksav. ☾	20 27. po D.
Poned.	4 Barb. dj. m., Pet. Hr.	21 Uv. B. u hr.
Utorak	5 Sava opat	22 Cec., F. †
Srijeda	6 Nikola bisk.	23 Amf. i G. †
Četvrt.	7 Ambroz. bisk.	24 Kat. m. †
Petak	8 Bezgr. Zač. BDM.	25 Kl. p. m. †
Subota	9 Leok, Jul, Valer.	26 Alip. p.
50. tjed	Ivan šalje učenike svoje k Isusu. Mt. 11, 2-10.	
Nedjelj.	10 2. Adv. , Pr. k. u L. ●	27 28. po D.
Poned.	11 Damas p.	28 Stjep. m. †
Utorak	12 Sinesije i Maks. m.	29 Par. m. †
Srijeda	13 Lucija, Otilija	30 And. ap. †
Četvrt.	14 Spiridon b (Dušan)	1 Nau. pr. †
Petak	15 Kristina d., Valer. b. †	2 Hab. pr. †
Subota	16 Adelhaĳda, Albina	3 Sofon. pr.
51. tjed.	Židovi poslaše sveć i levite k Ivanu Iv. 1, 19-28.	
Nedjelj.	17 3. Adv. Materice	4 29. po D.
Poned.	18 Oč. por. BDM Gr. ☾	5 Sava os. †
Utorak	19 Nemesije, Fausta	6 Sv. Nikola
Srijeda	20 Amon, Eug. (Kv.) †	7 Ambr. b. †
Četvrt.	21 Toma apostol	8 Patap. †
Petak	22 Zenon, Flav., Dem. †	9 B. Z. BDM.
Subota	23 Viktorija dj. m. †	10 M. i dr. m.
52. tjed	Ivan propovijeda u pustinji. Lk 3, 1-6	
Nedjelj.	24 4. Adv., Oci Badnj.	11 N. praot.
Poned.	25 BOŽIĆ (Rođ. Kr.)	12 Spiridon †
Utorak	26 Stjepan prvi muč. ☿	13 E. i dr. m. †
Srijeda	27 <i>Ivan ap. i Ev.</i>	14 Tirso m. †
Četvrt.	28 Mladinci (Ento)	15 Ele. m. †
Petak	29 Toma bisk.	16 Agej pr. †
Subota	30 David kr.	17 D. pr., L. †
53. tjed.	Prikazanje Isusovo u hramu. Lk. 2, 33-40.	
Nedjelj.	31 N. po B. Silvest. p.	18 N. sv. Ot.

PROSINAC

posvećen je Malom Isusu.

SUNCE

Izlazi:	Zalazi:
1. 7 s. 28	4 s. 8
15. 7 s. 44	4 s. 6
31. 7 s. 51	4 s. 15

MJESEČEVE MIJENE

- ☾ trećak 3. u 9 s. 40 m. uveče.
- mlađ, 10. u 10 s. 45 m. uveče.
- ☾ prvak, 18. u 10 s. 4 m. uveče.
- ☾ uštap, 26. u 12 s. 28 m. u podne.

VRIJEME

Čas mraz, čas opet oblačno, kiša i studen s ledom. 10. snijeg, otada mraz do 19., kad će pasti kiša, a poslije opet hladno do konca.

Crn Božić,
Bijeli Uskrs.

POGLAVARSTVO CRKVE KATOLIČKE

Vrhovni poglavar Crkve, namjesnik Kristov:

SV. OTAC PAPA PIJO XI.

Vlada od 6. veljače 1922.

Kardinal EUGEN PACELLI drž. tajnik SV. OCA PAPE.

Zastupnik Sv. Oca Pape u našoj državi:

Dr. ETTORE FELICI

nadbiskup, ima sjedište svoje u Beogradu.

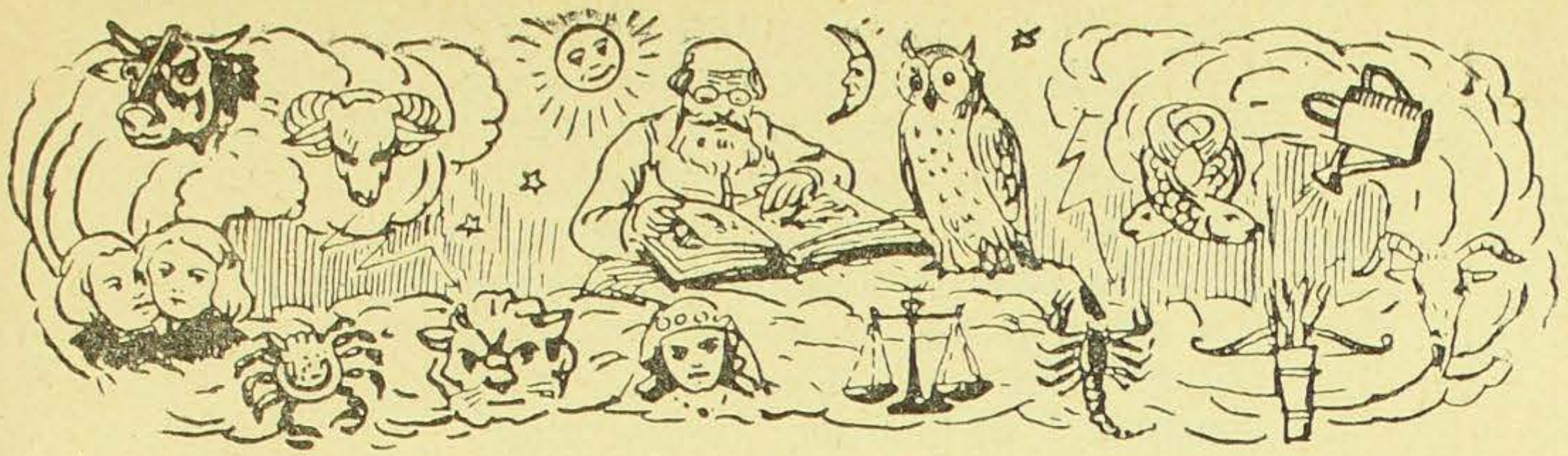
EPISKOPAT U NAŠOJ DRŽAVI

Hrvatski metropolita i predsjednik biskupskih konferencija

Dr. ALOJZIJE STEPINAC

nadbiskup zagrebački.

Sarajevski nadbiskup:	Dr. Ivan Ev. Šarić
Splitski nadbiskup:	Dr. Klement Bonefačić
Beogradski nadbiskup:	Dr. Josip Ujčić
Ljubljanski nadbiskup:	Dr. Josip Rožman
Barski nadbiskup:	Dr. Nikola Dobrečić
Naslovni nadbiskup:	O. Rafael Rodić
Đakovački biskup:	Dr. Antun Akšamović
Senjski biskup:	Dr. Viktor Burić
Krčki biskup:	Dr. Josip Srebrnić
Križevački biskup:	Dr. Dionizije Njaradi
Šibenički biskup:	Dr. Fra Jerolim Mileta
Hvarski biskup:	Msgr. Miho Pušić
Dubrovački biskup:	Dr. Josip Carević
Kotorski biskup:	Dr. Pavao Butorac
Mostarski biskup:	O. Alojzije Mišić
Banjalučki biskup:	O. Josip Garić
Subotički biskup:	Msgr. Lajčo Budanović
Velikobečkerečki biskup:	Dr. Josip Ujčić
Mariborski biskup:	Dr. Iv. Josip Tomažić
Skopljanski biskup:	Dr. Ivan Fr. Gnidovec
Pom. biskup zagreb:	Dr. Franjo Salis-Sevis

Stogodišnji gatalac za god. 1939.

Zvезда vladarica M A R S

Došla si nam godinico mlada
Mir i srića s tobom nek zavlada,
I blagosov nikad nek ne fali
Kod onoga, koji Boga hvali.
Ko u zoru što zvizda Danica
Svitla lipa i vesela lica,
Budi ljudstvo iz noćna počinka
Navišćujuć blagost novog danka;
Tako i ti oj „Danice“ mila,
Uzdigni se na laganih krila,
Pa obađi kuće i salaše
Ne promaši ništa što je naše
Pa im reci: Braćo moja mila!
Poslala me bunjevačka vila,
Da navistim, braćo, vama svima,
Bunjevcima kao i Šokcima:
Samo složno nedajte se sada
Doće sunce i na naša vrata
Jer nas ima, ima još Hrvata

Priko sto sam proživio lita
I obašo mlogo bilog svita,
Pa sad uze pero i papira,
Da napišem što mi srce dira,
Što mi stare dane ogorčava,
Gorke smrti danak približava.
Kupite se oko mene ljudi
I vi žene poslušajte mene
Dovedite i dičicu svoju
Da i njima kažem ričcu koju.

zkuh.org.rs

Hod'te dico, hod'te samo bliže
 I gledajte da nas je što više,
 Ko nas vidi „neka svaki znade
 Da Bunjevac dušu ne izdade!“
 Tako se je to kadgod pivalo
 A sada nam zvoni smrtno zvono
 To me boli, to mi dušu para,
 To mi vadi srce iz nidara.
 Nastavi l' mo, braćo, dalje 'vako
 Odzvonit će Bunjevcem svakako!
 Di je zemlja, di je bratska sloga?
 Di je virnost vinčanoga druga?
 Zemlju su nam Židi pokupili,
 A među nas razdor posijali.
 Jeste l' čuli braćo, sestre mile
 Nedomljena dica da se dile?!
 A domaćin u mijani sidi
 I vik samo birtašicu gledi,
 A kod kuće sto jada i muka —
 Samo kad ga grli njena ruka.
 Di će taki gazda napridovat
 I kako će dičicu suitovat?
 Na prosjački štap on mora pasti
 Takog ne mož još ni zakon spas'ti.
 A reduša da mu se „osveti“
 Pô dućana „na viru“ naredi.
 A kad dica vide slogu 'vaku
 Ded i oni da kopaju raku.
 Zaklinjem vas dico moja mila!
 Ne rođena kao i rođena,
 Sitite se dok je još vrimena,
 Dok još nije pomoć zakasnila:
 Držite se posla i salaša
 Pa će zemlja opet biti vaša;
 Složno nek se drže starešine
 Pa će opet zasjat naše ime;
 Dicu svoju nek lipo svituju
 I neka jim dobar primjer daju;
 Od primjera boljeg svita nema
 Dobar primjer najbolji učitelj
 Pa ćemo svi opet zapivati
 Da nas čuje i Hrvatska mati:
 „Nek se gori a i doli znade
 Da Bunjevac dušu ne izdade!“

A sad, braćo, da vam i to kažem
 I po želji vašoj da prokažem,
 Gatajući i pogađajući,
 Ali ipak nikom ne jamčući:
 Kakoj da se godini nadamo,
 Kojoj na prag evo sad stupamo
 O godini sa kojom Mars vlada
 Po starima knjigama se gata:

Proliće je suho i studeno,
 Te zbog toga svašta zakašnjeno.
 Stog' na žito nemoj ovce tirat,
 Nit' sinokos dugo opasivat,
 Da ambari prazni ne ostanu,
 A plastovi sina ne dostanu.
 Prite nam se i mlogi mrazovi,
 Neugodni i jaki vitrovi.

O litu se pako ovo piše:
 Da zna biti sparno i odviše.
 U toplijim zemljama se zbiva
 Da se silna vatra zapaljiva.
 Te uz noćno odveć vruće vrime
 Vrilo, bunar prisahne sasvime.

Jesen zna bit i suviše suva,
 Nit' da kaki blagi vitrić duva,
 Al sa vinom izvrsnim urodi,
 Ako lozi štogod ne naškodi.
 No ma bilo i ranoga mraza
 Do Lučinja ritko sniga pada.

Zima znade biti vrlo ljuta,
 Prominljiva, ali ipak kruta.
 Ritko bude kakve lapavice
 I po putu blatne kaljužice.
 I zima je skupocino vrime,
 Zato gledaj da se hasniš s njime.
 Nije dosta samo liti radit
 Zimsko vrime dangubno provodit.
 Ja te karam i zbog one mane
 Što neradeć gubiš skupe dane.
 Ne spominji vik vrimenta prošla.
 Nego gledaj kakva su nam došla.
 Biše slavni u boju nam stari,
 Sad je sablja knjiga i motika,
 S tim nadvladaš to će ti bit dika.

Sitva će nam u vrime dozriti,
 A žetva se o Petru početi.
 Ne uzdaj se u žetvu najbolju,
 Al se pridaj u Božiju volju.
 Zato počmi štedit već za rana,
 Da ti bude dosta mala hrana,
 Ako bi pak više nam se dalo,
 Da uzmogneš i zaštedit malo.

A za voće u knjigama piše:
 Da ga ne će biti baš odviše,
 Tim će više biti dobra vina
 Da će ga pit biti baš milina.

Stoga valja naprid se starati
 Kako ćemo s njime postupati;
 Nije samo da ga popijemo,
 Već i lipa novca dobijemo.
 Samo tako možemo opstati
 Ter nezgode mloge savladati,
 Došle one il od zla vrimena,
 Il slučaja drugog neviđena . . .

Tako nam se o godini gata
 Što nam eto sad stupa na vrata.
 Ali ko bi jamčit za to smio
 Da j' istinu pravu pogodio?
 Jer mlogoput baš ono se zbije
 O čem niko ni sanjao nije.
 Mi gatamo sam Bog može znati
 Koji nebom vedri i oblači,
 Onaj daje, Onaj i uskrati.
 A sad Rode Bog mi te milovo,
 I sa svakim dobrom obradovo
 Nek med Tobom vazda vlada sloga
 Pa se ne boj nikoga do Boga!

HISTORIKUS:

ŠTA IMAMO, ŠTA NEMAMO?

VALJDA ni jedna grana, velikog hrvatskog narodnog stabla, ne duguje toliko svojim pradjedovima, kao mi Bunjevci. Dovedi su nas u ove Bogom blagoslovljene krajeve i tu, svojim mačem i svojom krvlju, udarili temelje daljnjem opstanku i boljoj budućnosti našoj.

Ne bije nas preljuta zima, ne mori nas prejaka žega. Ne izlijeva nas voda, ne spaljiva nas suša.

Imamo plodnih oranica, bujnih pašnjaka i sjenokosa; vitke trske, zelenih šuma, rodni vinograda, sočnog voća, zdravog povrća; vatrenih konja, rogate marve, vunutih ovaca; perjate živine, slatke ribe, masnih svinja, „bilog smoka“; pitke vode, lijepih kuća i bijelih salaša: s riječju svega i svačega, što se samo lijepoga i dobrog zamisliti može.

Kako vidimo, dakle, imamo svega i svačega, a ipak nam nešto manjka, fali. Nemamo ono, što nam u današnje takozvano „nacionalno doba“ najviše treba: **Nemamo narodne svijesti!** Svaki narod, pa bio on ne znam kako velik, ako nema narodne svijesti propasti će, nestati će ga sa lica zemlje. Utopit će se u najbliži svijesniji narod. Kad tako prolaze većih narodi, šta će biti onda od nas Bunjevaca — samo jednog plemena hrvatskog naroda — koji smo već stotinama godina otkinutih od svoje narodne matice?

Stisli smo se i zavukli kao poplašena zvijer ili ovce pred oluju. Napolje! Na mejdan, pa da vidimo ko je jači! U svojoj smo kući, ne moramo se bojati kućegazde, da će nam stan otkazati za prvoga. Ako su nam protivnici junaci, zar smo mi kukavice? Zar se mi nismo borili za krst časni i slobodu zlatnu, i stražili stražu i držali frontu u ovim krajevima tristo godina?! Zar je to kukavički, ropski? Zar je to sramota?

Nije, hvala Bogu, sramota i nemamo se čega stidjeti! Vedra čela, dignute glave stupajmo smjelo i složno, i nemojmo dozvoliti da nam makar kaka šuša i vandrokaš pamet soli i pred nama grdi i tarma i najveće svetinje naše. Kaki pozdrav, taki neka nam bude i odzdrav. Kaki „Hvaljen Isus“ taki i „Amen“. Tristo godina smo izdržali, izdržmo, ako ustreba, još tristo: al od svojih načela i svojih prava ne popustimo ni za dlaku.

A sad da pridemo na drugo. Imamo društava, a i pojedinaca, koji se diče slavnim i dičnim imenima: bunjevačkim i katoličkim, a u životu, u stvarnosti? ... Ne daj Bože! Sarađivati će i sa crnim ciganinom, al sa rođenim bratom baš usprkos ne će. Zar su ovi zavrijedili da nose bunjevačko il katoličko ime? Bog ne plaća svake subote! Dotle smo već dotjerali, da na našim vjerskim i narodnim priredbama — za par pišljivih dinara — bogate Židovke i drugi inovjerci i ne-Bunjevci kočje se i šepire u prvim redovima.

Da li je to potrebno? Zar smo „mi zbilja“ tako zagorenih od novaca? Ako nismo vrijedni uzdržati se vlastitom snagom, bolje se razidimo, al nemojmo blatiti svoju slavnu prošlost i svoje dično ime! Od takoga rada slabe koristi i za našu vjeru i za narod naš.

Treća je stvar koju moramo isto ovdje napomenuti: Naš naučeni podmladak. Drečimo se i vičemo da nemamo naših naučenih ljudi. Istina je da baš nemamo puno, ali ipak svake godine kacne po malo. Prošle godine je bilo 24 a ove ima ih 9: Šime Đulić vet., Grgo Prčić dipl. pr., Lazo Horvacki dipl. pr., Nikola Kopilović dipl. pr., Marko Bešlić svećenik, o. Efrem Kujundžić franjevac, o. Vilko Dorotić karmelac, Amalija i Rumenka Romić dipl. fil. A ima ih još i od prije. Pa zar to nije lijep broj za nas?

Dobro je kad nije bolje. Ali pitajmo se šta su ovih mladih, poletnih ljudi sada učinili da se oduže Rodu svom? Koliko su održali prosvjetnih predavanja, koliko nepismenih naučili čitati i pisati, koliko neukih uputili, koliko malaksalih ohrabрили ili možda samo nekoliko čaša ispili za narod? Čast iznimcima, ali razmišljajmo malo o tom, pa ćemo odmah uvidjeti šta imamo, šta nemamo. Više svijesti, i narodne i vjerske, pa ćemo dočekati i bolje dane.

Aleksandar Kokić

PUČKOJ KASINI

Prigodom 60 godišnjice postanka

Samrt je crna raširila krila
zagrljajem hladnim i ledenim dahom,
da uništi, da ubije
zapušteni narod:
Bunjevce-Hrvate...

Teška je tama sakrila sunce slobode,
Bačkom nizinom vladala je sila,
gazila se pravda,
sjekira mržnje uzdigla je glavu,
da obori s hrvatskoga hrasta
bunjevačku granu.

I zablista baklja prosvjete i znanja
u ruci snažnoj Antunović Ive...
I zasine svijetlo, da uništi tamu,
da navijesti nadu
u budućnost ljepšu.

Pučka Kasina, kula Roda našeg,
to gnijezdo toplo, zaklon u oluji,
primi tu baklju,
preuzme to svijetlo,
da rasvijetli stazu,
kojom treba ići, da se propast mine...

O Kasino, nado Bunjevaca,
u krila si topla obujmila redom
sinove prve Bunjevačke Nane,
da ih svojom vjerom,
ljubavi i nadom
snažiš u borbi za vedrije dane.

O Kasino, tvrdo Bunjevaca,
 razvila si barjak prosvjete i znanja,
 da knjigom i riječi duh održiš Roda,
 da salaši bijeli sačuvaju jezik,
 običaje, nošnju,
 vjeru praotaca...

O Kasino, dome Bunjevaca,
 okupljaj i dalje djecu naše Nane,
 visoko nebu širi svoja krila,
 budi nam uvijek ljubavi gnijezdo i
 [tvrda hrvatstva,
 budi nam vjera u budućnost ljepšu,
 budi nam ono, što si dosad bila...]

„Pučka Kasina“ ova naša najstarija kulturno-nacionalna ustanova u Subotici, proslavila je na Marin-dan 1938. šesdesetgodišnjivoga opstanka.

Prije podne u 10 sati bila je svečana Misa-zahvalnica, koju je uz veliku asistenciju pontificirao sam preuzv. g. Lajčo Budanović biskup, a kojoj su prisustvovali članovi i mnoštvo naroda. Iza evanđelja održao je Preuzvišeni kratku propovijed o temeljima i idealima „Pučke Kasine“, a to su katolička vjera i moral i rad za hrvatski-bunjevački narod.

Iza sv. Mise je bila matineja u Domu Kat. Udruženja, gdje je sve prisutne, kako iz Subotice tako i sa strane, pozdravio predsjednik „Pučke Kasine“ g. Antun Skenderović. Za tim je predsjednik „Šokačke Kasine“ iz Bača g. Franjo Azaševac predao „Pučkoj Kasini“ lijep spomen-pehar. „Tvrđi Bunjevaca“ od A. Kokića, oduševljeno je krasnoslovio Petar Novaković. G. Ive Prčić održao je vrlo interesantan historijat: „Pučka Kasina u prošlosti i sadašnjosti“ koji će referat u cijelosti donijeti „Klasje naših ravni“, koje „Pučka Kasina“ ponovo izdaje za Božić 1938. Na koncu je Hrv. pjev. društ. „Neven“ otpjevalo „Koledarke“.

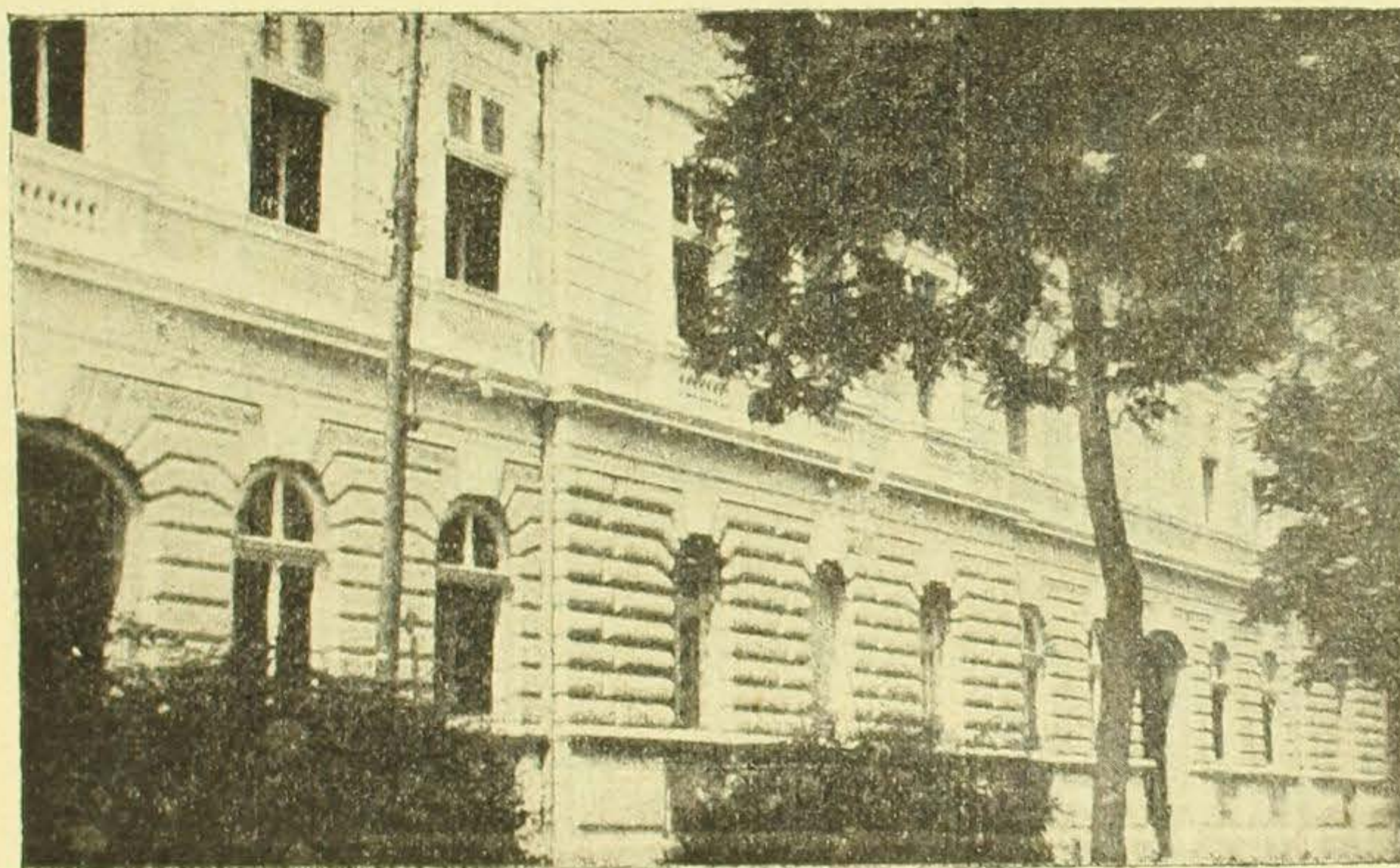
Na večer je u sali Gradskog kazališta održano 56. „Bunjevačko Veliko Prelo“, koje je vanredno uspjelo.

Živila nam „Pučka Kasina“ još sijaset godina!

KRONIČAR:

OTVARANJE PAULINUMA U SUBOTICI

SUBOTICA je iza Zagreba najveći katolički i hrvatski grad u ovoj državi i kao takav ima važnu ulogu za prosvjetni napredak našega naroda. Dok je Zagreb opskrbljen lijepim brojem visokih i srednjih škola, te mnogim prosvjetnim ustanovama, dotle je Subotica srazmjerno na dosta niskom stupnju kulturnog života.

„Paulinum“ u Subotici.

Veliki je manjak za Suboticu, što kao grad od 120.000 stanovnika nema svoju učiteljsku školu i zato je vrlo žalosna pojava, da Hrvati Bunjevci uopće nemaju učiteljskog podmlatka. Subotica nema dovoljno školskih zgrada za gimnaziju, građansku, pa ni za osnovne škole. Već 20—30 godina u njoj se nije izgradila skoro niti jedna škola.

Kraj svih ovih žalosnih činjenica možemo zabilježiti jednu utješnu i veselu novost. Subotica je, kao središte nove biskupije, dobila jednu važnu ustanovu, a to je biskupsko sjemenište, nazvano „Paulinum“ po zaštitniku naše biskupije sv. Pavlu.

Narod je otvaranje „Paulinuma“ pozdravio s velikim oduševljenjem i s radošću su primljene riječi preuzv. gosp. Lajče Budanovića, koji je tom zgodom među ostalim rekao: „Ovo je dom gdje će se odgajati buduća katolička inteligencija“.

Već za prvu školsku godinu javio se vrlo veliki broj učenika, od kojih je moglo biti primljeno samo 46. Kada se zgrada potpuno preuredi taj će se broj sigurno i povećati. A zacijelo će biti najveća navala đaka onda, kada se u „Paulinumu“ pokraj sjemeništa izgradi i otvori naša nova gimnazija, za kojom već toliko čezne ne samo Subotica, nego i cijela Bačka. A, čvrsto se nadamo, da ćemo i to uskoro doživjeti, samo daj Bože zdravlje i ustrajnosti.

Za prvoga rektora „Paulinuma“ imenovan je preč. gosp. Ante Vojnić Tunić, konzultor i direktor građ. škole „Naše Gospe“, dok je

Bogoslovi bačke biskupije

na položaj prefekta postavljen vlč. gosp. Ante Kopunović. U „Paulinumu“ su prošlih ferija bili bogoslovi bačke biskupije, gdje su im pokraj lijepog odmora održani ferijalni tečajevi, koje su vodili preč. gg. Franjo Bertron, subotički dekan, Pavao Bešlić, konzultor i Albe Vidaković, slušač visoke Papinske Muzičke Akademije u Rimu. Osim toga su u sjemenišnim prostorijama održane duhovne vježbe za svećenike, te kapelanski i župnički ispiti.

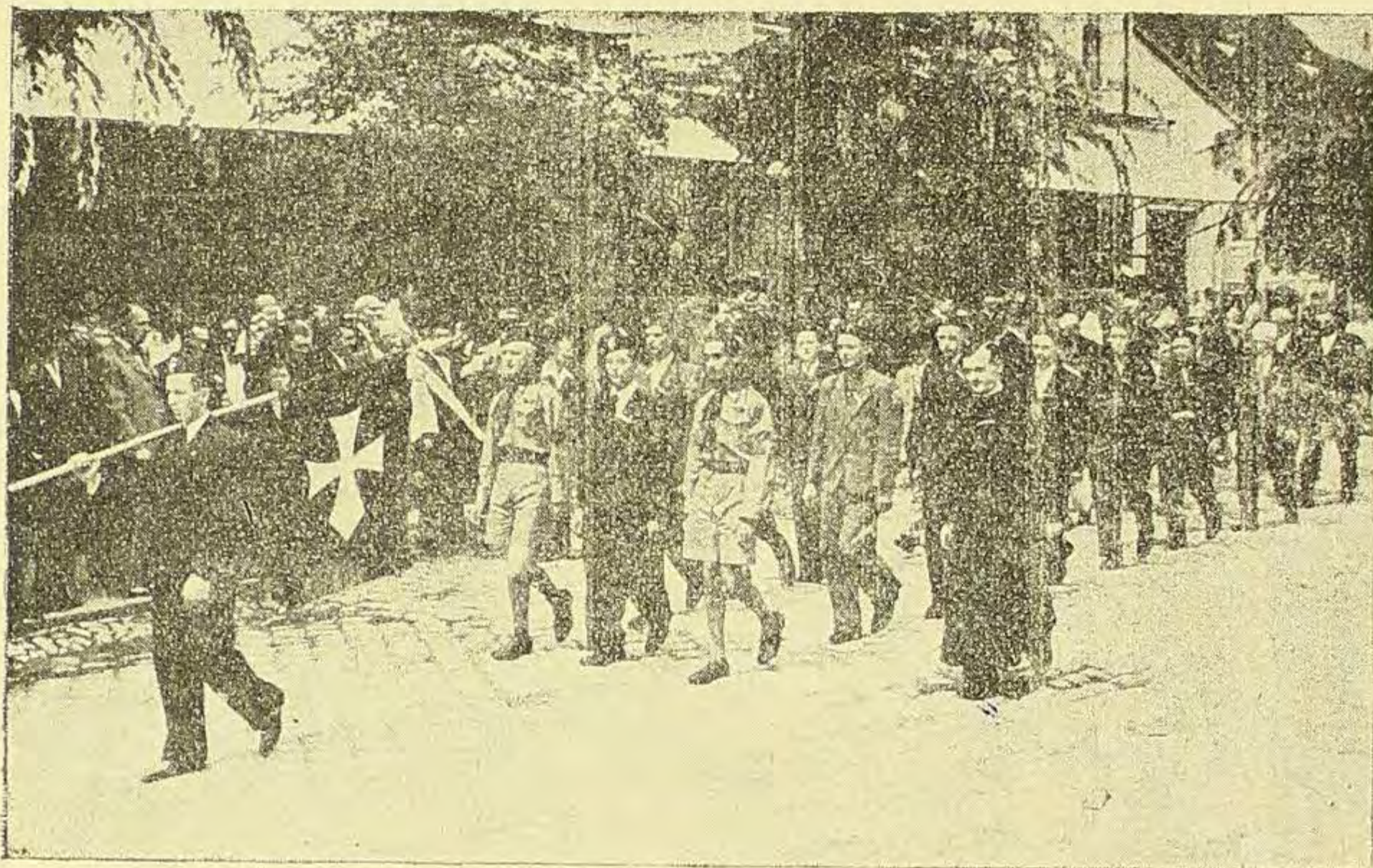
Dao Bog, da rad „Paulinuma“ bude što uspješniji i tako donese što više duhovne koristi svetoj Crkvi i našem hrvatskom narodu širom ravne Bačke.

Papina garda

pjesma za govorni zbor od A. Kokića

- Bariton* Ponosna mi smo Papina garda,
s barjakom križa stupamo smjelo
istini, pravdi, Kristovoj Crkvi
dajemo mladost, srce nam vrelo!
- Svi (glasno)* Ponosna mi smo / Papina garda!
- Bariton* Vojnici mi smo rimskoga Pape,
strašit se neće borbe ni vatre
željezna četa boraca smjelih . . .
Može l' da satre . . .
- Basovi (glasno)* Može l' da satre . . .
- Svi (glasnije)* Može l' da satre . . . / . . .
plaćena rulja / Papinu gardu . . .!
- Bariton* Satri neće!
- Tenori (odvažno)* Savladat neće!
- Basovi (odvažno)* Pobjedit neće!
- Svi (oduševljeno)* Pobjedit neće / plaćena rulja,
Željeznu četu / Papine garde!
- Bariton* Rimaska je Crkva pećina čvrsta,
Isusa Krista božansko djelo!
- Tenori* Pećina rimska Krista je djelo!
- Basovi* Rimaska je Crkva božansko djelo!
- Bariton* I zato braćo / u borbu smjelo!
- Tenori (jako)* Za Krista / za Papu!
- Basovi (jače)* Za Crkvu / za pravdu!
- Svi (posve glasno)* Podajmo mladost / srce nam vrelo!
- Bariton* Ponosna mi smo Papina garda,
Bog nam je otac / Hrvatska dom!

Tenori (glasno) Strašit nas neće / borba ni vatra!
Basovi (glasnije) Hod nam je smion / glas kao grom!
Svi (još glasnije) Hod nam je smion / glas kao grom!
 Hod nam je smion / glas kao / grom!
Bariton (odvažno) Živio dugo / Namjesnik Krista!
Tenori (glasno) Živjela Crkva / živjela pravda!

Subotički križari radnici u Somboru
na proslavi posvete Hrvatskog Doma

Basovi (odrješito) Živio sretno / rimski nam Papa!
Svi (jako) Živio Papa!...
 (jače) Živio!
 (još jače) Živio!
 (gromko) Živio / Papa!!!

Ovu su pjesmu vrlo uspješno izveli subotički radnici križari na proslavi Papinog dana 1938.

L. RATANSKI:

NAŠE SAVREMENE DUŽNOSTI

„VREMENA se mijenjaju, i mi se mijenjamo po njima,“ veli stara poslovice; a mudar vojskovođa udešava svoju frontu prema napadima neprijatelja. Bunjevački i šokački rod prigrio je „Danicu“ kao svoj narodni kalendar i sa pravom traži od nje da „Danica“ dade vjernog izraza narodnih potreba, koje su nezavisne od svagdanjih pojava, trzavica i ličnih interesa. „Danica“ naglasuje ove godine potrebu zajedničkog, složnog rada: pođimo svi jednom linijom, kojom slobodno može hodati svatko bez obzira na njegov posebni odnos u svagdanjem životu. Složno se laćajmo posla za narodne potrebe. I u crkvi jednu molitvu izgovaraju: i naučenjak i trgovac i paor. Tražimo i naći ćemo ono što nas ujedinjuje a to je ljubav prema rodu.

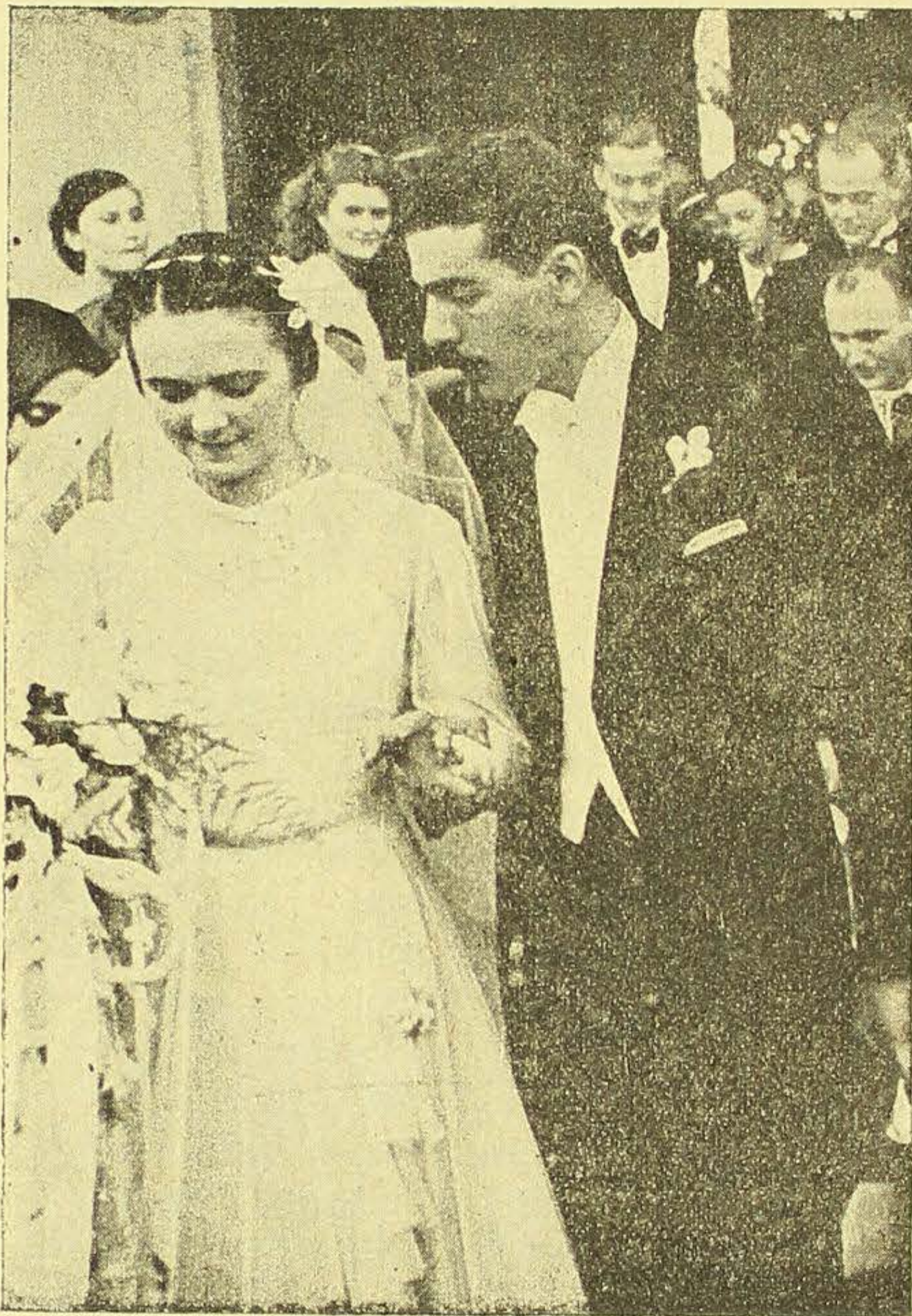
Za ovaj rad je u Subotici položen temelj i određen pravac. Središte je ovoga rada zgrada Matice. Pod jednim krovom rade sva tri društva, koja ma obilaznim putom, al za istom svrhom iđu a to je rad na prosvjeti bunjevačkog roda.

Zgrada pripada „Matici subotičkoj“, ova Matica zastupa kao kulturni odbor katoličkih crkvenih općina, očuvanje katoličkog obilježja Bunjevaca i Šokaca; u istoj zgradi je ostala i „Bunjevačka prosvetna Matica“ i ova od svojih prihoda podupire rad za opću pučku prosvjetu; na djelo proširenja rada pozvana je „Hrvatska Kulturna Zajednica“; ovoj spada u dužnost da ujedini po ovim sjevernim krajevima sve Slavene katolike, ma da se dičili kojim narodnim imenom. Savremena je naša dužnost da rad sva tri ova društva donesemo u sklad i dodirnim tačkama dademo poleta i snage.

„Hrvatska Kulturna Zajednica“ je odobrena od Ministarstva unutrašnjih djela. Ona se može u svakoj općini osnovati bez daljega službenoga postupka. Sastanu se 10—12 osoba, punoljetni, njihov sastanak jave Sreskom načelstvu, il Općinskom poglavarstvu, u pismenom podnesku jave, da se sastaju radi osnivanja „Hrvatske Kulturne Zajednice“; na sastanku se pročitaju pravila, sastavi se zapisnik, u kojem se navede izabrana uprava, i ovaj zapisnik sa pravilnikom pošalje se radi znanja Sreskom načelstvu i tim je osnivanje svršeno. Ako je moguće iznajmi se lokal, al u svakom slučaju društvo je zakonito osnovano i može da radi; predsjednik pripada kao član zajedničkom glavnom odboru „Hrvatske kulturne zajednice“ u Subotici. Svako je društvo samostalno, i udešava prema mjesnim okolnostima svoj rad.

Rad „Hrvatske kulturne zajednice“ je vrlo opširan i za narod važan. U njoj se imaju okupiti svi ljudi a i žene koji imaju smisla za potrebe zajednice naše; svi, koji osjećaju dužnost da rade ne samo za privatnu svoju korist, nego da se podignu u cjelokupnom narodu svijest i ponos. Sloga kuću gradi; a ova kuća je naš narod, u toj kući stanujemo svi; bolestan jedan član, u krevet svali cijelo tijelo.

„Hrvatska kulturna zajednica“ mora postati ishodištem svakog pokreta od općeg opsega i koristi. U njoj se imaju složna braća da

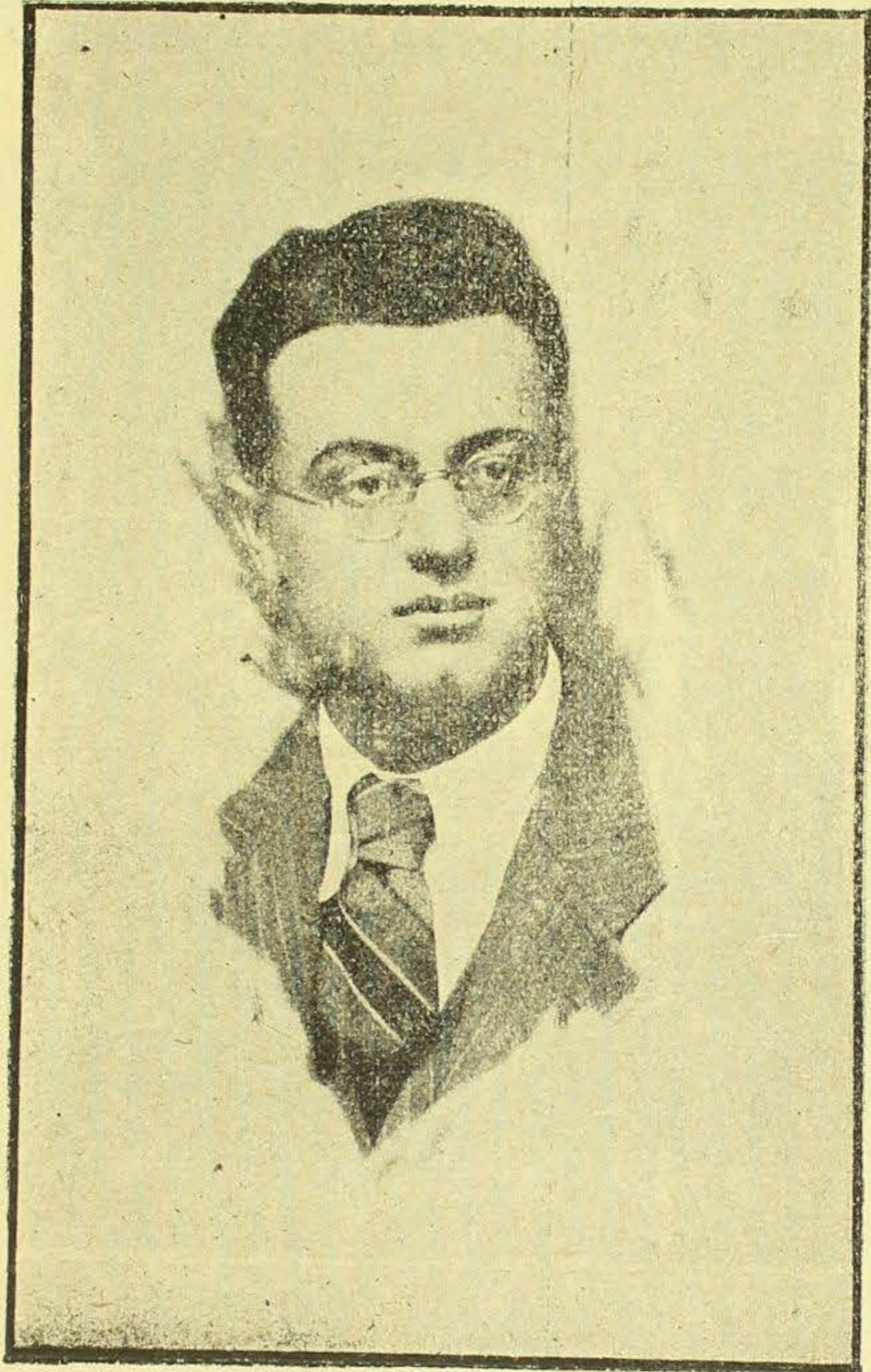
Vjenčanje dr. Ante Šok-
čić i gđice Đulkice Dulić
u Subotici Foto I. Vuković

se posavjetuju, kako će uvesti zadrugarstvo, kako će priređivati prosvjetna predavanja, kako će osnovati knjižnice, pjevačko društvo, ili barem pjevačku sekciju.

„Hrvatska kulturna zajednica“ se mora postarati za veliku potrebu ovih krajeva: a to je radničko pitanje, što li uposlenje siromašnih slojeva. Na hiljade dolazi u Bačku i Banat Bosanaca, Ličana a i Zagoraca; nije nam slobodno njima potisnuti ovdašnje radnike, al pokraj naših trebaju ove pokrajine novih radnih sila. Po mnogim općinama sporenje naroda je zastalo, kroz 10—15 godina ostati će kuće prazne a zemlje neobrađene, ako se dotle ne utare put za priliv, radnih snaga iz drugih krajeva.

„Hrvatska kulturna zajednica“ prima ovaj zadatak na se: njezini svijesni članovi i suradnici imaju da ovo stave k sebi za najveću dužnost, da mjesta izginulih porodica zauzmu naša najbliža braća po krvi, vjeri i plemenu. Sada ih ima po svim općinama samo čekaju na upute ovdašnje prosvijetljene braće, kako bi mogli ovdje i prezimiti. Zajednica će se postarati za njihovo uposlenje, ukonačenje i držati će u svakom selu svoga povjerenika, koji će posredovati za preseljivanje njihovo.

Šime Dulić veterinar
iz Subotice

Osnivanje „Hrvatske kulturne zajednice“ od prijeke potrebe je postalo nužnim po bačkim i banatskim selima, gdje su se naselili med Mađare i Nijemce slavenska inteligencija i radništvo iz južnih krajeva; po nekojih sela ima ih već na stotine, a niko ih ne uzima u obzir ni u društvenom redu, ni u crkvi ni po školama. Pa ako ih ostavimo ovako napuštene, razliti će se i utopiti će se u brojnije stanovništvo. Svijestan rad bi se u tom nastojao, da bi već unaprijed se postarali za ovu organizaciju i preko njih dali bih ovoj napuštenoj maloj grupi naših ljudi važnosti.

„Hrvatska kulturna zajednica“ budno se mora čuvati od koraka, što bi ju vodio u partijske borbe. Političke trzavice se mijenjaju al ova Zajednica mora ostati bez uticaja svagdanjih događaja, stalna i dosljedna svojoj zadaći, da ona zastupa prosvjetne interese ovdašnjeg slavenskoga naroda. Upravo zato jer ne nosi partijskih oznaka traži pravo, da se miješa u sve pokrete, gdje treba da se uvaži interes našega naroda. Ova je Zajednica pozvana da u ovim krajevima, gdje je stanovništvo većinom katoličko, stane prosvjetnim pokretima na čelo; i kod općine, i u crkvi i kod sviju javnih priredaba; stvorena je da bude vodiljom u svim vjersko—kulturnim

O. Efrema Kujundžić
franjevac iz Subotice

pokretima. Ne tražimo ništa drugo nego što nam po prilikama i po zakonu pripada: „Hrvatska kulturna zajednica“ je nosilja prosvjete.

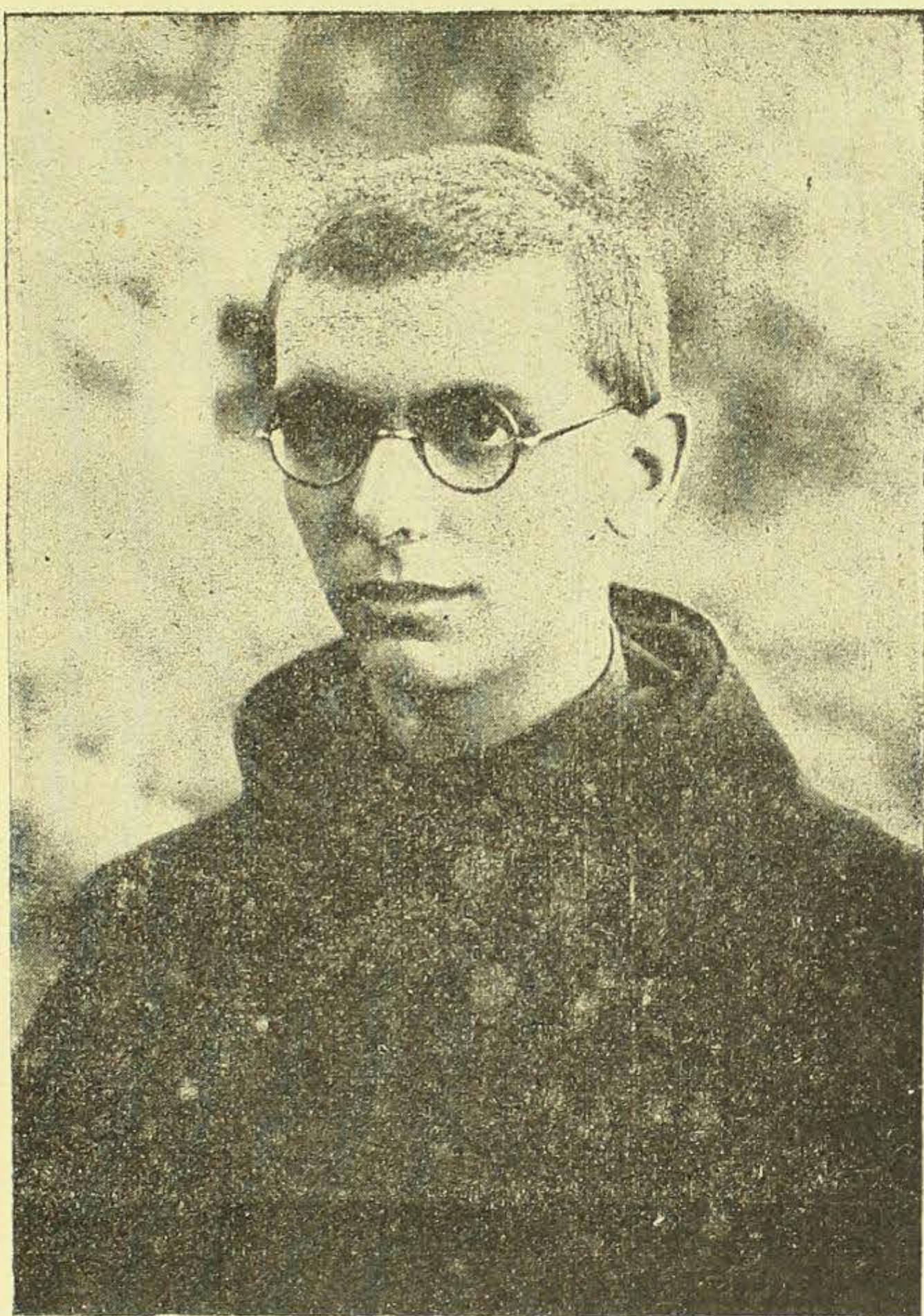
Pred očima se odigrava odvažan i temeljan rad Njemaca po njihovom „Kulturbundu“; imaju već do 200 knjižnica, pjevačkih društava, mjesnih organizacija; njihovi mladi ljudi zalaze po seli, gdje se dosada nije ni znalo za Nijemce, potražili su ih, organizovali su ih, otvorili im knjižnice, domove i druge ustanove. Njihov rad se ne iscrpljuje u zabavama nego u poučnim predavanjima; njihovi naučni ljudi prosvjetljuju paore, podižu obrtnike i potpoma-

žu ih materijalno; njihova „Agraria“ imala je prethodne godine dvije milijarde dinara prometa.

Vojvođanski Mađari što ne žrtvuju da uzdrže svoju gimnaziju i preparandiju, preko društva „Közművelődési egyesület“-a pokupe bolje đake po seli, sabiraju novaca, daju im potpore, ili bolje potpunu opskrbu, da im narod vremenom ne ostane bez naučnih sinova.

Što su za druge ova dva društva, za nas je na takav isti prosvjetni rad odobrena „Hrvatska kulturna zajednica“ i evo već dvije godine kako je postala kao mrtvorodenče, kao nedonošče, kao da mi ne bi bili sposobni da izvršimo plodni rad. Ni kod njih niko ne

O. Vilko Dorotić
karmelac iz Sombora

smeta državne učitelje i namještenike, da saraduju na prosvjeti svoga naroda, ne ima smetnje ni kod nas, da svi, bez obzira na njihovo stanovište prema partijskoj pripadnosti, uzmognu složno saradivati preko naša prednja tri društva, samo nam treba odvažnosti.

Zadnji je čas da se prenemo: prije dvi godine samo je jedan Bunjevac maturirao, u preparandiji ne imamo ni jednog učiteljskog kandidata, a da o propadanju trgovaca i obrtnika ne govorimo, tu

nam je velika zaduženost zemljoposjednika. Gdje nam je omladina? Neka se upiše i razdijeli veliki narodni rad; i neka svoje najbliže prosvjetljuje i pomaže.

Sve tri Matice pod jednim su krovom; hoće da sarađuju na prosvjeti našega naroda neka se upiše omladina i ostali narodnjaci ma u koju od nji tri. „Subotička Matica“ je humano-prosvjetni rad crkvenih općina; a svaki katolik je član crkvene općine, može i treba da se začlani u njoj svatko tko želi sačuvati svoj narod u katoličkom kršćanskom duhu. „Bunjevačka prosvjetna Matica“ je os-

Rumenka Romić
dipl. filozof iz Subotice

novana na dionicama, na upravi stoji, da pomogne sa razdiobom starih il ispuštanjem novih dionica, da se za ovaj rad zainteresuje što veće mnoštvo.

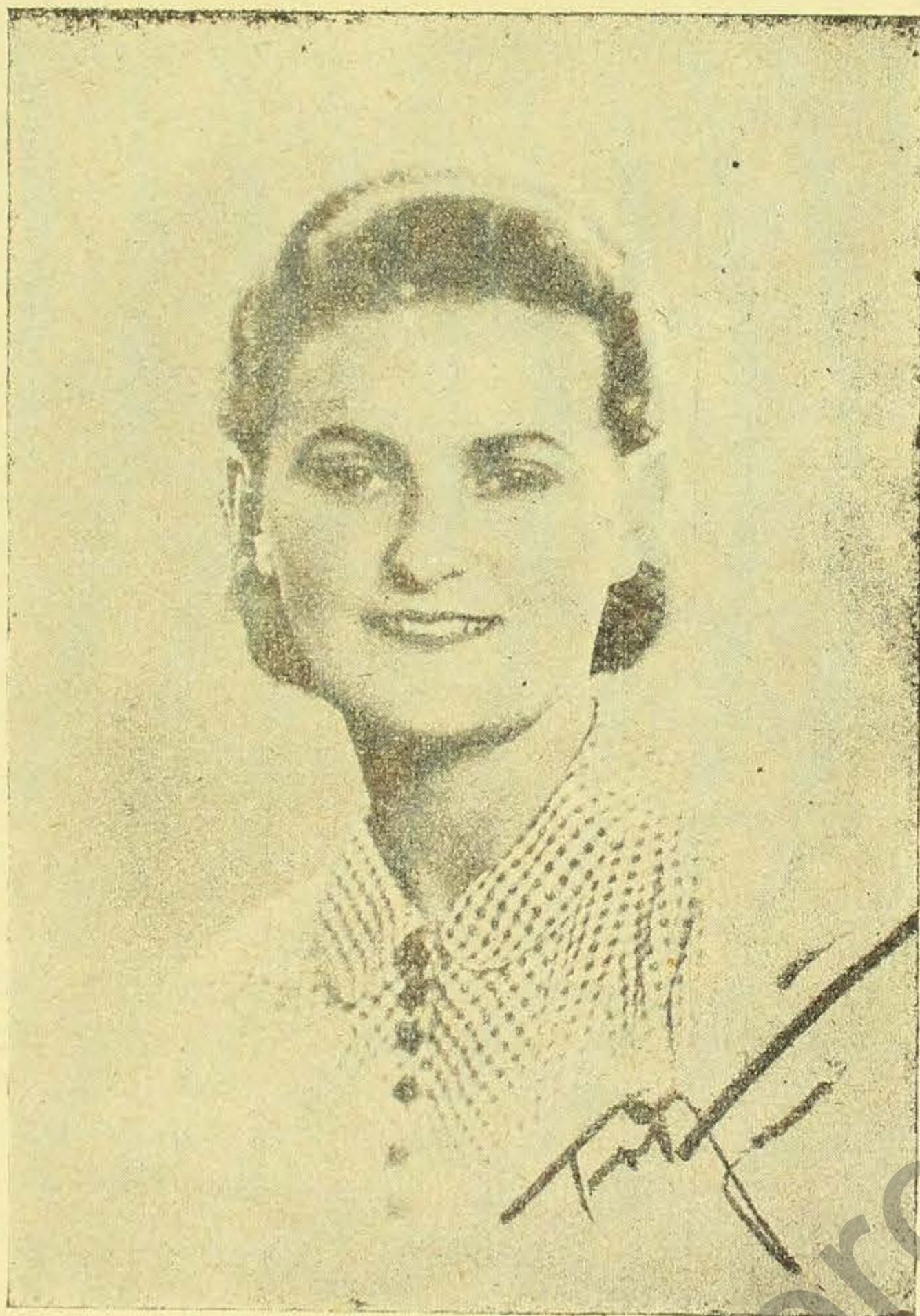
A za aktivni dalji rad stvorena je sporazumno „Hrvatska kulturna zajednica“; ne bi bilo slobodno, da ma i jedan od pravih naših Bunjevaca-Šokaca-Hrvata izostane pa da se ne začlani u ovoj zajednici. Barem to neka učini da se preko naše „Danice“ i njezinih izdanja prijavi u Matici, da će on sarađivati i ako trebalo bude i primiti daljeg rada na prosvjećivanju svoga roda.

Marin Radičev:

Na ponoćki

ZVONA zvone. Glas se velikog katedralnog zvona razliježe usred noćne tišine ulicama grada. Zove ljude u crkvu. Vrijeme je rođenja maloga Isusa. Ulicama se žure ljudi umotani u debele zimske kapute, idu u crkvu. Ulice su pune svijeta kao usred

Amalija Romić
dipl. filozof iz Subotice

bijela dana. Susreće se čovjek s ljudima, koji tiho i sabrano hodaju znajući dobro kuda idu. Susreće se i s takovima koji su previše veseli i mjere širinu trotoara. To su „godišnjaci“, ljudi koji jedamput u godini idu u crkvu, i to na ponoćku. Možda ni tada ne bi išli,

ali se o ponoći zatvaraju svi lokali i kavane te nemajući kuda idu u crkvu, jer im je rano poći kući.

* * *

Crkva je prepuna svijeta. Nad sakristijom zazvoni zvonce. Orgulje zabruje. Asistencija polazi k oltaru. Ljudi se tiskaju svi bi htjeli biti blizu oltara. Predamnom stajale su dvije djevojke, sudeći po svemu bile su iz bolje kuće. Pored njih stajao je siromašan čovjek, visoka rasta, neobično jako razvijen. Opazio sam, da mu se desna ruka trese, bio je šlagiran. Često bi ga uhvatili bolovi i on bi stavljao ruku na lice na kojem se vidjelo da strahovito trpi. Usne su mu se micale, molio je tiho maloga Spasitelja, da mu ublaži bolove. Djevojke su opazile, da mu se trese ruka i da mu se

Dužijanca na Sebešiću u Subotici.

od silnih bolova ceri lice i one su se tome počele luđački smijati i ruglu izgovravati ovog siromaha. On se okrenuo i prijekim okom pogledao nerazborite djevojke, koje su zaboravile gdje se nalaze. Zaboravile su da su u kući Božjoj. Neznaju da se ove noći porodio Sin Božji, koji je došao za sve ljude, a ne samo za bogataše. Zaboravile su da je On bio siromašniji od svakoga, jer se rodio u štalici. I eto sada kada su svemu svijetu uprte oči u oltar, i kada svi slave rođenje Njegovo, kada Ga svi mole za milost i oprostjenje svojih grijeha, ove su zaboravile na sve to i rugaju se onomu, koji je doduše siromašan tijelom, ali mu je čista duša i raduje se rođenju Onoga, koji će ga osloboditi svi bolova i nevolja.

* * *

Podizanje. Svi kleče. Tijelo se Isusovo diže i sveta Njegova krv navještava mir i sreću ljudima, koji vjeruju u Nj. Svi se biju u

prsa. Grobna tišina vlada u crkvi čuju se samo duboki uzdasi pobožnih srdaca, koji istinski osjećaju svoju sićušnost pred Onim, koji je sada došao na svijet. Orgulje sviraju melodiju za melodijom. Zbor pjeva „Benedictus“, „Agnus Dei“. Iza mene neki gospodin drži na rukama djevojčicu, koja ga ispituje što se to radi na oltaru. Ona mirno sluša oca, koji joj priča što se tamo zbiva i da se sad rodio mali Isus, koji će joj svega donijeti. Sklopila je svoje ručice i naličila je više anđelu nego živom stvoru. Opet svi kleče biskup dijeli blagoslov. Orgulje zasviraju veselu božićnu melodiju a narod zapjeva „Narodi nam se“. Crkva se trese. Ali sa svih tih glasova, za mene je pjevao samo jedan, i to glas ove djevojčice. Ona je bila sva ushićena što je mogla glasno pred cijelim svijetom zapjevati Onomu koga toliko voli. Svijet izlazi. Na orguljama bruje zadnji akordi vesele božićne pjesme.

* * *

Pred crkvom poznanici si čestitaju Božić. Išao sam sâm. Nikoga nemam svoga u ovom gradu. Išao sam i razmišljao o novorođenom Djetetcu. Razmišljao sam o svemu što sam čuo i vidio. Molio sam djetetce Isusa, da se smiluje „godišnjacima“ i da ih pouči, da barem jednom nedjeljno dođu u Njegov stan. Molio sam Ga za onog siromaha, da mu ublaži bolove i da mu poslušati molitve i vapaje. Molio sam Ga i za one djevojke, da uvide svoju nesmotrenost i da imaju uvijek pred očima i na pameti gdje se nalaze i da je crkva kuća Božja, i da se Bog rodio za sve ljude, i da je bio siromašan i da ljubi siromahe čista srca.

Molio sam Ga za onu djevojčicu koja ga je slavila svojom nevinom dušicom, koja mu je zvonkim glasićem pjevala: „Narodi nam se kralj nebeski“. Blago ovoj čistoj dušici, jer je ona možda najdostojnije dočekala Onoga, koji voli ovake duše. Neka bude ona svima uzor i primjer, jer je sam Spasitelj rekao: „Ako ne budete kao djeca, nećete ući u kraljevstvo nebesko.“

Ante Jakšić

Susret sa snom

*Vez mojih misli je bijel
i radost sastanka veze,
kroz ravan nakićenu klasjem
sumrak su dozvale breze.*

*Sve stvari su skrušeno stale
ko mir u dolu samoće,
i rastu malene draži:
suncem krunjeno voće.*

*I san će polako doći
s očima punim sanja,
i utkat pričom će gnijezda
i nemir procvata granja.*

*I onda taknut će prstom
od briga smrknuto čelo,
i malo usnut će srce
zaboraviv što li je htjelo.*

Ponosu mirisnih njiva

U brazde mekano krilo bačeno sjeme je žita
 praćeno molitvom nijemom i ruke pobožnim kretom.
 Jesenski vjetrovi vrana jata su nosili sita
 i pjesmu svirali smrti nad plavim svenulim cvijetom.

Sunce je žmirilo s neba, k jugu su letjele ptice,
 Sjeme je grijano krvi iz srca zemlje sjevežinom
 jednoga prohladnog jutra pustilo bijele je klice,
 koje je brižljiva zima pokrila sniježnom bjelinom.

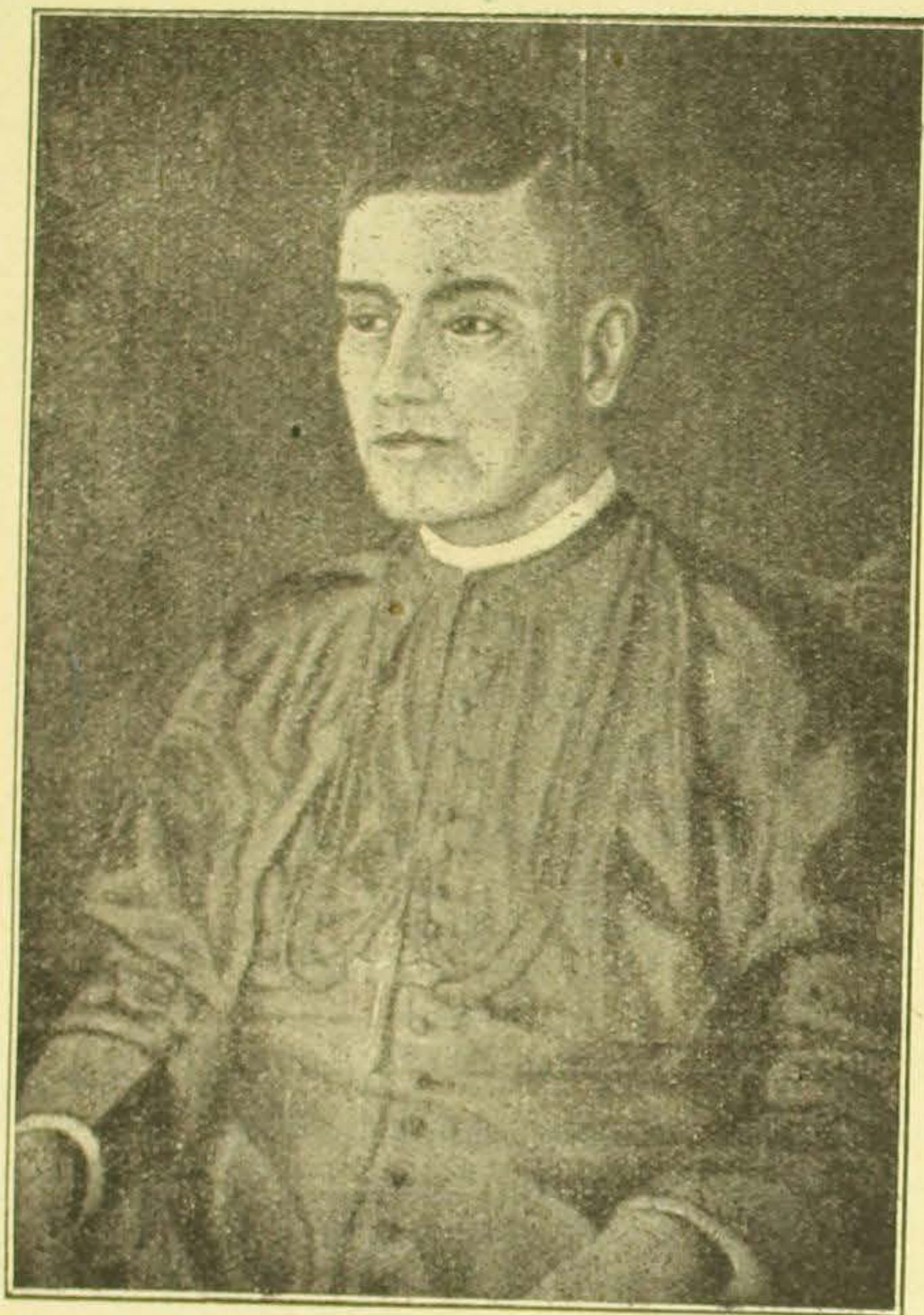
Proljeće sada se smijuć žbunove zelenjem kiti,
 doziva fućkanjem glasnim plašljivu zebu i lastu
 i gle najednom sve će opet u cvijeću biti,
 ljubice širi se miris, đurđice već su u rastu.

Njive su beskrajne divnu zelenu obukli svilu,
 talasi pšeničnog mora pjevaju pjesmu života
 Nježno i slatko ko djeca u toplu majčinu krilu,
 kojima srce je majke jedina ljubav, ljepota.

Pšenice, pšenice draga, ponose mirisnih njiva,
 u te su marnih seljaka uprti pogledi vrela,
 jačaj se, pšenice, rasti, u tebi život se skriva,
 najljepše cvijeće su ravni: klasovi puni i zreli!

Skupljaj u sebe snagu, zrna da budu puna,
 brašno da bude bijelo puno slasti, sjevežine,
 Kolač neka se sjaji ko zlatna kraljevska kruna,
 Pšenice, pšenice draga, ponose naše nizine!

Aleksandar Kokić

Biskup Ivan Antunović
† 1888—1938.

SUBOTICA I SOMBOR

Subotica, Sombor
dva su slavna grada,
u njima su ljudi
ponosa i rada.

Njihovi su predi
u vremena davna
naselili Bačke
polja pusta, ravna.

U žilama topla
hrvatska krv teče,
poštenje im ures,
nepravda ih peče.

Pjesma glasno ori
po čitave dane:
Presretna su djeca
Bunjevačke Nane.

Bilo žarko sunce,
bila hladna zima
Subotica rado
Somborčane prima.

Somborčani braći
Subotice grada
kliču: vi ste nama
utjeha i nada.

Uvijek su vam naša
otvorena vrata,
borimo se skupa
za prava Hrvata!

Subotica, Sombor
dvje su kule jake,
Domovini hrane
Hrvate – junake!

Za proslavu posvete Hrvatskog doma u Somboru 14. kolovoza, 1938. napisao

S. Bunjevčev

SOMBORAC:

S O M B O R

IZA bunjevačke metropole „bile“ Subotice, najveće mjesto u Bačkoj, u kojem stanuju Bunjevci-Hrvati, jeste Sombor. Pošto ove 1939. godine prema bačka biskupija veliku euharistijsku svečanost za *muževe* baš u Somboru, to ovom prigodom donosimo kratku povijest grada Sombora.

Ime „Sombor“

prvi put se za vrijeme turske vlade, g. 1543. spominje u jednom turskom spisu. Pošto je pak poznato, da su Turci kod nas prije rušili, nego zidali, sigurno je i prije njih postojao Sombor, i to ili pod imenom „Cobor S. Mihalj“, koja je općina od bogatog vlastele Cobor-a dobila svoje ime, ili je Sombor, kao središte okolišnih mnogobrojnih salaša, dobio svoje ime od riječi „Sabor“, Sambor, Sombor.

G. 1541. kao Budim, i Sombor je pao pod tursku vladu. Među onih 6 vojnih kotareva („nahije“), na koje je podijelio Turčin Podunavlje i Potisje (Segedin, Baja, Subotica, Sombor, Bač, Titel) nalazio se i Sombor, te kao takav, bio je važna tvrđava. Još i sad „Pašinom“ ulicom nazivlju onu ulicu, gdje je zapovjednik tvrđave, „paša“ stanovao. Straža tvrđave od 50 vojnika je stanovala u dvokatnoj kući, preko puta od župne crkve, koja je i sad u životu, te se nalazi u službi pošte. Kakva je važna tačka bio tada Sombor, vidi se iz toga, što je za vrijeme turske vlasti 6 džamija (turskih crkvi), 2 muslimanske bogoslovije i 2 muslimanska samostana bilo u Somboru.

Dolazak Bunjevaca

Za ovo vrijeme turske vlade sve više kršćana se useljavalo iz južnih krajeva u Sombor, koji su se Bunjevcima i Srbima nazivali. Ali stanovništvo mu, u znatnijem broju tek onda poraslo, kada su g. 1687. pri oslobođenju Sombora od turskog jarma Bunjevci-Hrvati pod vodstvom 18 Franjevaca, a kasnije g. 1691. pak Srbi pod vodstvom patrijarhe Arzena Čarnojevića doselili u ove krajeve. Šančeve oko unutrašnjeg grada su popravili, tako da je Sombor sada mjesto tvrđave „vojnički šanac“ postao, nad kojim je kapetan zapovijedao. Ova čast kapetana dugo je bila u bunjevačkoj porodici Markovića, a poslije je prešla na srpsku familiju Branković. Ovi kapetani su

vodili somborsku miliciju u okolicu na pobijanje još zaostale turske vojske.

Tako su išli g. 1697. u Sentu u pomoć princu Eugenu Savojskom. Prije nego što bi se iza senčanske pobjede vratili kući u Sombor, jedna lutajuća turska četa navalila je na Sombor, te počela ga pljačkati. Ali zvonjavom brzo su uzbunili starce, žene i mladež, koji su vilama i batinama izvijali Turke iz grada. Na spomen toga događaja postoji još i danas u cijeloj okolini jedinstveni običaj, da se naime zimi—ljeti u večer u 9 sati tako u katoličkoj, kao i pravoslavnoj crkvi zvoni.

Mnogo je patio Sombor i za vrijeme Rakocijevog ustanka, jer su Somborci pod vodstvom kapetana Brankovića u toj borbi stalno austrijsku vladajuću dinastiju, Habsburgovce podupirali, zbog čega su im se „kuruc“-i (mađarski pobunjenici) g. 1704. silno osvetili popalivši sav grad i okolicu. Samo kroz nekoliko mjeseci se vratio raštrkani narod natrag u grad.

Tek poslije petrovaradinske pobjede g. 1716., u kojoj je i somborska milicija sudjelovala, te zbog stečenih vojničkih zasluga „oppidum militare Sombor“ (vojnički grad) ime dobila, dolaze ljepši dani za somborce. Kapetan im je još uvijek knez Janko Branković. Poslije njega je još dva kapetana bilo u Somboru: Bunjevac Matija Marković i Srbin Janko Damjanović. Somborski „vojnički šanac“ je sve do g. 1745. postojao, kada se utopio u županiju.

G. 1743. je položio temeljni kamen Franjevačkog samostana, sadašnje župe, kaločki nadbiskup i veliki župan, Gabrijel Patačić, a kroz 9 godina, 24. lipnja g. 1752. su započeli gradnju crkve Sv. Trojstva, sadašnje župne crkve, jer je dotadašnja Franjevačka kapela već premalena bila, buduć da su Srbi usljed utapanja grada u županiju nezadovoljni bili, naročito što im se oduzelo oružje, te se mnogi od njih iselili iz grada u južne krajeve (Srem, Šajkaš), a mjesto njih uselili još novi Bunjevci, koji su naravski svi katolici bili.

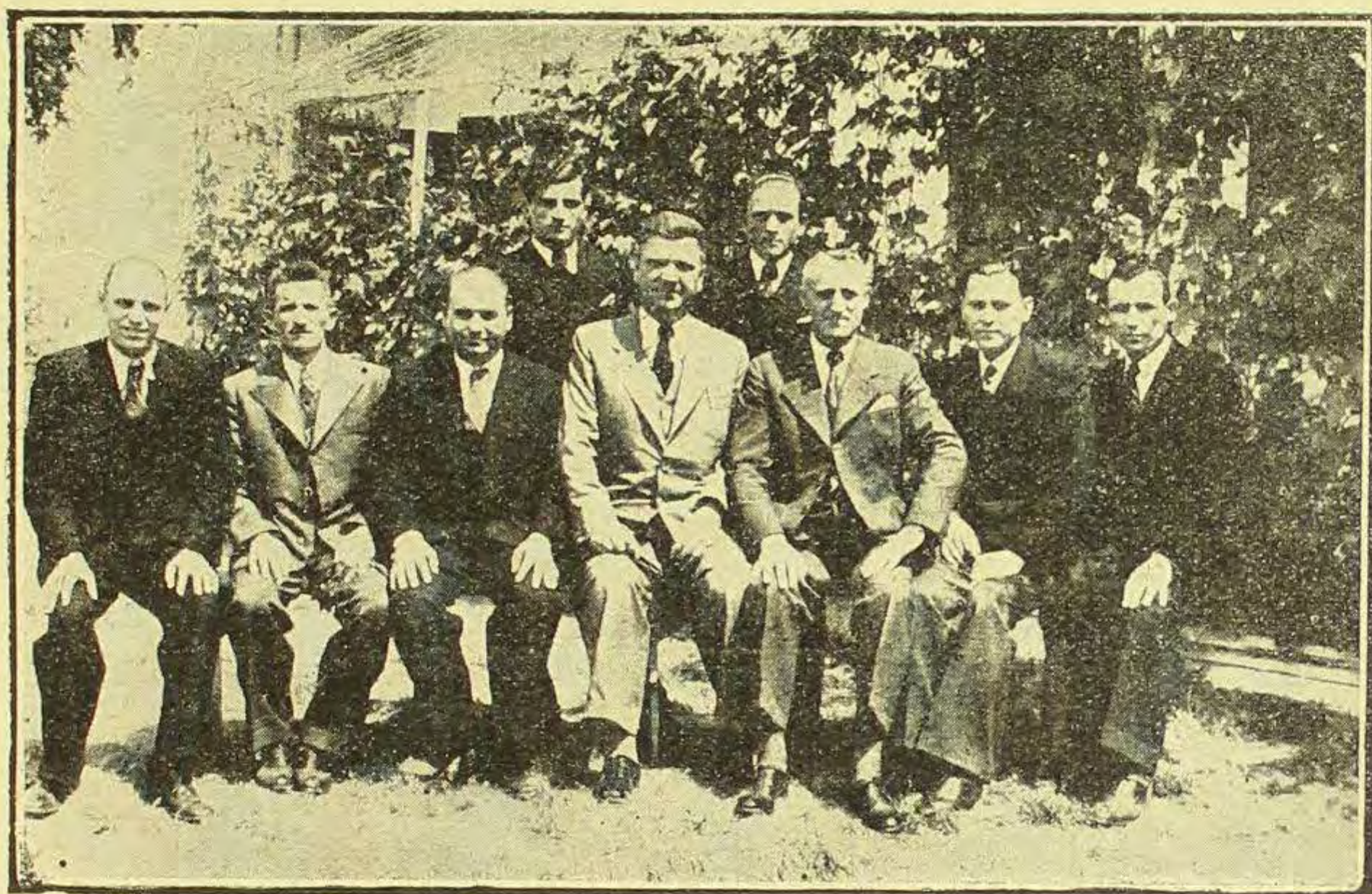
Slobodni kralj. grad

Sombor nije dugo trpio svoj, županiji podređen položaj. Na hrvatskom jeziku napisanom molbom obrati se kraljici, Mariji Tereziji, koja ju i uvaži, te već kroz dvije godine, 1747. podigne Sombor na čast slobodnog kraljevskog grada, za koju povlasticu je 150 hiljada forinti morao platiti eraru. Dvije godine je trajalo, dok tu ogromnu svotu putem zajmova nije skupio, tako da je tek g. 1749. 23. travnja bio velikom svečanošću proglašen slobodni list grada. Prvi gradonačelnik je bio Bunjevac, Martin Parčetić, gradski kapetan Srbin, Janko Živojnović, a bilježnik Mađar, Andrija Ribénji. Istodobno je bilo ustanovljeno i područje grada, te mu 11 pustara (salaša) bude dodijeljeno. Da je još samo 800 forinti imao grad, sva okolica od Bezdana do Kule Somboru bi pripadala, kao što mu je to kraljevska komorska Uprava ponudila.

Ali grad je u teškom materijalnom stanju bio, zbog čega je i županija pokušala, da kod zemaljske skupštine u Požunu spriječi uzakonjenje povlastice slobodnog kralj. grada, ali je zemaljska skupština g. 1752. odbila žalbu županije, te Sombor i zakonom uvrstila među slobodne kraljevske gradove.

Sjedište županije

Sličnu borbu je vodio Sombor i oko tog, da postane sjedištem županije. Bodroška županija se naime već oko g. 1730. mučke utopila u Bačku (zakonom je tek g. 1802 sjedinjena), te je već oko g. 1750. opća želja bila, da mjesto Bača Sombor postane sjedište

Radni odbor Hrv. Radiše u Somboru.

Sjede s lijeva na desno: gg. Andrija Bogdan, Grga Pekanović, Stipan Bogdan, dr. Ladislav Vlašić, dr. Grga Vuković, Ivan jurišić i Stipan Periškić.

Stoje: Đuro Klaić i Milan Jagić.

županije. G. 1753. su kupili u svrhu zidanja županijske zgrade i zemljište, ali zbog agitacija protivnika samo g. 1802. se počelo zidanje, te kroz 7 godina se završilo. Prije toga od g. 1781. kada je Josip II. oduzeo župu od Franjevaca, te ju dao svjetovnom svećenstvu, u oduzetom samostanu, sada župnom dvoru, prizemno bila je smještena privremeno i županija. Od to doba, a naročito otkako je za vrijeme Josipa II. 63 raznih, svakovrsnih zanatlija došlo iz Njemačke, naglo se počeo razvijati u gradu obrt i trgovina. Mnogo je doprineo tomu i kanal, koji se g. 1793. počeo kopati pored Sombora, te je g. 1802. bio gotov i predan u promet. Ovo lijepo razvijanje grada zaustavila je g. 1849. buna, kada su pobunjenici nava-

lili na grad i zauzeli ga. Premda su samo 2 nedjelje gospodarili u gradu, i to je dosta bilo, da grad opljačkaju, znamenitije zgrade, naročito županiju opustoše, a mirni živalj da se raštrka na sve strane, naročito pak po sjevernim krajevima.

Za vrijeme Vojvodine

Od g. 1849—1860., kada su ovi krajevi pod imenom „Vojvodina“ posebnu provinciju sačinjavali, Sombor je kao središte okružnog pretstojnika dosta vidnu ulogu igrao, ukoliko mu je 6 srezova i 77 općina bilo dodijeljeno, među njima i 3 grada: Subotica, Baja, Senta.

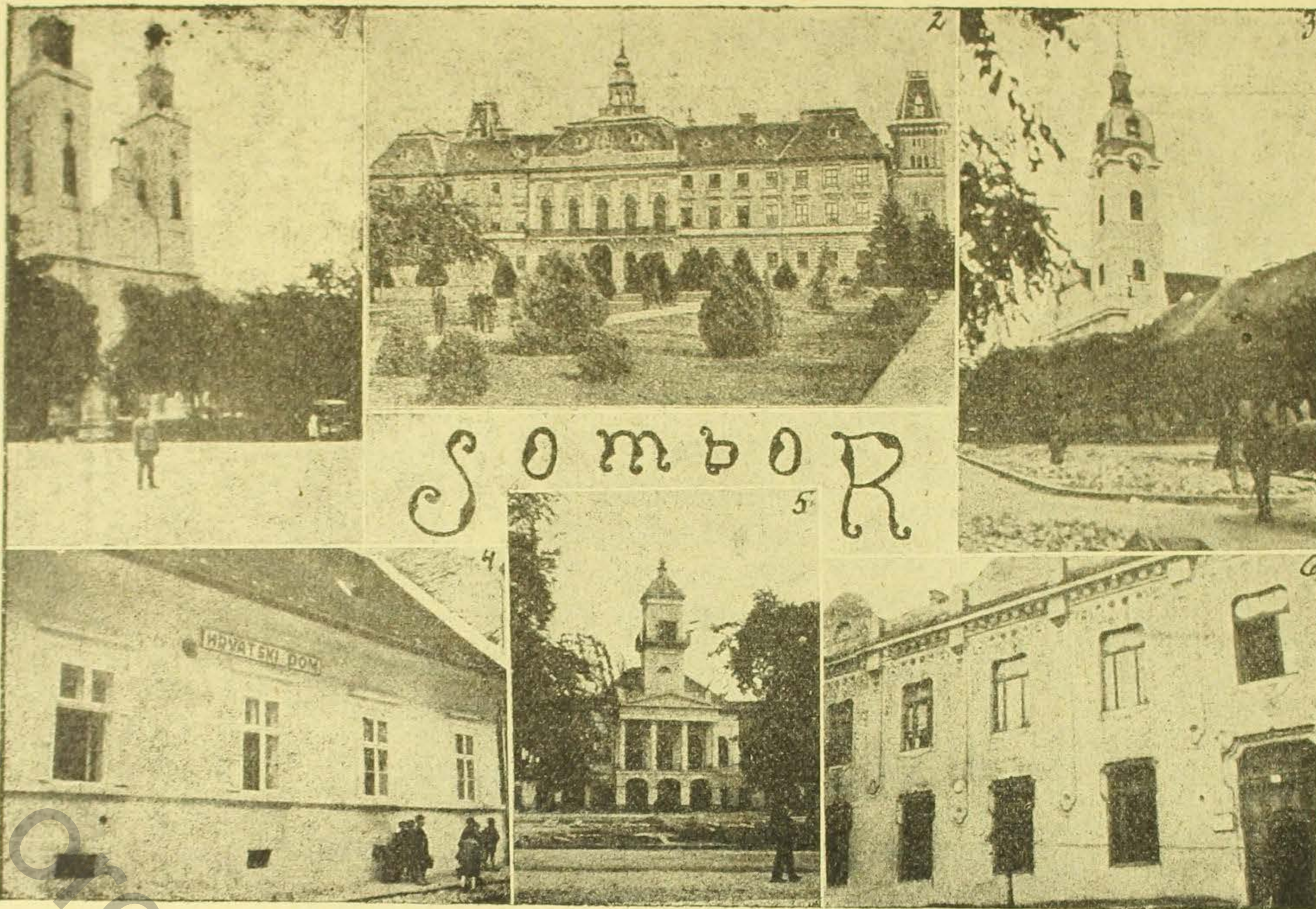
Poslije ukinuća „Vojvodine“ ponovo su povraćena samoupravna prava tako županije kao i Sombora, te je novi veliki župan, barun Josip Rudić, kneževskom svečanošću bio primljen. Županijski izbori ponovo u župnoj zgradi su bili obavljani, pošto je zgrada županije od buntovnika g. 1849. bila demolirana.

Ali potpuni ustavni život je tek g. 1867. s konačnim izmirenjem nastupio, otkada je Sombor, kao sjedište jedne od najvećih i najbogatijih županija, lagano, ali sigurno napredovao tako na kulturnom kao i na materijalnom polju. Od velikog utjecaja je bila na razvoj grada željeznička pruga na liniji Segedin—Brod—Sarajevo, koja se g. 1870. izgradila. Tu željezničku prugu su vremenom slijedile nove, tako da je Sombor do prevrata imao već 7 željezničkih pruga, te je postao glavnim željezničkim centrom takorekuć za cijelu Bačku županiju.

Duhovni život

Ali nije zaostao Sombor ni u duhovnom pogledu. Kao što su pravoslavni dvije crkve imali, i to stariju, tzv. malu crkvu, koja je navodno od turske džamije pretvorena u kršćansku, i veliku crkvu Sv. Gjurgja, koja se g. 1759. počela zidati, tako je nastala potreba još jedne nove crkve i za nas katolike. Još g. 1860. su položili temeljni kamen te nove crkve, na koju je silom tek kroz 15 godina došao krov, ali dalji rad zbog manjkanja novca g. 1875. je ukinut. Trideset godina je stajala tako neizidana, te je samo pomoću darežljivosti kalačkog nadbiskupa Časke dovršena i g. 1905. posvećena te predana Karmelićanima, koji od to doba velikom revnošću vrše pastoralnu službu katoličkih vjernika, ne samo u gradu, nego i u čitavoj okolici.

Sličan napredak je pokazao i na naučnom polju. Osim mnogobrojnih konfesijonalnih i državnih, tako gradskih, kao salašarskih osnovnih škola, ima i mnogo srednjih škola: mušku i žensku srpsku učiteljsku školu, gimnaziju, višu trgovačku akademiju, mušku i žensku građansku školu, dapače kroz nekoliko godina je postojala u samostanu ČČ. Školskih Sestara i viša pedagoška škola za osposobljenje zabavilja.

1. Karmelska crkva. 2. Bivša županija. 3. Župna crkva 4. Hrvatski dom. 5. Gradska kuca. 6. Kat. djet. društvo.

Svjetski rat

Ovaj lijep napredak Sombora zaustavio je svjetski rat, kada je grad progranično mjesto postao uslijed državne granice na daljini od 20 kilometara, a ujedno i izgubio jedan znatan dio Bačke županije, koji je ostao u Mađarskoj. Škodno je djelovao na razvitak grada i zakon o podjeli države na oblasti, kada je Sombor, kao sjedište Bačke oblasti, izgubio Potisje. No još gore je prošao Sombor usljed podjele države na Banovine, kada je posve izgubio svoj centralni položaj: Županiju, Finansijsku Direkciju i ostale ustanove, koje su bile vezane uz Županiju. Samo svojem geografskom položaju i dobroj željezničkoj vezi može zahvalniti, što ima još prometa

34. svjetski Euharistijski Kongres u Budimpešti.
Glavni oltar.

stranaca. U najnovije dobo naročito penzionirci se useljavaju sa svih strana u Sombor, jer ih privlači grad svojim lijepim, čistim, drvećem zasađenim ulicama i parkovima.

Stanovništvo

Sombor danas broji 32 500 stanovnika. Od toga je 17.000 katolika, 14.000 pravoslavni, 450 protestanata, a ostali su nekršćani ili bez konfesije, dakle katolici su u apsolutnoj većini. Od katolika je 9.500 Bunjevaca, 6.000 Mađara, a 1.500 Njemaca. Ovim brojem Bunjevaca dakle mnogo zaostaje iza Subotice, ali zbog svog središnjeg položaja prirodnije je geografsko središte za bačvanske i baranjske Bunjevce-Šokce, nego Subotica, pošto su sva mjesta,

gdje Bunjevci-Šokci žive, u neposrednoj blizini, ili barem dobre željezničke veze imaju sa Somborom.

U novoj državi

Propašću monarhije nastaju u Somboru velike i tipične grupacije njegova stanovništva, kako u političko-prosvjetnom, tako i u gospodarskom području. Grad nekad službeno mađarski sa jakim ustanovama vođenim od državnih institucija, gubi potporu kao i vlast,

Bunjevke salašarke u
poslendanskoj narodnoj
nošnji.

te tako Mađari, brojem mnogo slabiji od Bunj.-Hrvata i Srba, prestaju igrati vodeću ulogu u njemu.

Kod opredjeljenja u novoj državi nastaje jasna razlika između stanovnika grada Sombora. Hrvati i Srbi osjećaju se u svojem, dok nekada vlašću i ugledom jači, ali brojem slabiji Mađari i ostali, s dana u dan gube svoje pozicije, a time i sam grad mijenja svoju unutarnju sliku. Srbi spremni snalaze se potpuno u novoj situaciji te uzimaju vodstvo grada u svoje ruke i sa uspjehom jačaju i snaže svoje redove. Bunjevci međutim ostaju osamljeni. Godinama nisu imali svoje inteligencije i tako u tim časovima ne razumiju pri-

like te u velike ostaju pasivni u radu i životu kako gospodarskom, tako i političkom i prosvjetnom. Bunjevci nemaju u sebi narodne svijesti a niti dovoljno ljudi, koji bi znali svome narodu i svojim sugrađanima osigurati doličan položaj u životu grada Sombora, u kome oni broje skoro jednu trećinu.

No Sombor i njegove prilike, a osobito Bunjevci nisu ostali neopaženi u redovima onih, koji svoju narodnu svijest i svoje hrvatstvo nisu niti u najtežim časovima tuđinske vlasti zaboravili. Neki domaći bunjevački sinovi, a osobito Subotica i njezina živa hrvatska svijest nije niti somborske Bunjevce ostavila, da sniju san nacionalnog mrtvila. I tako danas somborski Bunjevci-Hrvati svijesni svoje narodnosti, stoje u čvrstim i složnim narodnim redovima, te uporedo sa Suboticom rade za bolju budućnost sviju nas.

Sa dna života

III.

Nikog nije trpio. Svakomu je i svačemu našao mane. Bio je kako se kaže, sam svoj janoš. Žena se njegova natrpila, pa kad joj dodijalo ostavi ga, umre. A sinovi i snahe, bome nisu bili strpljivi kao žena. Dida se morao i htio je, odiliti od svoje čeljadi. Otišao u varoš i životario sam samcat . . . U pustoj kući. Imao je komšiju, starog ko i sam. Taj ga je posjetio pokatkad. Rijetko, jer je on opet imao babu, ženu, sakatu i nemoćnu. Već dvije godine, kako leži, ko klada. On ju prevrćao, star i nemoćan. Imali su sina jedinka. Ostala su im djeca pomrla još malena. A na ovog su i mater i otac metnuli sve . . . „Metli bi i sunce na njega . . .“ Đuro, to mu bilo ime, volio je golubove i golubice, gaćaste, i čašu i dangubenje. I umro je u kasnoj mladosti — neženjen a istrošen do srži u lakomom uživanju života. Mater se za njim razbolila od žalosti. A dida ju, Ico, dvorio kao kakav anđeo. Inače ju nebi mogao bio podneti. Toliko je znala zanovijetati. Sad je postelja žulji, sad joj se uzglavnica podvrnula, sad je muve saletile. Sad joj zima, sad je muči vrućina, sad joj zdravo vidno u sobi a sad joj opet mračno . . . A dida Ico samo trči: sad po ovo sad po ono. Sad zastire pendžere od sunca, sad razvlači zastore. Sad maše više nje, da je razhladi, sad je potrpara . . . I nikad dobro. Kad se je babe oprostio čitavo mu bilo neobično. Ni jauka, ni grdnje ni plača, ni . . .

Da se snađe češće je odlazio kod komšije, bolesnoga salašara Šime. Sav Bajin-at je dida Ico uzbunio: kako je „zdravo“ bolestan njegov komšija. Poručio je i na salaš, kod ćeri, kod sina, nek dođu: dida Šime je bolestan i gladan i zebe i geri se u golom krevetu. Ali odziva ni otkale. On mu je odno po pladanj čorbe, kako je već on znao skuvati: „boljan bi se ličio“ od njegove čorbe . . . Ali je on odnio svom boljanom komšiji. I namistio mu. Ta znao je, bolje nego kakov špitaljski podvoritelj. Naučio je pored svoje bolesne babe.

Kad je došla zima, Šime se tužio, da mu je zima.

— Da se živ smrznem. Govorio bi Šime.

Dida Ico bi mu rado pomogao ali ni sam nije imao čime da se pokrije. Jorgan je još baba u bolesti pokidala tako da u njemu devet mačaka nebi moglo da jednog miša uhvati. Dunju su odnijeli u porez, jer je starac imao nešto vinograda ali nije izlazio u njeg dok je baba bila živa.

Šta će sa jadnim čovjekom? Padne mu na pamet:

— E, vi š, imam ja korito, veliko i sačuvano. Donio korito pa u večer poklopi Šimu koritom, a ujutru skine s njega. Tako je prizimio i grijao se sve do smrti.

Biser je i na dnu mora — skupocjeno blago.

p. B.

Dva vuka

Pođoše jednom u lov dva vuka. Išli su, išli vrlo dugo, čas poljem, čas kroz klance i lugove, dok ih sreća ne nanese na tor, pun punčat bijelih ovaca.

Kad su prišli bliže i bolje ga razgledali, imali su šta da vide: nigdje ni pastira ni pasa!

— Da zgrabimo svaki po jednu, pa da bježimo, — povika ushićeno mlađi.

— Ala si ti pametan! Ako nitko ne dođe poklat ćemo sve, jer je rijetko stado bez pastira -- odgovori stariji.

Prvi se vuk zamisli.

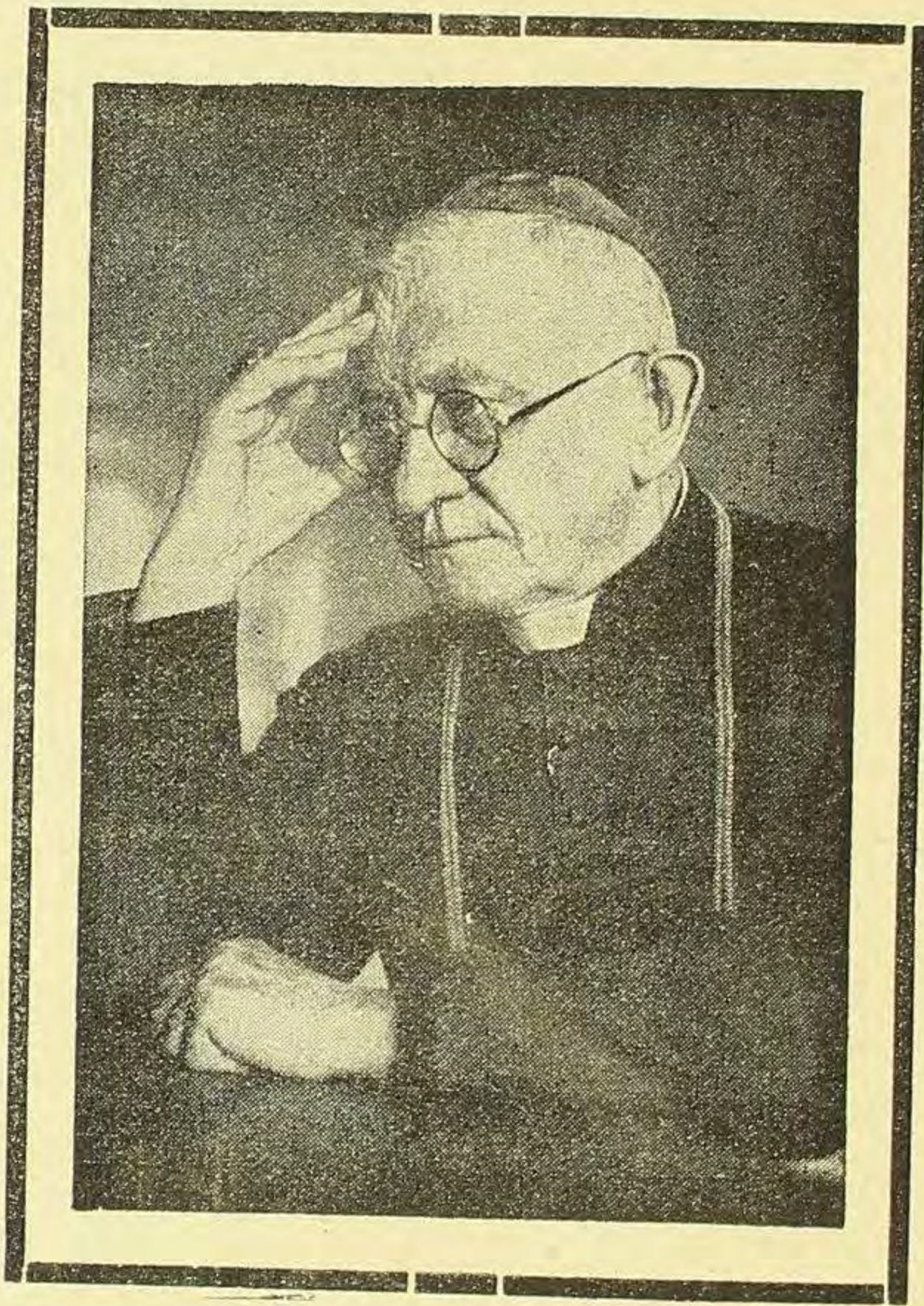
— Znaš šta, družel! — reče on odjednom blagim glasom. — Nemojmo sve klati, jer, vjeruj, da od toga ne ćemo imati nikakve koristi,

— Doista, ne ćemo imati nikakve koristi, to ti je tačno, — objasni mu podrugljivo stariji drug, — ali ovdje i nije pitanje o našoj koristi, već o tuđoj šteti.

Kada te snađe kakvo zlo, pomisli na ova dva vuka.

† DR. ANTUN BAUER

Ima nešto u životu, što svakoga čovjeka čeka. I prosjaka i bogataša. I učenog i neukog. I onoga koji misli da živi tako, kao da njegovu životu nikada neće biti kraja i onoga koji se ravna načelom „što možeš učiniti danas, ne ostavljaj na sutra“ jer ne znaš što te čeka. Ima na svijetu jedna žetelica, koja ne gleda na to kada je ljeto, a kada zima, nego kosi tamo gdje i u koje vrijeme hoće. Njezino je ime Smrt.

Ona je pohodila lanjske godine i hrvatski narod. Pohodila, ali i odnijela njegovog vrhovnog vjerskog glavara — hrvatskog metropolitu i zagrebačkog nadbiskupa dra Antuna Bauera. Velikog Božjeg i velikog narodnog čovjeka. Neustrašivog i nesavladivog borca Kristovog. Koji je za života svoju lozinku „Fides vincit“ — Vjera pobjeđuje“ proveo do kraja.

Bio je sveta života, velikog uma i blaga srca. Branio je nauku i prava Crkve na svakom koraku. I riječju i perom i djelom. Napisao je veliki broj znanstvenih djela. Bio je pokrovitelj najveće i najvažnije hr-

vatske ustanove Akademije Znanosti i Umjetnosti u Zagrebu, nadalje Društva Sv. Jeronima i mnogih drugih. Bezbroj puta se kao narodni čovjek zauzimao za slobodu i prava hrvatskoga naroda. Ali ne samo zauzimao nego i izvojevao. Bio je pravi otac naroda, koji je znao uvijek u pravo vrijeme pomoći mu i utješiti ga.

Nas bačke Hrvate Bunjevce osobito je volio. Poznavao je sve naše narodne prvake. Uvijek se zanimao za naš položaj naročito prije rata, kada su ovako moćni prijatelji i zagovornici bila velika rijetkost, ali zato tim draži i vrijedniji. Osobito se dobro pazio sa pok. pop Pajom Kujundžićem. Koga je nekoliko puta i sam lično posjetio. Pop Pajo se javno borio za narodna prava, a nadbiskup Bauer ga je u svakom pokretu hrabrio i pomagao svim sredstvima kojima je raspolagao. To se mora sada posebno istaknuti, pošto mnogi ne znaju ili neće da znaju za dobročinstva, što ih je veliki pokojnik na sve strane, tako reći, sipao.

Pokojni Nadbiskup Bauer je bio nekoliko puta i u Subotici. Posljednji put 1925 godine kada je bila posveta preuzv. g Lajče Budanovića za biskupa. Od onda ga se sjeća i mlado i staro, jer je svojom časnom i inteligentnom pojavom svakoga osvojio. Neka mu bude nezaboravni spomen među nama Hrvatima Bunjevcima i Šokcima!

ANDREJ HLINKA

Mi smo Hrvati jedan od brojem manjih naroda u Evropi. Velimo brojem samo, jer što se tiče vjere i kulture, tu smo mi potpuno jednaki i na istoj visini s ostalim evropskim narodima. Onim časom čim smo primili kršćanstvo i privezali se uz Petrovu stijenu postali smo dionici kršćanske zapadno evropske kulture. Postali smo narod s kojim se moralo računati. Postali smo branik i međaši između istoka i zapada. „Predziđe kršćanstva“ kako su nas nazivale mnoge Pape.

Narod sličan Hrvatima po vjeri, kulturi i povijesti koji je imao skoro istu sudbinu i u zadnje vrijeme iza rata, jeste Slovački narod. Brojem istina nešto manji ali jednak hrabrošću, neustrašivošću i borbenošću doživio je prije kraćeg vremena svoj preporod. Stekao je svoje vjekovno pravo, izvojevao je pobjedu — oslobodio se ispod tuđega jarma. Vođa slovačkog naroda, glavni i prvi borac za njegovu slobodu i nezavisnost bio je pok. Andrej Hlinka. Svećenik Božji, ali i borac za narodna prava čitav je svoj život žrtvo-
vao za ta dva ideala. Kad je narod poživiljavao najteže dane u svojoj povijesti Hlinka je bio jedini, koji se usudio podići svoj glas protiv nepravde i ugnjetavanja sa strane mađarskih vlastodržaca. On je bio jedini koji se usudio reći čitavom svijetu istinu u lice i

žigosati vjekovitu nepravdu radi koje su manji "narodi" morali služiti većima. Rekao je jasnu i muževnu riječ na obranu pravde i istine, ali je zato morao odsjediti tri i po godine u zatvoru i okusiti sve teškoće kroz koji mora proći svaki narodni borac za slobodu. Pretrpio je, ali je pobijedio!

Hlinka je bio veliki prijatelj hrvatskog naroda. Podržavao je najsrdačnije prijateljske i kulturne veze sa svim duhovnim i političkim vođema Hrvata. Mnogo je radio na upoznavanju i zbliženju dvaju bratskih naroda: slovačkog i hrvatskog. Propagirao je hrvatsku kulturu među svojim i uopće nastojao da širenjem prosvjete,

buđenjem nacionalne svijesti i ponosa dođe — što prije do žuđene slobode.

Slovaci su se oslobodili. Ostvario se davno željkovani san Hlinke i njegov je mukotrpan rad okrunjen najljepšim uspjehom ali — nakon njegove smrti. Hlinka je naime ispustio svoju plemenitu dušu dne 16. kolovoza 1938 u 74 godini života, dva mjeseca prije oslobođenja Slovačke. Svemogući mu nije dao, da još na zemlji dočeka uspjeh svoga životnog djela, ali je uslišao molbe pravednika koje su decenijima i stoljećima vapile bez prestanka: „Slobodu, slobodu svakom narodu!“

Našoj omladini

SVAKI čovjek teži da bude ljubljen i da on sam nešto ljubi.

Ali da vidimo prvo šta je ljubav? Ljubav je želja zajedno boraviti sa ljubljenim predmetom, veli hrvatski filozof Dr. Stjepan Zimmermann. Ako se ispita duševna pojava, koju zovemo ljubav, dobićemo ove oznake: osjećaj milja i privlačenja k nečemu, a sa ovim činima čuvstva prepleću se i dva čina volje: žudnja za posjedovanjem predmeta i dobrohotnost kojom mi ljubljenome želimo dobro.

Jedni svu svoju ljubav poklanjaju Bogu, jer je ljubav prema Bogu najzahvalnija, dok drugi traže ljubav u stvorenjima; imamo dakle kao glavnu razdiobu ljubavi: ljubav prema Bogu i prema čovjeku. Prva ljubav među ljudima bila je ljubav među Adamom i Evom. Bila je to ljubav različitih spolova ili spolna ljubav. Spolna ljubav je odlika razumnih stvorenja, jer kod životinja nema spolne ljubavi, kod njih je samo spolni nagon.

Iz spolne ljubavi izlaze različiti oblici rodbinske ljubavi. Od svih ljubavi najčistija i najpožrtvovnija je majčinska ljubav. Rodbinska ljubav širi se dalje u domovinsku i opće čovječansku ljubav.

Svaka čovječja ljubav, i spolna i majčinska i domovinska dobijaju svoju pravu vrijednost tek po vjeri. Bez vjere ne vrijedi ni ljubav, jer bezvjerac u čovjeku ljubi samo svoju ličnu korist.

Iz ljubavi se rađa sreća i nesreća. Sreća iz uredne ljubavi, nesreća iz neuredne, koja ide samo za svojim zadovoljenjem.

Nešto o neurednoj ljubavi. I slobodna ljubav je neuredna ljubav. Možda i koji od nas pomišlja da nema u tome ništa zla, ako si odabere kakovu prijateljicu ili prijatelja onako zabave radi i provođenja, a kada mu ta prijateljica, koju Papini u svom „Rječniku divljaka“ naziva duhovito „krmačom u rukavicama“ dosadi, bira drugu ili i više njih. To bi bila ta slobodna ljubav — dok ti ne dosadi ili ti njoj, a onda daj sa drugom.

Slobodnom ljubavlju hoće se postići dvoje, i to „ljubiti“ — udovoljavati požudi i drugo „slobodno ljubiti“, t. j. ne preuzeti nikakve garancije za nerazrješivo sjedinjenje sa dotičnim osobama,

već kako su se slobodno uzeli, tako da slobodno i žive bez obzira na zakon Božiji i slobodno da se rastave. Takovi zaljubljenici namjerice odgađaju brak, a to odgađanje izrodi se u ljubakanje, o kojem možda i koji od nas misli da nije nikakvo zlo. Ima ih koji vele da između muškarca i djevojke može postojati samo spolna ljubav, dok drugi tvrde da može biti među muškarcem i djevojkom samo idealna ljubav. Ni jedni ni drugi nemaju pravo. Ako su muškarac i djevojka mladi, tad je vrlo teško — gotovo nemoguće — istrajati samo u prijateljskim vezama. Mnogi mladići i djevojke neće da to vjeruju, ali se radi toga kasnije moraju kajati. Nemoj da se i ti jednoć moraš kajati.

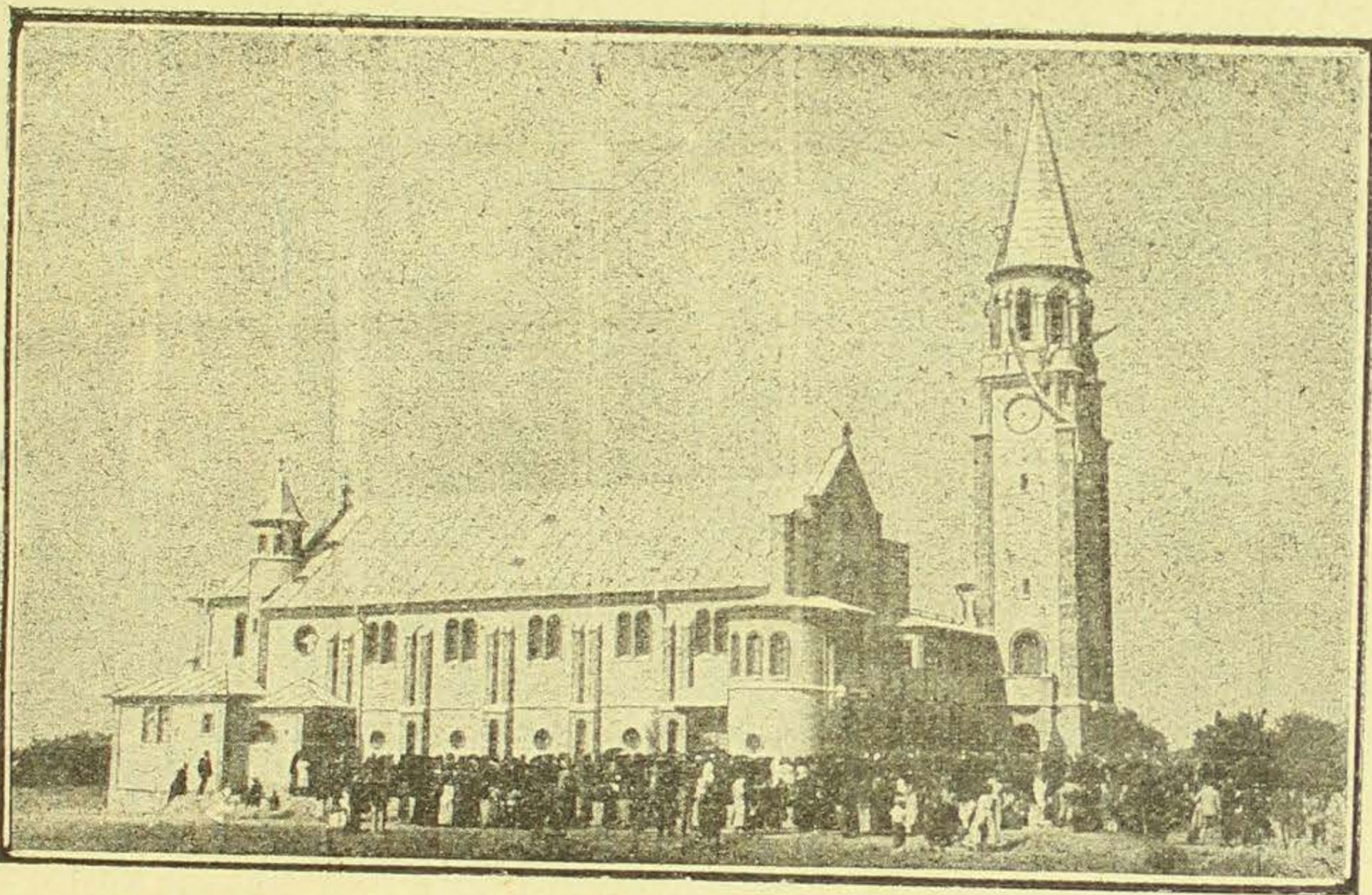
O ljubakanju piše Sveti Franjo Saleški: „Nestavno prijateljstvo među osobama raznoga spola, koje se ne misle uzeti zove se ljubakanje. Ljubakanjem se muško i žensko srce osvoji i zarobi. Redovito se ova ljubav utopi u putenosti i u prevratne zablude. Takovo je prijateljstvo opako, ludo i isprazno. Opako je, jer se konačno pretvori u puteni grijeh, i jer tako otimlje srce Bogu, ženi, mužu i komu ono pripada. Ludo je jer nema osnova ni razloga. Isprazno je jer ne daje koristi, ni časti, ni zadovoljstva.“

Takovo ljubakanje između slobodnih ljudi, t. j. muškarca i ženske bez volje da stupe u brak prava je tajna prostitucija ili život razbludnika, kaže Dr. Ignacije Radić. On veli dalje: „Tu se očito krše tuđa prava. Tako toliki razuzdanici, u ime prijateljstva i slobodne ljubavi kroz godine i godine obećavanjem ženidbe prikrivaju svoju pokvarenost i prevaru. To je podlost izrabljivati tuđu slaboću u svrhu uživanja.“ Mnogi ljudi danas ne sude tako. Kad bi netko oteo siromašnoj djevojci i najmanju svotu novca, zgražali bi se nad tim zločinom, ali kad bi joj oteo poštenje, otrovao srce, uvalio u grijeh, oprostili bi zavodniku ludost mlađahne dobe. Možda bi i mi tako sudili.

Slobodna ljubav nije sveza dvaju srdaca, koja se ljube, već samo susretaj dviju strasti, koje se spajaju uvijek razrešivom pogodnom. Veliki i najveći moderni odgajatelj mladeži Foerster veli: „slobodna ljubav ubija samu sebe. Ljubav se ne smije nekažnjeno odijeliti od posvećenih pravila života (brak); jer ona zgodna pravila kojima se učvršćuje postojanost sama po sebi su kristalizovana ljubav; a koji od tih pravila postojanosti bježi, njegovoj će ljubavi uzmanjkati ona duboka ozbiljnost, bez koje ozbiljna ljubav od dana u dan sve više pada u brutalni egoizam (životinjsko sebeljublje).“ Ovako Foerster, pun iskustva, bogat znanjem svake vrsti. Ako čovjek nije licemjer, mora priznati da sve one opasnosti od kojih Crkva odvraća na nj djeluju zato treba da ih se čuva. Ali čovjek pametan mora reći i to da je ludo, besmisleno govoriti, kao štivo, kino, kazalište, ples, moda, radio, itd. ne djeluju budući da moraju djelovati, jer je to psihološki zakon. Na koga ne djeluje taj je abnormalan, jer je u njemu poremećeno pravilno duševno djelovanje.

O plesu veli Dr. Tihomir Toth u svojoj knjizi „Proljetne oluje“ da su ga već stari Rimljani osuđivali, jer da ne dolikuje slobodnom čovjeku. Kad su rimskog konzula Murenu tužili da je plesao branio ga Ciceron ovako: „Takovu tužbu protiv rimskog konzula nije slobodno lakoumno podastrijeti; kakovo je on dosada zločinstvo načinio da bismo mogli o njemu što takova vjerovati? Jer nitko ne pleše, ko nije pijan ili lud! Naprotiv je istina i to da ples ostaje uvijek opasna prigoda za mladenačku dušu i zato samo rijetko idi na takovu zabavu i nikada, a da se prije kratkom molitvom nijesi pomolio Bogu da očuva od svake pomrčine bjelinu tvoje duše. Držeći ovo pred očima možeš kadikad učastvovati u plesu.“ Tako Dr. Toth.

Što se tiče ženskog društva želi isti Dr. Toth „da mladići dotle dok ozbiljno ne mogu misliti na ženidbu ne polaze prečesto žensko društvo. Postati će veli slični ženama. Ljubav nije dječaćka igra i

Nova crkva u Subotici na Kelebiji.

mladenačke godine nijesu za tašte pustolovine. Bliže je poznanstvo sa djevojkom samo onda slobodno kad već možeš ozbiljno misliti na ženidbu. Svako je drugo ljubakanje lakoumna igra s pristojnošću i poštenjem. Isto vrijedi i obrnuto — za djevojke je opasno muško društvo. Kad ne bi tako bilo ne bi ni naš zajednički Sveti Otac Papa Pijo XI osuđivao slobodne ljubavi. Svako treba da zna da je Sveti Otac zamjenik Isusov na zemlji, da su želje njegove želje samog Isusa, jer je Isus rekao: Ko vas sluša mene sluša, ko vas prezire mene prezire, a ko mene prezire prezire Onoga koji me je poslao, prezire Oca nebeskoga. Mislim da dotle još nijesmo došli, zato ćemo i u stvari ljubavi slušati glas Svetog Oca i vladati se prema uputstvi-
ma koja nam On daje, a On ljubakanje osuđuje.

Stari protivnici

ANTUN Kljajo koraca krupno. Priko ramena mu pribaćen džak, a u džaku miriši kriveni duhan. Tako za po džaka. Odvađa Antun ozbiljski, ali za njim ustopce kasaju dvojica, dva financa. Motri Antun, kud bi smuknuo . . . Financi mu već štekću za leđi . . . Na Boga, ugleda portu č' Antuna Hajduka Vojnića. Kuća baš priko puta od velike plebanije. U smrtnoj stisci sine duvanjaru: „č' Antun će me osloboditi iz ove nevolje“ . . . I skoči u avliju. Financi stanu na vratacama. Posavituju se: Dočekaćemo duvanjara ovde. Ako Hajduk ne kupi duvana, Kljajo mora sa džakom napolje pa je naš. A ako kupi, i Hajduk je naš. A to će biti sjajna lovina . . . I stali. Č' Antun Hajduk je tada bio u najboljim godina-ma. Onda je znao da po tri dana i tri noći bezprikidno da se „prati“. I zatim da sidne na konja pa će na salaš, a kućani ga ne puštaju i neće da mu otvore kapiju, a on javi konja, zaleti se i pri-skoči na konju, kapiju i ode na salaš da se sve praši za njim. Č' Antun je volio šalu. Pa je i zbijao. A moglo mu i biti. Bio je bogat, zdrav, okretan, duhovit. Samo nek se nađe zgoda.

Kad je duvanjar Kljajo upao kod njega, ravno u kancelariju, i zamolio ga:

— Gospodaru, pomozite mi! Financi su mi za petama!

On je sprva bio u neprilici. Znao je da se sa financima ne može šaliti. Kljajo mu priteče:

— Gospodaru, ja ću duvan ostaviti kod vas pa ću proći ispod vaše pendžere, a vi ćete mi kroz otvorenu pendžer pružiti duvan. Ono drugo će samo doći. Tako i bilo. Kljajo ostavi džak s duva-nom prid č' Antunom i vraća se sav zadovoljan na polje. Tu ga zađere financi:

— Gdi ti duvan?

On sav blažen, učini se nevišt pa veli:

— Kaki duvan? Ja nemam duvana.

— Dobro. dobro, naći ćemo mi već duvan. Na dobrom je on mistu. I financi nagnu u kancelariju. Dok su ono prošli hodnikom i kroz sridnju sobu, Antun Kljajo je već bio pod pendžerom, spo-pao džak sa duvanom, što ga je č' Antun bacio kroz pendžer, on džak na leđa, zape papke, pa daj, samo što dalje od financa . . .

A financi banu kod č' Antuna. Dostojanstveno i sa punom sigurnošću. Č' Antun stane pred njih i pita ih, ljubezno:

— Gospodo, čime vas mogu poslužiti?

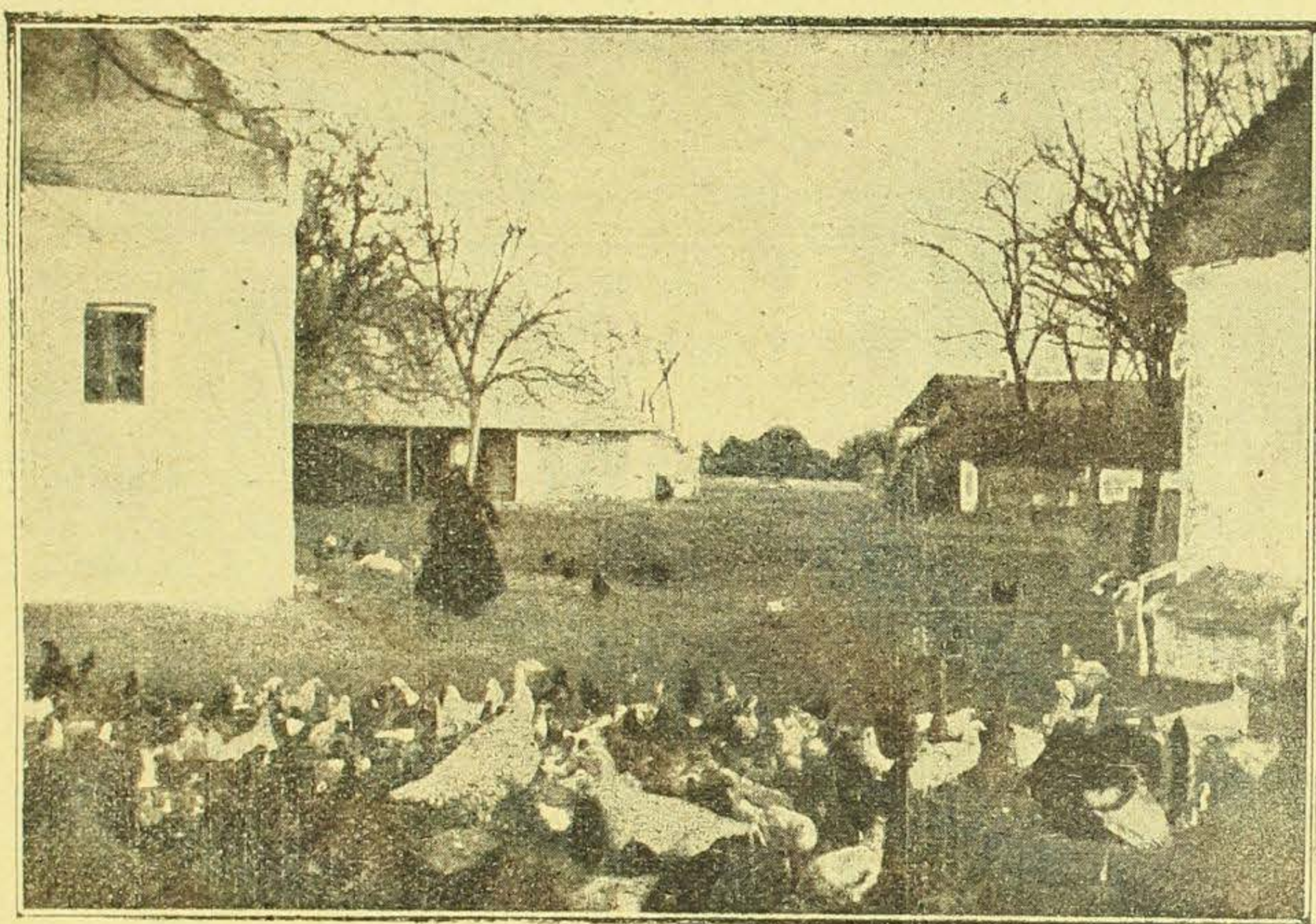
— Gospodine, vi imate krivenog duvana. Dajte ga pa će vaša krivica biti manja. Pola vreće duvana ima kod vas.

— Kod mene nema krivenog duvana ni škramice. Ja obično pušim cigaru, a kad pušim i na lulu, ja držim svoj brani duvan dobro sakriven. A za sada baš ni nemam branoga duvana.

— Gospodine, vi ste čovik od riči. Mi znamo, da se kod vas nalazi, i to baš ovde, krivenog duvana . . .

— Gospodo, ja ću vam dozvoliti da pritresete svu moju kuću, ali uz kauciju. Ja polažem hiljadu forinti i svu globu, ako nađete duvana, ali i vi morate da položite isto toliko.

Financi se pogledaju. U njih je bilo novaca, nagrada od prijašnjeg lova, što su jednom sadiocu, kako su ga uhvatili, prodali i

Posli hranjenja . . .

Foto I. Prčić

sakriveni duvan još i konje i kravu, pa i salaš. Oni se pogledom dogovore, polože hiljadarku na astal prid č' Antuna, ovaj ostavi novac u džep a oni udare tražiti duvan. Primetli su svu kancelariju, sobu do nje, i drugu i sve, još i tavan i u bunar su zavirili i ako su znali da onde nemože biti. I nisu našli što su tražili. Na poslitku su obisili nos i priznali:

— Nemožmo da uđemo duvanu u trag.

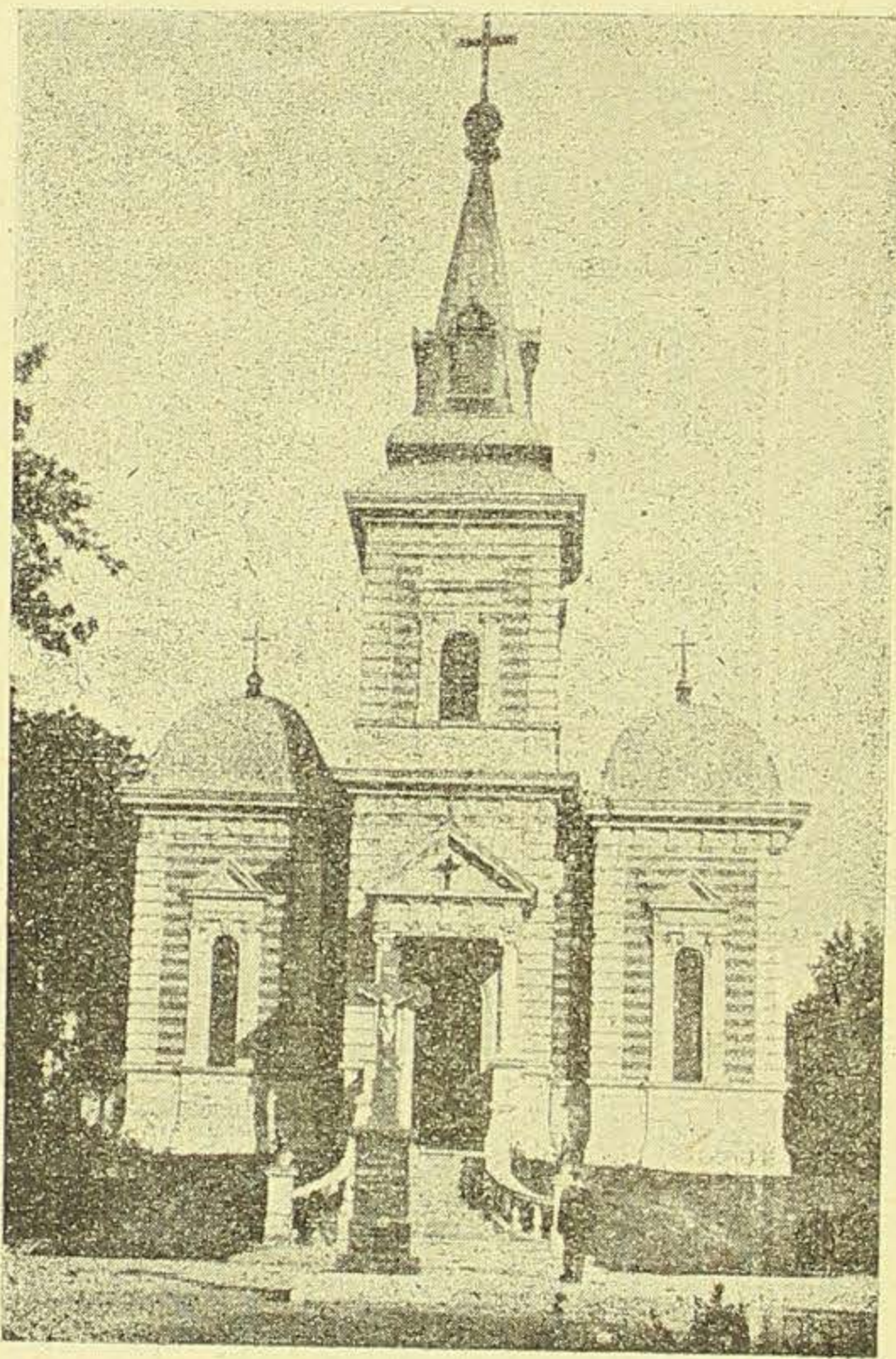
I hiljadarka ostala u džepu č' Antunovom. Kad su financi malo došli sebi zapitaju č' Antuna:

— Kažite nam bar šta ste s njime radili, kad ga je tako nestalo?

— Bacio sam džak kroz otvoreni, evo, prozor. Kljajo ga spopao i sad je već gdigod u bucanskim vinogradima.

Krizmanje u crkvi sv. Križa u Subotici.

U SJEVERNOM dijelu našeg grada stoji usred lijepog parka crkva sv. Križa, od naroda obično zvana „Tošincina“. Crkvicu ovu je podigla još godine 1896 Marija Vojnić Tošinica sa nakanom, da služi obitelji njezinoj za grobnicu. Čim je bila crkva dovršena, tamo su prenešeni smrtni ostaci porodice Vojnić, a od

Crkva sv. Križa (Tošincina)

Foto I. Prčić

godine 1904. počiva i sama osnivateljica u prostranoj kripti ispod crkve. Crkva je lijepo uređena bila od osnivateljice, ali se nije vršila u njoj služba Božja sve do godine 1931. Nakon dugih godina ispunila se davna želja obližnjeg naroda, osobito starijih ljudi, kada je crkvu uz prisustvovanje mnoštva vjernika posvetio natpastir Bačke, Preuzvišeni biskup Lajčo Budanović. Službu Božju obavljali su kao u vikarijskoj crkvi, do 1. kolovoza 1933. godine oci franjevci, a nakon odreknuća njihova na župu, povjereno je dušobrižništvo na

ovom mjestu svjetovnom svećenstvu. Od kolovoza. 1934. godine nadomješta crkva sv. Križa župsku crkvu, u kojoj dva svećenika vrše službu Božju.

Evo, tako je došlo 1938. godine do službenog posjeta Natpastira ovoj crkvi. Drugi dan Duhova, kad je Preuzvišeni gospodin Biskup sakramentom sv. krizme 124 djece posvetio za vitezove Kristove crkve, ostat će za uvijek kao veliki blagdan ubilježen u povjesti ove crkve. Vjerni narod je ovom prigodom sa oduševljenjem dočekao svog Natpastira i izrazio svoju vjernost i odanost Crkvi katoličkoj. Toliko svijeta još nije bilo u ovoj crkvi osim prije nekoliko godina kod posvete crkve. Pod sv. misom je 30 crkvenih zastupnika (općinara) i mnogo naroda iz ruku Preuzvišenog gospodina Biskupa primilo sv. prišest kao znak zajednice u vjeri sa crkvom Kristovom, što je i sam Natpastir sa zadovoljstvom istaknuo u propovijedi.

Iza krizmanja, koje je Preuzvišeni gospodin Biskup podijelio u crkvi i pred crkvom, stali su vjernici u red i pjevajući papinsku himnu defilirali pred Natpastrom. Kao što su nekoć sv. Pavla otpratili njegovi vjernici u znak odanosti sve do mora, tako su i vjernici sv. Križa otpratili svoga Natpastira do granice crkvene općine. Tu je Preuzvišeni gospodin Biskup, opomenuvši vjernike da se ne stide svoju vjeru priznati i pred svijetom, još jedanput blagoslovio oko sebe sakupljeni narod.

Tako se svršila svečanost prvog krizmanja u crkvi sv. Križa, koja će dugo ostati u uspomeni vjernog naroda sjevernog dijela našeg grada.

ORANJE U RANU ZORU.

*Gle kako noževi oštri sijeku mekanu zemlju,
koja se raspada brzo ko da je čovjek sipa
idući za svojim plugom u crne i ravne brazde.*

*Konji veselo idu, lakoćom vladaju plugom
kao da ništa ne vuku oholo podižu glave,
gledaju čas lijevo, čas desno na cestu gdje jure kola.*

*A seljak držeći čvrsto rukama drške svog pluga
korake velike pravi. Veselo promatra dobru
i mnogo voljenu zemlju; duboko diše čist vazduh
izmještan mirisom zemlje i svježinom jutarnje rose.*

*Očito sretan što ima takovu zemlju i konje,
zadovoljan ugodnim poslom oduška srcu svom daje
i pjeva veselo pjesmu što mu je otac pjevo,
kada je nekad oro na ovoj istoj njivi.*

*Obzorjem žari se nebo i sunce do pola viri
videći seljaka rano vesela držeći plug svoj
i kako razdragan pjeva starinsku težačku pjesmu
zastidi mlado se sunce što su ga zatekli u snu.*

A. Kokić

Velike boginje ili ospice

TO je bolest zajednička ljudima i kravama te nekim vrstama majmuna. Ova je bolest nazvana bičom svijeta, jer je prije obligatnog uvođenja cijepljenja protiv velikih boginja nemilice harala ljudstvo. I ako je neosporno, da tu bolest prouzrokuje posebni sitnoživ i ako znamo savršeno, točno prilike i uslove, pod kojima taj sitnoživ uspijeva množi se i živi, dakle ispitan je do u tančine njegov život ipak nije do sada uspjelo otkriti ga.

Zarazne se klice nalaze u zaraženom čovjeku, u njegovim izlučinama kao nosnoj sluzi, pljuvački, gnoju, krastama i perutanju kože. Zaraženi su svi predmeti i sve stvari, s kojima je bolesnik dolazio u dodir kao rublje, odijelo, posteljina, stvari i ostalo. Dapače je i zrak zarazan, jer se zarazne klice nalaze u zraku i mogu se udisanjem unijeti u tijelo zdrava čovjeka. Pogibao je zaraze velika pa i najmanji dodir bolesnika ili zaraženih predmeta može biti opasan. Stoga pri dvorenju bolesnika neobično veliki oprez odnosno preventivno kalamljenje. Zaraza se može prenijeti i još nekoliko nedjelja nakon ozdravljenja. Obično klice uniđu kroz lake povrede na koži.

Inkubacija traje 10—14 dana. Poslije tog vremena od zaraze bolest se javlja sa iznenadnom velikom vatrom sa drhtavicom, glavoboljom, kostoboljom, općom slabošću i malaksalošću. To stanje traje 2—3 dana i obično treće večeri sve te pojave dostignu svoj vrhunac, kada se pojavljuje osip (eksantem) počev od lica a nakon daljna 2 dana i na ostalom tijelu. Od 5—9 dana tjelesna temperatura spada a kroz to se vrijeme tijelo osipa i dalje malenim, crvenim, okruglim pjegama. To je *stadij osipanja*.

Između 9—11 dana bolesti javlja se ponovo visoka temperatura, jer se boginje (osip) pretvaraju prvo u tamno crvene bubuljice, pa u mjehuriće, koji su s početka ispunjeni vodenom a malo zatim gnojnom tekućinom. To je *stadij gnojenja*, koji radi visoke temperature lako može prouzrokovati kod ljudi slabog srca smrt.

Gornje boginje bivaju sve veće. U sredini imaju malu udubinu a obrub im je vrlo crven. Toliko ih bude osobito po licu i rukama da se među sobom rubovima dodiruju. Lice se čovječje prosto izobličiti. U tom stadiju nastanu i bolne promjene na sluzokožama nosa, ustiju, ždrijela, grkljana, jednjaka itd.

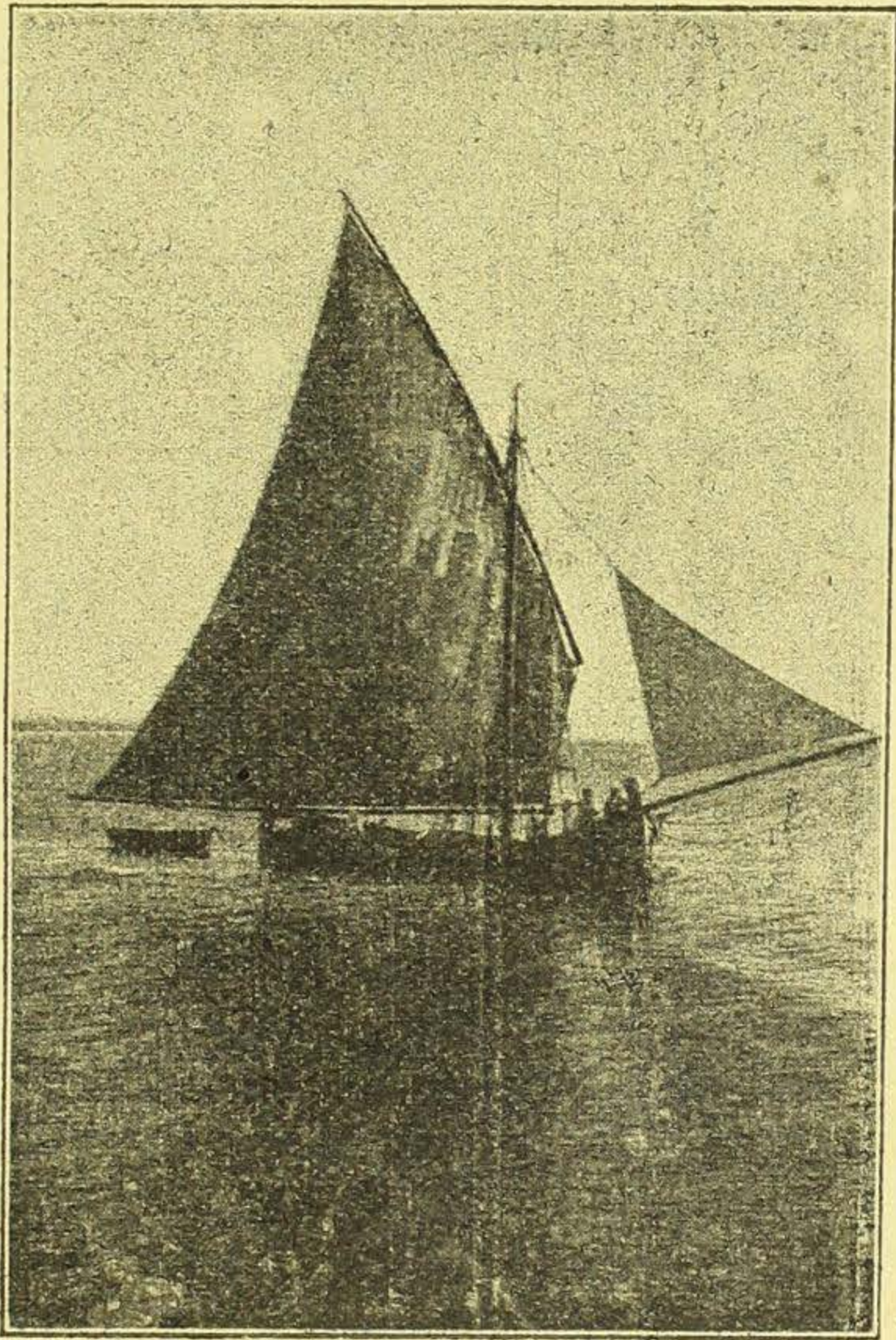
Ako bolest uzme povoljan tok nastaje *stadij krastanja*, sušenja i ljuštenja krasta. Tokom treće nedjelje temperatura naglo spane.

Boginje okrastave, sasuše a kraste počinju opadati. Kadikad se bolovi na prstima neobično pojačaju. Nastaje prigodom krastanja i ljuštenja jak svrab, kadikad do neizdržljivosti, ali je strogo zabranjeno češati se, jer bi se bolest mogla pogoršati i dublje potrajati, budući bi se prištići počeli ponovo gnojiti.

Iza otpalih krasta ostaju jaki ožiljci osobito na licu, koji iznakaže čovjeka za čitav život a kao jasan i očit dokaz preležanih boginja. U doba krastanja zacjeljuju i upalne promjene na sluzokožama, gdje isto nastaju ožiljci i brazgotine. Bolest traje nekih 5 nedjelja.

Na plavom Jadranu

Foto I. Prčić

Poseban su teški oblik ove bolesti t. zv. crne arapske (krvave) boginje gdje mehurići osim gnoja sadrže i krvi pa mjehurići a kasnije i kraste imaju crnu odnosno tamno crvenu boju pa se stoga i zovu *crne boginje*. Kod ovih boginja nastaju krvarenja iz nosa, pluća, bubrega i maternice a smrt obično nastupa brzo.

Velike boginje mogu biti naravno i komplicirane t. j. da dovedu do daljnih zapletaja tako osobito do upale pluća. Bubrezi rijetko obole, već češće crijeva i grlo. I uši kojiputa obole pa ostane kao posljedica upala nagluvost. Najviše su u opasnosti oči da postanu žrtvom ove strašne bolesti pa u nekulturnim zemljama, gdje još nije uvedeno obavezno kalemljenje a i dok istoga u stara vremena još nije bilo mnogo je ljudi uslijed ove bolesti uslijepilo. Radi slijepoće i bila je ova bolest strah i trepet svijeta.

Profilaksa. Bolesnika treba potpuno izdvojiti u bolnicu. Za vrijeme bolesti sprovodati rigoroznu dezinfekciju stana i svih stvari s kojima bolesnik dolazi u dodir. Po ozdravljenju ili smrti sprovesti savjesnu završnu dezinfekciju. Đak kad preboli boginje, ne smije još kroz 6 nedjelja u školu. Ipak kao jedino i apsolutno sigurno sredstvo predobrane ostaje cijepljene (kalemljenje, urezivanje) po Đženeru.

Još god. 1798 opazio je engleski liječnik *Jenner* (č. *Đžener*) da se po kravjim vimenima izaspu kađšto mjehurici, slični ljudskim pravim boginjama. Te kravje boginje nastale su slučajnim prenosom

Pijem vode iz zelene
čupe . . .

Foto ing. B. Dulić

ljudskih boginja a po kravu ili tele nisu toliko opasne, očito radi veće otpornosti životinjskog tijela. Đžener je opazio i to da se jednaki mjehurići (boginje) izaspu i po rukama muzilja, ako se nehotice zaraze kroz neku ranicu kože pri muzenju i da te osobe ostanu pošteđene od oboljenja pravih boginja i ako sva njihova okolina oboli.

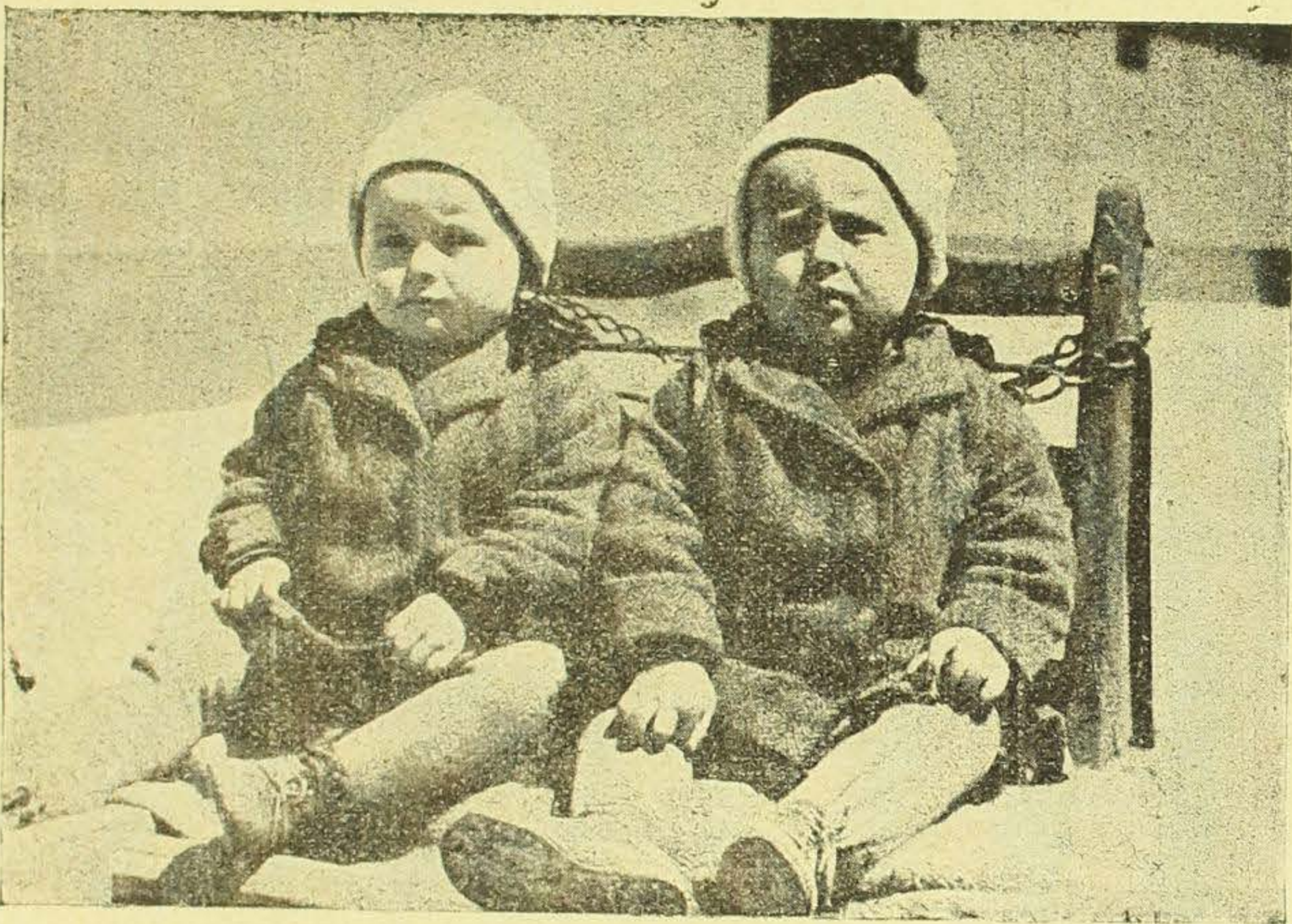
Eduard Đžener je pokušao prenijeti sadržaj gnojnog mjehurića vimena na hotimičnu ranu kože ljudske ruke. Dotični je dobio na tom mjestu crvenu, upalnu bubuljicu, koja je ubrzo prošla ali se ispostavilo da uslijed tog lokalnog preboljenja tih kravjih boginja ne može oboliti od pravih barem za 6—10 godina.

Tako je nastalo *cjepivo* protiv velikih boginja, koje se početka uzimalo od krava. Cjepivo se zove *vaccina* a dolazi od lat. ri-

ječi vacca, što znači krava. Naučenjački je dokazana srodnost između ljudskih i kravjih boginja a na toj srodnosti je i zasnovano spremanje cijepa ili vaccine (č. vaccine). Sam Đžener je dokazao tu srodnost time što se kravje boginje daju prenijeti sa krave na čovjeka a onda i sa čovjeka na čovjeka a cjepivo na taj način uzeto i dobivene ima istu moć kao i kravje.

Đžener je bio toliko siguran u uspjeh svoga otkrića, da je ljude kalemio kravjim boginjama a nakon nekoliko vremena zarazio je iste ljude pravim ljudskim boginjama i ljudi su ostali zdravi.

Danas se dobiva cjepivo na taj način, što se tele umjetno zarazi ljudskim boginjama. Gnoj se iz telećijih boginja na trbuhu

Pogodite koji smo stariji . . .

Foto „Sub. Danica“

sakupi, pročisti i metne u tanke staklene cijevčice. U tom se gnoju nalaze živi izazivači velikih boginja, ali vrlo oslabjelih prolaskom kroz životinjski (telećji) organizam te nisu u stanju, primijenjeni na ljude, da izazovu opće oboljenje nego samo lokalno. To je tako zvana animalna limfa (vaccina), što se dobiva sa životinje (krave ili teleta) za razliku od humane limfe, koja se dobivala od ljudi i odmah nakon Đženerova otkrića neko vrijeme upotrebljavala.

Cijepljenje pravi sigurnu imunizaciju (otpornost) protiv velikih boginja za najmanje 6 godina. Stoga se i cijepu djeca nakon 1 godine života, zatim učenici, kada pođu u osnovnu školu te vojnici, kada prvi put stupe na vojničku službu u kasarnu. Pelcovanje je bezopasno. Pelcovanje dotičnog ljudstva mora se izvršiti i ako se negdje pojavi zaraza velikih boginja.

Moderno pelcovanje zbiva se na koži mišice a nekoji doktori kaleme na butini osobito žensku djecu, da se u kasnijem životu kalem ne vidi. Iza kalemljenja nastaje 4 dan na cijepjenom mjestu (a takvih je obično 3) crvenilo i nabuhlost kože uz laku povišenu tjelesnu toplotu i malu zlovolju. Crvenilo se pretvara u mjehurić, koji se sve više povećava isto kao i crveni rub oko cijepa. Od 7 dana se ispra vodena sadržina mjehurića pretvara u gnoj. Od 12 dana se bubuljice pretvaraju u kraste, koje se za kratko vrijeme osuše otpanu i ostave trajne brazgotine.

Cijepljenjem proizvedene bubuljice su prave boginje samo u lagloj formi i preboljenjem istih čovjek postaje imun (zaštićen) protiv te bolesti. Kalemljenjem dobivene boginje ne valja derati i češati, da se ne bi onečistile i čime drugim zarazile a pri pranju i kupanju nemoj ih vodom vlažiti, da se brže sasuše. Kalemljeni a i bolesnik neka ima udobno, prostrano, meko i čisto rublje.

Cijepljenje protiv boginja je jedna od najvažnijih kulturnih tekovina i jedno od najkorisnijih ljudskih iznašaća a sam Đžener jedan od najvećih dobrotvora ljudskog roda. Sve su kulturne zemlje bez iznimke uvele prisilno i zakonski obavezno kalemljenje svoga pučanstva, i zahvaljujući tome, nema više epidemija u tim zemljama ili barem niti iz daleka tako strašnih (n. pr. za vrijeme rata, kada su sasma nenormalne prilike n. pr. manjak doktora, koji vrše cijepjenje a kontrola slaba itd.) U onim zemljama istoka, koje nisu ni do danas uvele obavezno kalemljenje, haraju epidemije te nemile bolesti i danas.

Ima nekojih, koji su i kraj očitih činjenica i uspjeha protiv cijepjenja. Iznose razne dokaze, koje je sasma lako pobiti. Tako da nekoja djeca dobiju iza cijepjenja crveni vjetar (erisipel) i kroničan osip kože i ako su do tada bila potpuno zdrava. Međutim erisipel je posljedica manjkave čistoće prigodom cijepjenja a kožne su opet bolesti sve lako izlječive i neopasne ako su prouzrokovane kalemljenjem. I ostali taki prigovori otpadaju.

U ostalom spomenuti je, da se u svakoj zemlji spravlja vakcina pod najstrožijom državnom kontrolom pa je isključena mogućnost svake prljavštine i zagađivanja drugim klicama.

Liječenje velikih boginja je vrlo skućeno. Dosta se upotrebljava voda kod osipa, ako pali, u obliku hladnih obloga. I hladne kupelji ali ne prehladne mogu se rabiti protiv groznice. Kod sušenja prištića, da lakše otpanu, uzimaju se opet topli oblozi. Neki preporučuju u novije doba zastrti bolesničke sobe crvenim zastorom, jer da crveno svijetlo veoma ublažuje boli. Navodno time se skraćuje i tok bolesti a sprećava preveć veliki razvitak brazgotina, koje tako strašno nagrđuju lice.

A. — P. —:

PISMO IZ BAČKOG ALJMAŠA

MMOLIMO pošt. Uredništvo da nam uvrsti u kalendar „Subotičku Danicu“ ovaj prikaz naše predstave kao i sliku predstavljajuća.

Na Poklade, prošle godine, predstavljala je bunjevačka omladina iz Aljmaša u Madžarskoj, s velikim uspjehom u svakom pogledu, pučki igrokaz od nepoznatog madžarskog pisca „Stari pješak

Predstavljajući iz Bačkog Aljmaša.

i sin mu husar“. Komad je preveo veliki šokački rodoljub iz Santova u Madžarskoj dr. Bariša Velin da bi pobudio i zadržao narodno oduševljenje kod naših Hrvata Šokaca i Bunjevaca u Madžarskoj.

Neki pojedinci su se pokazali kao vrlo vješti i sposobni glumci kao na pr. Vinko Horvat u ulozi dida Mate staroga pješaka, Stipa Sente kao krčmar Bledić i Joso Petrekanić kao krčmarov sin Mika, koji je svojim slobodnim i šaljivim nastupom pridobio publiku te bio nagrađen velikim pljeskom i oduševljenjem. Još je vrijedan pohvale Joso Prikidanović u ulozi Marka, ranjenog husara. Pa

i ostala lica su svoje uloge odigrala na opće zadovoljstvo. Ivan Rudić kao kantor, Blaško Evetović kao stražmešter, Doko Piuković kao Stevo, mlad čoban, te Pajo Podmanicki, Mate Nimčević i Stipe Bedić kao paori.

Kako na slici vidimo, bilo je tu i veselja. Klasične i nezaboravne tipove cigana svirača predstavljali su Joso Berberović, Adam Petrekanić i Ivan Podmanicki.

Nisu ni naše djevojke vještinom i sposobnošću zaostale za momcima. Roza Nimčević je svojim lijepim pjevanjem bunjevačkih pjesama zaista zaslužila pljesak i oduševljenje publike, te Estera Horvat u glavnoj ulozi Markove nevjeste i najzad tri paorkinje: Estera Mališević, Ana Ostrogonac i Jelica Čupić.

Ne smijemo a da ne spomenemo dva naša bunjevačka kulturna radnika koji su kao režiseri uvježbali komad. To su na slici između dva pušača s desna Gavro Piuković, s lijeva Lazo Milašin.

Bilo bi poželjno da naša braća Bunjevci i Šokci u Mađarskoj odigravaju naše domaće komade kao na pr. „Dva bila gavrana“, od pok Ivana Petreša, svećenika i kulturnog radnika mađarskih Hrvata, te „Bunjevačke narodne običaje“ od Ive Prčića istaknutog kulturnog radnika iz Subotice.

Primate gosp. Uredniče našu srdačnu hvalu i bratski pozdrav: u ime svih Bunjevaca i Šokaca iz Mađarske.

Djevojka prsten izgubila.

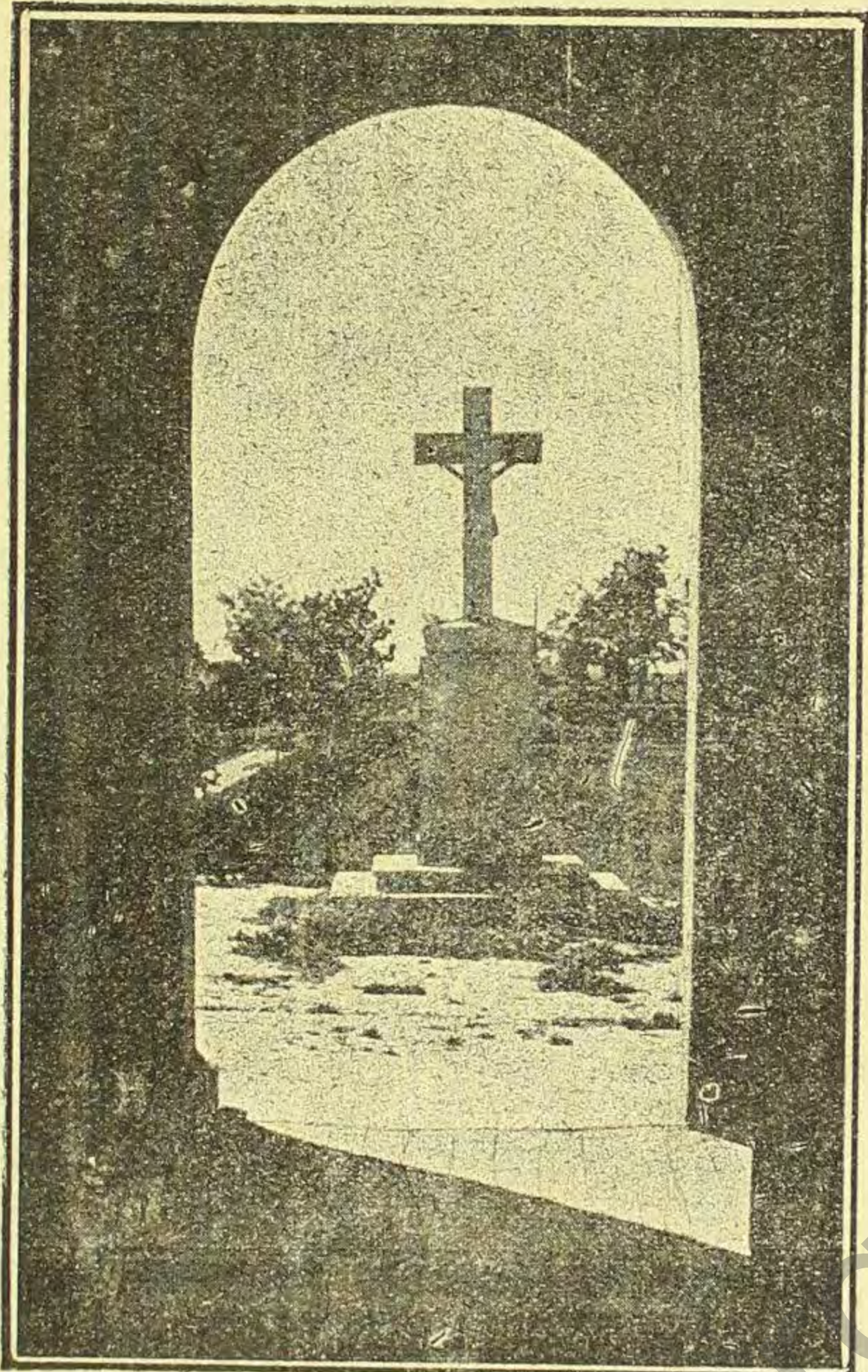
Oj, javore, zelen bore,
 Lijep ti si krajem gore!
 Kud ti grane dopirale
 Tud mi ovce plandovale.
 Plandište se upalilo,
 Trnula ga lijepa Mara.
 Trnuć prsten izgubila,
 Pa vojvodu potvorila:
 „Ti s' vojvoda prsten naš'o.“
 N' jesam, Maro, ni vidio!
 Sinoć kasno s vojske doša',
 Jutros rano u lov pošā'.
 Dobar lov sam ulovio:
 Dva jelena i košutu.
 Iz jelena sunce grije,
 Iz košute mjesec sije.
 Sunce grije za sirote,
 Mjesec sije za putnike.

KAPTOL 29:

Drugovanje

VEC je neki stari grčki mudrac napisao da je čovjek društveno biće. Ne voli sam živjeti, traži drugove, prijatelje. Pa u tome ne bi bilo ništa zla. Dobar prijatelj je veliko blago. Njemu

U sjeni križa
Foto „Sub Danica“

možemo povjeriti sve, on s nama dijeli radost i žalost. I Sv. Pismo hvali dobre prijatelje. Samo je u tom zlo što pokraj dobrih ima i zlih prijatelja, takovih prijateljstva iz kojih izvire kobne posljedice za cijeli život. I zlo je baš u tome da se čovjek lakše namjeri na lošeg nego li na dobrog prijatelja. Zli tako vješto mame da mladež

pod njihovim uplivom lako skrene na takav put za kojega i ne slutiti da u zlo vodi. Ko pak živi među kurjacima, prije ili kasnije naučiće i sam lajati.

Prvo načelo neka ti bude dakle: ko nije prijatelj dobromu Bogu, kako može biti meni? Već je Ciceron napisao da onaj komu vjera i moral nijesu ideali nije dostojan našeg prijateljstva, jer veli, isti: Najljepši ukras brijateljstva uništava, ko uništava stidljivost. — Bez duhovne finoće postaje to samo ortakluk, banda ili ne znam šta, ali nikako vrijedno i čisto drugovanje.

Ne sklapaj dakle prijateljstvo beskarakterno, ne sa lakomislenima, jer često zlo počinje od pokvarenog druga. Prijatelji neka su ti karakterni. Bolje je biti sam nego prijatelj sa lakomislenima. Reci s kim se družiš, pa ću ti reći kakav si. Ako ti je druga kakva vucibatina, sigurno ni ti nijesi drugo. Nemoj se družiti s onima koji ti se hvale svojim grijesima.

Ako ozbiljno razmišljaš o prijateljstvu, naići ćeš na istinite riječi mudračeve: „Treba dakle priznati da je prvi zakon prijateljstva, da od prijatelja ištemo ono što je pošteno, i da poradi njih ono što je pošteno činimo. To je prvo načelo u prijateljevanju. Traži od prijatelja samo ono što se ne protivi moralu i nemoj mu činiti za volju ma šta, što bi se istom moralu protivilo.

Dobar prijatelj ti, dakle, može biti samo onaj koji ima isto tako ozbiljna i plemenita načela kao i ti, i koji se oduševljava tako plemenitim idealima kao i ti. Koji je prema tebi iskren i kada te to boli i s kojim ćeš ti zajedno napredovati u dobru. Pod prijateljstvom se naime uvijek razumije plemenit odnos.

Prema rimskom mudracu Ciceronu je dobar prijatelj „drugi ja“; prema pjesniku Horaciju je „polovica duše“ prema Aristotelu su prijatelji jedna duša u dva tijela. Napola prijatelj ti je svaki, ali potpuni i pravi prijatelj ti je samo onaj, koji isto misli kao ti, koji se s tobom raduje i plače, pomaže u nevolji i ustraje kraj tebe do kraja upozoravajući te na pogreške.

I baš zato, jer tako mnogo tražimo od dobra prijatelja teško se na njega namjeriti! Na nekom egipatskom papirusu čitamo ovu tužaljku: „Danas već nema prijatelja vrijednog ljubavi. Nijedan među nama nije vjeran, ne nalazim srca na koje bi s povjerenjem prislonio glavu“. Već prije 4000 g. bio je rijedak dobar prijatelj!

Nikom dakle ne daj ovaj nadimak dobar prijatelj. Ima dječaka koji će se za čas dva sprijateljiti sa svakim i ako ga prije nijesu ni vidjeli, pa ga prema tome i ne poznaju. A baš je prvo načelo: prije nego koga uzmeš za dobrog prijatelja upoznaj mu dušu, način mišljenja. Pazi dobro kome vjeruješ!

Ne sklapaj naglo prijateljstva. Temeljito promozgaj prije no kome rečeš ovu veliku riječ „ovo je moj prijatelj.“ Jedna stara izreka svjetuje da ne zoveš prijateljem onoga koji nije s tobom pojeo viku soli. Doslovce shvaćeno uistinu bi jedva bilo prijatelja. No ovim se dosta jasno naglašuje da nije slobodno lako sklopiti prijateljstva.

Ne sudi po lijepom licu, elegantnom ruhu i bogatom ocu. Često i pod siromašnom vanjštinom kuca plemenito srce, a lijepo lice i elegantno ruho pokriva bezvrijednu praznu dušu.

Pravo se prijateljstvo kuša u nevolji. Ono ja pravi prijatelj koji je uza te i onda kad zapadneš u nevolju, kada si tužan, kada te nešto dira.

Što ti je dakle dužnost?

Cijeni i poštuji prijatelje i nastoj ih upoznati. To su dva zadatka. Nijedan nije lak. Poštuji prijatelja. To je početak svakom pravom prijateljstvu. Kakogod on bio siromah ili nesretan, samo neka je pošten. Isto toliko ima prava i on na život kao i ti. U cijelom tvojem vladanju i govoru neka se vidi da ga poštuješ. To nije još dosta. Nastoj ga još i razumjeti! Onako shvaćaj kako on govori ili kako misli. — Onda ćeš imati prijatelja za kojeg ćeš moći reći da ti je on najveće blago, koji će s tobom dijeliti dobro i zlo. (Tóth: A művelt ifjú.)

Tako mi je govorio djed jedne proljetne večeri

*Pridragom našom nizinom opet je izrasla zelen.
sve je skriveno u žitu i sitnom mrišavom cvitu,
uz pismu radi se poljem, ždribe trči ko jelen,
viruj mi nigdi nema lipše slike na svitu.*

*Naše su njive ko more za koje ginemo, sine,
u žita valove duge gledamo po dane cile
i pismu slušamo tihu, najgražu pismu ravnine,
koju pivaju njive u ruvu od zelene svile.*

*Prvi sam pute sada našu lipu nizinu
ostavio da vidim kako ljudima život teče
tu gdi su brigovi mlogi i nikad njiva blizinu
ositio nisam dragu kao u ovo veče.*

*Oprosti, pridragi sine, tako mi teško u duši,
ostavit moram varoš, gdi nikad nema tišine,
sve me tu dira i smeta, štogod me tako guši,
željan sam ravnice drage: slobode, mira, širine . . .*

*Tako mi večeri jedne naslonjen o mlado rame
govorio staračac djedo, kad je u Zagreb gradu
bio da unuča vidi . . . i pritom mu očne jame
ispunile biserne suze, koje su kapale nijemo
na dugu srebrnu bradu . . .*

Aleksandar Kokić

„Iz Osika s onog svita.“

DOŠO križ iz Bilog Aljmaša. Svi zdravi i veseli. Ali jedan od njih što su krenuli s križom u Bili Aljmaš, nije se vratio. To je bio Mate Kovačev. Pošo zdrav i čitav, a nije se vratio. Umro je. Poginuo je. On je iz Aljmaša otišo u Osik, kod jednog svog poznanika. Posli dobre užine iziđu na Dravu da se kupaju. Mate bio gojazan čovik. Isprid njega nije falila šunka osim petka, ni jedan dan. A vino ni u petak. Tako se dogodilo, da je Mate, čim je koraknuo u vodu, izgubio svist, pao ničice u vodu i u tren oka se i zadavio. U vodi, ha, ni do kolina. Izvukli ga i pokopali ga. On-da još nije bilo telegrafa niti telefona. Znanac je pisao Bari, Mati-noj supruzi i ona je poslala troškove ali se sama nije usudila da ode u Osik. Na grob svoga Mate. Ona ga je oplakivale kod kuće. Sama ona. Dice im Bog nije dao. Ali njim dao zemaljskih dobara u izobilju.

Bara je kajala i tugovala. Po cile noći bi priplakala. Jedne noći: Plače Bara u krevetu, kao sinja kukavica. U tio mah čuje, da je nešto šušnulo pored nje. Otvori oči. I zine. I oči joj ostanu ukočene i izkolačene. Prid njom stoji nika prikaza. U slabom modrom svitlu neka ljudska glava. Muška glava. Pa se iz nje puši modri niki dim. Bara leži ko skamenjena. A muška glava gleda u nju. Mirno i tiho. Kad je Bara došla malo sebi, siti se šta treba kazati, kad se ukaže duša. Ona se prikrsti i prošaplje:

— Svaki duh Boga hvali . . .

Muška glava mirno odgori:

— I ja ga hvalim.

— Pa ko si ti? pita Bara treseći se od straha.

— Ja sam duša iz Osika s onog svita.

Kad je Bara čula Osik, malo se razhrabrila. I njezin je Mate u Osiku umro. Tamo i leži. Tiho i bojažljivo upita:

— A poznaš li, kad si iz Osika, moga Matu?

— Kako ga nebi poznao! Ta baš on me i šalje. Tvoj Mate je lip rumen čovik, ima debele zasukane brkove. I podvojak, ko dobra krvavica. Malo je sprid celav. A oči mu se jedva vide iz sala.

— Da, da. To je on. Tako si ga iskazao ko da ga sad gledaš. Dakleg on te poslo?

— On, on glavom. Poslo me da te pozdravim i da ti kažem, da je on dosta u nevolji. On gori u purgatoriju. Zdravo gori. Većma

neg drugi. Jer on je, znaš, gojan čovik, pa mu sve pršti salo u vatri. Tako jauče, čudim se kako se ne čuje čak do tebe.

— O, siroma moj Mate . . . Pa manjka l' mu štogod? Da nije gladan il žedan . . . Il mu treba haljina?

— I gladan je i žedan je, i go i bos. Jer tamo i kad gori i onda mu je zima. A glad ga mori baš zato, što je na ovom svitu tako mnogo ijo.

— O Bože dragi, ta kako nebi poslala! Poslala bi i tuđinu, još i zlotvoru, kad bi bio u nevolji, a kako nebi njemu . . .

I već je bila Bara na nogu. Skinila je iza vrata sa klina Matine nove čizme, prostrla na srid sobe velik čaršap, čizme u njeg,

Na obali Drave.

nabacala još dva para svečanih uzimaćih košulja Matinih, „da se može prisvući“, onda donela iz odžaka umotane u peškire, dvi velike šunke, našla iz dolafa 50 forinti, sav novac što je onda imala kod kuće i dala novac „duši“. A duša stoji i čeka. A modri se dim puši oko glave. Malo i zaudara „čistilištom . . .“

— Evo ovo sve odnesi mom Mati. Kaži, ako mu ustriba i posli, nek se samo javi . . . A jesi li i ti u čistilištu?

— Bome jesam! I to još dublje nego Mate. Za to i moram da mu budem poslušna.

— O, siromah! Pa treba l' i tebi štogod?

— Sad mi ne treba. Mate je dobar on će dati i meni, što mi ustriba . . .

Tada su već i pivci zapivali i „duša“ se počeo azoriti.

— Ja sad idem, al ti nemoj da kome ispričavaš ovo; da nisi ni zuba obilila. Jer ako ikome kažeš, onda nam više nikad neće dozvoliti, da dođemo . . . Moćemo da skapamo od gladi.

— Neću kazati, ni mojoj mami, neću kazati ni komšinici Jeli. Bože, kako bi ja izdala moga Matu . . .

U to je „duša“ već zavrtila četiri kraja od čaršapa, zametla bućur i nestalo je. Ko i druga duša.

A Bara bome nije više stisla oko na oko. I dalje joj se činilo, ko da u nju zuri muška glava, modrim dimom i plamenom obavita. I ko da vidi njezinoga Matu, kako diže ruke iz plamena, kako mu salo pršti i kako vapije „Gladan sam! Žedan sam!“

Ujutru je ustala ko pijana. Sve se tetura. A iz glave joj nika-ko ne izlazi noćasnje vidjenje. Pa bi još sve i podnela, al kad joj nije slobodno nikome ništa kazati . . . Kad je susrla komšinicu Jelu ova sva u čudu pita:

— A šta ti je, Bare: taka si ko da su te zmije sisale! Lipše su već i zakopavali, nego kako sad ti izgledaš . . .

Oće li joj kazati, ili ne . . . Ne, ne onda bi Mate patio . . . Neće kazati.

— Ta eto, nemožem da zaboravim mog Matu . . . I noćas nisam ni trenula . . .

Jedva je čekala noć. „Alaj ako opet pošalje Mate kaku dušu . . .“ I bojala se i želila je. Evo večeri evo — duše . . . Sad se već nije tako ni priplašila. Ista ona duša, muška glava, u modrom dimu. I reče joj „duša“:

— Mate je vrlo zahvalan na milošći. Drago mu je bilo. Ali sad te moli za drugo što. On je već blizu, da se oslobodi iz čistilišta. Samo mu još treba 10 000 forinti. Da to ima on bi odmah upravo u raj. A ako nema, morat će odgoriti. Još Bog zna dokle . . . Ja bi taj novac dao čuvaru od čistilišta pa bi ga odmah pustio . . .

— Jao, tužna, a kad ja nemam toliko novaca . . . Ima u bangu, al sad, u po noći nemožem do njih doći. Nego znaš šta: dođi ti sutra na noć. Ja ću dotle nabaviti novce . . .

— Daj onda bar koju šunku, il polu slanine. Da nisam došao baš banbadava. Ali od svega ništa ne kazuj.

— Dat ću, drage volje ali samo slanine imam, šunke je još Mate potrošio za života. Ostale su samo one dve, što sam ti ih noćas dala.

I donese polu slanine, zamota je opet u čaršap, a „duša“ zametne slaninu na leđa, pa odleti, ostavivši neugodan sumporni miris od „čistilišta.“

Sutradan otšla Bara u banku s knjižicom. I zaište 10.000 forinti. Činovnicima to upalo u oči i bijaše zazorno: „šta će toj prosto-joj ženi toliki novac.“ Pitaju je:

— Šta će vama teta Bare toliki novac? Da niste kupila 20 lanaca zemlje.

Ona će haj ovamo, haj onamo „triba joj za život, ponda da opravi grob svoga muža“. Ali joj oni rekoše, da ne mogu drugčije dati joj novac, nego, ako će kazati, čemu joj triba.

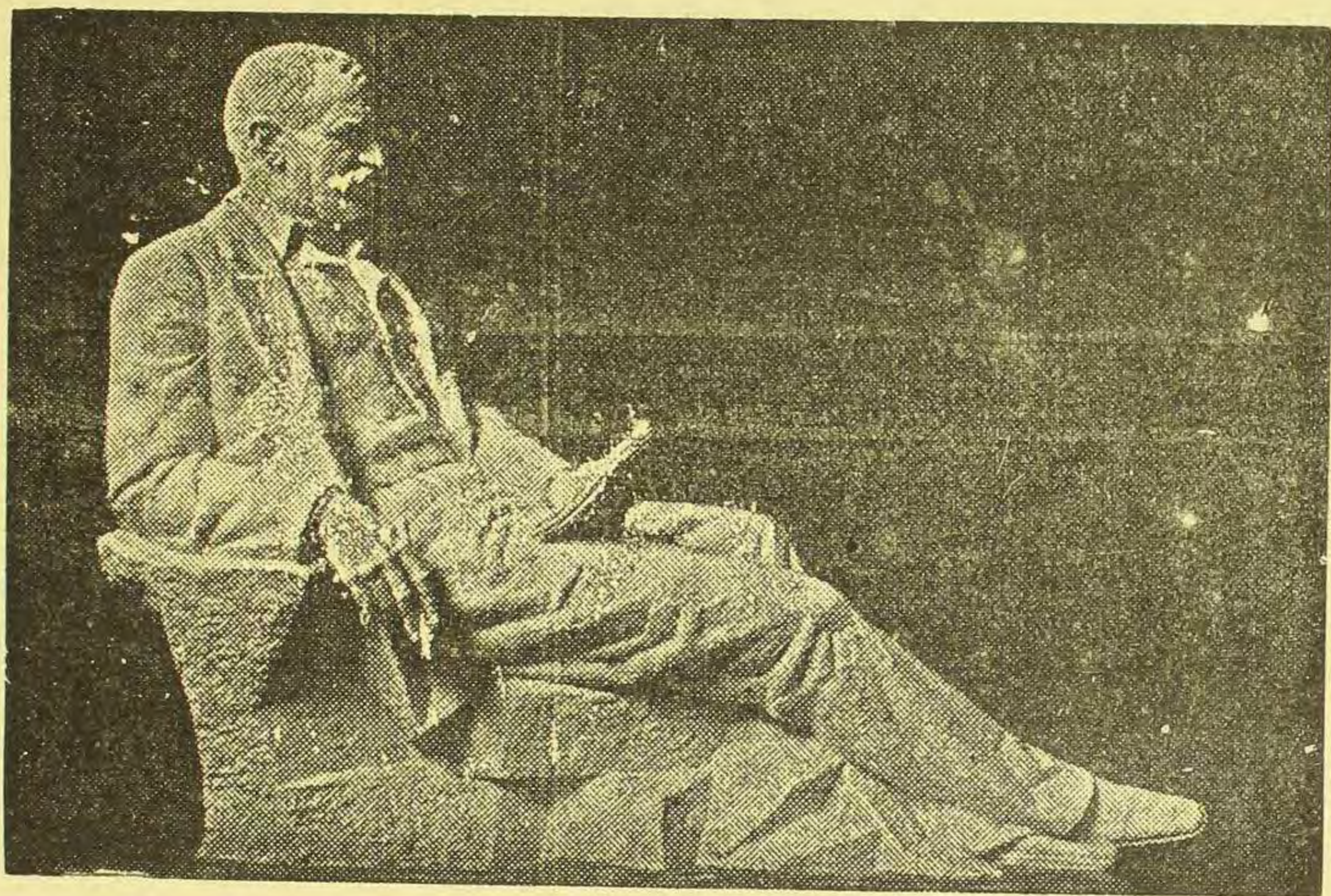
— A oću li onda zastalno dobiti?

— Oćete, sigurno.

— Pa eto . . . i sotim ispriповida, sve što se zбilo. Činovnici su odmah vidili otkud vitar duva. Izdadu joj novac a stvar prijave vlastima.

Došla noć. Jedared: evo ti „duše.“

— Je l' tu novac?

Spomenik hrvatskog književnika E. Kumičića u Zagrebu.
Podignut prošle godine.

— Jevo ga! i prida „duši“ novac. Ova će da se izgubi, ali, u zao čas, stanu prid nju, tu u sobi, dva čovika. Jedan će dušu za jednu ruku a drugi za drugu i svežu „duši“ ruke naopako. Uže-gu sviću i pripoznadu ga. Bio je najpoznatiji onda kradljivac, Leko ciganin.

Uvukao se u sobu Barinu, popljuvao glavčice iz artijice mašine, one starovinske, namazao glavu i obraze i tako u modrom fos-forskom dimu doista, kao kakva sablast, stao prid Baru i uvirio je da je on duša pokojnička.

Novac je Bara dobila natrag al šunke i košulje su konačno otišle: „u Osik na onaj svit.“

Od to doba nije se javio nigda nitko: „iz Osika s onog svita.“

Zvonimir Alkić:

NA TLU HRVATSKE PROŠLOSTI

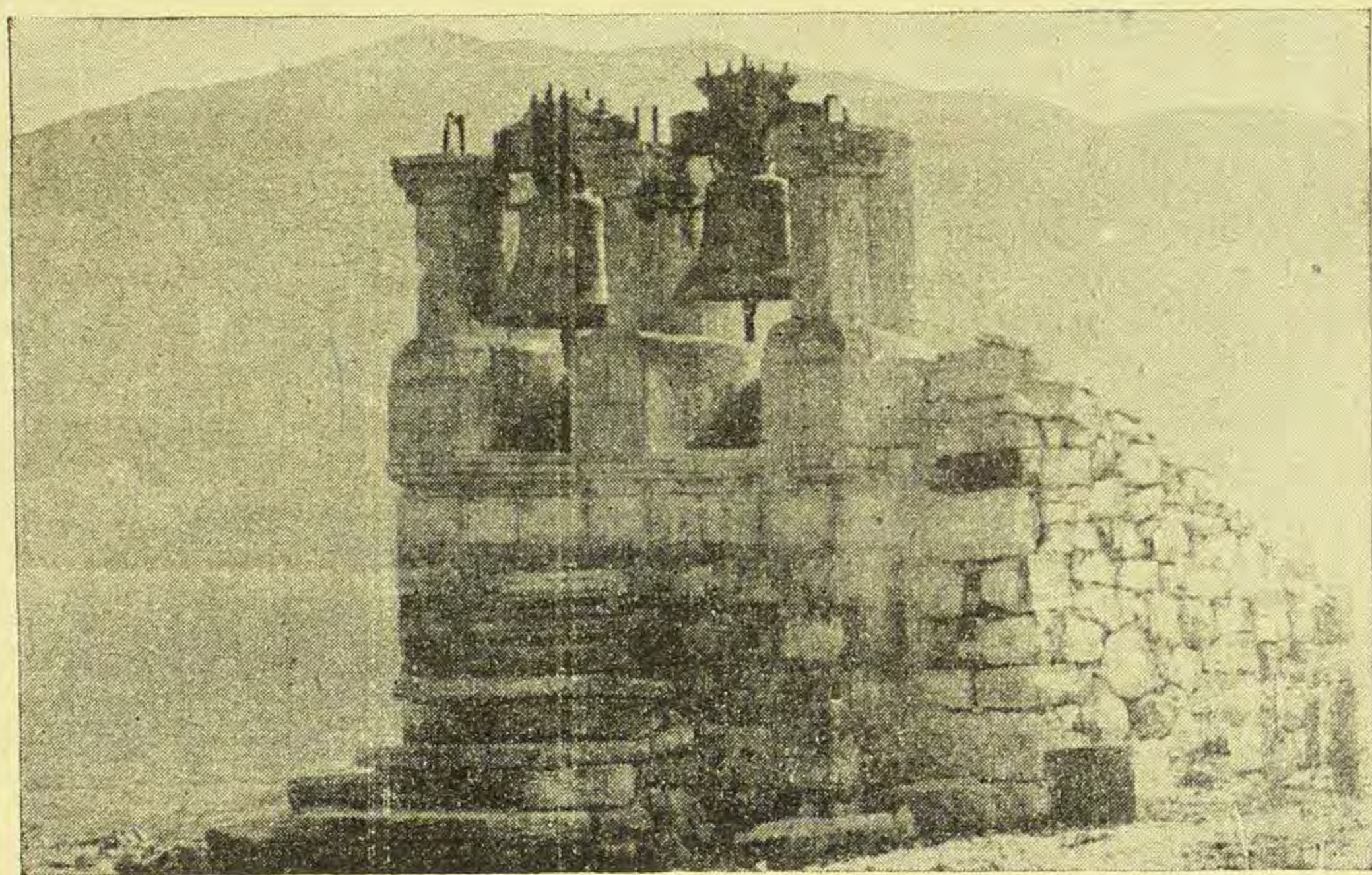
POVRŠINA plavoga Jadrana gubi se s vida, vlak se ispod krševitih planina polagano vuče i sve se više odmiče od Splita i mora, kraj kojeg sam proveo svoj odmor. U mojoj se svijesti budi sjećanje na večeri kraj morskih žalova, pjesmu nemirnih, glasnih talasa i na toliko krasnih spomenika iz doba slavne hrvatske prošlosti, iz vremena naših narodnih vladara, koje sam imao sreću razgledati.

Vlak juri sve brže, ali neću s njim daleko, još ne idem u bijeli Zagreb, pa u ravnu Bačku, nego eto još koja stanica i ja silazim, da budem svjedokom lijepo hrvatske svečanosti. U Kninu silazimo skoro svi i tek nešto putnika nastavlja svoj put. Kolodvor je prepun svijeta, a stari kraljevski grad Knin (grad hrvatskog kralja Zvonimira) sav je nakićen, svečan, sav u hrvatskim zastavama. Svuda je svečano raspoloženje i svi pričaju o oduševljenom dočeku hrvatskog metropolite preuzv. gosp. dra Alojzija Stepinca, koji je iz Zagreba stigao prije kratkog vremena. Zanos mase se u večer još više povećava kada rasvijetle stotine žarulja, sjajne rakete polete u nebo, glazba zasvira, a pred crkvom se pokaže Nadbiskup zagrebački. Navala stranaca je sve veća i maleni Knin jedva može, da primi goste.

Drugi dan rano u jutro dolaze brojni vlakovi i autobusi neprestano voze svijet na mjesto današnje svečanosti: na prostrano polje kraj sela Biskupije (8 km. od Knina), gdje su nekada bili dvorovi hrvatskog kralja Zvonimira, katedrala Majke Božje Kraljice Hrvata, domovi biskupa i velikaša. Na tom se polju prije mnogo vjekova sakupljali hrvatski kraljevi, biskupi, knezovi i narod na svoje sabore pod otvorenim nebom. Na tom istom polju je prema povjesnim podacima poginuo posljednji veliki hrvatski kralj Dmitar Zvonimir-Dobri. Njegovom smrću ubrzo je nestalo i stare hrvatske slave. Uskoro je na hrvatski prijesto došao tuđinac mađarski kralj Koloman, a provala divljih naroda poruši Zvonimirov kraljevski dvorac i krasnu crkvu Majke Božje. Pustoš je zavladao na mjestu naše slavne prošlosti.

I eto iza više od hiljadu godina ponovo oživljuje hrvatsko Kosovo, tisuće i tisuće hrle na grob kralja Zvonimira, na posvetu nove crkve Majke Božje Kraljice Hrvata, podignute na mjestu stare katedrale kraj Zvonimirova dvora. Skupili se Hrvati sa svih strana naše Domovine: iz Hrvatske, Slavonije, Bosne, Hercegovine, Dalmacije, a ja sam imao čast zastupati Hrvate Bunjevce iz Bačke.

Do deset tisuća duša je okruživalo novu prekrasnu crkvu — djelo hrvatskih umjetnika kipara Ivana Meštrovića i slikara Joze Kljakovića — kada je šibenski biskup preuzv. gosp. Jeronim Mileta započeo obrede posvete. Na samim grobovima hrvatskih velikaša služio je svečanu sv. Misu preuzv. gosp. dr. Miho Pušić hvarski biskup, a za vrijeme službe Božje pjevao je odlični zbor franjevačkih bogoslova iz Makarske pod ravnanjem dra fra Bože Vucića. Iza Evandjelja održao je značajnu propovijed hrvatski metropolita preuzv. gosp. dr. Alojzije Stepinac. Pred crkvenim vratima pročitano je prekrasno pismo najvećeg hrvatskog i svjetskog kipara Ivana Meštrovića, koji je radi bolesti ostao u Zagrebu. U ime vodstva Hrvatskog narodnog pokreta govorio je veliki meštar Braće Hrvatskog Zmaja

Zvona jedne starohrvatske crkve.

gosp. Milutin Mayer. Za njim su se redali ostali govornici iz Dalmacije i delegati iz ostalih krajeva lijepe naše Domovine.

Već je skoro bilo dva sata, kad se narod stao razilaziti, da u sjeni drveća utazi žeđu i glad. Divan je bio prizor onih hiljada seljaka u lijepoj hrvatskoj narodnoj nošnji, koji su okružili bijelu mramornu crkvu. Žarko rujansko sunce je raskošno grijalo nepregledno Kosovo Polje, kao da je htjelo reći, da se i nebo veseli, što su se Hrvati s toplom molitvom u srcu okupili oko svoje dobre Kraljice Hrvata.

Oko pet sati puni najljepših dojmova krenuli smo se prema Kninu. Nismo mogli čekati autobus, pa smo se nas petorica: jedan zagrebčanin, jedan Bosanac, dva Dalmatinca i moja malenkost krenuli polagano pješke do prve stanice udaljene 4—5 km. Da se put

skrati jedan Dalmatinac zapita seljaka, koji je dolazio u susret, kako bi prijekim putem došao do cilja. Međutim kako je seljak bio pravoslavne vjere, odgovori ljutito: „Ja nisam Bunjevac!“ Poslije sam doznao, da u više krajeva Hrvatskog Primorja, Like i Dalmacije pravoslavci Hrvate katolike nazivaju: Bunjevcima, dok Hrvati njih zovu: Rkaćima (rkać dolazi od riječi: grkać, tj. da su pravoslavci grčke vjere).

Mogu se pohvaliti, da su mene kao Hrvata Bunjevca iz Bačke svuda lijepo susretali i u razgovoru sam doznao za mnoge sličnosti u govoru, običajima i nazivima između Dalmatinaca i nas iz Bačke. U Dalmaciji ima sva sila naših prezimena kao na pr. Antunović, Kokić, Kovačić, Krmpotić, Rajić, Romić, Vidaković, Vojnić itd. Govore lijepim ikavskim govorom, pa su prema tome vrlo blizu nama bačkim Hrvatima. Vrlo su gostoljubivi i morao sam obećati, da ću ih na godinu ponovo pohoditi, što će mi dobro doći za daljnje proučavanje.

U prvi večernji sumrak već smo bili u Kninu, koji je svečano ispratio zagrebačkog nadbiskupa dra Stepinca. Kada sam se slijedeće jutro opraštao iz ovog starog hrvatskog grada bio sam sretan, što sam proveo jedan lijep dan na svetom tlu slavne hrvatske prošlosti. U meni se probudio novi ponos, koji mi je govorio, da narod s ovakom prošlošću ne smije propasti!

KRIŽARSKA PJESMA

Zelen orah, debo hlad,
iđe putom križar mlad,
junačko mu srce lupa,
nogom snažno stupa, šalaj!

Crni oblak, gusti mrak,
križarski se sjaji znak
i barjak se vije pravi:
crven, bijeli, plavi, šalaj!

Pada kiša, vije pra,
ne bojmo se nikoga,
hrvatskoga roda mi smo,
kukavice nismo, šalaj!

Oj zelene šumice,
evo naše četice,
da Bunjevca još imade,
nek se svuda znade, šalaj!

Vedre oči i čelo,
pjevaj, brate veselo,
križarska smo četa mlada,
našeg Roda nada, šalaj!

S. Bunjevčev

Marko Čović:

Bač Luka u Zagrebu

JESEN, kasna jesen. Kukuruzi su već odavno obrani i sada ispunjuju čardake i dašcare. Njive su gole i samo još klupe kukuružnje stoje nijemo i nepomično kao kakovi stražari, dok malo podalje ljudi oru od jutra do mraka i siju žitu, bacaju sjeme u crnu i masnu utrobu netom izorane zemlje, koja mramorkom šuti i raduje se što će opet biti plodna i što će opet radati.

Sunce je već posustalo od ljetnje trke i žurbe i sada klizi plavetnim nebom polako i umorno, tromo i lijeno, kao čovjek, koji je prešao zenit života i sada se spušta, jer se mora spuštati i jer ne može tako odjednom pasti nestati i iščeznuti.

Smije se jesensko sunce, ali u tom smijehu nema vedrine, nema objesti, nema prpošnosti, nego je to smijeh starca, koji više ne može mnogo, koji više nema što tražiti od života ali se ipak nasmije kada vidi svoju unučad, kada vidi kako rastu novi ljudi.

Ima u jesenskom suncu nešto što nema u ljetnjem, ima nešto drago i mило, možda zato što nam je žao umornog sunca, koje odlazi. Ali jesensko sunce miluje čovjeka i mi prosto osjećamo kako se uvlači u svaki komadić našega tijela i kako zanosi svaki komadić naše duše mislima o prolaznosti i o svršetku.

I bač Luka je iznio stočić na sunce, sjeo, zapalio svoju lulicu i počeo otpuhivati guste dimove. Noge je pružio pred sebe što je više mogao, šešir je zabacio sasvim na tjeme, a preko leđa je nemarno prebacio kaput preko kožuha, koji je tako fino upijao sunčeve zrake i čuvao ih za zimu, kako bi govorio bač Luka. Na salašu je bilo dosta tiho, a moglo je biti oko dva sata poslije podne. Poslovi su završeni, žito posijano i sada mogu svi malo odahnuti.

Zamislio se bač Luka i prestao otpuhivati. U zubima još drži lulicu, koja se objesila preko donje usne, ugasila se i samo što ne ispadne na zemlju. Bač Luka se zagledao nekuda u daljinu, tako je barem izgledalo, jer on i onako ne vidi dobro i ne vidi dalje od pet šest koraka. Još je dosta snažan, premda je već davno kazao zbogom pedesetoj i samo da bolje vidi, još bi se mnogo toga čulo o njemu.

Bač Luka nema djece. On i njegova Liza, kao dva goluba gaćasta, žive već godinama i godinama na tom salašu sa svojih pedeset i osam lanaca zemlje. Komšije govore da imaju mnogo novaca i da su vrlo škrti, ali komšije najčešće vode veću brigu s drugima i s tuđim brigama nego sami sa sobom i sa svojim nevoljama.

Posljednjih dana bać Luka je bio veoma zamišljen. Odlučio je čovjek liječiti svoje oči, pa se raspitivao na sve strane, da dozna ima li gdje god kakav liječnik, koji bi znao njemu pomoći. I rekli su mu, da mora ići u Zagreb, jer su tamo najbolji liječnici i tamo će ga sigurno izliječiti i pomoći mu.

Dugo se nećkao bać Luka, jer to nije šala ići s Tavankuta čak u Zagreb. Ali jedne su oči, pa kad se mora baš u Zagreb i kad se to ne može svršiti u našoj varoši, neka bude tako, ići će u Zagreb, odlučio bać Luka i odmah je otišao trećem komšiji bać Stipanu, jer je komšijin sin učio u Zagrebu.

Bać Stipan je pisao svojem sinu Peri i jučer je dobio odgovor. Pere je već sve uredio i dočekat će bać Luku na kolodvoru, samo neka javi kada dolazi. I s liječnikom je već govorio, opisao mu je bolest i sve drugo na dugačko i na široko, pa možda će i biti štogod s bać Lukom samo neka dođe.

Sjedi bać Luka na suncu i misli o svom putu u Zagreb. Teško mu je otići, a još teže je ne otići, pa makar to bilo i na kraj svijeta. Polako je ponovo zapalio lulu i odbio dva tri dima i baš kada je htio ustati, da potraži Danicu kalendar i da vidi šta tamo piše i kakvo će biti vrijeme, jer on ne bi htio ići po kiši u Zagreb, začuje da ga više njegova Liza. On se polako okrene prema vratima, odakle je dolazio glas, ali se ne podigne, nego onako sjedečki započne razgovor.

— Tu sam, babo, tu sam. Šta bi sa mnom?

— Vidim da si tu, bola te ne ila. Šta si se usiocio ko kaki paradeš, već hajde u selo, pa zovi zidara Antuša, neka opravi sutra to malo zabata. Sramota je, čovče Božji, da i zimu dočekamo s takim zabatom. Cilog lita si oklivo i divanio sutra ćemo, te od nedilje ćemo, te posli Gospojine ćemo, te posli Mijolja, a ono već i Svi sveti prošli, a zabat još uvik jednak. Svit nam se smije a po tebi bi se i kuća mogla srušit, pa ništa.

— Ajak, babo, ništa ne će biti od tog divana. Ja ću sutra u Zagreb kod doktora, a zabat nek hale nose.

— Ju, ju, šta ti divaniš, ko kanda si faličan! A koga si ti pito štogod, a kome si kazo? Šta sam ja tebil! Dok sam ja živa, ti ne ćeš dalje od naše varoši brez mene, pa kud puklo, ajak. Vidi ti samo njega. On će u Zagreb, hantrak te odno u Šandor, a ne u Zagreb, pa još brez vinčane žene! A ko će paziti na tebe, ko će te voditi, ko će te puštit u taj nepoznat svit?

— Dosta, babo, tane mu gosino, dosta! Ja ću u Zagreb, pa kud puklo. Već ti spremi meni sutra bilu košulju nove aljine i onaj crni šešir, pa se ne staraj. U nedilju ću već biti na salašu živ i zdrav, jedva ćeš me poznati.

— A Jezus, a Jezus, ti si faličan, na čisto si pofalio. Nek se ne maknem s ovog mista, ako te puštim samog u Zagreb. Nek ne vidim više ovo lipo sunce, ako i ja ne odem s tobom.

— Baš si glupa ko put. Samo bi pravila troška, samo bi se modila. Šta ćeš ti meni u Zagrebu? Znaš li ti koliki je to trošak?

Pa kad već ja moram ići, a ti ostani kod kuće i gotovo. Znaš da i tamo ne ću biti sam, već će me dočekati onaj Stipanov deranač što uči velike škole i što će biti konjski doktor.

— Šta će meni Stipanov deranač, pa baš da je i pravi doktor, a ne konjski, kad ja ne ću biti tamo? Šta sam ja dočekala pod moju sidu glavu? Bolje da se ni rodila nisam! Bolje da sam u komšijin bunar skočila, nego što sam se za tebe udala. Jel još to čuo kogod da čovik ide na dalek put, a brez vinčane žene? Ju, meni, take sramote i take brigel! Pa ti ne vidiš, da će se o tom pripovidati po cilom Tavankutu, pa i po ciloj varoši, dok je svita i vika? To sam ja zaslužila od tebe? Koja žena lipče pere od mene? Ko peče bolji kruv od mene? A nisam ja kriva što dice nismo imali. Nisam ja kriva . . .

— Dokle ćeš već? Dosta si već nabrajala već radi kako sam ti kazo, el ćeš sad ukaljat bičalje, a i dlanovi me baš zdravo svrbe.

— Žene moje, žene moje, a di ste, da vidite pokoru, a da vidite što ja uživam pod moju sidu glavu i što sam ja dočekala. Oće čovik u Zagreb i još me tući oće. Al ne marim, pa makar pukla. Ali ti ne ćeš ići brez mene, pa kako bilo. To ti ja kažem. Trideset godina je bilo onako kako Liza oće, pa će i sad tako biti.

— Trideset godina je bilo, al sad borame ne će biti tako. Ja sam u ovoj kući gospodar i mora biti tako kako ja oću. Ako ti nije dobro, a ti pakuj, seli, skupi svoj bućur, pa mi se gubi s očiju!

— A Jezus čovče, valjda je sam nepro ušo u tebe, kad tako divaniš. To mi je fala za sve ove godine, tako ti meni? Al ne ću ja samo tako, kako ti misliš, ajak. Prokatoru ću otići, prokatoru. Ne dam ja samo tako, ne mož to samo tako kako ti misliš, ajak! Dosta sam ja tebe trpila, dosta sam te dvorila. Da sam sluškinja bila, a ne vinčana žena, drukčije bi divanio sa mnom, a ti me oćeš tući i otirati. Al di su mi samo oči bile, a di pamet, kad sam se u tebe zagledala? Al ja kad sam vidila tvoje brkove, kanda su mi vrane mozak popile, pa ni čuti za drugog. Pa moj Luka ovako, pa onako, pa moj Luka najlipči, pa najbolji, pa najmudriji. Eto ti sad Lizo, tvog lipog Luke. Eto ti tvog mudrijaša. Od kuće te tira, od kuće, o Jezus, o Jezus. —

Snaš Liza je počela vikati da se sve orilo, a onda se naslonila na stari dud i zaplakala. Tako je uvijek bivalo, kada su se njih dvoje malo posvadili. Izvikali bi se, Liza bi zaplakala i pogodila svojim suzama Luku ravno u srce, pa bi se opet lijepo pomirili, kao da ništa nije ni bilo i kao da se još nikada nisu svadili, premda je to bilo dosta često i za najmanje sitnice. Ali tukli se nisu nikada.

I Luki je već bilo dosta. Malo se smirio i uvidio je, da je ipak bio nepravedan prema njoj. Istina da još ni sada ne uviđa pravih razloga zašto bi baš i Liza morala ići s njim u Zagreb, ali kad baš toliko hoće, pa neka joj bude, neka dođe i ona s njim.

Bać Luka je ustao, došao sasvim blizu dudu, izvadio lulu iz usta i već je htio, da rukom pogladi ženu, kada naglo povuče ruku

izvadi šarenu maramicu, nakašlje se, pljućne, rastare nogom veliki ispljuvak i tek onda obriše nos.

— No, no, babo, dosta je već tvog divana, a dosta i plaća. Već si sve miševе napojila i mogla bi gledati svoj poso. Onda kako sam kazo. Spremi mi bilu košulju, nove aljine i crni šešir. A spremi i tvoje ruvo. Sutra ćemo zajedno u Zagreb doktoru. Ja sad idem bać Stipanu, pa nek pošalje jedan širgenj svom derancu, nek nas dočeka. Znaš, opet je bolje, kada imamo koga poznatog u tolikoj varoši.

Snaš Liza je odmah prestala plakati, ali još nije mogla divaniti od puste sreće sve dok bać Luka nije otišao. Onda je rukavom otrla suze i spremala je stvari. Sve je nešto pjevalo u njoj. Lukinu bilu košulju je tri puta pogladila od dragosti i sve je bilo tako pažljivo spremljeno, da baš nitko ne bi mogao zamjeriti pa da je kako htio.

Već je bilo večę, kada se vratio bać Luka. Nebo je bilo vedro i osuto zvjezdicama. Kratki su dani i rano dolaze noći, rano se pojavljuju sitne zvjezdice, ali rano iščezavaju, baš kao što i mladost prolazi rano i nestaje, ne vraća se.

Oboje su bili zamišljeni i u velikoj brizi. Snaš Liza se samo bojala, da ne će štogod zaboraviti i da ne će zakasniti, pa još dugo i dugo nije mogla zaspati, nego se prevrtala po krevetu i mislila svoje misli.

— Luka, rano, a koliko će to sve koštati i koliko ćemo novaca poneti? Ima svakakog svita pa bi nam mogli na mašini i novce izvaditi, pa šta bi onda kukavni.

— Znaš, baba, ponećemo mi sve naše novce. I ode nas mogu okrasti, dok se ne vratimo, a Bog zna koliko će nam trebati tamo. Nebi osto živ od sramote, da onaj Stipanov deranac Pere, što će bit konjski doktor, misli da mi nemamo novaca.

— Tako i ja mislim samo opet ti bolje znaš, a valjda si već i pito, koliko će to sve koštati.

— Pa, borame baš ni ja ne znam zdravo. Doktori su velika gospoda, a još taj u Zagrebu, mora biti zdravo skup. Ja mislim, da ne će tražiti više od jedno 200 forinti. Ito ćemo poneti, a digod ćemo prinoćiti. To ne će biti tako tušta. Već mašina, mašina će biti zdravo skupa. Znaš li ti koliko će nas koštati mašina?

— Ta di bi ja to znala. Do varoši košta deset forinti, a dotleg će biti jedno sto forinti za mene a sto za tebe.

— Fain divan. Nisi ni slagala tušta. Hiljadu forinti će nas koštati mašina pa još ni dosta ne će biti kad ti kažem. A znaš li šta mož kupit danas za hiljadu forinti?

— Tušta je, al opet, sad već svedno. Sami smo, a novaca imamo, pa ćemo probat. Al koliko š ponet novaca, to te pitam čovče Božji. Triba tamo valjda i kupit štogod. Ne ću samo tako doći iz Zagreba!

— Nema kupovanja. Dosta će nama i ovako biti troška. Ja mislim da ponesemo sve novce, kazo sam ti već, a to je niki tri-desetak hiljada forinti, Al di ću to metnit?

— Pa to je lanac zemlje, lipi lančić zemlje. Al za tvoje oči bi dala još jedan i još jedan lanac, al ako nas okradu šta ćemo onda kukavci?

— Valjda nas ne će okrast! Olimačina nije, a malo ćemo paziti. Buđelar ću metnit u kožuh, pa nek traže.

— Baš si pofalio. Buđelar ću ja metnit u nidra i onda nas niko ne mož pokrasti, al baš niko. Tako će biti. A sad spavaj, sutra triba uraniti. Ja još moram ispeći dvoje pilića, skuvati nikoliko jaja, metniću malo šunke, kruva i luka. Sve ću ja to urediti do posli podne. Još ću ispeći i malo pogače s makom, ti to zdravo voliš. Samo da sutra bude lipo vrime. Laku noć, Luka!

— Laku noć, babo! Samo ti spavaj, a ja ću te već probuditi čim svane.

Narodni plesovi u narodnoj nošnji.

— Nemoj ti mene buditi. Ustaću ja i sama još i prija svanuća, jel posla ima dosta kad ćemo već ići u Zagreb.

Vrijeme je bilo opet lijepo. Sve je bilo spremno. Salaš su ostavili na birešima i na trećem komšiji bać Stipanu, dok se oni ne vrate iz Zagreba. Bać Stipan im je dao mali paket, da ga ponesu njegovom Peri i ispratio ih je. Čitav sat su čekali, ali bolje da čekaju oni, jer mašina njih i tako ne će čekati.

Sjeli su na jednu klupu i nisu se pomakli sve do Vinkovaca. Onda su prešli u druga kola i opet isto. Nisu mogli ni jesti, a još manje spavati. Snaš Liza je držala rukom svoje grudi, a bać Luka pakete, da se ne izgube i da ih ne ukradu. Jedva su već dočekali Zagreb. Već je bilo sasvim vidno i sunce se već vidjelo, kada su stigli.

— Faljen Isus, pozdravio ih je Pere.

— Amen, amen. A Jezus, derane, to si ti, kad si došo? Tako lipo izgledaš. Debo si ko prase za Božić, mora da si zdrav i da ti je dobro. Bačo te je lipo pozdravio i poslo ti ovo malo paka ode, evo kod bać Luke je. Pa di je taj doktor i očemo l mi svršit poso danas?

— Ne će sve biti danas gotovo, već ćete i sutra ostati u Zagrebu. A sada hajte lipo sa mnom, pa ćete viditi di stojim i da se malo umijete i odmorite, a onda ćemo dalje. Pa kako ste putovali i šta je novog na Tavankutu?

— A moj Pere, šta je novo, al samo da znaš, al bolje da ne znaš. Al di ću ja matora divanit tebi o tom. O Jezus, čeljadi šta smo mi dočekali. Marča se udala, Marča se udala!

— Pa i vrime je snaš Lizo, da se uda, vrime je, samo nek joj bude srićno.

— Al di će njoj bit srićno, Pere rano, ona gazdačka cura, pa se udala za onog nikakog Marka bać Sivinog. Ta siroti su ko Velik petak i kruva nemaju, kruva.

Mani se, babo, plećkanja, umiješa se i bać Luka, koji je do sada šutio, pušti ti sad Marču, a mi smo zbog drugog došli.

— Uvik ja da ćutim, al baš zato ne ću ćutiti. Nisam zato privalila toliki put da ćutim. Al, Pere rano, nije to sve. Katica je uskočila i sad je u varoši.

Išli su polako Tomislavovim trgom gdje je stanovo Pere. Snaš Liza bi valjda ispriповjedala sve tavankutske novosti, da nisu stigli i da je nije Pere prekinuo.

— Evo tu smo. Sad je još rano, a posli ću vam pokazati Zagreb. U deset sati ćemo ići doktoru. Ja ću vas odvesti.

— Al i ja ću s vama. Di moj čovik, tamo ću i ja. Al ni minut ga ne ću puštiti samog. Nisam ja za to privalila toliki put, pa da ništa ne vidim i da ništa ne znam. Sve ja moram znati i sve viditi. Baš sve što mož. Di je crkva, di je plebanija, di je varoška kuća, di je groblje, al sve, sve. Pa i kupit triba štogod.

— A imate li dosta novaca, zapita Pere.

— Vidi ti njega. Ode su, ode su novci, ode kod mene. Niko mi ne će pokrasti. Trideset hiljada ja nosim. Trideset hiljada je ode u nidrama. Al, Pere rano, da znaš kaki su današnji momci huncuti, a cure nikake, al baš nikake . . .

Pere je slušao i ne slušao. Razgledavali su grad i on im je tumačio i govorio sve što je znao, al snaš Lizu nije mogao zadovoljiti i ona ga je obasipala vječno novim i novim pitanjima. Bać Luka jedva da je progovoriv koju riječ, jer je bilo teško doći do riječi od razgovorljive snaš Lize.

Kod liječnika je bilo isto. Snaš Lizu je morao pustiti i u ordinaciju. Ona je sudjelovala i pri pregledu, jer ona nije htjela napustiti čovjeka ni minuta kako je već i sama rekla.

Liječnik je brzo bio gotov. Dao je najpotrebnije upute, snaš Liza je dobro upamtila i ponovila pred njim, dao im je recepte za lijekove i rekao neka dođu još sutra.

Čim je prošlo podne Pere ih je pozvao na užinu. Oni su se dugo nećkali, jer su donijeli sobom jela, ali ih je Pere ipak nagovorio, da barem vide gdje se hrani i koliko plaća.

Tamo ih je upoznao sa svojim drugovima. Debeli Matek je posluživao i, po običaju, sav se izgubio. Užinali su i popili litru vina. Pere im je predložio da kupe jednu knjigu.

— Kupite je bać Luka. Ne košta tušta. Svega dvadeset dinara, a ima tušta lipi slika u njoj s naše proslave i tušta lipog štive-nja o nama Bunjevcima.

Bać Luka je gledao knjigu, gledao.

— Ajak, rano, ne ću ja to kupiti. Ne mož doteći na to, a ja sam bio na proslavi, pa sam sve to i onako vidio. Već ti hajde, da mi nađemo di ćemo spavat. Al nek budu čiste sobe, lipe, da se ne nakupim kakih gostiju, kad već ne možemo kod tebe prinoćiti.

— Dobro bać Luka, dobro, sad ćemo mi, samo, dok idemo. Kazo sam vam da ne mož u mojoj sobi, a i sami ste vidili da nema mista, a novaca imate dosta, pa ćete se barem ljucki odmoriti, a imaćete taku sobu, kaku nikad niste imali!

— Valjda nije! Ne mož bit lipča i urednija od moje čiste sobe, pa makar da je sva od zlata. Al baš da vidim ja tu sobu i di je to. A koliko ti plaćaš ode za užinu, el kako to ide kod vas?

— E moj, bać Luka, skupo je to za nas, zdravo skupo. Po 8 dinara platimo za užinu, el 400 dinara na misec za užinu i za večeru, baš dosta i pridosta.

— Di bi ti bilo tušta, derane, nije to tušta.

— Dobro bać Luka, sutra ću vas pitat, da li je to tušta il malo, da li je skupo il jeptino, al se nemojte srdit.

— Ta di bi se ja srdio, samo ti nas odvedi, ja bi već malo prilego. Dosta mi je svega.

Peri je bilo dosta. Cijeli dan je trčkarao s njima, išao im na ruku, a oni bar da su uzeli jednu knjigu. To im je preskupo, a hrana im nije preskupa. Ipak će im biti preskupo sutra, mislio je Pere, pa nek misle o meni što hoće. Ali bać Luka će zapamtiti kada je bio u Zagrebu. Budući konjski doktor, deran Pere, odveo ih je ravno u hotel „Esplanade“. Naručio je lijepu veliku sobu na ulicu, na prvom katu i s kupaonom. Smjestio ih je i ostavio, čim su popili po jednu crnu kafu. Pokazao im je zvonce i uputio ih je i udaljio se.

Bać Luka i snaš Liza se nisu znali okrenuti u sobi. Bojali su se, da će štogod napraviti i da će se osramotiti. Kreveti su bili bijeli i čisti, a kanap velik, ali se oni nisu usudili leći, nego su drijemali na stolicama. Kupaonu nisu ni pogledali.

Večerali su sami ono što su donijeli. Poslije su malo prošetali i dosta. Kada su se probudili vidili su na stolu dvije šoljice kafe, tanjurić maslaca i četiri kifle. Mislili su da to mora tako biti.

— Al vidi ti Luka, kaka je to kafa. Vidi samo šta to pliva po njoj, to bilo, kao pina i ko sapunavica? Ja bi pila tu kafu, al šta

će mi ta sapunavica? Već ću ja lipo odliti tamo di teče voda tu sapunavicu, pa ćemo popiti kafu.

— Kako oćeš, al meni ne treba kafa. Ja ću ručat šunke a tebi eto kafa.

Snaš Liza je i uradila ono što je mislila. Odlila je pjenu, i onda popila obadvije šoljice kafe.

— Dobra je, baš borame je dobra. Al kaka je to sapunavica, to bi volila znati. Pa bar da se osti na sapun, već ništa. Cigurno se kuvar opio, pa nalio sapunavice misto kafe. Sad svedno već, di je Pere, da mi idemo.

A Pere je došao, kako je rekao. Bio je točan, veseo i nasmijan.

— No, kako ste spavali? Je l dobro ode? Jeste l zadovoljni?

— Lipo je i prikolipo, Pere rano, al opet, kaki je to svit ode, ja borame ne znam. Al bolje je da ne divanim, bolje.

— Pa šta je, snaš Lizo, šta je za Boga?

— Al ni kazat ne mož šta je, eto to je. Di bi ja to kod nas u Tavankutu vidila tako štogod. Ko još miša kafu sa sapunavicom, al, tu mora i nepro imat svoje prste, kad je kafa opet bila dobra!

— Kaka sapunavica, snaš Lizo, šta vi klapite? Šta?

U tom trenutku Pere pogleda u vodovodnu školjku i shvati sve. Znao je o kakvoj sapunavici govori snaš Liza i slatko se nasmije. Ali ništa nije rekao. To je za ono jučer, mislio je.

Još jednom su bili kod liječnika. Malo su se čudili, kada je trebalo platiti, ali, što se mora, mora se. Snaš Liza je samo malo izišla na stranu i donijela novce. Odmah su produžili u hotel. Pere je zatražio račun. Na papiru je pisalo sve, a podvučeno je bilo ono posljednje, a tamo je pisalo 473 dinara.

Bać Luka nije htio vjerovati. Za jednu noć, tri crne kafe i dvi bile kafe sa sapunavicom, pa 473 dinara! I mašina i doktor sve je mogao lakše razumjeti, ali ovo, ovo je bilo previše za njega.

Snaš Liza je platila račun. Pogledali su jedno drugo i otišli ravno na kolodvor. Pere im je izvadio karte, otišli su podnevnim brzim vlakom. Pozdravio se s njima i kada je vlak polazio vratio se u svoj stan. Bio je radostan i glasno je zapitao zidove: — No, bać Luka jel to tušta i jel to skupo?

A bać Luka je sjedio u vlaku bez riječi. Poslije jedno pola sata promrsio je kroz zube: — Slušaj, babo, ali nikad više ovako. A ovo sad, to će se pripovidat, dok je svita i dok je vika, al bi opet bilo bolje, da si ti ostala na salašu, jel bi ja onda spavo kod Pere, ali ti onda ne bi pila kafu sa sapunavicom. Al sad, što je bilo, bilo je natrag se ne mož više. Na zdravlje ti, baba, kafa sa sapunavicom.

Snaš Liza je šutjela. U vagonu je sve bilo tiho. Samo se čulo udaranje vlaka, jednomjerno i dosadno, a snaš Lizi je izgledalo da i taj vlak neprestano govori jedno te isto:

„Na zdravlje ti, baba, kafa sa sapunavicom!“ (Iz ciklusa: „Bunjevačke pripovijesti“)

ANTE JAKŠIĆ:

Kako je dida Tomi prisila i riba i pecanje.

I.

SUNCE se visoko diglo na nebu.

Dida Toma je prebacio bekeš preko leđa, zasukao je brk, odgurnuo nogom stoličicu na kojoj je stajao prazan tanjur iz kojega se malo prije najeo, još jedanput je opipao džepove da se uvjeri da su u njima udice. a onda je zaključao sobu, metnuo ključ pod strehu i pošao kroz vrata od ulice da nakopa crvi pod Mačkarom.

Zemlja se trunula pod ašovom, mirisala je vlažno, na otkopu se micao crv za crvom. Dida Toma je sve jednog po jednog metao u kutiju za boks i već je unaprijed zamišljao kako će ih naticati na udicu i kako će, čim baci udicu u vodu, nasrnuti ribe, a on će odmah za močicu i riba će se na suncu zapračakati po travi da će je biti milina i gledati.

Dok je dida Toma kopao ašovom i vadio iz otkopane zemlje crve i metao ih u kutiju, dolazio je, tamo od vinograda gologlav i u šubama na bosu nogu Fila Marcin, fićukajući neku pjesmu koju dida Toma nije razumio, jer se ova u ono vrijeme, kada je on bio mlad, nije pjevala. Dida Toma je nije razumio kao što već i mnoge druge stvari nije mogao razumjeti, koje je ta mlađarija donijela iz grada ili iz vojske. Pa ni ne govori se više onako, kako se je u ono vrijeme govorilo, kada je Joza Biskup živio kao kakav paša u izobilju i u obijest. Ne razumije već ni šta ta djeca govore što silaze ovamo pod Mačkaru da se igraju i od kojih mnoge ni ne poznaje. Vidi dida Toma da se svijet promijenio, ali vidi i to da i sam zaostaje za tokom vremena, da je ostario, da se umorio, i sada još samo iz prikrajka prati događaje i osjeća da zaostaje za životom.

— Šta to radite? — čuo se glas, a dida Toma se okrenuo i naslonio na ašov.

— Vozim brašno na Skelu na meljavu!

— Kako vozite brašno kad kopate! začudio se Fila Marcin i prišao mu bliže.

Dida Toma je zabacio ašov preko ramena, zatvorio je kutiju i obrisao je o travu opanak na koji je napadalo zemlje i rekao:

— Kad videš šta radim, šta ondak i pitaš.

— Pitam vas, jer sam i sam mislijo it pecat. Valdak se i sami sićate da sam vam nikidan o tom divanijo.

— Ne sićam se.

— Ho, ljudi, pa na čega ondak i mislite!

— Imam ja pametniji' stvari od tvojga pecanja o kojima moram misliti!

— Kad imate pametniji stvari, ondak imam i ja, iako sam vam tijo nešto važno kazat što se naročito vas tiče i od čega bi mogli imati velike koristi, Ali sad svejedno! Idem!

Okrenuo se Fila Marcin da ode, a dida Toma spustio ašov na zemlju i rastvorio širom usta:

— Ti opet o'ma' tako, ko kad ti je stala krava na nogu.

— A šta ću vam, kad kažete, da imate pametnijeg posla. Ja samo s onima divanim koji nemu pričeg posla. Sad, kad baš 'očete da vam kažem, a ja ću vam kazati:

Fila Marcin je pogledao prema Kolutu preko široke ravni na kojoj su se zelenjele stabljike zelenog kukuruza, visoko poraslo žito i tamo amo javljao se komadić zemljišta na kojemu je izrasla lije-pa djetelina. Sunčane su zrake bacale toplinu preko te ravni, visoke i debele vrbe mirisale su hladovinom kroz koju su proljetale pčele i spuštale se po vrtovima na kraj kuća ili po vinogradima gdje su su se pomladile vinove loze i gdje je lišće široko prolistalo da pokrije još zeleno zrnevlje grožđa.

— Ja znam na kojem mistu možete uvatit veliki' šarana! I to cigurno, ko što vam ovo sunce sja nad ćelavom glavom. Nikidan sam i sam uvatijo četiri šarana od podrug kile. Onaj jedan, umalo što i mene nije odvuko u vodu, toliki je bijo!

— A je l' to, misliš, na livadicama, tamo 'di žene peru?

— Ajäk, kaki na livadicama.

— Čo sam da je tamo brica Kalupcki uvatijo soma ko prase od dva miseca!

— Uvatijo je, al' prvi i zadnji put. Tamo vam dica na tisto samo crvemperke vatu, a šta će vam ta sitna riba. Nego, otiđite na Đurin fok i bacite udice na onom prilazu kod jelica. Ako tamo ne uvatite, barem četiri šarana ko po ruke, evo moja glava.

— Zar se izbiljom tamo tako vatu šarani? čudi se dida Toma i na može da skine oči sa File Marcina. A ujedno već sada zamišlja kako je bacio udice, kako drži za kraj močice, a šaran eno otvorio ralje i — hop, povukao čep, a on upro papcima u ledinu i vuci iz petnih žila!

— Samo, — veli Fila Marcin, — ne smijete na crve pecati nego na mlade kukuruze. Na crve se vatu gotovo uvik samo kućini.

— A 'di su mi mladi kukuruzi?, — nekud sumorno reče dida Toma.

— Pa to je lako. Za to barem ne morate trti glavu. Kad počmete it, a vi onako usput, ko što već pecaroši radu, sađite u čije kukuruze i otkinite brzo, da vas niko ne viđe, klip — dva, i to vam je sasvim dosta. Samo se požurite, jer bi mogo kogod drugi prija vas zauzeti to misto, a ondak ćete opet jist ribe kad kupite.

Okrenuo se Fila Marcin i pošao u selo.

Dida Toma požurio nekoliko koraka za njim:

— To je onaj prilaz kod jelica?

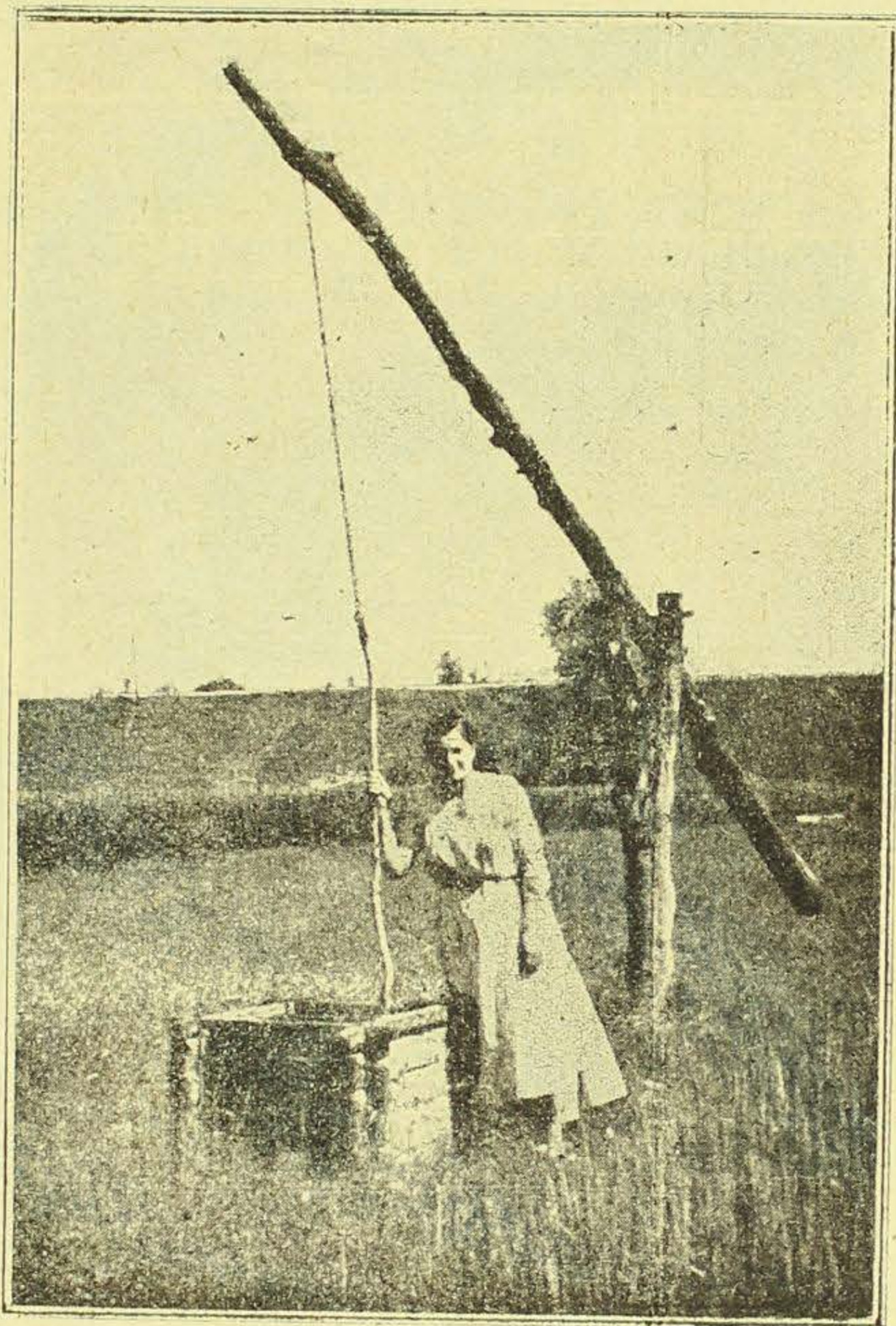
— Onaj! — vikne Fila Marcin ne okrenuvši se.

Dida Toma je ostavio ašov u kiljer, crve je metnuo na panj pred dudom i pošao je s mnogo velikih nada u pecanje. Usput je, po savjetu File Marcina, otkinuo dva klipa mladih kukuruza, brzo ih umotao u bekeš i spustio se s naspas pod jelice na prilaz. Kada je vidio da na njemu nema nikoga, čisto mu je odlanulo u duši i kao da mu se odvalio težak kamen sa srca, odahnuo je i bacio bekeš na zemlju.

Prilaz je bio lijep, očišćen.

Škripi đerma ko je na
bunaru . . .

Foto „Sub. Danica“

Sa strana se njihala na povjetarcu visoka trska, u prikrajku se zelenila drezga, a tamo dalje, voda je bila mirna i plavkasta kao da je još jedino očekivala da u nju dida Toma baci udice. Sa obale je, rastegnuvši široko papke, skočila žaba i bućnula u vodu da se dida Toma trgao kao da je neko bacio bombu da učini na njega atentat. Onda je izvukao iz trske dvije močice, privezao udice, metnuo na njih nekoliko zrna mladog i mlječnog kukuruza, zamahnuo močicom, i to jednom za drugom, da se voda zatalasala i da su se uskoro čepovi smirili na površini vode. Dida Toma je sio na bekeš, raskrečio je noge, obuhvatio ih rukama i pažljivo je gledao u čepove nadajući se da će naskoro naići kakav šaran i

povući ih pod vodu. S lijeve i s desne strane prilaza podrhtavali su vrhovi trske, a tamo iza čepova plavila se mirna površina vode i jedva se primjećivalo da polako otiče prema Kolutu.

Naokolo je duboka tišina.

Sunce još neumorno baca tople zrake svuda unaokolo po livadama, pašnjacima, po uvalama, uzvišicama i po šumi koja kao tajanstveno, kao zatvorena sama u sebe, šuti s one strane vode, a dida Toma sasvim lijepo osjeća kako mu u nosnice udara topao miris trave što je iznikla okolo njega i tamo dalje po nasipu, koji vijugavo prati sam kanal Kralja Petra.

Sjedi dida Toma i ne miče se.

Čepovi mirno počivaju na vodi.

Dosadilo mu da tako dalje sjedi, pa ustao i htio da se uspne na nasip, kad se čep pomakne i naglo nestane pod vodom. Zgrabio dida Toma naglo za kraj močice, i kad je htio, sav uzbuđen, da povuče, čep opet iskočio na površinu i odmah se smirio. Počeo se dida Toma po zatiljku i sio na bekeš sve misleći na šarana i držeći kraj močice spreman da smjesta povuče čim čep nestane pod vodom. Sjedi on tako i drži za kraj močice, naokolo tišina, mirišu usjevi i ponekada prozujū pčela, ili vrh vode proleti lakokrila lastavica, a čep miruje na vodi i ni da se makne.

Vrijeme prolazi.

Sunce se sve više naginje nad šumu.

Odnekud, sa drugih prilaza, dopiru nerazgovjetni glasovi. Puštio dida Toma kraj močice i uspeo se na prilaz da se ogleda nema li koga u blizini, ali čim se uspeo, a čep opet nestao pod vodom i sva se močica prodrmala. Strkao dida Toma onako star do močice, uzeo je i htio da povuče, kad je čep opet iskočio na površinu zanjihao se i stao. Dida Tomi je već postalo mučno u duši te se stao ljutiti. No, mislio je, uhvatit će već on tog huncuta što mu ovako prkosi i onda će se oblizivati kada ga na masti ispeče. Nije dida Toma ni sio dobro na bekeš kad čep opet nestane pod vodom. Sada mu je već bilo svega dosta. Naglo je zgrabio za močicu i svom snagom povukao. U uzduhu se zalepršao čep i konopac, ali ribe nije bilo. A dida Toma, kao da si mu sasuo papriku u oči promrsio nešto pogano kroz zube i pljunuo u stranu. Htio je da metne na udicu nova zrna kukuruza, kad sušne trava i dida Toma začuje glas Pere svirača:

— A šta ti tu, matori, vodu mutiš i ribu plašiš!

Dida Toma se okrenuo i samo ga mrko pogledao. Onda je natakao tri zrna kukuruza na udicu, zamahnuo močicom i čep se odmah smirio nad vodom.

— I tu si došo, — veli Pera svirač, — tu si došo, na tuđi prilaz da rastiraš svu ribu!

— A ko je tebe zvo 'vamo? — smrkao se dida Toma.

— Nije mi niko zvo, nego sam sam došo da ti lipo kažem da što prija s tog prilaza vataš maglu, jer ako dođe Edika, onda ćeš se prija napit vode, neg što ćeš se ribe najisti.

— Ostavi ti mene na miru dok ti nisam s ovom moćicom uše omlatijo.

— Šta radi?!

— Sa' ćeš o'ma' vidit!

— Pazi samo da ti ne ščepam za gršu pa ne zuknem u kanal.

Htio dida Toma da nešto strašno rekne, ali je uto čep nestao pod vodom, a on brže bolje za motku pa vuci da sve dućak stoji. I gle, zasjao se šaran na predvečernjem suncu i tresnuo u travu, a dida Toma je brzo zgrabio objema rukama i sav radostan, zaboravivši i Peru svirača, htio da ga naniže na nizalo, kad se začula neka vika iz sveg glasa i neko se dijete, gologlavo i bosonogo zastavilo nad prilazom i povikalo zadihano:

— Je l' tu dida Toma!?

Šokice iz Bača predu i vezu.

— Tu je! Šta će ti?, — upita Pera svirač i pokaza mu rukom dida Tomu, koji je podigao glavu da vidi ko ga to sad opet traži. Dječak teško dišući i umoran od trčanja poviče:

— U selu vatra! Dida Tomina kuća uvatila! Svaj se svit strčol

Dida Toma, kao da su mu noge otsjekli, umalo što nije pao. Probljedio je i zadrhtao kao da tone u provaliju. Uto mu se zafrcnuo šaran, ofrućio se i zablistao perajima na suncu koje je već bacalo crvenkaste zrake po vodi i po dida Tominom licu, pljusnuo u vodu, i dida Toma je vidio kako se šaranu još samo rep zavio u vodi i onda ga je zauvijek nestalo.

— Šta zjaš ko tele u šarenu kapiju! — viče Pera. Trči kući i spasavaj što se da još spasiti.

Ali dida Toma nije imao više vremena da sluša što mu govori Pera, nego mu je u mislima uskrsla i kuća i suvaja, i jasno vidi kako se visoko diže dim, diže se i umata u debeo visok stup, a sa strana ližu široki i dugi plameni jezici i žderu sablasno i proždrljivo i ono malo njegovog siromaštva što mu je ostalo pod stare dane.

Zabacio je bekeš preko ramena i, zaboravivši i udice, požurio se kući, udarivši preko žita, usjeva, kukuruza, samo da što prije stigne pod Mačkaru, samo da što prije spasi što se još dade spasiti. Gazi dida Toma, jureći kao bez duše, lijepo i veliko žito, savija i lomi kukuruzne stabljike, i dok ga steže crna i teška briga okolo srca: što li će, kako li će, i kuda li će tužan i nesretan sada, sunce se spustilo za šumu, rasulo je još zadnje bakreno rumenilo po širokim nebesima zapada, a tamo pod selom diže se nešto kao gust oblak i od njega dida Toma ne raspoznaje ima li svijeta okolo njegove kuće i da li je sve selo u uzbuni. Kada je došao do Baćina bostana, a njega sveg znoj oblio kao da se okupao. Zadihao se teško da mu sve prsa škripe, neko za njim nešto više, pojure kola i dignu oblak prašine i izgube se u pravcu dida Tomine kuće. A on uzdigao glavu, skupio zadnju snagu i potrčao samo da što prije stigne, jer sad je već kod kuće. Nadnosi ruku nad oči, ali se prašina visoko digla, pada mu u oči, davi ga i on osjeća kako su mu puna usta prašine i kako su suha kao da ih je na vatri sušio. Napokon stigne na vrata s ulice, naglo ih otvori i širom rastvori oči da makar u uspomeni sačuva svoje siromaštvo od plamena, kada zastane iznenađeno i uhvati se objema rukama za dovratnik. Kuća i cijelo dvorište stoje kao što ih je i ostavio, a o kakvoj vatri nema ni govora. Ukoliko se obradovao što mu kuća ne gori, ukoliko mu se duša počela vedriti i pretežak teret brige padati sa srca, utoliko ga je počeo obuzimati bijes na onoga koji ga je ovako bezbožno prevario i radi kojega je toliko straha pretrpio dok je jurio kući kao da će mu noge pootpadati. Dovukao se nekako do panja pod dudom i sio na nj da odahne, da se izdiše.

— Čekaj samo, ko je poslo ono dite, — govorio je isprekidano dida Toma, — doznaću ja to i ondak je pacalijo!

I sjetio se kako mu se i šaran zafrnuo i kako je bućnuo u vodu i to ga je još više zaboljelo. A pomislio je da je najbolje počeo pecati, da su se tek šarani počeli hvatati i da bi ih dosad već nekoliko nanizao na nizaljku, samo da nije dijete došlo i da nije reklo da mu kuća gori. Počeo se i sam na sebe ljutiti što je bio tako glup pa je odmah povjerovao i pojurio kao muva bez glave preko tuđeg i zabranjenog zemljišta. I sad ako ga je još kogod vidio i ako ga tuži, onda mu je sasvim dosta. A onda opet, kada se sjetio, da mu kuća nije izgorjela, da mu je ostala čitava i suvaja, ugodan bi se osjećaj javio u njegovoj duši, i bijes bi se na čas smirio, utišao. I ta mijena bijesa i radosti držala je dida Tomu da kasno u noć, sve dok nije opružen, kako je dug i širok, usnuo pod komarnikom!

II.

Sutradan oko podne, kada se baš dida Toma prekrižio i počeo jesti, otvorila su se vraca, na njih je ušao Fila Marcin noseći u rukama tanjur, vilice, nož i kašiku. Dida Toma je sjedio na stolčicu i baš je zgrabio kašikom u tanjur, kada Fila Marcin spusti svoj tanjur na stol pred dida Tomom i zagleda se u zdjelu.

— Šta si došo? Šta ti treba?, mjeri ga zlovoljno dida Toma.

— Ne treba mi ništa, šta bi mi tribalalo! Vi ope' o'ma' mislite, kad vam dođem, da ću štogod odneti. Nebojte se nimalo. Došo sam da videm kak'a vam je riba, da malko oprobam, je li barem fina, ukusna i ovako paprena.

Dida Toma se miče na stolici, brkovi mu se ježe i čudno poigravaju;

— Kak'a ti je riba na pameti?

— 'Ajde, — veli Fila Marcin, — šta ste se sad stali izmotavat!

— Šta se izmotavam!

— Pa zar to nije izmotavanje kad kažete da nemate ribe. Da ste mi pravi komšija ne bi' vas moro moljit, nego bi lipo sami došli pa ko čovjek rekli: „Ajde, Filo dète, najidi se ribe, znam da take već odavna nisi jio!“ A vi?! Uh, i vi ste mi baš nikaki komšija! Još kažete da nemate ribe!

— Nemam!, — reče smrknuto dida Toma i spusti kašiku u zdjelu.

— Sad, da ste čvrlja, to sam i dosad zno, ali da ste baš toliki, to nisam, virujte mi, zno.

— A šta je tebe briga kaki sam ja! Ako ti nisam dobar, a ti nisi moro ni doć!

— Pa jest, tako je to! Sad nisam moro doć, a kad sam vam juče reko 'di ćete uvatit najviše šarana, ondak je bilo dobro! A ka' sam sad došo, zna se, sad vam nije pravo. Uplašili ste se da ću vam svu ribu požderat. Da sam zno da ste taki čovjek, ne bi' vam za živu glavu ni prag prekoračijo, na čast vam sve. Ali, ja sam esapijo: idem do dida Toma da malo okusim riblji paprikaš, jer sam mu nanjušio miris dok sam stojo ispid kuće. Zato sam i pono tanjuri sve ostalo, jer znam da u cile kuće imate svega jedan prljavi tanjur i nikaku herlavu kašiku!

— To možeš tvoje matere kazat!, povikao je dida Toma.

— Ne morate se ope' o'ma' srdit! Samo vi pojidite svu ribu!

— Ne jidem ja nikaku ribu!

— Pa šta ondak radite?

— Eto, turi 'vamo tu tvoju surlu pa vidi šta radim.

Nagnuo se Fila Marcin preko dida Tominih leđa, zagledao se u zdjelu, odmakao se tri koraka od dida Tome, raskrećio noge kao da mu krojač mjeri hlače, metnuo ruke na leđa i začuđeno rekao:

— Ho, ljudi, šta taj čovjek radi!

Dida Toma se i sam zagledao u zdjelu da vidi čemu se to Fila Marcin čudi i, ne našavši ništa naročito, pogledao je upitnim pogledom Marcina:

— Pa šta radim?

— Pa vi jidete valjuške!

— Valjuške dâ!

— I to onake omalene ko malog Hajca ušel!

Skočio dida Toma kao vrelom vodom oparen i, kako je skočio, odmah je i stol prevrnuo. Zveknula zdjela i tanjuri po zemlji, razbili se, a dida Toma smrkao i zagledao se, blijed i preplašen, u tanjure.

— Je l' vam to sad tribalo?! veli Marcin i gura nogom razbite komade tanjura.

Dida Toma pogledao razbijene tanjure, pogledao Filu Marcina, a onda odlučno digao ruku i iz sveg glasa, kao da ga kolju, viknuo:

— Viđeš ona vraca! Iz mojga dvora napolje!

— Jest, lako vam se sad derati i tirati čovèka iz dvora, samo ko će moj tanjur mene platit! To ja vas pitam!

— Iz mojga dvora napolje!

— Idem ja i sam, jer mi je ispod časti da i divanim s takim čvrljom ko što ste vi!

— U moje kuće mene neće niko vriđat dok sam ja živ! Da mi više nisi prag prekoračio, jer ću ti pokidat te tvoje šepave noge s ovom motkom!, — vikao je bijesno dida Toma dok je Fila Marcin mirno, kao da ga se sve to uopće ništa ni ne tiče, izišao i uputio se u selo. Dida Toma je za njim zalupnuo vraca sa sokaka, onda je pokupio razbijene tanjure i zdjelu, bacio sve to preko kapije pod Mačkaru i, poslije svega toga, sio na klupčicu pod dud da se smiri. Ali se smiriti dugo nije mogao. Naročito se ljutio na Filu Marcina što je zbog njega polupao i zdjelu i tanjure i sada može iz — kopanje njupat. I onda mu se još prdači da jede valjuške, i to omalene, kao u malog Hajca uši!

Digao se dida Toma sa klupčice i uputio se do Marice Kovačeve da vidi ima li tamo kakvog posla, kad ga na putu sretne Balazuka i, čim ga spazi, odmah se i zaustavi.

— A kuda, dida Tomo?

— U selo, da kud! A 'di si ti bijo?

— Bijo sam kod Edike.

— Šta si tamo radijo?

— Bijo sam na užine. Poslo dite da dođem, a kad sam došo, imo sam šta i vidit. Na stolu i kuvana i pečena riba ko kad je proštenje, a ni običan dan. Pa što je bila fina, pa ukusna; kažem vam, mogo bi' ju cilog svojga vika jisti. Još su mi i sad paprena usta.

— A 'di je Edika kupijo tu ribu? pita sa zanimanjem dida Toma.

— 'Di pi kupijo! Nigdi!

— Pa odakle mu ondak ta riba?

— Uvatio ju!

— Kad?

— Kad je išo juče, prid večë, pecat. Uvatijo je šest šarana ko po ruke.

— A na kojem je to mistu peco?

— Tamo na prilazu, kod jelica.

— Na prilazu, kod jelica!, trgao se dida Toma i uhvatio se rukom za bradu. Odmjerio je podozrivo od glave do pete Balazuku, zaškiljio je na jedno oko i uhvatio ga za rukav:

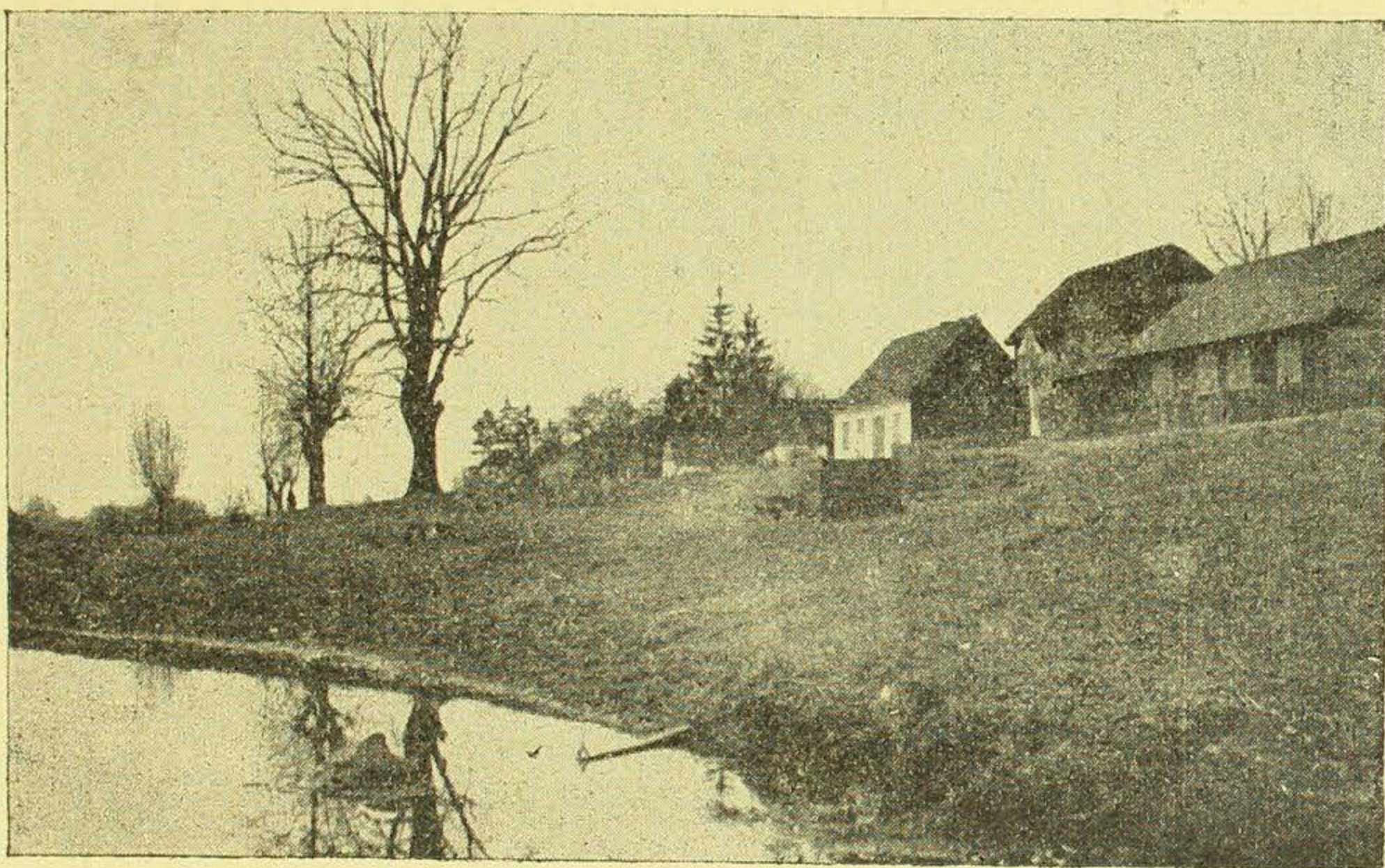
— Juče je, prid več, na prilazu, kod jelica peco?

— Jest, tako mi je reko. Zašto pitate?

— Ništa, samo sam to tijo da znam. Samo to i ništa više. Jer da je Edika gad i huncut, to sam i prija zno, ali da je već i svit počo varat, to, viruj mi, nisam zno!

— Kaki svit vi, dida Tomo, mislite? Kako bi varo svit, kad je eto i mene naranijo i to zapravboga.

— Nije ti on na'ranijo, nije ti svojom ribom naranijo, nemoj' mislit!

Na obali Save.

— Pa da čijom ondak, ako ni njegovom?

— Mojom, mojom ribom!

— Kako, vašom?

— Jo tako, što sam ja na tom prilazu peco i što bi' ja svu tu ribu povato da mi nije onako privarijo, da ni poslo dite.

— Kako dite? ništa ne razumim!

— Eto, kad sam juče, prid več, peco tamo na prilazu kod jelica i kad sam već uvatijo jednog šarana, došlo nikako dite i kaže da mi kuća gori, a ja povirovo, jer nije ala da mi kuća uvati, povirovo i, na vrat na nos, otrčo kući, a kad tamo, od vatre nema ni divana. I eto, kažem ti, cigurno mu je onaj surlan Fila Marcin očo pa izlajo da ja pecam i ribu vatam, a Edika se uplašijo da ne ću, kakogod; ope' sve šarane povatat, pa mi ovako privarijo. Jer ko bi drugi mogo i biti!

— Sad, ako je tako kako vi kažete, ondak mi je žo što sam mu i očo u kuću i što sam i okusijo ribu. To ću mu ja još danas kroz nos provući, nemajte brige. A sad idem da se napijem vode, jer mi riba sve palji po trbuvu. Sva su mi usta paprena.

Otišao Balazuka, a dida Toma se povratio i sve misli i pre-mišlja kako je mogao svu tu ribu pohvatati i najesti se kao čovjek. A umjesto toga, morao je trčati kući, umorivši se kao ker, polupao je tanjure i zdjelu i ostao je kratkih rukava. I stalo ga je u duši peći nešto mučno, kao da mu se žuč razlila, stao ga obuhvatati bijes i želja za osvetom. Da je sad samo tu taj šugavi Edika, sve bi mu ralje polupao, ili bi ga udario nogom u onaj njegov burag da bi zabrondio kao Đuke Sejina begeš. Tako bi on njega i onda eno mu, neka ide Bogu na tužbu. Bolje nije ni zavrijedio!

Htio je dida Toma da ode kući, ali se predomislio, te se uputio u selo. Dan je bio lijep. Ulice prazne, samo je poneka žena izvirila na kapiju, ili su djeca skakala pred kućom igrajući se pije. Ispred kuća su se razgranali i razlistali dudovi gdje je sjedjela kakva starica s rukama na krilima, gledajući nekuda zamišljeno preda se. Kod Mike birtaša je dida Toma naišao na općinskog pisara Dragića, koji se, čim je izašao na ulicu, zabatrgao i kojemu je put bio uzan, jer se nikako nije mogao držati ravno na nogama. Dida Toma ga je ipak naročitim zanimanjem gledao, jer je jednom i sam bio prisutan kod birtaša Dike, kada se pisar Dragić kladio pod sljedećim uslovima: Aka ga uvečer zatvore u puno bure vina, ujutro će izaći iz njega sasvim suv, kao da se dvije nedjelje sušio na suncu!

I dok je dida Toma gledao kako se pisar Dragić ulicom producira na nesigurnim nogama, banuo je odnekud Pera svirač i unio se dida Tomi u lice, dignuvši ruku iznad nosa:

— Kud vas ope' hale nosu! Ni dosta što ste juče srićno živu glavu izvukli, još se sad tu ispid bircuza movate.

Stao dida Toma i samo što očima trepa:

— A zašto ja ne bi' smijo proći ispid bircuza! Ko to mene može zabraniti! Čiji je to sokak da ja ne bi' smijo ni 'odat po njemu?

— Još pitate!

— Dabome da pitam!

— A ne znate ko je u bircuzu i ko je malo prija zvizde s neba skido i ko se kleo da vas sad vide da bi vas uprego u kolica i da bi na vama vozijo cigle u Kolut. Zar vi ne znate da u bircuzu sidi Edika i da vam se priti na mrtvo!

— Još se on ima srditi na menel! Da ima obraza, stidijo bi se i sakrijo da ga niko ni ne vide. Ni dosta što je ribu na prilazu povato koju bi' cigurno ja uvatijo, nego je još i dite poslo i onako mi bezdušno privarijo.

— Nije on nikako dite poslo.

— Da ko je ondak, ako nije on? Nemoj ti mene pamet soljit, nisam ja lud, ako si ti poludijo!

— A zar može biti lud onaj, koji vam je glavu spasijo!

— A ko je mene glavu spasijo!

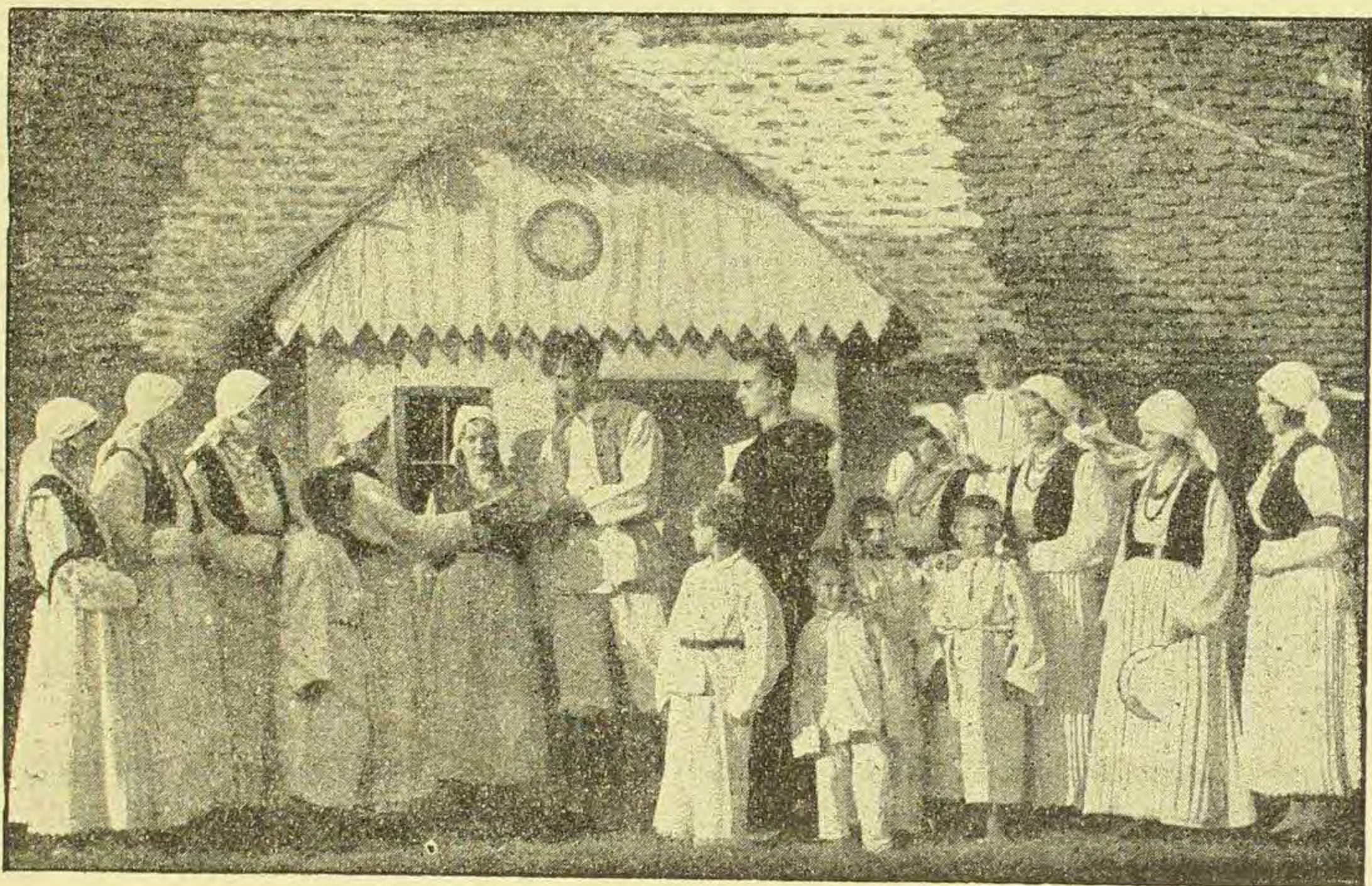
— Ja, da kol, — udario se junačno Pera svirač u prsa i poskočio pred dida Tomom.

— Ti da si mene glavu spasijo?!

— Ja sam vam glavu spasijo, jer sam ja kazo Janošu Opančarevom da pošalje dite i da kaže da vam kuća gori!

— A - a - a - a! razvukao je dida Toma širom usne i stao gutati očima Peru svirača, a u misao mu dolazi jučerašnje pecanje, izgubljena riba, pretrpljeni strah, trčanje preko tuđeg zemljišta mal' mu nije duša na jezik ispala.

— Ti si taj bijo! — smrkao se dida Toma sav pozelenio od bijesa u licu, usne mu podrhtavaju, ruke se same stežu da uhvate Peru svirača za gršu i da ga gurne u blato, u jendek.

Prizor iz Deželić—Širolina misterija „Na trškom vrhu.“

— Jest, ja sam taj, jer sam dozno još na vrime, da se Edika čim je čo da na njegovmu prilazu pecate, tako rasrdijo da su mu sve bale na nos curile i da je naoštirio kosak i pošo na prilaz da vas nađe i da vam pokaže kako se peca na tuđem prilazu. I da vas je našo, ko zna šta bi danas s vama bilo. Moljite Boga što sam dozno da ide i što sam vas, makar i na privaru, mako s njegova prilaza samo da se što prija izgubite, jer kaki ste tvrdoglav, na lipi i pametan način nebi očli, i bilo bi komendije.

— A otkad je to njegov prilaz?

— Bog ti pita otkad. Na njemu on uvijek s večeri i priko dana ribu na rani i zato se tamo i vatu šarani. A izvadio je i — pravo — da smije pecati i za to i plaća ko pošten čovjek. A šta bi i vi

sami kazali da vam neko dođe ribu vatat na prilazu za kojeg plaćate i na kojem ribu ranite i po frtalj džaka žita svaki dan prospete! A? Recite mi sad!

Stoji dida Toma, miče bradom i ne zna što bi Peri sviraču rekao. Vidi i sam da čovjek ima potpuno pravo i da se nema što na njega ljutiti. Ona mržnja i bijes, napustiše polako dida Tomino srce, i on je počeo drukše gledati Peru svirača. Malo prije mu je bio sav krvav pred očima, i samo što ga nije gurnuo u ono blato u jendeku, a sada i sam vidi da bi krivo uradio i da bi Peri sviraču vrato zlo za dobro.

— I vi još ondak kažete da sam poludijo, — veli važno Pera svirač, — i gledete mi kokanda sam vam oca ubijo. Fala vam lipo. Nisam, virujte mi, mislijo da ću to od vas kadgod dočekati!

— Pa znam, ovaj, kako da kažem, Pero dète, nemoj ti to baš o'ma' tako na srce uzet. Viruj mi, nisam do danas zno da mi dobro misliš i da si čovèk na svojmu mistu.

— Uvik sam vam i mislijo dobro!, veli važno Pera i gleda otvoreno u dida Tomu.

— Ako sam ti uvridijo, a ti mi ondak oprost! Šta ćeš! Teško je to kad čovèk ima punu glavu briga.

— Što se mene tiče, ja ću vam oprost, samo ne znam kako ćemo Ediku smirit da vas ne stigne digod pa vam ne ispravi leđa. I zato idite odavle što prija, a ja ću već š njim divanit i kazaću mu što je i kako je na stvari pa ću vam ondak doći javiti da znate šta vam je raditi.

— 'Oću, Pero dète, kako ne bi' ošo, samo mi nemoj ono za zlo uzet.

Otišao dida Toma, a Pera svirač ušao u birtiju, ko bajagi, da umiri Ediku i da mu kaže kako dida Tomi nije bilo ni na kraj pameti da ide na njegov prilaz pecati!

III.

Već od ranog jutra, nebo je bilo oblačno i tamo, nad Kolutom i nad cijelim krajem, vukli su se tamni i mutni oblaci, i svakog se sata očekivalo da padne obilna kiša i da polije usjeve i vinograde.

Dida Toma je nešto šeprtljio okolo svoje suvaje, na kojoj je mlio susjedima uz ušur kukuruze, opravljao ju je već od ranog jutra, a onda je bacio čekić na zemlju, počeo se rukom ispod nosa i zaturio šubar u zatiljak. Pogledao je u nebo, zaklimao zamišljeno glavom, uzeo ispred kuće kantu i pošao da sa bunara, gdje su uzlazi u selo, donese čiste i pitke vode. Usput je razmišljao o tome, kako bi bilo dobro i vrlo pametno, da napravi takvu suvaju, koja bi sama mlila, a on bi samo uzimao ušur i pušio na lulu s dugim kamišem i uživao bi kao malo koji čovjek u selu. A kada bi mu došao na divan Jòza Biskup, on bi ga počastio rakijom pripečenicom i rekao bi mu: „Viđeš, kako pametan čovèk teče i kako razborito živi. A ti si sve svoje prorajto i sad možeš it pâst. Sad možeš tuđe lubenice čuvat!“

Dida Toma je metnuo kantu kraj bunara, upro je laktovima u sig, izvukao kabao i nalio u kantu svježu vodu. Dok je vukao vodu, đerma je škripjela kao kakva stara, nenamazana kola, a Marko Ažinov mu je doviknuo prolazeći na biciklu:

— Cigurno ste se naudarali ribe, pa sad riba išće vodu!

Dida Toma je uzeo kantu ne rekavši ni riječi, samo mu se činilo kao da ga je nešto u srce ujelo. Odjednom se sjetio da mu se Edika onako strašno zaprijetio, i da bi mogao doći u makar koje doba noći i izomicati ga na vražje ime i onda se može spremati za drugi svijet. No, pouzdavao se ipak i u Peru svirača i nadao se da će Pera sve izravnati s Edikom i da Edika s tim pecanjem ne će više praviti nikakvo pitanje. To ga je još donekle i tješilo. Ali, neka sam dragi Bog zna kako i otkud, samo se odjednom, iza dida Tominih leđa, stvorio Edika, onako debeo, u kratkom kaputu, s motkom na leđima i okrenuo ga da su se našli licem u lice.

— Baš tebe tribam, — rekao je Edika i bacio motku na zemlju. — Tu si, kao naručen!

Dida Tomi je stala riječ u grlu i samo što su mu zadrhtale čakšire, kao da ih je vjetar dohvatio, a Edika je osjetio nekakav apotekarski miris i uhvatio se šakom za nos:

— Čekaj, da se obračunamo!

— Nemoj, imam ja posla kod kući. Ja tebe držim za poštenog čovjeka.

— A tako! Sad ti mene držiš za poštenog čovjeka, a šta mi ne držiš za poštenog čovjeka prid drugim! A?

— I prid drugim ja tebe za takog držim.

— Još se usuđuješ da mi u lice lažeš!

— Ne lažem, viruj mi ne lažem!

— A šta si ono Balazuke divanijo, šta si ono nalajo da mi je to prid svitem kroz nos provuko. A? Reci sad! Šta sam ja tebe skrivijo da ti okolo take plečke vodiš!

Ušeprtljio se dida Toma i ne zna što bi mu rekao, i sve se obazire nebi li kogod naišao pa da se nekako spasi Ali, kao za inat, nigdje ni žive duše, samo ponekad proleti vrabac, duhne vjetar i zalepršaju se dida Tomine čakšire, a Edika se okrene u stranu i uhvati šakom za nos.

— Misto da budeš manji od makova zrna, a ti si se još uzgalamijo da sam ja Balazuku s tvojom ribom častijo! Ni dosta što si mi, tamo na prilazu, svu vodu zamutijo, i što si mi 'tijo okrasti sad još počo i mene klevetati!

— Viruj mi, nisam ja 'tijo tvoju ribu povatat.

— Imaš li ti — právo da tamo pecaš i plaćaš li za njega? Ili, moždak misliš, da ću ja za tebe plaćati!

— Nisam ja ni od kog izvadijo právo.

— Tako! A znaš li ti da bi' ja tebe mogo tužiti i da bi ti skupo stajalo pecanje, ko svetog Petra kajgana! Pa ondak si i kukuruze pokro i počeli su na mene sumnjati i prititi mi se da će mi tužit seoske kući! Pogazijo si i žito i kukuruze i djetelinu, i, Bog ti

zna, šta sve nisi uradijo kad si, ko muva brez glave, trčo kući. I sad kažu da sam ja sve to uradijo, jer ja tamo pecam. I sve to na moja leđa da se svali, a ja ni kriv ni dužan! Pa nije ni čudo kad si i sam razjapijo laloke i razviko se, ko Banov magarac prid kišu, da sam ti ribu povato i da sad s tom ribom druge častim!

— Nisam ja mislijo it na tvoj prilaz pecat. Nije mi bilo ni na kraj pameti.

— Kad ti nije bilo ni na kraj pameti, a ti šta si ondak išo! Koji ti je đavo tento! Znaš li ti šta si zavridijo? A?

— Fila Marcin mi je reko da idem na tvoj prilaz. On mi je nagovorijo i da ni njega ne bi', viruj mi, ni zno ba sa tamo vatu šarani.

— To ćemo pitat Marcina, i ako lažeš, ondak si nakaljo. Diži kantu pa hajdmo Marcinu!

Podigao dida Toma kantu, ali ju je odmah i spustio, jer se sjetio kako je Filu Marcina istjerao, kako mu je tanjur polupao i kako mu se zaprijetio da će mu pokidati šepave noge ako mu prag prekorači. A ne će li sad njemu Fila Marcin milo za drago povratiti, ne će li ga zgrabiti za galir, pljunuti mu u lice i jednostavno reći da s njime nema nikakva posla, i da ga se sve to ništa ne tiče. I šta će onda jadan i kukavan, šta li će s njime Edika uraditi!

— 'Ajde, miči se, šta zjaš u mene!, veli Edika i zabaci motku preko ramena.

— Kako bi bilo da ga sam priupitaš, jer ja ne možem u njegovu kuću!, — Skanjuje se dida Toma.

— Šta nebi mogol! Ne će ti valdak nos odgrist. Ni još nikom Marcin nos odgrizo, pa ne će ni tebe.

— Ne možem ja k njemu, ali viruj mi, on mi je reko da se tamo vatu šarani. Eno Pere svirača, dolazi od Baćinog bostana. Kako bi bilo da njega pošaljemo po Marcina da dode ovamo.

— Dobro. Vidićemo!

Uto stigao i Pera i odmjerio obojicu poprijeko i rekao:

— Šta vi to radite, ljudi, ako Boga znate?

— Mirimo evo ribu što sam na dida Tominom prilazu pokrol! Nego, de zovni Marcina, reci da ga tribamo. Neka o'ma' dođe.

Otišao Pera i za devet minuta se povratio:

— Marcin ne će ni da čuje za ovog matorog. Kaže da š njim ne želi imat nikakva posla i da ga više ne drži za komšiju. Šta mu sve nije naradijo da mu je već priko glave došlo. Neka mu više na izlazi na oče!

Dok je Pera govorio, dida Toma je gutao svaku njegovu riječ i sve se više tresao, kao da ga hvata groznica. S vremena na vrijeme pogledavao je Ediku da vidi kakav će na njemu ostaviti utisak Perine riječi. Sam na sebe se ljutio što nije mislio dalje od nosa pa je Marcina istjerao, a sada bi mu bio od velike koristi, riješio bi ga toga belaja.

— Daklem, Marcin ništa ne priznaje?, pitao je strogo Edika.

— Eto, kazo sam šta mi je reko. Drugo ne znam, — slegao je Pera ramenima i raširio ruke.

— Ondak istresi tu vodu, matori, pa hajd' sa mnom! — zapovijedao je Edika.

— A kud? — zaprepastio se dida Toma.

— Seoske kući, da ispriповидаш čije si kukuruze pokro i čije si žito pogazijo. A posli ćemo se nas dva za prilaz obračunit.

— O, ljudi, šta sam pod matoru glavu dočekol — zakukao je dida Toma i uhvatio se rukama za glavu. — Ni kriv ni dužan pa da tako nasrađam.

— Pa sad, — umiješao se Pera, kad bi nekako Marcin prizno da mu je kazo da ide na prilaz, moglo bi mu se još nekako i kroz prste pogledati.

— Sam si kazo da Marcin ne će ni da čuje za njega.

— Je sam Ali ope' ko esapim, kad bi ga dida Toma lipo zamoljio da mu oprostí što ga je uvridijo, ondak bi cigurno i Marcin reko šta je i kako je. I sad je još najbolje, — okrenuo se dida Tomi, — da odeš i da Marcina zamoljiš za oprostjenje.

— Ne smijem ja u njegovu kuću!

— A da ti sad Edika odvuče seoske kući i da ti tamo zareštu, a u nedilju da moraš sidit prid crkvom i vikati da si pokro tuđe kukuruze, i šta ti ja znam šta, je l' bi ti to bilo milije?

— Pa kad bi eto ti, Pero, išo sa mnom do Marcina, moždak bi mu se još nekako umekšalo srce. Ovako sam, kud se znam i uputit.

— Ako ni drugače, moram s tobom, da šta ću, da videš da ti dobro željim i da ne kažeš ope' da sam ti zlotvor.

— Oprosti, Pero dète, ako sam ti kadgod skrivijo, jer i sam viđem da sam bijo spram tebe nepravedan i da nisam zno šta radim.

Dida Toma i Pera idu naprijed, a Edika za njima. Pred kućom je Marcin svirao u tamburice, prebacivši nogu preko noge, a kad ih je ugledao, skočio je kao oparen i potrčao prema dida Tomi vičući:

— Nisam vam poručijo da mi ne izlazite na oče, i ope' se usuđujete, još mi prkosite! Još imate obraza da mi u kuću dođete, a istirali ste mi ko kera!

— Oprosti, Filo dète, zlo mi nosi ovamo, oprosti ako Boga znaš i nemoj mi uzeti u zlo što sam došo; neću ti više uvridit, kupiću ti tanjur nov novcat i uvik ću ti badavad opravít sve što ti triba.

— Ništa mi ne triba! Nisam željan ničeg važga, nemojte mislit!

— Dobro, dobro, — rekao je Edika. — Nego, ovaj matori kaže da si mu ti reko da se na mojmu prilazu vatu šarani.

— Reko si mi, Filo dète, znaš i sam da si mi reko, jer otkal bi' ja i zno da se tamo šarani vatu! — govorio je zabrinuto dida Toma.

— Jest, kazo sam da se tamo na prilazu, kod jelica, vatu šarani.

— Eto, videš Edi!, — obradovao se dida Toma.

— Ali vas nisam tiro da idete tamo pecati. To je do vas stajalo, da li ćete otići, ili nećete. Niste morali. Da sam vam kazo: Dida Tomo, Martin Živić ima pun džak novaca, obi očli i uzeli te

novce i kazali, kad bi vas ukebali, mene je Marcin poslo, mene je Marcin reko da Martin Živić ima pun džak novaca! Ko vam je kriv što ste se smista polakomili pa očli tamo pecati ni ne pitajućii čiji je to prilaz!

— Viđem i sam da nisam dobro uradijo, pa sam i došo da ti zamoljim da mi oprostiš što sam ti onako istiro, jer ne znam ni sam koga još neću morati moljiti za oprostjenje. Radite eto što god 'očete sa mnom, ja više ni sam ne znam šta radim!, uzdahnuo je dida Toma i znoj mu je polio čelo.

— Dobro, — rekao je Edika. Tijo sam samo da viđeš da mi nismo ništa krivi, nego da si sam kriv i da nas još pored toga prid svitem grdiš i držiš za najgorje ljude u selu. Viđeš li ti to?

— Viđem, kako ne bi' vidijo.

— Ali mi nismo ko ti i kako ti misliš. I da se u to uviriš, oprašćam ti što si mi uvridijo i ne tražim od tebe ništa, nikakvu zadovoljštinu. Uvik sam ti dobro mislijo, uvik sam ti držo za mudrog i pametnog čovjeka i zato mi je bilo i žo što si bijo spram mene taki.

— Viđem i sam šta sam uradijo!, raširio je dida Toma ruke i pognuo glavu. — Oprostite mi, nisam zlo mislijo i nisam namiravo da vam budem neprijatelj.

— Ja ti oprašćam, — rekao je Edika, — a i Fila će ti cigurno oprost.

— 'Oću, nek viđe ko mu je komšija i ko mu dobro misli.

— A mi se nadamo, — produžio je Edika, — da ćemo i nadalje ostati dobri prijatelji, ko što smo i dosad bili. A ako sa zaželjiš ribe, ili ako bi išo pecat, a ti mi lipo kaži, pa ću ti sam povest u pecanje.

— Hvala vam svima na svemu, ali neću više u mojmu životu zaželjiti da idem pecati, jer mi je prisila i riba i pecanje!

Kod ovoga križa...

**Kod ovoga križa, kad smo išli s puta
mnogi su od mojih pokleknuli tude,
i mnogo oko vrh neba zaluta
i ja sam reko, neka tako bude.**

**I klečeći dugo mislio sam tada
ko u tome grobu počiva u miru,
kad toliko puta na koljeno pada
Bunjevac umorni vraćajuć se viru.**

**Al križ stari bio ne vide se slova
u tužnome groblju, vrba ga pokriva,
zelena mu trava načinila krova
da tiho u miru navjeke počiva.**

**I juče mi otac govorio tako:
„O, moj sine, tamo gdje vrba sjen baca,
tu sam i ja klečeć dugo, dugo plako
tu počiva čežnja tvojih Bunjevaca.**

ILIJA DŽINIĆ:

U kolarnici

IV.

ADVENTSKO je doba baš posljednje godine XIX-og stoljeća.

Već u pola šest sati svakog jutra na poziv „prvog zvona“ otvaraju se tu i tamo vratašca sa ulice, i ljudi u opaklijama, duboko navučenim šubarama, starije žene u ćurdijama, a mlađe u bundama, pa i mladež dobro ogrnuta, sa fenjerom u ruci kao mistični aveti pojavljuju se i jure sniježnim ulicama k hramu Božijem: na „zornicu“. Velika crkvena vrata krasne nam, od stotine i stotine svijeća osvijetljene crkve, gutaju redom te avete mračnog zimskog jutra.

Kao mali đak volio sam i sam više puta da odlazim na „zornicu“ ne samo zato što sam mogao da nosim sa sobom komadić sviće, koja mi je za vrijeme „zornice“ gorila u ruci, nego jer je prijatno djelovao na moju djetinju dušu taj misticizam, to tajanstveno pripremanje na doček Rođendana maloga Isusa, na doček Božića.

A kada smo se vraćali sa zornica, posebnu draž nam je pružalo adventsko jutro sa osvijetljenim seoskim dvorištima od rasplamtjelih plamenova u istima. Oko tih plamenova po 2—3 muškarca sa žarilama udešavali su vatru da opali uvijek gdje treba dlaku zaklane svinje. Tu i tamo kroz prošće ili tarabe dali su se viditi — za vrijeme mog djetinjeg doba — ti prizori.

U školi pak dok nije došao i na mene red zavidio sam svakomu ko je došao onako samo, bez đačke torbe i stupio pred „gospodara meštra“ veleći mu: „Molim lipo „gospodaru“ oćeteli mi dopustiti da ostanem kod kuće, klali smo svinje!“ I takve molbe nisu bile nikad odbijene. Ta to je velik događaj, velik „god u kući“, jedanput je u godini, pa kako bi i mogao da glasi odgovor drukčije nego: „Možeš ostati, idi samo kući!“ Slijedio je: palor, hvala, a drugi dan „milo za drago,“ : u čistoj biloj salveti komad krvavice i nešto više od pola rifa divenice — „gospodaru“.

Svi smo mi znali za tu našu prijatnu dužnost. Prijatnu velim, jer smo sigurni bili, da barem taj dan nećemo okusiti gospodarevu „morkaču“. No nije ni trebao nas „gospodar“ da nas upozori, kao ono krnjajski gospodar svoje đake: da svaki donese kobasice, ili drugom prilikom po 1 jaje, jer će sutradan o tome biti predavanje. Mi smo to i bez upozorenja rado učinili.

Jednog adventskog dana poslije škole stupim sa pozdravom u kolarnicu sa željom da doznam od oca kada će biti kod nas svinjokolje. No otac mi je bio baš zauzet. Na tocilu je oštrio noževe

baća Đene „Biljinog“. A bilo je i divandžija: dida Joso „Bulenc“, naš kum Ilija Žuljev i moj dida Ivan, koji je bio eškut, općinar i šk. odbornik.

Na moju pojavu poveo se razgovor o upražnjenom učiteljskom mjestu u bunjevačkoj školi. Dugogodišnji i zaslužni učitelj, stari „gospodar“ Matija Budimac stavljen je u penziju u svojoj 78 oj godini. Trebalo je na njegovo mjesto i opet Bunjevca izabrati, da bi se bunjevačka djeca pored državnog mađarskog jezika i bunjevački poučavala.

— Kog' ćete bać' Ivane za „meštra“ u bunjevačku škulu? — upita kum Ilija mog didu, Ivana.

— Pa gledaćemo da dobijemo i opet Bunjevca — odgovori dida.

— Šta ne probate pozvati Martina Džinu iz Dušnoka? On ne samo da je Bunjevac nego je i rodom iz našeg mista — dida Joso će.

— Ta zbog toga — kako sam čuo — baš i neće da meštruje u svom mistu, jer ga tu ne bi poštivali. Tu bi on samo Martin bio svakome — odvrati moj dida Ivan.

— Ima pravo — veli kum Ilija. Ta „niko nije prorok u svojoj domaji“ kaže jedna naša poslovice. Narod na žalost ritko kad zna svojega da cini i poštuje. Zavidu mu, zlobi ga što je gospodar, dok tuđina poštiva i ulagiva mu se.

— Bome pravo kažeš — potvrđi dida Joso. No kad' pomislim, da ono par čifuta kod nas kako se slažu i jedno drugog pomažu, il' ono, kako ciganka svoje crno ciganče više voli od ma kojeg bilog tuđinčeta, stidim se, da je mnogim našima miliji tuđin i milije tuđe od svojega.

— Kako čudo, kad nas ima i taki koji osobito ako postanu kaputaši, postanu oholice, stide se svog porikla, svog jezika, svoje majke, svoga Roda: tuđe im je draže i milije od svojega — veli moj dida Ivan.

— Poturica je bilo i za vrime Turaka, a izroda, koji iz lične koristi okreću leđa svojoj bunjevačkoj nani, svome milom Rodu, ima i danas — kum Ilija će.

— Kamo sriće — dida Ivan će na to — da dobijemo valjanog i vridnog meštra, vrlog rodoljuba Bunjevca il' Šokca, koji će nas osvisiti i poučiti jačoj slozi i međusobnoj ljubavi, pa ma odakle bio on.

U to baš zastade i šištenje tocila. I posljednji baća Đenin nož je naoštren. Otac mi se odmah lati drugog posla, dok baća Đeno — koji je do sada samo šutio — zasuče brkove, par puta se zakašljuca i nakon kratke stanke počne:

— Pa čujte ljudi, — istina, — treba da se mištanin što više voli i poštuje osobito ako to i zavriđuje, ali zna da i nemištanin nekad više vridi od mištanina. Zato ljude treba ciniti po njihovom poštenju i vridnosti. Ja sam prost sluga bio u komšinskim Lemešima, al su me u nevolji — makar i uz šalu — tamo bolje pomogli nego da sam bio u svome selu.

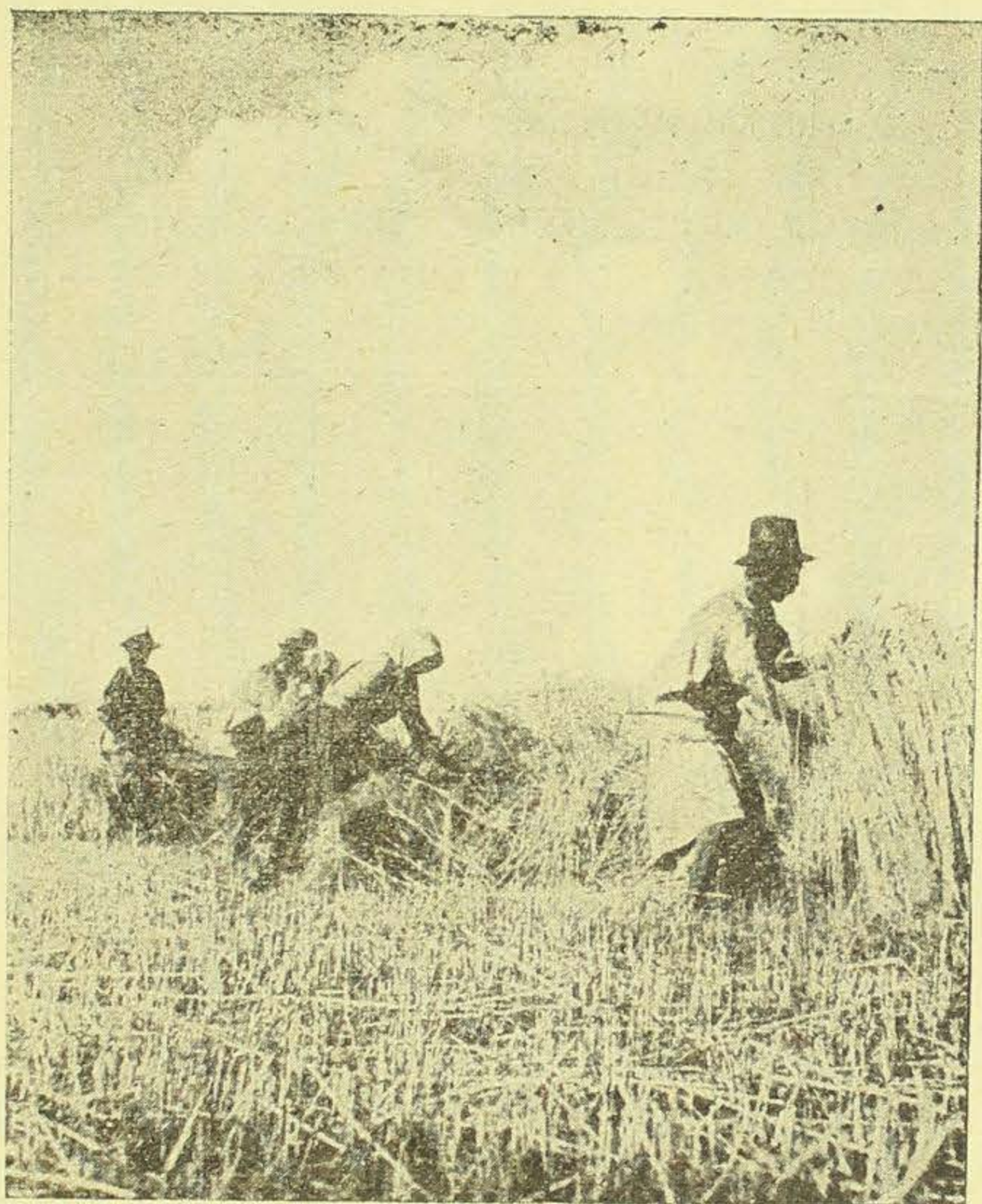
Digne iver i obriše njime još vlažne noževe, pa nastavi:

— Kada sam sa mojom dobrom Mandom suboša bio na salašu kod Pere Antinog u lemeškom ataru, izgori mi jednom kamara žita, koju sam u ris dobio. Uništena mi je hrana i ja ostade brez kruva. Ali sažale me okolne lemeške gazde, pozajme mi jednog „riđu“ i kola i upute me da kao fratar, ili kao pogorelac, obiđem salaše i molim pomoć. Pristade ja i pono 4 džaka na kolima. Pomislih: bar da toliko skupim da nikako izvučemo godinu. Dva džaka da je za mene, a dva za Mandu.

— U ime Božje počnem ja i stanem prid prvi salaš. Uđem, nazovem Boga i kažem: šta sam došo. Bogati su — pomislih —

Žito je kosio ..

Foto ing B Dulić

tu ću sigurno viku žita dobiti. Počastili me lipo i pogostili, a na kraju mi samo jedan pladanj žita sipnuli u džak. No hvala njim i na tome. Idem ja dalje i stigo prid drugi salaš. Tu me isto lipo dočekaju, a na kraju vidim da mi iz ambara u šoljici nose žito. Kad ja na treći salaš a tamo mi velikom kašikom za čorbu dadu žita. Na četvrtom sam salašu bio malo bolje sriće, jer sam tu već jednu lopatu žita dobio. Obišo ja tako više salaša al' nikako da se pune moji džakovi. Jedva sam fitalj džaka skupio. Kažem tada mojoj Mandi da mi je dosadilo to prosjačenje. Ne idem dalje prosjačiti pa ma osto gladan.

— Slabe vajde dakle od lemešana — upada dida Joso.

— Ma, nije tako. Okrenilo se to sve drukčije. Poslije par dana jevo meni sad jedan biroš sa ovog sad drugi sa onog, pa treći itd. i donose u džaku ko pola džaka, ko skoro pun žita, tako da sam na kraju imo kruva i za 4 godine. Suvišak sam dakako prodo i kupio sebi kumošne čakšire. a Mandi od „paje“ suknu. A ispripi- daću vam — nastavi posli kraće stanke naš baća Đeno — kako sam prošo posli toga i sa svinjokoljom.

— Spremo se ja da zakoljem krmče: meteraša, baš nikako u ovo doba, posli prvih zornica. Ponude mi se iz komšiluka par gazda, da će mi doći pomoći kao „beleri“, čemu sam se ja isprva i radovao. I zbilja zakazanog jutra jevo ti sa po jednim nožem i si- kirom redom: Stipan pa Mišan Vugin. Tuna i Stipan Krištin, Martin Batuš, Stipan Cipovka pa Tono Knezia, a za nekim i sluga sa torbetinom. Ta bilo nas je kao da hoću osam, a ne samo jedno svinj- če da zakoljem.

— Kurtala jih bilo — velim u sebi — ko će tima svima najamit zadosta rakije, kruva i vina. Al na sriću moju, iz torbetina, što su sluge donele, virile su boce i samuni kruva. Dakle ipak meni olakšanje. Paprikaša će već biti zadosta. Ta težak je bravac.

— Dočekam ja moje „belere“ kako to već dukira, nazdravim na njih i moja bočica rakije od usta do usta: jedan krug pa prazna. Došla na red i druga boca iz jedne torbe, pa posli par zalo- gaja i gutljaja latili se mi našeg brava.

— Za ancvaj bio je opaljen i rumen kao lipi, rumeni krov, a zatim i rastrančiran. Slanina mu bila deblja od tri prsta. Struku jed- nu i malo potrbušine smo ostavili, a ostalo iskrižali za mast. Man- da je dobila i žensku čeljad u pomoć. One su brzo očistile criva, pa jedna oko masti, druga oko obarina, dok moji „beleri“ križaju pa križaju, čini mi se mlogo mesa za paprikaš. Nije ni čudo — po- mislih — triba taj toliki svit i nahraniti.

— „Oš ti Đeno sve nas pozvati i na „krmsku daću?“ upita me iznenada Martin Batuš.

— „Ma kako mož' te da i pitate tako što? Gdi još nisu pozvati bili „beleri“ na „krmsku daću?“ — odgovorim ja brez razmišljanja, iako zapravo ni mislio nisam da i „krmsku daću“ držimo.

— E, onda moramo da se tako i pripremimo jer nas je mlogo, odvrata moji beleri.

— I tek kada su stali i šunke da križaju za divenice, jer je mlogo mesa tribalo i za paprikaš, bio sam na čisto, da će mi brav- ca odneti „krmska daća“. Ali sad' već šta mogu? Jako me ništa ste- zalo oko srca, jer žavo mi bilo mog „godišnjeg zalogaja“, da se samo onako „utravalo“ povardaza jedan dan, nisam htio pokazati, da me boli.

— A moji „beleri“ — vidim ja — kradom samo namiguju je- dan na drugog. Ja tužno pogledam na moju Mandu, a ona još ža- losnije na mene.

— „Ta zato smo se trudili priko cile godine i mitili ga, da ga sada te bogate gazde lemešani, koji su puni svega i svačega, pojidu?“ — to pitanje sam čito iz Mandinog tužnog pogleda.

— I već sam htio da viknem: „Ljudi Božji, ta barem nam jednu šunku ostavite.“ Ali steglo mi se oko grla, pa nikako da izađe glas. Pa ako ste „konteni“ — pomislih — da me baš „opustošite“, na čast vam.

— Čujem ja da mundaju oni koješta među sobom, no nisam ji razumio. I vidim da se ništo smiškaju. Al' „bis jih odno“. Odlučih se najednom ja, da budem veso i spopane me niki ponos, da jevo ja, Đeno Biljin, puki siromah iz Čonoplje, kao subaša na Pere Antinom salašu pogostiću danas vas bogate i plemenite Lemešane. I počeo ja kao pravi domaćin, da još kuražim moje „belere“, da samo križaju meso i spremaju svega zadosta, jer još i žene jim hoću da dođu na večeru. Jadna moja Manda samo me tužno pogleda i sve batrga od velikog mišlja u glavi i zbog žalosti za „godišnjim zalogajem“. Tako je bila zbunjena da štogod su zatražili bili od nje, nije mogla odmah da nađe. Kad zatražiše od nje so, ona u buni dade papriku, kad papriku, ona dade biber. No moji „beleri“ iako se nisu žurili do podne su i divenice nadili i sav njihov posao posvršivali. Naudarali se u podne paprikaša pa se razišli svojim salašima.

— „Dođite na večeru zajedno sa gazdaricama“ — kažem njim na rastanku.

— „Doćemo, i kruva ćemo doneti za nas“ — odvrata oni.

— Bilo je meni šta izdržati od moje dobre Mande, kada su se svi razišli. Čuti ženo imaćeš masti i sapuna, a ja struku slanine i „švarglu“, a drugo daće Bog dragi, samo ti ispeci sve divenice i krvavice, neću da se sramotimo. Ta pokažimo se da smo i mi kogod i štogod, pa ma posli i zube sušili — velim njoj ja. I šta je mogla moja jadna Manda? Držala se one: „pametniji popušta“, pa je i ona popustila. I spremila je večeru, da se sve oblizivali naši gosti.

— Došli svi „beleri“ bez izuzetka, a neki iz bližeg komšiluka čak i sa svojim gazdaricama. Došo je i moj gazda Pero sa gazdaricom. Svi su doneli za sebe kruva, kašiku, viljušku i nož, po 1 bocu vina i po 1 veliku lojanu sviću. Kada je otpočela večera gorilo je na astalu 8 lojani svića. Sve je išlo u lipom redu. Za vrime večere došle su i mačkare. Petoro ji bilo. Jedan je udaro u tepsiju, a dvoje obučeni za muškarca: cigana, 1 za „snašu“, a 1 za „mladu“. Igrali su i komedijali se, a kad su otišli, iz komare su ukrali i sobom odneli i švarglu i struku slanine. Dobro da su još mast i žmare ostavili.

— Moja Mandu mal' što nije udarila u plač, — kada mi se — dok su unutra u veliko „džakali“ — u kujni na krađu potužila bila.

— „Otišla krava, nek' ide i tele“ — tišio sam je ja. Al' ona kao pametnija, brinila se, kako ćemo provesti cilu godinu. Al' opet, šta je mogla: iz te kože nikuda.

— Moji gosti se na kraju naudarali i Mandinih fanaka ili kako jih još nazivamo „pampušaka“, samo nisu imali već čime da ji zalivaju. Tribo bi niko da ode u čardu rad vina u velikom koršovu.

A za vino bi trebalo i par „seksera“, a ja ni krajcara u kući. Poslidnji „petak“ sam izdo na so, na biber i papriku za svinjokolju.

— Iđi Đeno i donesi pola džaka žita i za to donesi sa Kalorom vina iz čarde — reče mi gazda Pero.

— E, da, al žito je u žitnoj jami za salašom blizu kube kukuruzovine i ko bi usudio se noću dati spuštati se u mračnu žitnu jamu!

— Ne bil' bolje bilo sutra, danju odneti žito čardašu — usudim se ja.

— Ta valjda se ne bojiš mraka? valjda nisi deran? — odvrate mi odmah i dvojica.

— Ne dam se! — pomislih — Ta valjda sam i ja potomak onih Bunjevaca, koji su se junački borili sa Turkom „za krst časni i slobodu zlatnu“. Neću da me za kukavicu smatraju valjda zato, što nisam Lemešanin.

— Pa dobro — velim — ako je samo to u pitanju evo idem odmah samo neka me od vas dvojica, jaka, spuste i izvuku.

— Ta icemo svi i pazićemo na te — odvрати mi gazda Pero.

— Našo ja džak i štrangu pa se kuražiram i velim: ajdmo. Al' koža mi se počela da ježi možda i od zime, al' i od nikog straha.

— Ta ne daj se Đeno, pokaži da si junak! — pomislih. I krenemo se svi, ko prošijun, žitnoj jami. Tanki, smrznuti sloj sniga pucketao je pod našim muškim koracima. Gori na nebu puni misec smiškao se na nas. Ledene „sviće“ viseći sa trskom pokrivenne strije svitlucale su na lipoj misečini. Inače sve je mirno, samo se lavež salašarskih pasa mogo izdaleka čuti u toj krasnoj zimskoj noći, Čak me je ta divna zimska noć i okuražila. Vežem ja uže oko sebe, odbacim sa otvora žitne jame ono malo slame i kukuruzovine, stanem u otvor i počnem da se spuštam do lakata. Dvojica uhvate za uže, pa me lagano spuštaju, a ja još jednom pogledam na nebo, na misec... Ma šta se „keci“ na mene — pomislim i ljutito skinem pogled s njega a bacim na moje goste sa „krmske daće“, koji su u vincu stajali oko jame i sa raspoloženim licem gledali, kako ja tonem u mrak. Neka me sumnja počela da obuhvata. Ako me ti spuste u rupu, a ne izvuku iz oko podrug hvata duboke i ispaljene žitne jame, koja je kao birtaška flaša doli najšira, a prema gori se postepeno sužava — dobro ću im nasisti. Ali valjda nisu „ograjsali“! — tišim se u sebi ja.

— Tako se ja razmišljam i kad mi je već i glava u rupi bila, al' ti mene nešto ščepa za noge i povuče: Jaoj! — dreknu ja, — vucite me napolje, nešto me ščepa za noge!

U ovom momentu zavlada potpuna tišina u kolarnici. Svi su uprli pogled svoj na baća Đenu i sa dvostrukom pažnjom pratili tok događaja. Baća Đeno korak-dva se prošeta u kolarnici, zatim zastade, pa nastavi:

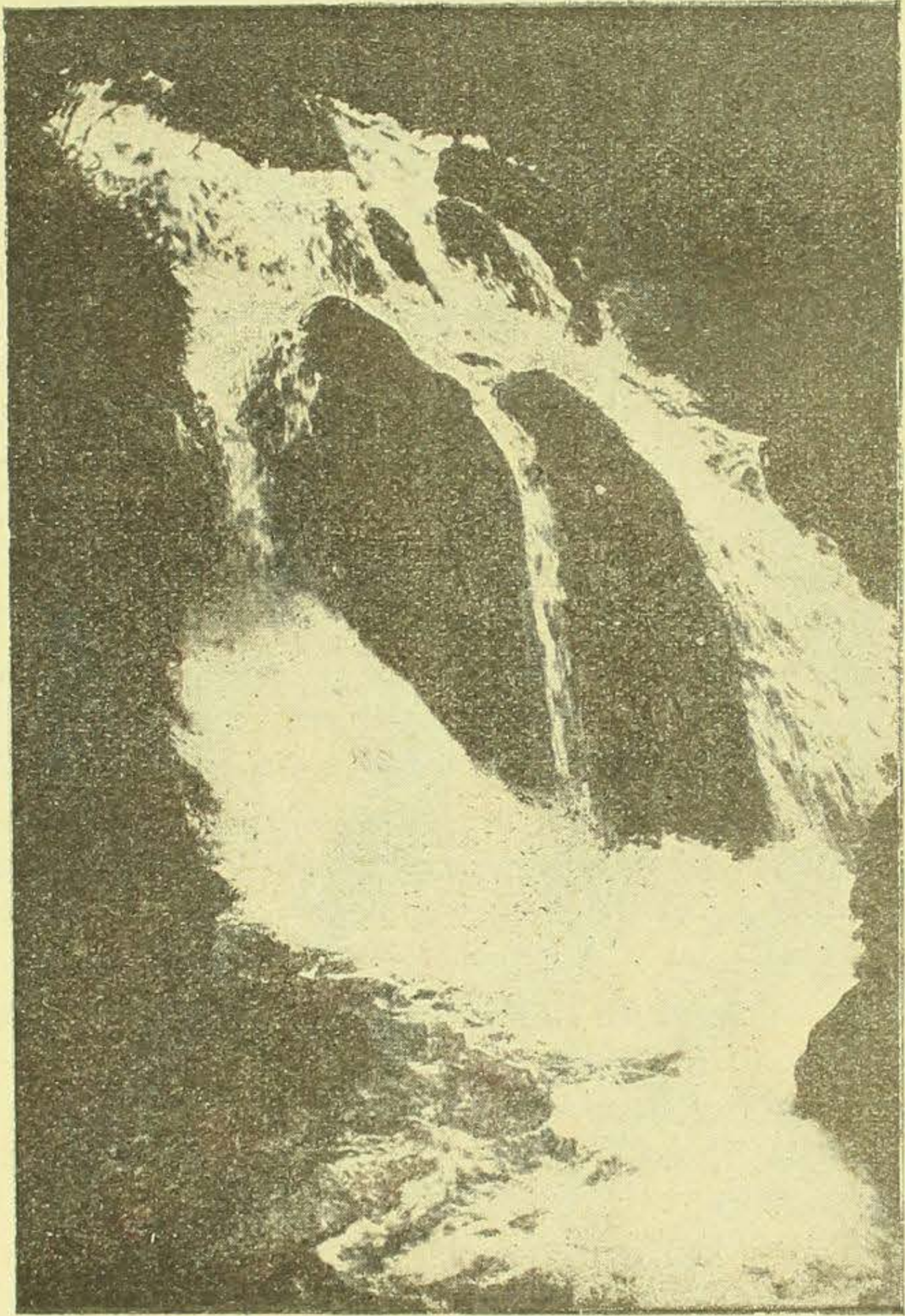
— Možete misliti kako mi je bilo. Visim u mračnoj jami, u rupi, a neko me trza za nogu. Najpre sam drhto ko pača, a potom sam se znojio po cilom tilu. Priklinjao sam moje nad rupom. da me, ako Boga imadu, izvuku, jer ću odmah da krepam.

— Ta valjda ti grč hvaća nogu? odvrate mi oni tamo odozgo.

— Na časak pomislih i ja: pa možda mi zbilja samo grč uhvatio nogu. Al u drugom momentu već me i opet neko ščepari za noge i opet povuče. Vuc te me, vucite napolje — dreknem ja ponovo — jer meni je vrlo zlo. Al' se mojim lemešanima, nije žurilo, nego su se počeli i smijati i izvodit kojekakve „bakice“ sa mnom. Malo me izvuku, pa opet spuste. Onda mi se rugaju: E, taki su eto junaci, ti Čonopljani, pa ovo, pa ono — već i ne sićam se na sve jer mi je bilo svega dosta.

Motiv sa Plitvičkih jezera

Foto I. Prčić

— S proštenjom valjda i onoga što se ne dolikuje kazati — upada podrugljivo dida Joso.

— Ta neznam samo da ste vi bili tada u mojoj koži — odvrati baća Đeno.

— Ajd' ajd' nastavi samo — znatiželjno će ostali.

— E, pa, dok sam ja muku mučio, moji tamo nad rupom nisu se baš žurili, da mi se smiluju. Kad su me na toliko izvukli, da mi je glava bila nad rupom, al mene i opet neko tako snažno trgne doli, da su moji spuštači iz ruku ispustili užu i ja padoh na dno žitne jame, gdi je bilo još samo par desetak mirova žita. Padnem

na nešto živo, što me počelo i opet grabiti i trzati. Branio sam se, no na moju sriću borba nije dugo trajala, jer — 'el' stid, 'el' nije — na moju veliku dreku, sličnu na urlanje, osiće sam da me uže, kojim sam bio vezan i opet vuče. Al' ono živo zgrabilo me i opet za noge i kao klište stezalo oko članaka.

— Štaj' ti valjda brže bolje napunio i džak, pa oćeš da te zajedno s džakom izvučemo, kad si tako težak — viču mi oni tamo gori.

— Vucite me samo, ovdi ima nikog živog stvora — derao se ja i opet iz sveg grla. Sada je već 8 snažnih ruku vuklo me skoro polumrtvog do ustiju žitne jame. Na friškom „ajeru“ sam se malo osvistio. Moja 4 spasioca sažalila mi se, te su s' mukom vukli mene i onog podamnom. No nikako da me iščupaju iz jame. Kažem im, da mi se niki teški teret uhvatio za noge. Na to će moj gazda Pero:

— Alaj ljudi, ako mi sa Đenom izvučemo i niku aždaju, koja se uvukla u moju žitnu jamu da tamo prizimi, teško nama. Pa još ako ta aždaja ima 7 glava — nas je ovde osmorica — i stade nas gutati ostaće možda samo jedan živ od nas.

— Polegli mene na leđa i tako me drže, a moje noge sa teškim teretom vise u rupi. Vidim da su moji gosti sa „krmske daće“ zabrinuti, i da zamišljeno i oprezno ćavirivaju u jamu, očekujući valjda aždajino sićkanje.

— Čujte ljudi — jedan će od njih — šalu na stranu, al' ja ne bih volio ovako golih ruku susrit se s aždajom. Iđem žurno rad' puškel!

— A ja rad' sikire — drugi će.

— A ja po vile — treći će.

— Ma ne ostavite me samog, ljudi, ako Boga znate — molim jih ja. Al' su se skoro svi razbigli, samo me moj gazda Pero i Kalor biroš držali onako na leđa polegnutog, da me aždaja, što li, ne uvuče u žitnu jamu. No vriško su se vratili dvojica sa puškama, a ostali: koji s vilama, koji sa sikirama. Kad je čula moja Manda u kakom sam belaju, dotrčala i ona i počela da kuka. Videći moju Mandu, puške, vile i sikire i ja sam se okuražio i velim: „Kud se bojite ljudi, valjda niste dica da virujete u aždaju? Ta da je to aždaja, tada ja već ni ne bi bio živ, jer bi me već u žitnoj jami progutala.“

— Ko zna — na to će jedan — možda te ne bigeniše, jer nisi plemenit — pa stali svi oko jame i puške digli na nišan, svi spremni na borbu, da aždaju — čim se ona pojavi, — utuku.

— Gazda Pero i Kalor su mi i opet uz veliko naprezanje počeli da vuku noge iz rupe, koje već nisam ni osiće da su moje. Silom mi izvuku noge do članaka, a oko članaka mi se stegle dve dlakave ruke.

— Sikćel' i duval' plamen? upita jedan, koji je stojao s vilama blizu jame.

— Još ne! — odvrati na pola smišeći se gazda Pero i uhvati sada već za te dlakave ruke i povuče jih naglo. U tom trenutku pojavi se bokterska kapa, dok ja hvala Bogu oslobođen bijah onih klišta, koje su me prilično dugo stezale. Već uperene puške spustile

su se polagano, jer se posli par časaka uz smih i grohot misto aždaje pojavio niko drugi nego glavom baš Joška bokter sa obližnje bokterske kućice.

— Otkud ti Joška u žitnoj jami? — upitaju ga najednom i dvojica.

— To neka ga gazda Pero kaže. Nego sam ga se i ja namučio. Mislio sam da će mi ga ruke otkinuti. Dugo sam visio ga! — odvrati Joška sa mađarskim naglaskom.

— Ništa Joška, okripit ćeš se i ti, još je ostalo i za tebe nešto sa „krmske daće“ kod Đene. Ajd' Đeno ustani i nemoj da mi zamiriš, htio sam samo da vidim, kaki su junaci ti čonopljeni — tišio je uz prasak od smiha nas dvi žrtve gazda Pero, koji je dogovorivši se sa Joškom tu šalu i izmislio i za nju jedini znao.

— Ja mislim da u mojoj koži ni gazda Pero se ne bi mogo većma junački držati — odvratim mu ja i jedva se podignem.

— Imaš pravo Đeno, al ne uzmi mi za krivo tu šalu — opet će gazda Pero — bolje da se i šalimo, nego da se žalostimo — i uz raspoloženje sviju pozove cilo društvo za moj astal. A ja slugo, pa šta sam mogo! Šuti pa gutaj i gledaj Đeno kako ti sad već i Joška bokter, gladan kao kurjak ili recimo baš kao aždaja, pustoši još ono malo što bi i meni i mojoj dobroj Mandi ostalo za par dana.

— Ded Mande na astal samo sve što imaš, čak i žmare jer smo bome svi baš pošteno ogladnili — zapovidnički naređuje gazda Pero. I šta je mogla moja jedna Manda, nego da je poslušno donela sve ostatke, čak i svinjske papke, pa i žmare, a moji gosti bome gladni kao prave aždaje jili i očistili zdile i pladnjeve. Gazda Pero je već nabavio i vina pa se jilo, pilo, šalilo i veselilo do rane zimske zore. U svanuće su konačno razišli se naši gosti, a meni i mojoj Mandi ostavili „prazne jasje“, tugu i brigu, da kako ćemo provesti cilu godinu brez trtenke, brez pača, brez divenica i krvavica, brez šunaka, brez slanine, brez švarglina, pa i brez sapuna, jer su nam još i žmare povardali.

— Ali daće Bog, rodiće zob! — velim ja mojoj Mandi.

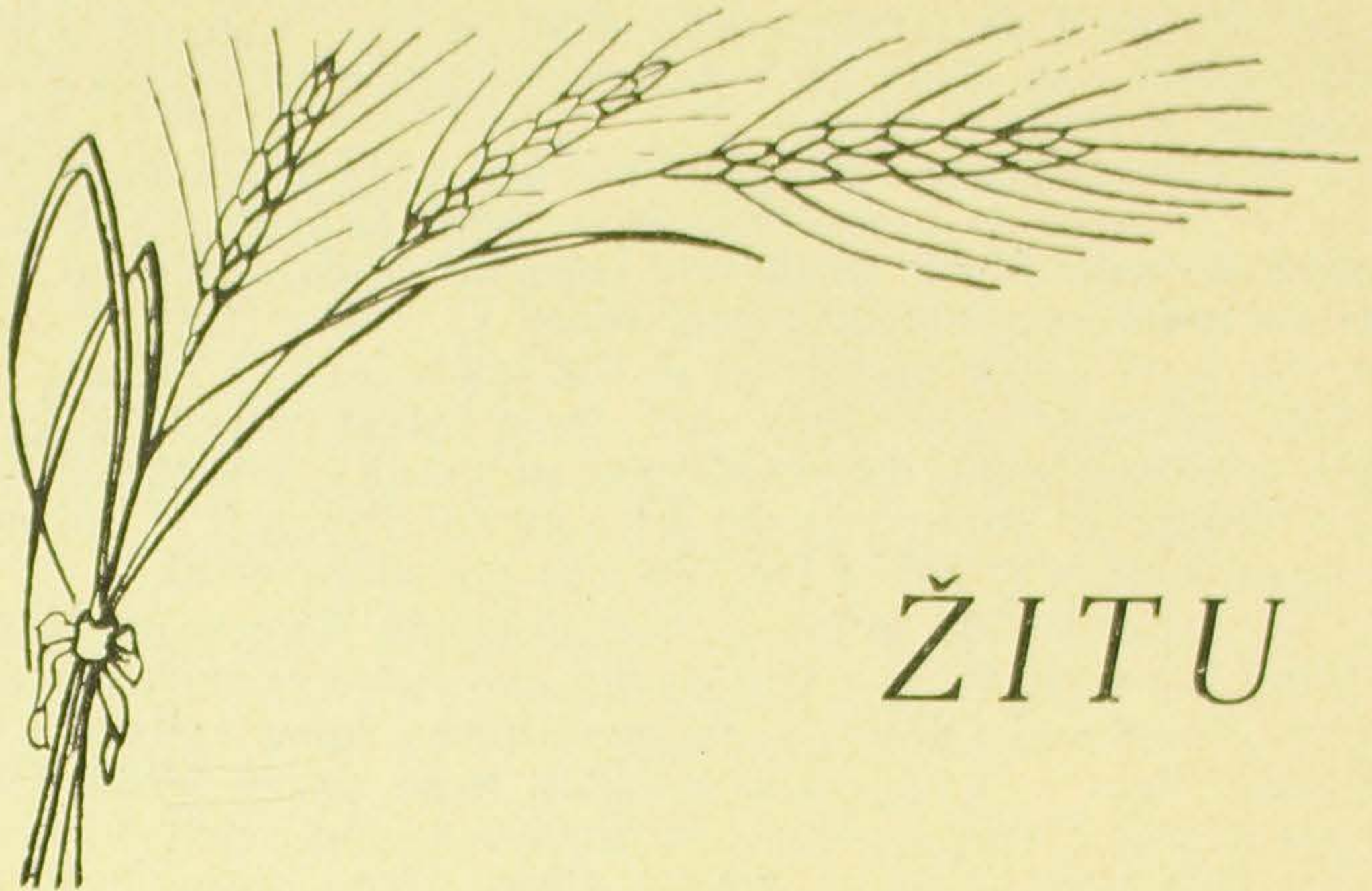
— I zbilja, dan — dva poslije al evo ti nas pozivaju svuda redom na „svinjske večere“, ili kako se još lipše kaže na „krmsku daću“. A sutra dan, evo ti sluge sa džakom. A u džaku šunka, pola struke slanine, rif dvakobasice itd. tako da smo na kraju imali 8 šunaka, 10 komada sapuna, a divenica, krvavica, slanine i ostale svinjetine kao da smo ne jedno, nego troje zaklali.

— Al i zavridio si jer si se dosta napatio u onoj žitnoj jami — upada dida Joso.

— Ta pa dakako da sam zavridio, al da su me mrzili il da sam u svom selu bio, ne bi ipak — nedaj Bože — ni u slučaju kakve nesriće, tako dobro prošo, iako bi red bio da svako u prvom redu baš svojega pomogne.

— Imate potpuno pravo baća Đeno — kum Ilija će.

— Ali svima je već da idemo kući — dipe najednom svi kao na komandu i sa „zbcgom majstore“ napuste kolarnicu.

ŽITU

Na širokim poljima
Talasa se žito,
Što je priko zimnice
Bilo snigom skrito.

Već zeleni klasovi
Po malo se žute,
Jer su naše njive sve
Suncem obasute.

Sada već je sazrilo
Sve to žitno more
I drhtati počelo
Jedne rane zore.

Kad su kosci izašli
Vrli, laki, čili
I kada su oštricom
Kose zamahnili,

Uzdrhtala pšenica
Pod oštricom kose,
Jedna drugoj šapuće
Smrti nama nose.

Sa klasova blistaju,
Sitne kapi rose,
Slažu teške snopove
Risaruše bose.

Pa će jednog dana ih
Na guvnu ovrći,
A onda će pšenicu
U mlin svu odvući.

Zbogom zlatna pšenice,
Zbogom mila žita,
Nećemo se sastati
Do drugoga lita!

Marija Vujković L.
seljanka
Pavlovac kod Subotice

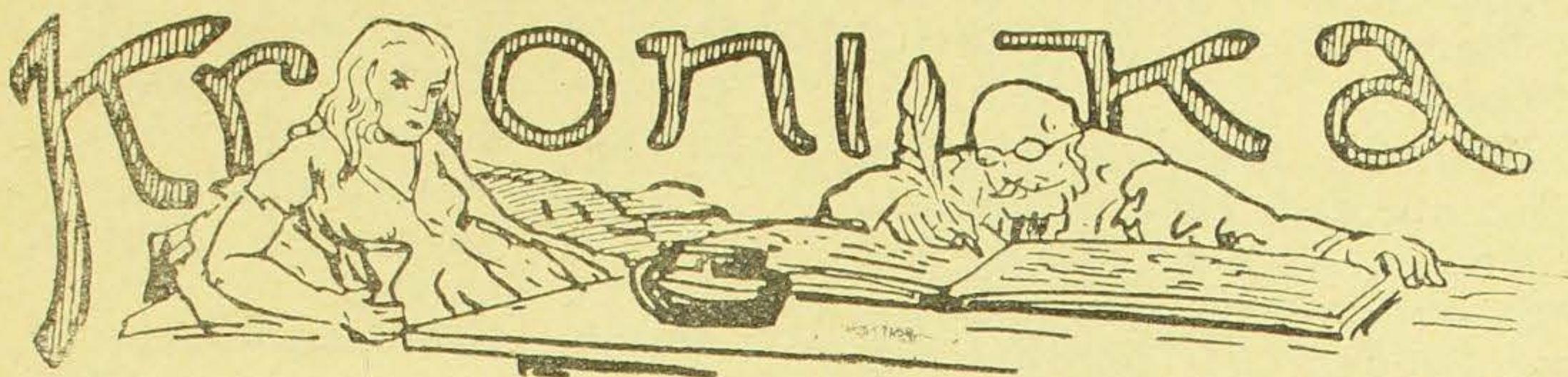
Izvještaj o V. Razgovoru

ŠTO ga priredio Humano-prosvjetni odbor katoličkih crkvenih općina u Subotici 9. siječnja god. 1938.

Prisutni su bili: Lajčo Budanović biskup, Blaško Rajić gener. vikar, Ing. Ivan Ivandekić gradonačelnik, Đido Josip Vuković narodni zastupnik, Dr. Matija Evetović senator, Pere Evetović pap. kom. Antun Skenderović p. kom. Sombor, Dr. Babijan Malagurski posjed. O. Klement Veren franj. gvard. Dr. Bela Ostrogonac liječnik, Dr. Martin Matić upr. Okruž. Ureda, Antun Vojnić Tunić konsultor, Dr. Ladislav Vlašić liječnik i gospođa iz Sombora, Dr. Joso Čović liječnik, Marin Juras javni bilježnik i gospođa, Franjo Bertron subotički dekan, Dr. Grga Vuković odvjetnik iz Sombora, Antun Matarić predsjednik „Miroljuba“ Sombor, Dr. Ivan Abramović javni bilježnik Sombor, Dr. Mihovil Katanec odvjetnik i gospođa, Franjo Piuković župnik iz B. Monoštora, Ive Prčić posjednik, Matej Jankač odvjetnik i gospođa, Dr. Ivo Andrijević liječnik, Bolto Agatić župnik iz Lemeša, Marko Horvacki profesor, Ivan Malagurski profesor i gospođa, Gavro Čović zamj. gl. računovođe, Ing. Mate Stipić trgovac Miško Skenderović profesor i gospođa, Dr. Vjekoslav Matanić profesor i gospođa, Dr. Marko Kuntić i gospođa, Pajo Bešlić šef bisk. rač. ureda, Dr. Đeno Pančć liječnik, Josip Desečar šk. upr., Aleksandar Mikić šk. nadzornik, Dr. Grga Tumbas liječnik, Andrija Moullion bisk. tajnik, Ing. Bolto Dulić i gospođa, Pere Horvacki šk. upr. i gospođa, Ing. Andrija Stipić Ivan Tolj i gospođa, Ing. Stjepan Đurić i gospođa, Vinko Evetović šk. upr. u m., Geza Sekelj šef por. i gospođa, Grga Čović veterinar, Dragutin Mrljak dir. I. Hrv. Št. i gospođa, Mate Tolj odvjetnik i gospođa, Gustav Taubert odvjetnik, Lazar Prčić odvjetnik, Lazar Vuković sudski bilježnik, Mičo Skenderović adv. pr. i gospođa, Josip Stantić adv. pripravnik, Andrija Šokčić adv. pr. i gospođa, Andrija Šarčević adv. pripravnik, Matija Poljaković adv. pripravnik, Dr. Ante Prčić liječnik, Lajčo Dulić student, Ivan Kujundžić vjeroučitelj, Veco Romić šk. upr., Marin Šemudverac kustos Matice, Ivan Beneš vikar, Lazar Križanović vikar Bikovo, Marko Kopunović kapelan iz Čantavira, Đuro Vukov adv. pripravnik, Franjo Vujković kapelan iz Novog Saba, Ivan Lebović vikar iz Šebešića, Ivan Vukmanov učitelj, Lazar Horvacki student, Lajčo Vujković L. student, Nikola Dulić nadmisnik, Mate Brčić Kostić student, Alojzije Milodanović student, Vinko Romić šk. upr. Tavankut, Stjepan Doljanin odvjetnik, Marko Horvacki student Franjo Kujundžić posjednik, Andrija Kujundžić zapovj. vaotr. čete i gospođa, Ljudevit Molnar student, Veco Čović učitelj i gospođa, Pajo Rudinski čin. želj. dir., Aleksandar Kokić kapelan, Joso Poljaković gr. senator, Hugo Dominis čin. car., Franjo Bogišić kapelan, Lazo Iv. Ivandekić opć. sudac, Vince Kovač N. vikar Palić, Stjepan Blašković vjeroučitelj, Dr. I. Dominis publicista USA, Ing. Blaško Kulešević, Ivica Topalić kapelan, Stjepan Prčić vikar, Šime Romić i gospođa, Marko Skenderović student, Lajčo Kusulja student, Ivan Lendvaj polic. komasar u m., Milivoj Jankač student, Šime Francišković student, Marko Bačlija student, Ivan Kujundžić učitelj u m., Marko Peić T. gr. čin. u m., Antun Piuković sir. otac u m., Gušto Ostrogonac drž. čin., Ivan Skenderović bank. čin., Petar Pekić književnik i novinar, Andrija Čakić čin., Pere Vidaković gr. čin., Remija Miljački gr. računovođa i gospođa, Mihajlo Temunović šef vojn. odjel, Andrija Balažević zamj. upr. I. Hrv. Šted., Ivica Sudarević gr. bilj., Koloman Jaramazović gr. gl. blagajnik, Josip Mukić gr. čin., Miroslav Mažgon bank. čin., Nikola Matković posjed., Martin Horvacki gr. gl. arh., Ivan Križanović čin., Remija Marcikić st. gr. čin., Antun Crnković gr. bilj., Šime Francišković por. of. i gospođa, Ignacije Pešut bank. čin. u m., Martin Čudina zamj. upr. I. Hrv. Šted., Antun Radak gr. čin., Ladislav Marković pr. čin., Stjepan Ivić staratelj uboš. doma, Joso Horvacki Krkljuš gr. čin., Matija Bujger čin., Julije Buljovčić gr. čin., Nikola Bibić gr. čin., Bela Bačlija gr. čin., Geza Perčić čin., Grgo Skenderović posjednik, Josip Stilinović gr. čin., Pere Tumbas gr.

čin., Veco Mihaljčin kantor, Lajčo Kokić i gđa, Stjepan Kujundžić trgovac, Ivan Kokić i gđa, Marko Vukov gr. čin., Nikola Ilanković gr. čin., Franjo Dulić posjednik, Antun Bačić čin. Dir. drž. želj. Tome Malagurski čin., Antun Dulić bank. čin. Fridolin Varga čin., Petar Gencel gr. čin., Blaža Perčić gr. čin., Joko Katančić gr. čin. u m., Bela Radnić bank. čin., Bela Gabrić drogerista, Nandor Jaborek čin., Maća Mamužić čin., Grgo Šefčić čin., Ivan Perčić posj., Bodo Poljaković posjednik, Ivan Crnković posjednik, Lujo Kujundžić čin., Antun Vuković predsjed. Udr. vinogradara i gospođa, Grgo Kujundžić posjednik, Stepan Pavlina šk. upr., Lajčo Vidaković trgovac, Albe Rajčić posjednik, Števo Jaramazović trgovac, Bela Ostrogonac posjednik, Felo Vidaković trgovac, Albe Kujundžić šef troš., Jašo Mečković posjednik i gospođa, Maćika Perčić posjednik, Alojzije Skenderović, Vinko Gabrić gr. čin. Bela Dulić štampar, Mate Dulić trgovac, Gavro Vujković gr. čin., Stjepan Vujković, Stjepan Buljovčić, Blaško Tikvicki građ. poduzetnik, Stjepan Ilanković gr. dnevničar, Veco Šarčević ml. posjednik, Tome Cvijin posjednik, Matija Šarčević trg. pomoćnik, Mićo Šarčević posjednik, Alojzije Šimić, Drago Tonković, Veco Vidaković trgovac, Lazo Pećerić trgovac, Kalman Prčić predsjed. Obrt. Udr., Bela Vojnić Z. gr. por. of. i gospođa, Ivan Vojnić H., Dr. Ivo Crnković liječnik, Marko Ostrogonac, Joso Kusulja, Stjepan Ognjanov kapelan iz Tavankuta, Maćo Lučić posjednik, Julije Malagurski trafikant, Antun Milodanović i gospođa, Veco Balunović, Vojislav Cindrić, Veco Dulić posjednik, Nikola Čović posjednik, Bodo Gabrić posjednik, Sive Rajčić posjednik, Pere Bajić tajnik Obrtnog Udr., Petar Vojnić Z. vinogradar, Solo Vojnić posjednik, Marko Ivandekić posjednik, Marko Tumbas posjednik, Lazo Rajčić posjednik, Antun Orčić posjednik, Franjo Andrašić krojač, Jašo Kokić stenograf, Kalman Gubić, Bela Ilovac, Pere Cifra, Antun Matković, Stjepan Orčić, Stjepan Vidaković, Lazar Tikvicki, Marko Vukov, Blaža Šokčić, Pajo Gabrić, Beno Cvijan gr. čin., Tošo Išpanović, Joso Jaramazović posjednik, Grga Kujundžić posjednik, Antun Tumbas posjednik, Miško Kujundžić posjednik, Franjo Spajić stud., Tome Kujundžić trgovac, Antun Milanković, Bela Orčić čin. Dir. drž. želj., Franjo Perčić student šumarije, Grgo Prčić, Đeno Rajčić gr. čin., Šandor Hegeduš učitelj, Šime Stipić čin., Lajčo Stipić posj., Albe Tumbas, Luka Vaci, Andrija Vaci, Loko Milković, Ivan Sarić, Pere Govorković posjednik, Martin Merković iz Šebešića, Grgo Merković iz Šebešića, Pere Lebović iz Šebešića, Antun Matković, Jelena Mukić profesorica, Jelica Šarčević profesorica, Jelena Baraković, Anka Skenderović, Janja Skenderović, Verica Jankač, Jelena Sedlak, Klara Peić, Giza Vidaković, Marija Stipić, Terezija Jaramazović, ud. Đulka Dulić, Julka Dulić, Jelena Vujić, Maca Paar, Justina Cvijanov, Etela Kujundžić učiteljica, Zora Bačić pr. čin., Kata Čović, Kristica Križanović, Mara Čović, Milka Brajkov, Petronela Stantić, Milka Piuković, Terezija Piuković, Giza Vujkov, Jelena Čović uč., Cilika Prčić, Matija Skenderović, Vita Križanović uč., Krista Križanović uč., Otilija Ančić, Kata Rajčić, Tilka Vojnić, Tonka Kujundžić, Anka Pavluković, Roza Peić i drugi.

1. Gosp. *Matej Jankač* odvj. otpjevao je: *Molitvu Bunjevaca*.
 2. Presvijeli gosp. *Blaško Rajić* predsjednik Humano-prosvjetnog odbora izrekao je kratak *Pozdravni govor*.
 3. *Život i rad Ivana Petreša* prikazao je markantnim crtama vlč. g. *Ivan Beneš*.
 4. *Bunjevci biskupu Antunoviću* od A. Kokića recitirao je g. *Ljudevit Vujković*.
 5. *Kulturno stanje Bunjevaca u Subotici* vrlo interesantno je prikazao g. *Ive Prčić*, ali koji prikaz, zbog naročitih prilika u Subotici, ne možemo donijeti.
 6. Na koncu je *H. P. D. Neven*, pod ravnanjem Dr. M. Katanca otpjevalo četveroglasno „*U boj, u boj...*“
- Predsjednik presvj. g. B. Rajić zahvaljujući se svima prisutnima, završuje V. Razgovor, te poziva sve Bunj. Hrvate da na VI. Razgovor još u većem broju dođu.

† Veco Prčić

Dne 30. svibnja 1938. godine umro je u 88-oj godini života, bunjevački starešina Veco Prčić. Bio je tih, skroman i povučen. Nije se volio isticati, ali kad je trebalo istupiti za narod, on je stao u prve redove. Njegovo je geslo bilo: Neka ne zna ljevica, što čini desnica! I toga se je strogo pridržavao. Mnogu je narodnu i vjersku stvar baš on potpomogao i djelom i novcem, ali nije volio da se o tom pripovijeda: Zna Bog, ako svijet i ne zna.

Ostavlja iza sebe jedinicu kćerku, koja nastavlja očeva djela za vjeru i rod. Sahranjen je uz ogromno saučešće naroda. Laka mu bila rodna gruda, a duši Bog milosrdni sudac!

Katoličko divojačko društvo I. podružnica u Subotici, proslavilo je 14—XI, 1937. svoju 15 godišnjicu na vrlo svečani način.

Đačko križarsko bratstvo u Subotici proslavilo je dvogodišnjicu svoga opstanka 28—XI, 1937.

Prve nedjelje Adventa držane su trodnevne duhovne vježbe za bunjevačke momce u crkvi sv. Terezije u Subotici.

Dobrotvorna Zajednica Bunjevaka u Subotici nagradila je 8—XII, 1937. toplim odijelom 280 siromašne djece.

Na Paliću kraj Subotice osnovano je Križarsko sestrinstvo koje vrlo lijepo napreduje.

Križarsko bratstvo na Sebešiću proslavilo je trogodišnjicu

svoga uspješnoga rada 8—XII, 1937. sa biranim programom.

„Materice“ u somborskom Hrvatskom domu. Dne 12—XII, 1937. održana je prva svečanost „Materice“ u Hrv. domu. Odziv je bio ogroman.

Križarsko sestrinstvo „Bunjevka“ u Subotici održalo je veoma uspješni trodnevni tečaj 27, 28 i 29—XII, 1938.

Dobrotvorna Zajednica Bunjevaka održala je 2—I, 1938 u Gradskoj sali veoma uspješnu čajanku sa programom.

Odobrena su pravila Hrv. kult društva „Miroljub“ u Somboru.

Drugi Bunjevac biskup Sv. Otac Papa Pije XI imenovao je za kotorskog biskupa dr. Pavla

Butorca porijeklom ličkog Bunjevca. Preuzvišenom i naše skromne čestitke.

Statistika krštenih, umrlih i vjenčanih god. 1937. u Subotici. Kršteno je: Župa sv. Terezije 957. djece. Prošle g. 909, te je prema tome u godini 1937. porastao broj krštenika za 48. Župa sv. Roke 217. Župa sv. Đurđa 148.

Umrlo je: Župa sv. Terezije: 723, a g. 1936, 715; dakle god. 1937. za 7 više. Župa sv. Roke 208. Župa sv. Đurđa 137.

Vjenčalo se: Župa sv. Terezije 292, a g. 1936. 318; dakle g. 1937. za 26. manje. Župa sv. Roke 89. Župa sv. Đurđa 50.

Drugo Hrvatsko Prelo u Subotici održano je 9 siječnja 1938. sa biranim programom i vanrednim uspjehom. Samo šteta što nemamo veće dvorane.

56-to Veliko Bunjevačko Prelo „Pučke Kasine“ održano je na Marin-dan 1938. sa velikim uspjehom.

Papin Dan 13 veljače 1938. proslavljen je na svečani način u svim bunjevačkim i šokačkim mjestima u bačkoj biskupiji.

Na debo četvrtak održano je prelo Kat. Divojačkog Društva centrale u Subotici.

Veliko Hrvatsko Prelo u Somboru održano je na prvi dan Poklada 1938. sa vrlo velikim uspjehom.

Hrvatsko pjevačko društvo „Neven“ u Subotici priredilo je 26—II 1938. veliki „Krabuljni ples“ koji je vanredno uspio.

Duhovni koncerat H. P. D. „Nevena“ u Subotici održan je 10—III 1938 u franjevačkoj crkvi sa dobrim uspjehom.

Drugi dan Uskrsa 1938 odputovao je naš preuzv. g. Lajčo Budanović biskup u Rim, da izvijesti Sv. Oca o stanju bačke biskupije.

Veče duhovnog pjesništva priredilo je subotičko Đačko križarsko bratstvo na Mladi Uskrs 24—IV—1938.

Poruke Uredništva

Z. Alkić i S. Bunjevčev Sve je uredu. Indeks poslan. Želimo dobar uspjeh. Bog živi!

Svima suradnicima naše „Danice“ poručujemo da nismo mogli sve priposlano uvrstiti. Mi smo gledali da izaberemo sve što je najbolje i najaktuelnije. Svima hvala i od Boga plata.

I. Dž. Čonoplja. Vaše historijske radove nismo uvrstili. Smatrali smo da je za sada bolje o tome šutjeti. Inače pismo slijedi. Bog živi!

G L i Š d-c. Lijepa hvala. Ne živi samo „Danica“ o jelu i pilu, nego i o obećanju. Neka se radujemo bar za godinu. Bog živi!

Kaptol 29. Pozdrav svoj braći Bunjevcima i Šokcima. Nek se znade da Bunjevac živi...!

Historikus. Vi ste duboko zabrazdili, ali kako vidite uvrstili smo. Imate potpuno pravo. Samo da ne bude glas vapijućega u pustinji. Za godinu čekamo i više. Bog i Hrvati!

Svatovske pisme

kod Šokaca u Baču.

Idući snašinoj (divojkinoj) kući piva se:

Svatovi uranili,
put izgubili.
Divojka rukom maše,
da im put pokaže.
Ovamo svati moji,
ovo su dvori moji,
Ja sam divojka
vašega momka.
Prstenovana
al' ne vinčana!
Prsten mi dajte,
pa me vinčajte.
Prsten na ruku
i vinac na glavu!

Kada svatovi dođu snaši (divojki) u kuću pivaju:

Otvoraj vrata, Maro, divojko!
Nisu ti vrata od suvoga zlata,
već od kraj-dasaka.
Vrata otvori, pa se ukloni.

Za vrime dok enge oblače snašu (divojku) pivaju:

Majkino ruvo svlači,
a naše oblači.
Majkino ruvo tavno,
a naše je sjajno,

Kada prikumak izvodi snašu pivaju:

Izvedi nam, brajan, seku,
da je vidimo.
Izveo bi je, al' mi je žao!
Kad' ti je žao, šta si je dao!

Kada otac i majka blagosivlju svoju kćer piva se:

*Divojče kleče,
svom rodu reče:
Rode moj, rode, blagoslovi me!
Blagoslovi me, ne prokuni me!*

Kada idu na vinčanje u crkvu pivaju:

*Odbi se biser grana,
od jorgovana,
Ko lipa Mara od svoje majke,
od svoje majke, od roda svoga,
od roda svoga od oca svoga!
Vrati se natrag, Maro, divojko!
Vrati se natrag, majka te zove,
majka te zove, košulju daje!*

Posli vinčanja, putem svekrovoj kući pivaju:

*U svekrve noge neoprane,
Bog će dati, snaja će oprati!
Dovesl' će je snaja do bunara,
Evo ti vode pa peri i sama!*

*Aoj, svekre, babo,
gdi je tvoje blago?!
Aoj, svekre, gdi su tvoje banke,
ispali ti prsti kroz opanke!*

*Tiraj, kume, riđu,
da te ne obiđu!
Tiraj, kume, logova,
priko toga korova!*

*Stala snaša na potegu,
pa sve veli ne ću,
a na kuma namiguje,
da se kola kreću!*

*Ja na stara kola ne ću,
stara kola ne klekeću,
već na nova kola oću,
nova kola sve klokoću! — — —*

Razne štetočine u gospodarstvu

Žitni moljac. Ono malo žita, pšenice, ječma, raži i t. d. što si je zemljodjelac spremio na tavan, često bude ispijeno od žitnoga žiška i moljca. Žitni moljac (naučno ime: *Finca granella*) u odraslom je stanju leptir, veličine od 11—14 mm. Imade uska prednja krilca, srebrnasto-bijela sa zatvoreno mrkim pjegama, zadnja krila su sjajno bijelo-siva. Žitni moljac živi samo u žitnicama na tavanima, gdje se čuva žito, te ga ondje vidamo u mjesecu maju i junu, naročito s večeri. Ženka nosi jaja na žitna zrna, iz kojih se za 14 dana izlegu gusjenice, koje buše zrno i hrane se njegovom brašnavom sadržinom. Kada pojedu jedno, napadaju ostala zrna tako, da jedna gusjenica upropasti 20—30 zrna, koja uzajamno upreda. U mjesecu augustu i septembru gusjenica dosiže 10 mm. dužine, boje je žuto-bijele, glava i vrat su mrki, napušta upredene gomilice zrna i traži kakvu šupljinu u gredama ili zidu, gdje se učahuri i ostaje tu do proljeća. Ugnijezdi li se žitni moljac u žitnici ili tavanu, postaje osobito štetan. Zato se protiv njega zaštićujemo time, što sve šupljine u zidu, drvetu žitnice ili tavana krečom ili terom zapušimo, da se gusjenice u njima ne mogu učahuravati. U vrijeme kada leptiri lete, žito valja lopatati (premetati), pa makar ga bilo i malo, pri čemu prozore otvaramo, da bi uplašeni leptiri mogli izletiti. Ima li ih mnogo, valja ih danju tamaniti, jer se nalaze u zidovima. Prije unošenja novoga žita na tavan ili žit-

nicu preporuča se pod slanom vodom oprati, a u martu i aprilu mjesecu čahure sa zida očistiti i spaliti.

Žitni žižak. Drugi nezvani gost naših tavana, gdje se žito pohranjuje, jest žitni žižak. To je buba 3—4 mm. velika, uska i valjkasta, imade dugo rilce, koje je mrko-crne boje. Živi samo u prostorijama, gdje se nalazi žito. Ženka u proljeće snese jaja, izlegle ličinke grizu zrna, tako da samo ostane košuljica, u kojoj se u kraju učahuri. Jula mjeseca pojavljuju se nove bube koje se odmah razmnažaju i čine štetu ispijanjem brašna u zrnu.

Najbolje sredstvo protiv toga štetočine je, da na tavanima održavamo promaju i da žito provjetravamo, da nije vlažno i toplo.

UŠI ŠTETOČINE. — Zelena jabučna uš. Živi na listu i mladica jabuke i kruške. Savija list jabuke prema dolje. Zelene je boje, njezina su crno-svjella jajašca, koja prezimljuju, a često su rasplodene u tolikoj mjeri, da je mladica cijela pokrivena.

Uš kruške. Jedna od najštetnijih vrsta, te napada jabuke, ali specijalno kruške, na kojima proizvodi savijanje lišća, te sušenje istoga i sušenje mladica. Smeđe je boje sa sitnim bijelim piknjicama poškropljena. Ona producira veliku količinu medene rose, koja se u praksi naziva Medenjaka.

Uš trešnje. Crne je boje. Proizvodi savijanje i kovrcanje lišća i mladica, a producira također veću količinu Medene rose.

Šljivina uš. U glavnom napada šljive i kajsije. U ljetu prelaze zelene kao prašinom posipane uši sa šljive i kajsija na rogoz, izazovu savijanje i kovrčanje lišća i rogoza.

Breskvina uš. Žućkasto zelena uš koja prouzrokuje kovrčanje lista, breskve, sa koje velikih dio ušiju prelazi na povrće, cvijeće i grmlje.

Uš na kelju. Zelene je boje, a drži se donje strane lista.

Uš na ribizlu. Boje je žućkasto-smeđe, a napadaju lišće i mladice. Mladica napadnuta po ušima slična je spirali, internodia i ostaje skraćena.

Uš na šipkovim ružama. Napada lišće i pupove ruže.

Uš na bobu i grahu. Prezimljuje u formi zimskog jajeta na šipkulji. U proljeće se legu mlade, koje djevičanski legu krilate uši na grahu. Jeseni se vraćaju na šipkulju, te legu jajašca, koja prezimljuju.

Uš na brijestu. Savija list na brijestu. Jeseni prelazi na korijen Ribizla. Leže jajašca koja prezimljuju.

Prirodni neprijatelj ušenaca jest t. zv. buba Šara-Mara. Ime nosi odatle, što imade na sebi 7 točkica, ali ih imade različitih vrsti, a svaka sa drugim imenom. Njezina je konstrukcija poluloptasta. Većinom je crvene boje sa crnim piknjicama, ali ih imade i crne boje sa žutim ili crvenim piknjama ili žute boje sa crnim oznakama. Prezimljuje na zaklonjenom mjestu, češće u stanovima. U proljeću se budi iz svog sna, pari se, leže po nekoliko jajašca zajedno na više mjesta

drveta, grane ili lista. Boja je jajašcima naprama vrsti.

Vrlo su korisni u formi kukca, a pogotovo u obliku ličinke (larve, obrazine). Jedna ličinka pojede u roku 10 i pol sati 250 kom. ušenaca. Dlakava 6 nožna ličinka slična je krokodilu, smeđe ili smeđe-crne boje sa žutim i crvenim oznakama, najopasnija je po koloniju ušiju. Ličinka se namjesti sa donje strane lista pričvršćena sa zadnjim dijelom tijela za list, te čeka na prelaz iz stadija ličinke, a u tom se slučaju naziva lutkom, te tako visi na listu čekajući na prelaz iz lutke u kukca. Odmah nakon pretvorbe stupa u akciju proti ušenaca, koji se brane na taj način, da ovčici uštrcaju u oči medene rose, te dok si ovčica, nožicama očisti oči, imadu ušenci dovoljno vremena, da se uklone svojem neprijatelju.

Tamanjenje ušiju. Štrcati zimi sa voćnim u vodi topivim karbolineumom, a istim se momentom uništuju i drugi štetočinci. Uzima se 8 do 19 kg karbolineuma na 100 litara vode, a za koštichavo voće i osjetljivo bilje 6 litara na 100 litara vode. Ako se pridoda smjesi od 15 litara karbolineuma 1 i pol kg. gašenog vapna (kreča) na 100 litara vode, uspjeh je proti štetočinaca još bolji. Ako se ne doda kreča ostane biljka crna, te privlači k sebi sunce — ugrije se, stane prerano bujati te može vrlo lako ozepsti.

Tamanjenje ušiju ljeti. Napadnuta mjesta treba štrcati nikotinom, kojega se procijedi 1 i pol kg na 100 litara vode, a tu si mješavinu može svaki sam da pripravi, ako 0.5 kg suhog

smrvljenog duhanskog lišća namoči u 33 i pol litre vode, u kojoj se ostavi duhan, da se 1 dan namače, a drugog se dana tekućina odlija, duhan istišće, pak se isti duhan ponovno namoči u toliko vode, kao i u prvom slučaju i to dva dana, a zatim se promiješa sve zajedno te se ova dobivena tekućina može upotrijebiti za štrcanje. Duhan se osuši te se kađenjem s istim uništavaju takodjer uši na pr. u biljnjacima.

Štrcanje sa Nikotinovom sapunovom juhom. Nikotinska otopina: kuha se 1 kg duhanskih otpadaka u 5 lit. vode. Kad se ohladi, razredi sa 100 l. vode i dodati 250 grama kalijevog sapuna, rastopljenog u 5 l. kišnice.

Štitasta uš na vočkama i na vinovoj lozi širi se sve više i više. Mahovinu i lišajeve ostruži i namaži vapnom te voćnim karbolineumom ili Schellovim Biljibranom zimskim.

Crveni pauk. Prskaj sa 1% -tnom rastopinom Solbara ili Sulfarolom ili Sulikolom.

Kupusara odnosno njegove gusjenice češ najlakše suzbijati Agritoxom.

Buhača češ najbolje suzbijati upotrebom Holfidala, kojim treba da posiplješ mlade biljke i okolnu zemlju. Buhača na hmelju uspješno češ uništiti i rastopinom Nosprasena (0.5—0.75)%.

Razne vrste biljnih stjenica (šoštara) uspješno se tamane sa Venetanom.

Vilina kosa raširila se je silno kod nas u zadnje vrijeme. Upotreba čistog sjemena, a pored toga uništavati i na polju.

Može se poškopiti i sa 10% rastopinom modre galice.

Lijepilo za gusjenice. Služi u jesen i proljeće za spriječavanje prelaženja gusjenica i štetnika — ženke mrazovaca itd. sa jedne vočke na drugu. Maže se na posebni papir potanko i veže oko stabla.

I čađa je dobra. Čađa se u glavnom sastoji iz nesagorenog ugljena, ali pored njega sadrži i druge materije kao gnojivo. Stoga čađa zaslužuje, da se pažljivo sakuplja i iskorišćava.

Gnojna vrijednost čađe uslovljena je vrstom goriva. Najbolja čađa je od kamenog ugljena, sadrži 2.5 — 5 posto azota (dušika) 0.4 posto fosforne kiseline itd. Dobre rezultate gnojenja čađom ne možemo pripisati isključivom brzom uticaju biljne hrane u čađi, već okolnosti, što crna boja usvaja mnogo toplote i onu dugo zadržava, ne manje i njenoj šupljikavosti, koja omogućava lakši pristup zraka. Čađa služi kao gnojivo većinom u vrtljarstvu, a naročito prija celeru. Na gredicama se čađa zakopava. Kao ovršno gnojivo čađa se dobro pokazala naročito na travnicima, koji po njoj dobivaju zatvoreno zelenu boju. Rastvorena čađa u toploj vodi odlično je gnojivo za cvijeće. Pored toga čađa je upotreblijiva i u biljnoj zaštiti proti štetočina. Tako bube na povrću i cvijeću na daleko izbjegavaju čađu. Zato gredice posijane rotkovicom ili drugim povrćem posipamo jakim slojem čađi, da bi bile pošteđene od kukaca. Čađa je dobro zaštitno sredstvo povrća i protiv puževa.

ZA REDUŠE I STANARICE

Alkohol i gripa. Mnogi stručnjaci tvrde, da se gripa može liječiti alkoholom, odnosno da alkohol može spriječiti gripu. Oni vele, da u svakoj kući treba da se nađe barem jedna boca likera, ruma, konjaka ili slično. Najbolji dokaz, da je alkohol izvrsno sredstvo protiv gripe, pruža nam Amerika. Tamo su liječnici, dok je trajala zabrana alkoholnih pića, propisivali osobama, koje su bolovale na gripu, svakih deset dana pola litra viskija, i uslijed toga je postotak oboljelih opao, a bilo je i manje smrtnih slučajeva nego li prije. Eto, po tome se vidi, da alkohol nije uvijek na odmet, ali, ako igdje, onda tu vrijedi sveto pravilo umjerenosti.

Uništavanje moljaca. Moljci se najbrže i najbolje uništavaju formaldehidom. Uzmi krpu, namoči je u formaldehid i metni ju u ormar. Zatim ormar dobro zatvori. Poslije dvanaest sati možeš izvaditi krpu, jer su kroz to vrijeme uništeni ne samo živi moljci, već i cijelo njihovo leglo. Formaldehid ne ostavlja iza sebe nikakva mirisa. Možeš ga dobiti u svakoj ljekarni.

Uništavanje mravi. Mravi su nam vrlo dosadni gosti, pa zato moramo nastojati da ih se riješimo bilo na kojimudrugo način. Evo ih nekoliko: Mravi se mogu uništiti, ako u njihovo gnijezdo uspemo nešto petroleja, ili ako ih zaparimo vrućom vodom. Ako za suha vremena pospemo mravinjak pepelom, kojem smo pomiješali malo šećera u prahu. Ako zamijesimo prašak protiv gamadi s malo meda i stavimo na ulaz gnijezda Ako arzenik pomiješamo s medom i pospemo po mravinjaku. Ako spužvu sa sitnim šećerom stavimo u blizinu mravinjaka, pa kad se spužva napuni mravima, onda je stavimo u kipuću vodu.

Mrlje od tinte na sagovima. Ako ti kapne tinta na sag, nali na to mjesto malo mlijeka, pa stavi bugačice, koju nekoliko puta mijenjaj, čim se napije mlijeka i crnila. Mlijeka nalijevaj na mrlju dotle, dokle god bude i najmanjeg traga mrlji. Ne smiješ žaliti potrošiti i dosta bugačice. Kad je mrlje konačno nestalo sa saga, namoči komadić flanela još u alkohol te natari dobro mjesto, gdje je bila mrlja.

Od studeni raspucane ruke. U 125 grama rastaljenog bijelog voska pomiješa se 32 grama bademova ulja. S tom masti namažu se ruke i preko noći obuku se rukavice. Nakon kratke upotrebe tog jednostavnog sredstva ruke će biti izliječene. Mjesto voska može se uzeti i kakao-maslac.

Da se postigne dobro sjeme krastavaca, ne smiju se uzeti oni, koji su prvi, niti oni, koji su posljednji narasli. Prvi su krastavci rijetko kada potpuno izrasli, a posljednji jedva da će dozreti, jer je biljka već iscrpljena. Za sjeme treba izabrati najljepše krastavce, ali niti one, koji su blizu korijena niti one sa vrška biljke. Na jednoj biljci neka se za sjeme ne ostavi nikad više od jednog krastavca.

Čišćenje pravih svilenih tkanina. Ogule se 3 srednje velika krumpira, izrežu na tanke ploške i dobro operu, zatim se popare sa litrom kipuće vode i ostave, dok se ne ohlade. Od ove se vode, koja se mora procijediti, uzme toliko, koliko je potrebno i doda se isto toliko žeste (alkohola). Ovom tekućinom trlja se tkanina s lica s jednom spužvom i čim je napola suha, glača se s opaka. Ovaj se način čišćenja može upotrebiti i kod nježnih boja, nadalje kod baršuna tafeta i drugih tkanina.

Da se zapriječi klijanje luka, izaberu se zdrave i čvrste glavičice te se metnu u rijetkim vrećicama ili mrežicama nekoliko dana u dim. Dim ne škodi ukusu luka ništa, a drži luk više mjeseci čvrstim i ne da da klija.

Liječenje kašlja s medom. Od davnine upotrebljava se med protiv kašlja. To je domaći lijek. Med ublažava nesamo kašalj, nego ujedno on sprečava razvoj raznih drugih bolesti. On povoljno djeluje na upalu sluznice. Med raskužuje, čisti, hladi i stvara povoljno stanje za daljnje liječenje. Med sadržaje u sebi eteričko ulje i još neke druge sastojke; koje nam donose olakšicu te koje nas umiruju, da možemo brže zaspati. Med je isto kao i malinov sok dobro sredstvo protiv jače temperature, a osobito kod djece, koja kašlju. Med veoma povoljno djeluje na srce i na bubrege. Ali još pokraj sveg toga med je izvrsna i laka hrana, koja ne opterećuje već snaži i jača naš organizam.

Vruće mlijeko protiv prehlade. Vrućim se mlijekom pospješuje znojenje a znojenje je izvrsno sredstvo proti prehlade. Znojenjem se istjeruju iz tijela mnogi otrovni plinovi. Osim toga se uživanjem vrućeg mlijeka pospješuje kolanje krvi, a znojenje i tu igra veoma znatnu ulogu. Vruće mlijeko nadalje oživljuje djelatnost bubrega. A poznato je da bubrezi moraju izlučiti sve ono, što se nalazi u tijelu u tekućem stanju, čega ne treba naše tijelo. Upala bubrega često nastaje uslijed upale žlijezda, pa i tomu se najbolje izbjegne uživanjem vrućeg mlijeka.

Uništavanje buba žohara i švaba. Te nesnosne gamadi nalazi se skoro u svakoj kući, pa ju moramo uništavati, jer će nam inače dodijati. Uspješno se istrebljuje pšeničnim brašnom i gipsom. Ovo se dobro izmiješa i naspe

u kutove, rupe ili pukotine, iz kojih izlazi ta gamad. Ili se naspe na daščicu i stavi u blizinu gnijezda.

Ružin miris. U posudu, koja se daje dobro zatvoriti, naslažu se izmjenično listići (latice) od ruža s jakim mirisom i sol, kojoj je dodano nekoliko kapi koncentriranog alkohola (čistog jakog špirita). Posuda se dobro zatvori i na hladnom mjestu čuva. Želimo li sobu napuniti ružinim mirisom, otvorit ćemo posudu neko vrijeme. Tako se može za hladnijeg vremena stan namirisati ružinim mirisom.

Gnojivo za cvijeće. Cvjetanju osobito pogoduje ova mješavina: Salmijaka 60 grama, salitre 30 grama, šećera 15 grama, vode pol litre. Ta se mješavina čuva u dobro začepljenoj boci. Za polijevanje uzme se 40 do 50 kapi te mješavine na litru vode. Takvo polijevanje osobito dobro djeluje kod lukovica.

Danju-noću torta. Muti 7 žumanaca sa 14 deka šećera, pa dodaj dvije rude na trenici istrvene čokolade, i stavi 14 deka samljevenih mandula ili lješnjaka, promiješaj i dodaj 7 žumanca na tvrdo utučeno bjelance i polako to izmiješaj i u namazani maslom i brašnom posuti kalup istresi i daj peći. Kad je pečena ohladni je, razreži na dva dijela i filuj ovim filom: 14 deka putera muti dugo, zatim dodaj 14 deka šećera i dvije rude odmeknute čokolade i opet muti dugo. Zatim dodaj 2 žumanceta i muti i sad kad su maslac, šećer, čokolada i jaja dobro umućeni pomaži dosta debelo tortu, poklopi drugi dio, nešto fila ostavi čime ćeš je i

ozgo pomazati. Sa strane je pomaži i pospi orasima, a ozgo je možeš ostaviti samo našaranu filom. To čini po svojem ukusu.

Zaručne štangle. Uzmi 7 bjelanaca i napravi čvrstu pjenu i u nju metni 28 deka šećera i promiješaj 5 minuta sa šećerom. Sad tu čvrstu pjenu i šećer stavi na vatru i miješaj da se ne uhvati za dno suda. Kad je zagrijano skini sa vatre dolje i dodaj 28 deka oraha pa promiješaj i dodaj još 25 deka grožđa i mirisa od limuna. Sad u tepsiju metni kolika je tepsija karlsbadske oblatne što se dobije u svakoj špecerajskoj radnji i meti po toj oblatni svud jednako i peci na tihoj vatri. Vruće reži na uske štangle i pospi šećerom da je ljepši izgled.

Recept za liker. Stavi u čist sud u kojem se ne kuha ništa osim dunstvi pol litre vode i nek počne vreti. Onda dodaj 25 deka šećera, kad se šećer otopi nek još malo vre. Skini sa vatre kad se proladilo dobro, ulij 2.5 deci čistog alkohola (dobije se u drogeriji i apoteci). Sad to sve kroz lanenu salvetu ili čisto parče patista procijedi. Sad dodaj 1 flašicu mirisa kakvog hoćeš, kupi u drogeriji. Sali u bocu i nek stoji do upotrebe.

Pekmez od šipaka. Šipak bez poštica i opran meko se skuha sa vrlo malo vode i onda se pasira. Na 5 kg. kaše računa se $1\frac{1}{4}$ kg. šećera. Uz neprestano miješanje ovo se oprezno kuha po prilici $\frac{1}{4}$ sata, onda se tomu doda 1 paketić Dr. Oetkerovog pripomoćka za ukuhavanje, razstopljenog u malo ruma, meće se još topao u staklenke ili lonce i veže se istom nakon 24 sata.

PREDNOST

Profesor: „Tko mi zna reći, u čemu su Rimljani imali prednost pred nama?“

Miće se javi s uzdahom: „Nisu morali, gospodine profesore, učiti latinski...“

KOD LIJEČNIKA

LIJEČNIK: „Ne smijete piti alkoholnih pića!“

BOLESNIK: „Ne pijem uopće.“

LIJEČNIK: „Ni pušiti!“

BOLESNIK: „Nisam pušač.“

LIJEČNIK: „Ni kave piti!“

BOLESNIK: „Pijem samo ječmenu kavu.“

LIJEČNIK: „E, kad ne mogu ništa da zabranim, onda vam ne mogu ni pomoći!“

DJEČJI PONOS

— Moj, tata se fotografirao!

— I to ti je nešto! Mojem su uzeli otiske prstiju.

VJEŠTO

— Tvoja žena ima ružna usta. Zar ne?

— Nemoj vrijeđati!

— Mislim namazana ružem.

BUDILICA

KUPAC: „Trebam rabljenu budilicu (urukojazvrči), ali mora jeftina biti!“

STARETINAR: „Evo jedna, baš za vas! Ide izvrsno! Samo 30 dinara!“

KUPAC: „A budi li uistinu!“

STARETINAR: „Još kako! Samo je treba prije malo protresti...“

POSVE JASNO

MIŠKO: Kupio sam košulju, pa mi je prekratka.“

PERO: „Pa šta se buniš? Zar ne vidiš da piše na firmi: Trgovina kratkom i pletenom robom.“

ČUDNO PITANJE

ADVOKAT: „Odakle vi dolazite?“

STRANKA: „Ja, molim, iz predsoblja.“

TEŽAK PROBLEM

ON: „Pamti! Žena mora slušati svojega muža.“

ONA: „Lijepo. A što onda, ako je gluha?“

ŽEDNO CVIJEĆE

Žena (na polasku): „Tuniša! A hoćeš li ti i moje cvijeće u luncima redovito zalijevati, dok mene ne bude.“

Muž (pijanac): Budi bez brige, Pepice! — Ja znam što znači žeđa!

ISTINA

Neki mališan padne na ulici. Gospodin, koji je baš prolazio digno ga i stade tješiti:

— No, ne plači, sutra te neće više boljeti!

— Pa sutra ja ne ću više ni plakati.

U ŠKOLI

UČITELJ: „Matek! Zašto imamo oči?“

MATEK: „Da ih možemo zatvoriti kad spavamo.“

ZNA ON

ŽENA: „Već opet dolaziš kući pijan? Zar te nije stid? Konj, vol pa i pas, kada piju vodu dobro znaju, kada im je dosta, a ti...“

MUŽ: „Stoj ženice... nije to baš tako! Pri vodi ja također znam da li mi je dosta ili ne!“

SA SALAŠA

Kuma Bara: Umire, kume, umire moj Marko! Nema mu više pomoći!“

Kum Djuka: „A nisi zvala doktora?“

Kuma Bara: „Ah tužna! Znat će on umrijeti i bez doktorske pomoći.“

PREPORUKA

— **Konobaru,** imam samo šest dinara. Što mi preporučate?

— **Da odete u drugu gostionu.**

POŽRTVOVNOST

— Imate li malo vremena?

— Zašto?

— Htio bih vas pozvati na litru vina.

— O, imam ja vremena i za dvije!

RAZUMLJIVO

— Zašto ti u svakoj restauraciji uvijek sjediš uz prozor?

— Pa to je barem jasno! Kad sjedim uz prozor, ne usuđuju se servirati mi male porcije, jer bi se vidjelo s ulice

MARLJIV UČENIK

— **Tko je pisao ovu zadaću?**

— **Moj tata!**

— **Cijelu?**

— **Ne, malo sam mu pomogao!**

PREDNOST

— Može se o tijesnim cipelama misliti što se hoće, ali jednu ogromnu prednost ipak imaju!

— **Kakvu, do bijesa?**

— Čovjek u njima zaboravi na sve ostale jade.

POZNA SE

— Vi će te se moći temeljito oporaviti i ozdraviti, jedino ako se ostavite pića!

— Dakle, nema mi lijeka?!

IZDAO SE

SUDAC: — Dakle, optuženi, kažite konačno istinu, jeste li tužitelja udarili ili niste?

OPTUŽENI: — Nisam!

TUŽITELJ: — Laže, gospodine suče! Udario me je!

OPUŽENI: — Ne brbljaj, klipane, inače ćeš dobiti još jednu.

VRIJEME

— Gdje je mama?

— Otišla je pred dva sata na pet minuta susjedi!

KOD FOTOGRAFA

„Smijte se gospojice, malo manje, inače vam ne će cijela usta stati na sliku...“

NAKNADNO

— Što skačeš toliko? čudi se majka svojoj bolesnoj kćerkici.

— Zaboravila sam, prije nego sam uzela medicinu, protresti bočicu, pa to sad činim naknadno.

KAD DRUGE NEMA

— Tomica, s ovako zamazanim rukama ne smiješ k stolu!

— Što ja mogu, mamiće kad druge nemam.

SVE UREDU

ŽENA: „Je si li u stanu kad si se vratio s ljetovanja sve našao kako si ostavio prije odlaska?“

MUŽ: „Jest! Čak je i električno svjetlo u spavaćoj sobi još uvijek gorilo!“

DVA RAZLOGA

— Zašto gospojice Ano, ne ćete da pođete zame?

— Imam dva razloga!

— Mogu li znati kakvi su to razlozi?

— Možete! Prvo Vi, a drugo jedan drugi.

DAČKA ŽELJA

UČITELJ: Kaži mi Stipane, što bi ti želio biti?

DAK: Učitelj, gospodine.

UČITELJ: A zašto baš učitelj?

DAK: Da mogu tući dicu tako kao i vi.

DOBRO MUCA

— M-mo-mo-lim, gdje je š-š-škola z-za mu-mu-tavce? upita mucavac prometnog stražara.

— Šta će vama škola, vi i onako sasvim dobro mucate, — odgovori ovaj.

ONA IMA PRAVO

ONA (mužu): Ti si se čovječe nešto vrlo kicoški ošišao.

ON: Ama, ženo, ta nisam se skoro ni šišao.

ONA: Onda je već vrijeme, da se jednom čestito ošišaš.

PRO FORMA

— **Tata, što to zna-
či: pro forma?**

— **To ti je sinko,
na primjer, kad ma-
ma veli: da sam ja
glava kuće.**

NA VERESIJU

Došao Ličanin u Zagreb i
otišao u restauraciju. Konobar
priđe da ga posluži:

— Izvolite ručak?

— A da što?

— Po menu-u?

— Mani! Ja ni ne znam, što
j' to.

— Onda, a la carte?

— Daj prvo zupu, onda ć'mo
se kartati.

— Ne mislim kartati, nego pi-
tam, želite li ručak po menu-u
ili na izbor.

— Nemoj ni 'vako ni 'nako,
vam daj na veresiju...

DIAGNOZA

— **Gospodine doktore, uvi-
jek kad tresem glavom, boli me!**

— **Onda je nemojte tresti!**

— **A kako ću onda znati,
da li me boli?**

ADAM I EVA

**Idemo se igrati Adama i
Eve! — predlaže mali Perica
svojoj sestri. — Ja ću biti
Adam a ti Eva. Ti ćeš me
nagovoriti da pojedem ja-
buku i ja ću je pojesti...**

KAJANJE

— Ej! Da mi je sad onaj novac, što
sam ga u životu popio!

— Što bi s njim?

— Imao bih začega piti!

SIGURAN ZNAK

„**Naš pas sve slabije čuje!**“

„**Kako znaš?**“

„**Više ne laje kad susjedova
žena pjeva!**“

ISKRENOST

MUŽ (pita ženu koja u-
či plivati): „**Što ti je
bilo najteže, dok si u-
čila roniti?**“

ŽENA: „**Da držim zat-
vorena usta.**“

RAZLOZI

— **Kako to, da vam toli-
ko ispada kosa?**

— **Jer se mnogo žalostim!**

— **Zašto se žalostite?**

— **Jer mi ispada kosa!**

SA SUDA

— Svjedokinjo, jeste li udati? —
pita sudac...

— Da, dva puta!

— Koliko ste stari?

— Dvadeset i devet!

— Koliko puta?

VODENA SNAGA

— Što se zapravo razu-
mijeva pod iskorišćivanjem
vodenih snaga?

— Kad žena tako dugo
plače, dok joj muž ne do-
pusti da kupi novu haljinu.

NE MISLI OZBILJNO

— **Ja bih želio lijepu,
mladu, bogatu, pamet-
nu i šutljivu ženu.**

— **Vidi se da još ne mi-
sliš ozbiljno na ženidbu.**

Samo Bog može pomoći!

Oficir pita na satu đaka-vojnika, što bi on počeo, kad bi njegova četa bila sa svih strana opkoljena od neprijatelja i kad bi se u isto vrijeme pojavili nad njim avioni. Đak-vojnisk skine kapu i počne glasno moliti.

Oficir začuđen zapita ga, što to radi?

— U ovom slučaju može samo Bog pomoći, pa se njemu treba moliti! — odgovori đak.

ŽIDOV U RUKAMA RAZBOJNIKA

Razbojnici su uhvatili jednoga Židova na drumu, pa traže od njega novac.

— Koliko imaš novaca kod sebe?

— U svemu žest stotina dinara.

— Daj novac ili glava dolje!

Židov izvadi kesu i počne brojiti pa nabroji 588 dinara.

— A gdje je još 12 dinara? prodere se na njega harambaša.

— Pa svuda ima dva procenta, kad se isplaćuje gotovina iz kase!

SAN I JAVA

ONA: Oh, mili moj, sanjala sam, da si mi kupio jedan divni auto!

ON (još u polusnu): Da, da — vidiš, takav sam ti ja. Sada sjedni lijepo u kola i pusti me da dalje spavam?

NIJE POTREBNO

Komandant straže vojniku: Lojzek, idi pogledaj prijeko kod barutane, da li je Francek na svome mjestu.

Lojzek: Nije potrebno — čujem ga odavle, kako hrče!...

ČIJA JE KUCICA?

Gost: Čija, je, molim vas, ona kućica sa zelenim šalukatrama u sred voćnjaka?

Vodić: To je kućica obitelji Perić. Imali su nekog bogatog strica, koji im je ostavio sve i manje.

Gost: A čija je ona krasna velika vila do njih?

Vodić: To je advokata koji je radio oko ostavštine njihovog strica.

NARADILI SE

— Jučer smo toliko radili, dok se nismo srušili.

— A šta ste to tako teško radili.

— Pretakali smo vino.

NERADIĆ I DRUG

Neki redar doveo dvojicu na redarstvo.

Komesar pita prvog: Gdje stanujete?

Prvi skitalica: Ja nemam stana.
Komesar prema drugome: A vi?

Drugi: Ja sam njegov sustanar.

Komesar (prvom): Što radite sada?

Prvi: Ja sam bez posla.

Komesar (drugom): A vi?

Drugi: Ja sam njegov kompanjon.

Sajmovi-vašari u Jugoslaviji

(Na području novosadske Trg.-Indust. i Zanatske Komore)
Po najnovijem propisu.

- Ada 19 mart 10 aug. i 25 okt.
Apatin 1 maj 1 okt.
B. Palanka 30 mart. i 1 i 2 maj.
30 jul 1 i 2 okt.
B. Topola 18 apr. 13 jula 20
aug. i 4 okt.
B. Brestovac 1 nedjelje mjeseca
maja svake godine.
B. Petrovac 11 mart. 13 maj.
26 aug. 11 nov.
B. Gradište 22 maj 20 aug.
B. Petrovoselo 8 maj. 30 aug.
i 1 nov.
Bač 21 maj. 8 sept.
Bajmok 24 maj. 17 aug. i 11 nov.
Bezdan 15 mart. 16 jun. 29 sept.
i 19 nov.
Budisava 15 juli.
Crvenka ponedj. poslije 26 aug.
svake godine.
Čantavir 2 febr. 1 maj. 24 sept.
Čerević 20 jula.
Čurug 4 mart. 1 jun. 6 okt.
Desp. sv. Ivan 23 mart 5 jul 18 okt.
Erdevik 7 apr. 7 jula 27 sept 27 okt.
Feketić 15 maj. 15 aug. 31 okt.
Gložan 25 maja 15 okt.
Golubinci 20 maj. 6 sept.
Gornji Kovilj 7 apr. 7 jun. 21 sept.
Gospođinci 25 aug.
Horgoš 12 mart 23 jun. 11 okt.
Ilok 24 apr. 13 jun. 2 aug. 23
okt. 25 nov.
Irig 2 dana pred Teodorovu su-
botu 2 dana pred pravoslavne
Duhove na dan 26 aug.
Kucura 2 okt.
Kula u sub. pred 29 apr. u sub.
pred 24 jun. u sub. pred 6 aug.
u sub. pred 15 okt.
Mali Idoš 23 maj. 5 sept.
Martonoš 8 jun. 12 sept.
Mol 30 maj. 30 sept.
Novi Sad 22 i 23 mart. 10 i 11
maj. 9 i 10 aug. 11 i 12 okt.
N. Sivac 3 apr. 10 jun. 23 sept.
N. Vrbas 28 mart. 12 sept.
Odžaci 6 apr. 11 jun. 28 sept.
Pačir 6 maj. 18 sept.
Pašićevo 19 jul. 27 okt.
Pivnice nedj. posle 20 apr. i u
nedj. posle 22 okt.
Ruski Krstur u ponedj. posle 14
juna svake god.
Sekić 17 jun. 27 sept.
Senta 26 mart. 22 jun. 17 aug.
19 nov.
Sombor 25 mart. 30 maj. 28 aug.
25 nov.
Subotica 24 febr. 16 maj. 8 sept.
28 okt. ako datum ne pada u
nedjelju, onda pred datum u
nedj. biva sajam i 29 jun. na
datum.
Srbobran 12 mart. 28 jul. 20 sept.
10 nov.
Srem. Karlovci 2, 3 i 4 dec. sva-
ke godine.
Stanišić 12 apr. 4 okt.
Stara Kanjiža 1 mart. 24 maj.
30 aug. 8 nov.
St. Moravica 19 mart. 29 jun.
2 nov.
St. Pazova 31 jul. 30 okt.
St. Bečej 8 apr. 5 jul. 17 okt.
St. Futog 29 mart. 16 aug. 1 nov.
St. Vrbas 18 jun. 6 aug. 22 okt.
Sv. Miletić 7 maj 20 okt.
Šaj sv. Ivan 10 mart. 10 jun.
Temerin 5 maj. 4 sept.
Titel 6 apr. 22 aug. 20 okt.
Torža u nedj. poslije 2 okt.
Tovariševo 1 apr. 13 okt.
Turija 22 apr. 13 aug. 25 okt.
Žabalj 15 apr. 20 jun. 29 sept.
15 nov.

**(U ostalim mjestima bivše
Vojvodine.)**

Alibunar (Banat) 15 mart. 15 maj.
15 aug. 15 okt.
Banatsko Arandjelovo 4 okt.
Banatski Gaj 1 maj. i 7 nov.
Banatsko Novoselo pred pravosl.
Đurđevo i prav. Preobraženje
u subotu.
Bašaid (Banat) 27—28 febr. 9—10
maj. 11 i 12 sept.
Bavanište 28 febr. 20 nov.
Begej sv. Đurađ 15 apr. 15 jun.
20 sept. pred dat. u nedj.
Bela Crkva 5—6 mart. 21 jun.
18—19 aug. i 18—19 okt.
Beli Manastir 10 jan. 25 febr. 10
apr. 30 jun. 20 aug. 15 okt.
pred dat. u ponedj.
Beodra 6 maja. 6 sept. 1 nov.
Boka (Banat) 25—26 mart. 9—10
sept. 1—2 nov.
Branjina 2 mart. 17 apr. 14 sept.
i 14 dec.
Branjin-Vrh 2 febr. 8 jun. 5 avg.
15 nov.
Črepaja 4 apr. i 8 sept.
Crna Bara 15 febr. 15 apr. i
15 okt.
Čenej 24 maj. 20 aug. 22 okt.
Čoka 12 jan. 3 apr. 22. maj. 29
septembra.
Darda 27 mart. 18 maj. 24 aug.
2 nov.
Debeljača iza 18 mart. i pred 15
nov. u petak i sub.
Deliblato 4—6 aprila i 8—10
septembra.
Dobrica 6 maj. 1—2 sept.
Draž 25 jan. 25 apr. 26 aug. i
2 nov.
Gudurica (Banat) maj. i okt. u
prvi utorak.
Hajdučica u nedj. između 20 i
31 aug.
Ilanđža mart. jun. sept. i nov. u
zadnju subotu.

Itebej (Stari i novi) 24 apr. i
16 okt.
Jarkovac 4 apr. 21 jun. 19 aug.
i 25 okt.
Jaša Tomić 25 mart. 29 jun. 30
aug. 26 okt.
Karanac 25 mart. i 10 okt.
Kneževi Vinogradi 24 jan. 4 maj.
15 aug. 25 nov.
Konak 20 mart. 21 jun. 20 sept.
Kovačica 1—2 apr. 1—2 okt.
Kovin 17 mart. 4 maj. 6 sept.
Kumane 17 apr. 30 jul. i 28 sept.
Lug nedj. 24 apr. u ponedj. i prvog
ponedj. okt.
Margitica treći dan Duhova i 8 nov.
Mariolana 15 mart. 15 jun. 15
sept. 15 nov.
Melenci 6 juna, 27 augusta, 7
novembra.
Mokrin 13 febr. 20 maj. 26 aug.
pred dat. u četvrt. sub i nedj.
Mramorak 29 -31 mart. 28- 29 aug.
Ninčičevo 16 maj. 16 sept.
Nova Kanjiža 29 apr. 1 aug. i 1 nov.
Novi Bečej 25 mart. 17 aug. 3 okt.
Novoselo 16 maj. 20 aug.
Omoljica 18 aug.
Padina prvog četvrtka apr. i okt.
Pančevo u četvrtak pred 22 apr.
9 jul. 18 sept.
Perlez pred 15 mart. 27 jun. i 2
nov. u sub i nedj.
Potiski sv. Nikola 1 apr. i 1 okt.
Samos 15 maj. 13 okt.
Sarča 15 mart. 15 sept.
Sečanj 22 apr. 12 jun. i 18 oktobra.
Skorenovac 1 juna i 28 sept.
Srpska Crnja 30 mart. 20 jul. 8
okt. i 1 dec.
Suza 21 febr. 23 maj. 12 sept. i
12 dec.
Šupljaja 5 apr. i 6 sept.
Uljma 1 mart. 15 maj. 15 aug. i
15 dec.
Vel Bečkerek 1 mart. 10 apr. 25
maj. 17 aug. 12 okt. 23 nov.

Vel. Kikinda 25 febr. 24 apr. 24 jun. 20 sept. i 1 dec.

Vel. i Mal. Torak 25 mart. 5 jul. 10 sept.

Vranjevo 13 maj. 13 jul. 30 okt.

Vršac po srpsk. kalen. pred sv. Savu, Cvjetnicu, sv. Iliju i sv. Luku u četvrtak.

Zmajevac 14 febr. 4 apr. 6 jul. 26 okt.

(U Hrvatskoj i Slavoniji.)

Andrijevi 5 maj. 28 aug.

Babina greda 21 apr. i 7 aug.

Bapska-Novak 20 apr. prvi i treći dan po Tijelovu, 6 7 i 8 sept.

Bakar 13 do 15 jul. i 20 nov.

Bizovac 10 jan. 19 mart. 1 jun. i 20 sept.

Bjelovar 17 apr. 19 maj. 17 sept. 20 okt.

Bosiljevo 19 mart. utorak po Uskrsu, utorak po Spasovu, ponedjeljak po Vidovu, 26 jul. 24 aug. 14 sept. i 15 okt.

Brod-Moravice 25 mart. 10 maj. 16 aug. 15 nov. marveni.

Brod na Kupi 19 mart. i 23 apr.

Brod na Savi tri dana pred pravosl. Blagovijest, tri dana pred Sv. Trojstvo, tri dana pred Porciunkulu, 22 nov. marveni

Brod na Sulti 24 febr. 22 mart. 19 apr. 17 maj. 25 jun. 13 jul. 24 aug. 14 sept. i 30 nov.

Bršadin 10 apr. 18 jula i 21 nov.

Cernik godišnji na dan sv. Linarte, prva nedjelja po rim. kat. Spasovu, 29 jun. i 6 nov.

Crikvenica 15 jan. 15 aug. i prvu nedj. po Uskrsu.

Čazma 8 mart. 20 apr. 23 jul. 3 aug. prvoga ponedjeljka poslije sv. Triju Kralja, prvog utorka po Duhovima, prvog ponedjeljka po sv. Kati, 23 okt.

Čepin 8 apr. na drugi dan Duhova 9 sept. i 11 novembra marveni.

Dalj 14 febr. 5 maj. 30 okt.

Daruvar u subotu pred pravosl. Bijelu nedjelj. 1 apr. u subotu po pravosl. Spasovu, 27 juna 26 jul. 11 aug. u ponedj. po rimo kat. Maloj Gospi, 31 okt.

Donja Stubica u sub. pred Pokladama, u sub. pred prvom kvatrenom nedj. u sub. pred Cvjetnicom, u sub. pred drugom kvatrenom nedjeljom, na dan poslije Petrova, na dan sv. Lovrinca, u sub. pred anđeoskom nedjeljom, u sub. pred trećom kvatrenom nedjeljom, u sub. pred sv. Terezijom, u sub. pred adventskom nedj. u sub. pred četvrtom kvatrenom nedj.

Donji Miholjac tri dana prije sv. Valenta, tri dana prije Cvjetne nedjelje. Četvrtak onoga tjedna, u kojoj pada dan sv. Kilijana, tri dana prije sv. Mihajla, t. j. 26 sept. marveni sajmovi.

Đakovo 20, 21 i 22 jan. 24 jul. 26, 27 i 28 okt.

Erdevik 7, 8 i 9 april. 7 i 8 jun. 27, 28 i 29 sept. 27 i 28 okt.

Feričanci 18 i 19 mart. 5 dana prije Duhova na duhovsku nedjelju, 19 aug. prva nedj. iza sv. Stjepana kralja, 27 okt. 1 nov.

Garešnica 3 jul. na trojački rim. kat. utorak, u ponedjeljak po anđeoskoj nedjelji, 28 okt.

Golubinci 20 maj. 6 sept. i 23 okt.

Grubišnopolje 20 mart. 4 okt. osmi dan po rim. kat. Spasovu, 10 apr. i na dan poslije Imena Marijina u sept. 16 dec. marveni.

Ilok 20 apr. 13 jun. 2 aug. 23 okt.

Indjija 16 febr. 22, 23 i 24 apr. 1, 2 i 3 jun. 19 aug. 26 27 i 28 sept. 17, 18 i 19 dec.

- Irig* dva dana prije pravosl. Teodora, u petak prije pravosl. Duhova, 26, 27 i 28 aug.
- Ivanić-Grad* 7 jan. 15 febr. 12 mart. 24 apr. 15 maj. 30 jun. 12 jul. 29 aug. 22 sept. 4 okt. 6 nov. i 21 dec. Ako sajam pada u nedjelju ili na državni blagdan, onda se drži slijedeći dan.
- Ivankovo* 14 febr. 10 jun. 14 sept. i 11 nov.
- Jasenovački Jablanac* 2 augusta, robom.
- Jastrebarsko* 7 jan. utorak poslije Duhova, ponedjeljak po Škapularu, 9 sept. i 7 dec.
- Karlovac* na Miholjice, na Vidovo, 15 jun. na Jakovo 25 jul. na Miholje, 29 sept. na Tominjne 21 dec.
- Klenak* drugi i treći dan pravosl. Uskrsa, drugi i treći dan pravosl. Duhova, na pravoslani Petrov dan 12 jun.
- Koprivnica* 3 febr. 27 mart. 4 maj 2 jul 28 okt. 7 dec.
- Kostajnica* 19 mart. 26 jul. 21 sept. i 21 nov.
- Krapina* 3 febr. 19 mart. 15 i 16 maj. 27 jun. ponedj. po Škapularu, ponedj. po Preobraženju, ponedj. po Imenu Marije, na Miholje, na Martinje, na Nikolinje.
- Križevci* 20 jan. 14 febr. u ponedj. po Cvjetnici, 3 maj. trojački utorak, 27 jun. 18 jul. 2 aug. 28 aug. 14 sept. 18 okt. 11 nov. i ponedj. prije Božića.
- Kukujevi* dva dana prije svetog Trojstva i na sv. Trojstvo, 20 jul. 16 okt.
- Kutina* 4 maj. prvu srijedu po sv. Petru i Pavlu, i prvu srijedu po sv. Klari
- Laćarak* 24 i 25 jul.
- Lepoglava* 26 mart. 14 okt.
- Ličko Petrovo selo* 13 jul.
- Lipik-Buč* 2 febr. 6 maj. 4 oktobra.
- Lipovljani* 19 mart. 25 aprila 8 jun. 30 aug. 15 okt. i 8 decembra.
- Marija Bistrica* u ponedj. po Đurđevu, u četvrt. po bijeloj nedj. na duhovski ponedj. u ponedj. po Tijelovu. na dan lica Božjega, na dan iza Male Gospe, na dan poslije Sviju Svetih, u ponedj. po sv. Katarini.
- Mitrovica* 20, 21 i 22 mart. 4, 5, 6 maj. 26, 27 jun. 31 jul. 1 i 2 aug. 19, 20 i 21 sept. 29, 30 i 31 okt.
- Morović* 5 i 6 jul. 13, 14 i 15 aug.
- Našice* 5 i 10 mart. 8 i 13 jun. 10 i 15 aug. 25 i 30 nov.
- Nova Gradiška* 25 mart. 21 aug. 1 nov. na pravosl. Duhove.
- Novi Slankamen* 17, 18 i 19 mart. 16, 17 i 18 okt.
- Novska* 20 jan. 25 mart. 15 jun. 28 okt.
- Nuštar* 29 jan. 11 mart. 19 apr. u četvrt. prije rim. kat. Duhova, 23 jul. 24 aug. i 4 nov.
- Osijek* 16 i 17 jan. 22, 23 apr. 31 maj. i 1 jun. 18 i 19 jul. 1 i 17 okt. 23 i 24 nov.
- Pakrac* 2 jan. drugi dan pravosl. Duhova, 2 aug. i 21 sept.
- Petrinja* na Veliki Petak, na petak poslije Tijelova, 10 aug. i 21 dec.
- Podravska Moslavina* 10 jan. 1 mart, tri dana prije Male Gospe, i 18 okt. marveni.
- Požega* u jan. 8 dana pred Antunovo u koliko je taj dan nedj. onda u ponedj., u ponedj. pred Cvjetnicu, u ponedj. pred Duhove. 8 dana pred sv. Lovrinca u augustu, u koliko je taj dan nedj. onda u ponedj. 8 dana pred Tereziju u koliko

- je taj dan nedj. onda u ponedj. sve marveni.
- Ruma* 12 febr. 23 aprila, 11 jun. na pravosl. Petrov dan, 10 jul. 10 okt. 19 nov.
- Samobor* 14 febr. 19 mart. na Veliki Petak, 22 maj. 28 jul. 10 aug. 21 dec.
- Sesvete* 11 mart. 25 maj. 22 jul. i 2 nov.
- Sisak* 3 maj. na Spasovo, 14 sept. 19 nov.
- Slatina* 18 i 19 mart. 9 jul. 31 aug. 16 dec. marvom.
- Stara Gradiška* 16 augusta 29 septembra.
- Stara Pazova* 31 jula, 30 okt.
- Stari Mikanovci* 1 apr. 9 febr. 20 maj. 21 sept. marveni
- Stari Slankamen* 27, 28 i 29 jun.
- Staro Topolje* 30 jun. marveni.
- Sv. Ivan Zelina* 26 mart. na Vel. Četvrt. dan po Spasovu, dan po Tijelovu, 25 juna, 27 jula, 14 augusta, 7 septembra i 20 novembra.
- Sveti Ivan Žabno* 11 jan. 8 febr. 1 mart. 15 apr. 16 maj. 24 jun. 6 jul. 25 aug. 23 sept. 11 okt. 22 nov. 30 dec. Ako je koji od tih dana nedj. sajam se drži u ponedj.
- Šid* 10, 11 i 12 febr. 17, 18 i 19 mart. 30 i 31 okt. 1 nov. 10 11, 12 i 13 dec.
- Širokopolje* 12 marta, 28 septembra.
- Tovarnik* 25 mart. 15 jun. 22 i 23 aug. i 20 sept.
- Valpovo* 21 febr. 5 maj. 21 jun. 21 augusta i 5 decembra marveni.
- Varaždin* 21 jan. 18 febr. dan iza gluhe nedj. i 24 apr. 20 maj. 24 jun. 25 jul. 25 aug. 18 sept. 10 okt. 6 novembra 21 decembra.
- Vinkovci* 30 i 31 jan. 13, 14 15 i 16 maj. 3, 4, 5 i 6 augusta, 29 oktobra.
- Virje* 20 jan. 4 apr. 1 maj. 21 jun. 25 jul. 18 aug. 21 septembra 11 nov.
- Virovitica* 2 jan. 24 i 29 mart. 27 apr.
- Vrpolje* 6 jan. 11 febr. 24 jun. i 5 nov.
- Vukovar* 1 mart. 29 i 30 apr. 1 maj. 22, 23 i 24 jun. 13, 14 sept. 13, 14 i 15 nov.
- Zabok* 23 febr. 21 maj. 6 aug. 25 nov.
- Zagreb* Cvjetni u četvrt. prije Cvjetnice, Markovski 26 apr. 18 maj. 27 jun. Margaretski 13 jul. Kraljevski 21 aug. Šimunski 28 okt. Nikolinjski 9 dec.
- Zemun* 11, 12 i 13 maj. 13, 14 i 15 aug. 25, 26, i 27 sept.
- Županja* 1 febr. i 26 aug. marveni.

zkh.org.rs

Subotičke Novine

Uredništvo i uprava:
Paje Kujundžića ulica broj 9.
Rukopisi se ne vraćaju.

Urednik i izdavač:
Blaško Rajić, Beogradski put 52.

Izlaze petkom.
Pretplata:
Godišnje 40 D. Polugodišnje 20 D.

Prosvjeta

Prosvjeta je ideal čovječanstva. Bez pretjeravanja smijemo reći, da je ono od uvijek težilo za njom i uz najveće žrtve.

Kroz davno i tamno doba starog vijeka ukazuje nam se ona kao sveti zaklad, do kojeg samo izabrani dolaze. Polako se ona spušta sa svojih visina. Još je u srednjem vijeku teško, vrlo teško steći svu prosvjetnu rutinu svog doba. I ako su škole rasadišta prosvjete, stale zauzimati odlično mjesto u životu naroda, opet se još nikako ne može govoriti o općoj narodnoj prosvjeti u pojedinim zemljama. Do toga je došlo vrlo kasno.

Novo je doba snažnim zamahom pomaklo naprijed opću narodnu prosvjetu. Omogućilo je svim slojevima, da se upute u počela znanja i umjenja. Pobrинуlo se i za one, koji su na tom

putu težili za daljnjim, višim i svestranijim napretkom. Otvorilo je tako izvore onog silnog prosvjetnog napretka, kojemu u povijesti ljudskog roda nema para.

Danas svi govore o prosvjeti. Ona je danas isto tako idol čovječanstva, kao što je bila kroz daleka stoljeća njegovog laganog napredovanja.

Stoljeća su prohujala dok je postala općom potrebom. Danas za njom žedaju najširi slojevi.

Neiskazan je njezin utjecaj na život. I zato je od neiskazane važnosti, kako se unosi među narod isto tako, kao što je od velike znamenitosti, tko je unosi.

Duh, kojim je narodna prosvjeta zadahnuta, daje nedvoumno razumjeti, kakovim duhom diše i sam narod.